

Clasa incluzivă pentru copii de vârstă mică

Notă de recunoștință

Cu drag și mulțumiri sincere

Familiilor noastre, pentru susținere permanentă.

Colegilor noștri, pedagogilor și terapeuților cu care am colaborat și am explorat ideile noi.

Părinților și copiilor cu care am lucrat și de la care am învățat atât de multe.

Am scris această carte pentru a vă oferi un îndrumar referitor la modificările pe care le puteți face de dragul copiilor din clasele dvs., dar vă sugerăm să consultați un ergoterapeut înainte de a încerca să implementați sugestiile noastre. (Ne puteți contacta și prin intermediul paginii în internet a editurii noastre: www.gryphonhouse.com.)

Clasa incluzivă pentru copii de vârstă mică

Modalități simple de adaptare a centrelor
de activitate
la nevoile copiilor

Patti Gould
Joyce Sullivan

Traducere din engleză: *Nicoleta Culava*

Această carte a fost republicată în cadrul proiectului UNICEF
„Consolidarea serviciilor pentru copii și adolescenți în Cahul și Ungheni, cu accent
pe incluziunea copiilor dezavantajați și a copiilor cu nevoi educaționale speciale.”

Proiectul este implementat de Programul Educațional Pas cu Pas,
fiind parte a programului EU4Moldova: Regiuni-cheie.

Cartea reprezintă ediția a doua în limba română, actualizată și completată.

Copyright © 1999 – *Patti Gould, Joyce Sullivan.*
www.inclusiveclassroom.com

Copyright © 2003, 2024 – *Epigraf S.R.L.*, pentru prezenta ediție în limba română.

Lector: *Ala Rusnac.*
Ilustrații: *Joan Waites.*
Procesare și adaptare imagini: *Veronica Mariț.*
Machetare computerizată: *Anatol Timotin.*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Gould, Patti și Sullivan, Joyce

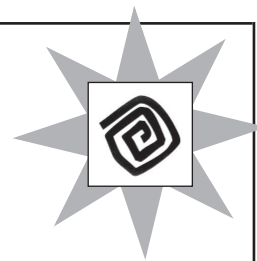
Gould, Patti.

Clasa incluzivă pentru copii de vârstă mică : *Modalități simple de adaptare a centrelor de activitate la nevoile copiilor / Patti Gould, Joyce Sullivan ; traduce-re din engleză: Nicoleta Culava ; Programul Educațional Pas cu Pas, UNICEF Moldova. – [Ed. a 2-a, actualizată și compl.]. – Chișinău : Epigraf, 2024 ([Bons Offices]). – 207, [9] p. : fot. color.*

Bibliogr.: p. 183-187. – Indice: p. 199-207. – Editată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. – [1500] ex.

Programul Educațional pentru Copii și Familii *Pas cu Pas*
str. Pușkin 16, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
tel./fax 022 220113, 022 220112
e-mail: hs@moldnet.md

Cuprins

Prefață..... 9

Privire de ansamblu 13

Întârzieri în dezvoltare..... 13

Deficiențe ortopedice 13

Deregări profunde de dezvoltare (DPD) și autism 14

Deficitul de atenție/hiperactivitatea și deficiențele comportamentale 14

Probleme legate de planificarea activităților motorii 15

Deficiențe de văz 15

Întâlnirile..... 23

Centrul *artă* 24

Centrul *apă și nisip* 25

Centrul *blocuri* 26

Centrul *artă dramatică*..... 27

Timpul meselor 29

Tranziția..... 31

Centrul *motricitate fină* 32

Centrul *motricitate grosieră*..... 34

Nivelul de dezvoltare a abilităților 36

Întâlnirile..... 37

Întârzieri în dezvoltare..... 39

Deficiențe ortopedice 41

Deregări profunde de dezvoltare și autism 43

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale..... 44

Probleme legate de planificarea activităților motorii 47

Deficiențe de văz 49

Centrul artă..... 51

COLORATUL ȘI VOPSITUL..... 51

Întârzieri în dezvoltare..... 52

Deficiențe ortopedice 53

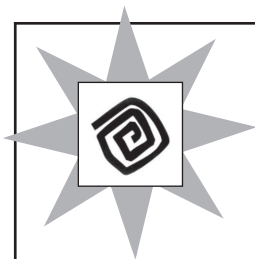
Deregări profunde de dezvoltare și autism 55

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale..... 56

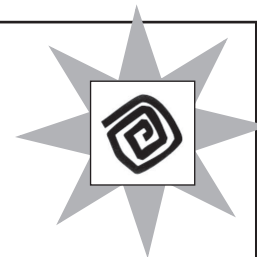
Probleme legate de planificarea activităților motorii 58

Deficiențe de văz 59

COLAJUL: LUCRUL CU CLEIUL ȘI PASTA DE LIPIT	60
Întârzieri în dezvoltare.....	61
Deficiențe ortopedice.....	62
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	63
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale.....	64
Probleme legate de planificarea activităților motorii	65
Deficiențe de văz	66
FOLOSIREA BENZII ADEZIVE	66
Întârzieri în dezvoltare.....	67
Deficiențe ortopedice.....	67
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	68
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale.....	69
Probleme legate de planificarea activităților motorii	70
Deficiențe de văz	70
LUCRUL CU FOARFECELE	71
Întârzieri în dezvoltare.....	73
Deficiențe ortopedice.....	74
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	75
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale.....	76
Probleme legate de planificarea activităților motorii	77
Deficiențe de văz	79
<i>Centrul apă și nisip</i>	<i>81</i>
MASA CU NISIP	82
Sugestii generale.....	83
Întârzieri în dezvoltare.....	83
Deficiențe ortopedice.....	84
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	85
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale.....	87
Probleme legate de planificarea activităților motorii	88
Deficiențe de văz	89
MASA CU APĂ	90
Sugestii generale.....	90
Întârzieri în dezvoltare.....	90
Deficiențe ortopedice.....	91
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	92
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale.....	93
Probleme legate de planificarea activităților motorii	94
Deficiențe de văz	94

Centrul blocuri..... 95

Întârzieri în dezvoltare.....	96
Deficiențe ortopedice.....	98
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	99
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale	100
Probleme legate de planificarea activităților motorii	102
Deficiențe de văz.....	104

Centrul artă dramatică 105

Sugestii generale.....	108
Întârzieri în dezvoltare.....	109
Deficiențe ortopedice.....	111
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	113
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale	115
Probleme legate de planificarea activităților motorii	117
Deficiențe de văz.....	117

Timpul meselor..... 119

Sugestii generale.....	120
Întârzieri în dezvoltare.....	121
Deficiențe ortopedice.....	124
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	127
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale	129
Probleme legate de planificarea activităților motorii	130
Deficiențe de văz.....	131

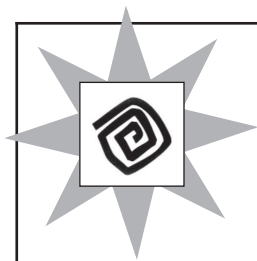
Tranziția 133

Întârzieri în dezvoltare.....	133
Deficiențe ortopedice.....	136
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	137
Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale	140
Probleme legate de planificarea activităților motorii	142
Deficiențe de văz.....	143

Centrul motricitate fină..... 145

Sugestii generale.....	147
Întârzieri în dezvoltare.....	148
Deficiențe ortopedice.....	151
Dereglări profunde de dezvoltare și autism.....	153

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale	155
Probleme legate de planificarea activităților motorii	157
Deficiențe de vază	159

<i>Centrul motricitate grosieră</i>	<i>163</i>
---	------------

Sugestii generale	163
-------------------------	-----

JOCURI ÎN ÎNCĂPERE	164
--------------------------	-----

Întârzieri în dezvoltare	166
--------------------------------	-----

Deficiențe ortopedice	168
-----------------------------	-----

Dereglări profunde de dezvoltare și autism	169
--	-----

Deficit de atenție/hiperactivitate și dereglări de comportament	171
---	-----

Probleme legate de planificarea activităților motorii	172
---	-----

Deficiențe de vază	173
--------------------------	-----

JOCURI LA AER LIBER	174
---------------------------	-----

Întârzieri în dezvoltare	175
--------------------------------	-----

Deficiențe ortopedice	177
-----------------------------	-----

Dereglări profunde de dezvoltare și autism	178
--	-----

Deficit de atenție/hiperactivitate și dereglări de comportament	179
---	-----

Probleme legate de planificarea activităților motorii	180
---	-----

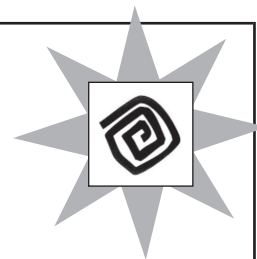
Deficiențe de vază	181
--------------------------	-----

<i>Bibliografie</i>	<i>183</i>
---------------------------	------------

<i>Anexă</i>	<i>189</i>
--------------------	------------

<i>Indice</i>	<i>199</i>
---------------------	------------

Prefață la ediția a doua în limba română

Modelul de incluziune este considerat în prezent cea mai eficace modalitate de a educa copiii cu nevoi speciale. Principiul incluziunii presupune înscrierea copiilor cu nevoi speciale în instituții private și publice, centre de zi, programe de educație preșcolară și de îngrijire la domiciliu. Unii copii cu nevoi speciale pot fi incluși, fără mari eforturi suplimentare, în cadrul educațional existent, pe când integrarea în procesul educativ a majorității copiilor cu nevoi speciale necesită, cel puțin, revizuirea metodelor didactice, a programelor de instruire, a mediului și a metodelor de lucru ale personalului. Cine ia decizia cu privire la modificările necesare și la modalitățile de efectuare a acestora?

Cadrele didactice, părinții și specialiștii care elaborează în comun un plan concret și apoi stabilesc un sistem de comunicare continuă care le permite să soluționeze problemele pe măsura apariției lor.

Pe de altă parte, mulți pedagogi cu greu fac față impactului pe care îl are incluziunea asupra abilității lor de a realiza cu succes programul didactic. De cele mai multe ori, îngrijitorii și cadrele didactice de la creșe și grădinițe, precum și învățătorii de clasele primare, nu cunosc suficient cum se lucrează cu copiii cu nevoi speciale și nici nu sunt la curent cu faptul cum se poate efectua incluziunea lor în procesul educativ. Sursele principale de informație pentru pedagogi sunt terapeuții și specialiștii care lucrează cu acești copii, dar, de regulă, programul de lucru nu oferă timp suficient pentru căutarea soluțiilor optime și realizarea unui schimb complex de informații între pedagogi și terapeuți. Deși medicii sunt experți în ceea ce privește lucrul cu copiii cu nevoi speciale, ei adeseori nu au experiența necesară pentru planificarea procesului de studiu și implementarea planurilor adecvate pentru a asigura succesul programelor educative. Terapeuții le pot sugera pedagogilor activități care i-ar putea ajuta pe copiii cu nevoi speciale, urmărind cele mai nobile intenții, dar e posibil ca aceste activități să nu fie potrivite pentru sala de clasă concretă sau să nu corespundă stilului de lucru al pedagogului respectiv. Adeseori pedagogii consideră că aceste sugestii sunt o bătaie de cap în plus, pe lângă programul și așa foarte încărcat pe care îl au.

Clasa incluzivă pentru copii de vârstă mică nu este o carte de activități sau curriculum. La fel, nu este nici o colecție de activități terapeutice. Mai curând, este o resursă cu modalități de adaptare a activităților curriculare „obișnuite” pentru copiii cu nevoi speciale. În această lucrare sunt incluse sugestii concrete care pot fi aplicate cu ușurință și care le oferă pedagogilor instrumente utile pentru a transforma sala de grupă/clasă într-un mediu

favorabil de învățare pentru toți copiii. Multe dintre modificările sugerate sunt utile și interesante și pentru ceilalți copii, astfel încât niciunul dintre copii să nu se simtă inferior sau diferit de ceilalți.

În această carte sunt relevate practici potrivite etapelor de dezvoltare a copiilor și modalități de organizare a activităților. Tendințele actuale în educația timpurie se axează pe ideea ca învățarea să se bazeze pe inițiativa copilului. Pe de altă parte, mulți dintre copiii cu nevoi speciale au doar de câștigat în urma activităților și intervențiilor cu caracter mai structurat și repetitiv, care trebuie să fie planificate și puse în practică de către adulți. Autorii acestei cărți consideră că ambele metode de abordare a procesului de educare a copiilor de vârstă mică au dreptul la existență în măsura în care satisfac nevoile copiilor. Scopul autorilor a fost de a le propune pedagogilor, terapeuților și părinților modificări simple care ar permite **tuturor** copiilor să participe la activitățile din diferite centre. Concentrându-se asupra activităților, materialelor și interacțiunilor sociale din cadrul propriei comunități, copiii cu nevoi speciale vor avea posibilitatea să însușească abilități și concepte noi, alături de semenii lor.

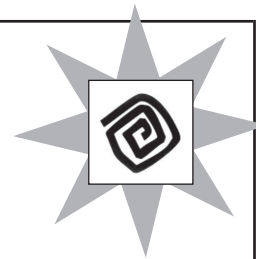
Cartea *Clasa incluzivă pentru copiii de vârstă mică* are o structură care facilitează accesul pedagogilor la informația necesară, fiind împărțită în mai multe capitole: întâlnirile, centrul **artă**, centrul **apă și nisip**, centrul **blocuri**, centrul **artă dramatică**, timpul servirii meselor, perioada de tranziție, centrul **motricitate fină** și centrul **motricitate grosieră**. Fiecare capitol are șase subcapitole, câte unul pentru fiecare categorie de dizabilități, bazate parțial pe diagnostice medicale și parțial pe modul în care dizabilitatea afectează capacitatea copilului de a învăța și a activa. De exemplu, copiii orbi și cei cu vederea slabă au fost incluși într-o singură categorie, cea a copiilor cu deficiențe de vâz. Copiii care nu reacționează la tehnicile obișnuite de influențare a comportamentului, copiii cu deficit de atenție/copiii hiperactivi au fost incluși în categoria „Deficit de atenție/Hiperactivitate (DA/H) și dereglări de comportament”.

În această lucrare sunt delimitate șase categorii de dizabilități: (1) copii cu handicap mintal și întârzieri în dezvoltare, (2) copii cu dizabilități ortopedice, (3) copii cu deficit de atenție/copii hiperactivi și copii cu deficiențe comportamentale, (4) copii cu dereglări profunde de dezvoltare (DPD) sau autism, (5) copii cu probleme legate de planificarea activităților motorii și (6) copii cu deficiențe de vâz. Este evident că unii copii nu corespund întru totul acestor categorii specifice, iar alții manifestă caracteristici specifice pentru mai multe categorii; totuși, această categorisire a dizabilităților oferă o cale clară și simplă de acces la informația propusă.

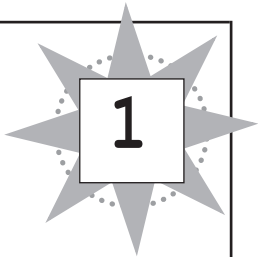
În capitolul 1 au fost incluse așa-numitele *formulare de verificare*, ce vă vor permite să decideți la ce categorie de dizabilități pot fi atribuiți copiii cu nevoi speciale din grupa/clasa dumneavoastră. Aceste formulare nu pot fi utilizate pentru stabilirea diagnosticului, ci doar pentru a vă indica ce compartimente ale prezentei cărți vă pot fi de folos. De exemplu, după studierea formularelor de verificare, ați putea decide dacă un copil din grupa/clasa dumneavoastră manifestă unele caracteristici descrise în formularul de verificare pentru deficitul de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale. Vă faceți griji cu privire la interacțiunea acestui copil cu mediul și ați observat că cea mai complicată parte a zilei pentru el este perioada de tranziție de la o activitate la alta. Dispunând de această informație despre copil, veți apela la capitolul referitor la perioada de tranziție de la o activitate la alta și veți studia sugestiile privind copiii cu deficit de atenție/hiperactivitate sau deficiențe comportamentale. E posibil să găsiți câteva sugestii pentru modificări pe care le veți putea face imediat. Deși unele sugestii pot fi nepotrivite pentru acest copil, pentru grupa/clasa dumneavoastră sau pentru stilul dumneavoastră de instruire, ați putea beneficia, în urma studierii compartimentului respectiv, de sugestii cu privire la modul în care e necesar să se lucreze cu copilul. De fapt, studiind tot capitolul, s-ar putea să descoperiți sugestii potrivite pentru cazul dumneavoastră în paragrafele referitoare la alte categorii de dizabilități.

Cartea include, de asemenea, o anexă care descrie necesitățile senzoriale ale copiilor și adaptările simple care trebuie efectuate.

Această lucrare a fost concepută ca un îndrumar pentru modificarea sălii de clasă în scopul satisfacerii nevoilor tuturor copiilor; totuși, înainte de a aplica aceste sugestii, ar fi bine să consultați un specialist.

Privire de ansamblu

1

Toți copiii de vârstă mică au nevoie de îngrijire și de un mediu de învățare care oferă stimulente, dar în cazul copiilor cu nevoi speciale multe activități obișnuite trebuie să fie adaptate pentru asigurarea dezvoltării lor. Modificările legate de procesul de adaptare uneori pot să le pară extrem de complicate pedagogilor care au și fără acestea foarte multe responsabilități, doar ei fiind în măsură să decidă dacă este necesar să fie modificat mediul, echipamentul și materialele folosite în clasă, activitățile sau cerințele față de fiecare copil. În cartea *Clasa incluzivă pentru copii de vârstă mică* sunt sugerate diverse modalități de efectuare a activităților tipice și a celor de rutină pentru a asigura succesul copiilor cu nevoi speciale.

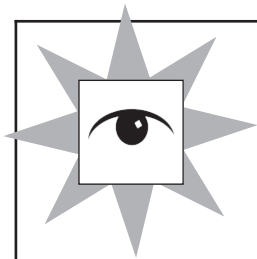
În fiecare capitol al acestei cărți sunt descrise modificările care urmează să fie efectuate în fiecare centru de studiu sau în activitățile de rutină, pentru a integra plenar copiii cu diverse tipuri de nevoi speciale. Deși este clar că pot exista deosebiri între diferiți copii cu nevoi speciale în ceea ce privește comportamentul și nevoile fiecăruia, modificările au fost determinate de cele șase categorii de disabilități.

Întârzieri în dezvoltare

Acești copii însușesc diferite abilități într-un ritm mai lent decât ceilalți copii din clasă. Unii copii manifestă întârzieri în dezvoltare generate de factori de mediu și sunt capabili să-i ajungă din urmă pe colegii lor, dacă beneficiază de instruirea adecvată. Unii copii cu întârzieri în dezvoltare pot avea retard mintal. În cazul acestora sporește probabilitatea deficiențelor de auz, văz, deficitului de atenție și a crizelor epileptiforme. Există mai multe niveluri de retard mintal, dar majoritatea copiilor, cu excepția celor cu disabilități foarte grave, sunt capabili să însușească abilități noi.

Deficiențe ortopedice

În această categorie sunt incluși copiii cu paralizie cerebrală, cu spina bifida, distrofie musculară, anomalii congenitale, artrită reumatoidă, cu fracturi sau arsuri (Safford 1989). În unele cazuri, poate fi afectată capacitatea copilului de a învăța. Paralizia cerebrală caracterizează un grup de disabilități ce au la bază probleme motorii survenite ca rezultat al lezării creierului la etapele timpurii ale dezvoltării. Copilul poate să miște cu greu o singură parte a corpului, picioarele sau întreg corpul. Distrofia musculară devine evidentă la vârsta de aproximativ trei ani, mușchii atrofiindu-se tot mai mult cu

timpul. Spina bifida este o disabilitate ereditară caracterizată prin conexiunea slabă a vertebrelor, care duce la paralizia membrelor inferioare. În cazul diagnosticului „osteogenesis imperfecta”, oasele sunt foarte fragile, iar în cazul artritei reumatoide juvenile, se înregistrează inflamarea cronică și dureroasă a articulațiilor.

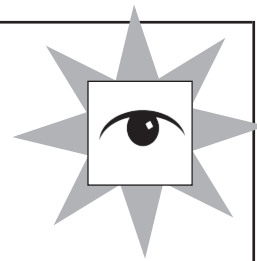
Dereglări profunde de dezvoltare (DPD) și autism

Termenul „dereglări profunde de dezvoltare” se folosește pentru caracterizarea dereglărilor de tip autist, altor dereglări profunde de dezvoltare și a sindromului Asperger. În ultimul timp, pentru această categorie de dereglări a început să fie folosit termenul „dereglări din spectrul autist”. De regulă, copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism manifestă întârzieri de vorbire și în formarea abilităților cu caracter social, întârzieri care se înregistrează până la vârsta de 30 de luni. Se poate atesta comportamentul repetitiv sau insistent, prin folosirea limitată a abilităților de joacă, ocuparea cu anumite activități de rutină legate de joacă (perseverență) și rezistența la schimbări. Copiii pot fi extrem de sensibili la anumite tipuri de influențe senzoriale. Dereglările profunde de dezvoltare și autismul sunt devieri cu un spectru larg de variație, unii copii manifestând simptome slab pronunțate, inteligență medie sau chiar mai înaltă, pe când alți copii manifestă simptome de dereglare gravă, asociate cu retard mintal.

Deficitul de atenție/hiperactivitatea și deficiențele comportamentale

În această categorie sunt incluși copiii cu un spectru de deficiențe comportamentale cauzate de factori ai mediului sau de factori biologici. Deși majoritatea medicilor nu stabilesc diagnosticul de deficit de atenție sau de hiperactivitate până la vârsta de cinci-șase ani, la creșă și la grădiniță deja pot fi observați copiii care manifestă un comportament caracteristic pentru acest tip de dereglări. Desigur, mulți dintre copiii de trei-patru ani sunt activi și pot fi distrași ușor, dar măsura în care se manifestă un astfel de comportament și gradul în care acesta influențează capacitatea de însușire a unor abilități au un rol important în determinarea faptului dacă este vorba de un nivel de activitate sporit sau de o deviere de comportament. Acești copii adeseori sunt în permanentă mișcare și e posibil să nu fi exersat suficient abilitățile de bază caracteristice nivelului lor de dezvoltare.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

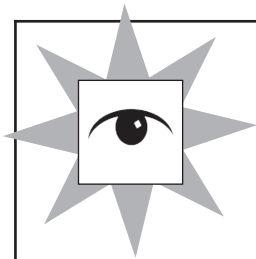

Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii întâmpină greutăți mari la planificarea și executarea mișcărilor cu care nu sunt obișnuiți. Se pare că problema rezidă în incapacitatea lor de a elabora un plan și de a coordona mișcările necesare pentru a realiza planul. De asemenea, copilul poate să aibă probleme cu mișcarea; de exemplu, el poate fi capabil să prindă mingea, dar o face cu stângăcie, cu mișcări exagerate. Pentru a se mișca ușor, acești copii au nevoie de cât mai multă informație senzorială (Johnson-Martin, Attermeier, and Hacker 1990).

Deficiențe de vază

Aproape 60% din copiii cu deficiențe de vază au și alte disabilități, inclusiv paralizie cerebrală, retard mintal și deficiențe de auz. Deficiențele de vază variază de la grade mici de reducere a acuității vizuale, deficiențe care pot fi corectate prin folosirea lentilelor de corecție, până la orbire. Acuitatea văzului depinde de ora zilei, de iluminare și de vreme. Copilul poate fi capabil să îndeplinească anumite activități într-o zi și să nu poată face același lucru în ziua următoare. Unii copii pot crea impresia că nu urmăresc activitatea, dar este posibil ca în acel moment să apeleze la văzul periferic. Adeseori copiii cu deficiențe de vază manifestă interes senzorial sporit, fiind tentați, în special, de atingerea materialelor cu structură diferită, cum sunt plastilina, nisipul, argila pentru modelat etc.

Modificările propuse în fiecare capitol le vor ajuta tuturor copiilor să participe la activități de rutină și la activitățile în centre, caracteristice pentru etapa lor de dezvoltare, îmbunătățind procesul de studiu. Cu cât mai mult copilul se implică în diverse activități, cu atât mai mult el învață (McCormick, Noonan, and Heck 1997). Din aceste considerente, este extrem de important să fie înregistrat progresul copilului; să fie stabilite scopuri potrivite pentru etapa de dezvoltare în care se află copilul. Formularele pe care le vom prezenta în continuare au fost elaborate pentru a ușura organizarea programelor de studii pentru copii. Ele au la bază experiența noastră acumulată pe parcursul mai multor ani; totuși, formularele pot fi modificate pentru a corespunde nevoilor copilului. Sunt trei tipuri de formulare. Formularele de primul tip (paginile 17-22) sunt utile la identificarea abilităților pe care trebuie să le posedă copilul în clasă. Aceste formulare pot fi folosite la elaborarea planului de instruire pentru copil și pentru furnizarea informației necesare la completarea rapoartelor privind succesele generale și educaționale ale copilului. Al doilea tip de formulare (paginile 23-33) include modificările legate de activitățile zilnice (cum ar fi întâlnirile, timpul meselor,

perioadele de tranziție de la o activitate la alta) și activitățile în centre: artă, nisip și apă, blocuri, artă dramatică, activități motorii fine, activități motorii grosiere. Aceste formulare pot fi afișate în centrele de studiu sau pe panoul cu anunțuri din clasă. Al treilea tip de formulare (pagina 36) se referă la abilitățile ce sunt însușite de copil. Pedagogul selectează și observă câte o abilitate în fiecare centru de activitate sau se concentrează asupra abilităților caracteristice pentru unu-două centre de activitate. Pedagogul poate decide să completeze astfel de formulare pentru fiecare copil din clasă, cu scopul de a reflecta progresul înregistrat.

Formularele din acest capitol prezintă sumarul informației care va fi discutată în detaliu în celelalte capitole ale cărții. Dacă nu vă sunt clare unele din modificările propuse în formular, apăsați la capitolul corespunzător. Autorii au încercat să propună modificări care pot fi efectuate cu ușurință de pedagogi, pentru a asigura participarea tuturor copiilor la activitățile din clasă. Folosiți numai modificările care vor spori abilitățile și independența copiilor în clasă.

Pedagogii din clasele integrate sunt un element constitutiv al unei echipe, în care ei activează împreună cu logopezii și terapeuții. Părinții sunt și ei un element important al acestei echipe. Succesele cele mai semnificative pot fi înregistrate când modificările și adaptările sunt elaborate cu participarea tuturor membrilor echipei. Ar putea să fie necesară consultarea cu terapeuții pentru individualizarea unei tehnici, plasări sau adaptări descrise în această carte. Planificați în prealabil ședințele, în cadrul cărora veți stabili scopurile și, mai târziu, veți evalua progresul copiilor. Probabil, formularele propuse în această carte vor simplifica lucrul. În fiecare formular a fost lăsat spațiu, în care pedagogii pot include sugestii de modificări suplimentare. Aceste formulare pot fi utile și pentru asistenții, pedagogii temporari sau voluntarii care lucrează cu copiii în clasă.

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

- ___ însușește cu greu abilitățile noi;
- ___ tonusul mușchilor este redus;
- ___ manifestă dereglări de mâncare și/sau somn;
- ___ se implică în activitate doar pentru un minut sau două;
- ___ este distras ușor de stimulente auditive sau vizuale;
- ___ pare apatic;
- ___ corpul este în permanentă mișcare;
- ___ înțelege cu greu instrucțiunile orale;
- ___ îi place să atingă și să îmbrățișeze alți copii;
- ___ manifestă întârzieri în însușirea abilităților motorii fine;
- ___ manifestă întârzieri în însușirea abilităților motorii grosiere;
- ___ manifestă întârzieri în însușirea abilităților de vorbire;
- ___ manifestă întârzieri în însușirea abilităților sociale;
- ___ necesită ajutor la îmbrăcat;
- ___ necesită ajutor când mănâncă;
- ___ necesită ajutor la toaletă;
- ___ adeseori se lovește de diferite obiecte și cade.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu întârzieri în dezvoltare să se bucure de succes:

- ___ Simplificați sarcinile prin reducerea numărului de pași, folosind instrucțiuni în sens invers, multe exemple și indicații.
- ___ Includeți activități de rutină, bine structurate, pentru a-i permite copilului să anticipeze evenimentele și pentru a-i oferi posibilitatea să repete și să exerseze cât mai mult abilitățile noi.
- ___ Țineți cont de faptul că, deși majoritatea abilităților vor fi însușite corespunzător cu modelul tipic de dezvoltare, se vor ivi ocazii când copilul va pași peste câteva etape, însușind abilități de un nivel mai înalt. Dacă aceasta se întâmplă, nu vă grăbiți să presupuneți, fără motiv întemeiat, că copilul posedă și abilitățile intermediare.
- ___ Simplificați limbajul de comunicare cu copilul. Pentru a da instrucțiuni, ar putea fi folosite propoziții simple, repetate într-un ritm clar sau cântate după o melodie bine cunoscută.
- ___ Încurajați activitățile care îi permit copilului să-și cunoască mai bine corpul, cum ar fi jocurile care presupun rostogoliri, târături, mersul cu spatele înainte sau pe o parte, sărituri și alte mișcări grosiere.
- ___ Folosiți dulapurile de cărți, paravanele sau alte tipuri de obiecte pentru a reduce factorii de distragere vizuală în timpul lucrului asupra unor abilități specifice.
- ___ Oferiți-i copilului cât mai multe posibilități pentru a exersa și a repeta abilitățile pe care le însușește în acel moment.
- ___ Păstrați contactul vizual în timp ce vorbiți cu copilul. Dați-i indicații copilului care ar contribui la păstrarea contactului vizual în procesul activității în care este implicat la moment.
- ___ Scurtați durata activităților în funcție de perioada în care copilul este capabil să-și concentreze atenția.
- ___ Oferiți uneltele și dispozitivele necesare pentru a încuraja independența copilului.

Descrieți alte strategii posibile _____

Deficiențe ortopedice

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

- ___ îi este dificil să-și păstreze poziția verticală;
- ___ își controlează cu greu poziția capului;
- ___ are diformități care îi limitează capacitatea de a lucra;
- ___ obosește repede;
- ___ manifestă reflexe anormale;
- ___ manifestă tonus muscular anormal pe o singură parte a corpului: ___ stânga sau ___ dreapta;
- ___ manifestă tonus muscular anormal al membrelor inferioare;
- ___ manifestă tonus muscular anormal al întregului corp;
- ___ tonus muscular redus / mușchi slab dezvoltați;
- ___ tonus muscular excesiv / mușchi contorsionați;
- ___ are probleme de coordonare a mișcărilor și de menținere a echilibrului;
- ___ copilul uită să închidă gura, salivează excesiv;
- ___ are frisoane;
- ___ are crize epileptiforme;
- ___ este incapabil să meargă fără ajutor;
- ___ este incapabil să șadă fără ajutor;
- ___ are dureri în articulații;
- ___ are oase fragile;
- ___ are dificultăți la înghițire;
- ___ nu folosește limbajul verbal.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu disabilități ortopedice să se bucure de succes:

- ___ Așezați copilul cu grijă, astfel încât să șadă cu picioarele îndoite, cu spatele drept și cu capul ridicat.
- ___ Asigurați-vă că mesele și scaunele din clasă îi ajută copilului să-și mențină poziția corectă.
- ___ Fixați materialele instructive cu lipici, clame sau bandă-lipici Velcro.
- ___ Folosiți metode alternative de comunicare, cum ar fi pictogramele.
- ___ Folosiți întrerupătoare electrice pentru activarea jucăriilor.
- ___ Atașați cabluri de cauciuc la jucării, pentru a ușura accesul copiilor la ele.
- ___ Puneți pe mese pupitre, pentru a-i ajuta copilului să-și păstreze poziția verticală, în timpul unor activități.
- ___ S-ar putea întâmpla să fie necesară procurarea unui scaun cu părți laterale rigide.
- ___ Fiți atenți la primele semne de oboseală; nu este bine ca copilul să se epuizeze.
- ___ Încurajați folosirea ambelor mâini la efectuarea diferitelor activități.
- ___ Dacă copilul are mușchii contorsionați, evitați activitățile care solicită eforturi musculare, cum ar fi folosirea plastilinei tari.
- ___ Preveniți copilul înainte de a-l ridica sau mișca.
- ___ Asigurați-vă că mobilierul din clasă este suficient de solid pentru a rezista când copilul se sprijină de el pentru a se ridica în picioare.
- ___ Schimbați frecvent poziția copilului, dacă nu există contraindicații de ordin medical.

Descrieți alte strategii posibile _____

Marcați

Dereglări profunde de dezvoltare (DPD) și autism

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

- ☐ are un limbaj incoerent;
- ☐ posedă abilități sociale deficiente;
- ☐ se observă insistența asupra jocurilor cu o consecutivitate strictă, rezistența la schimbări;
- ☐ se observă reacția excesivă la unii factori senzoriali (de exemplu, agitație la vederea mânușilor de cauciuc);
- ☐ se observă ignorarea aparentă a unor stimulente senzoriale (de exemplu, îl ignoră pe pedagog);
- ☐ se observă autostimularea;
- ☐ este dificil de a stabili contact vizual;
- ☐ îi este complicat să efectueze sarcinile pe care nu le-a ales singur;
- ☐ manifestă rezistență la sarcinile impuse de adulți;
- ☐ manifestă semne de ecolalie – copilul repetă ceea ce i se spune;
- ☐ se observă lipsa jocurilor de imaginație.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu dereglări profunde de dezvoltare și/sau autism să se bucure de succes:

- ☐ Folosiți instrucțiuni directe pentru ca copilul să însușească abilitatea de a _____.
- ☐ Instruiți colegii copilului să încerce să comunice cu el.
- ☐ Observați ce fac colegii în cadrul centrului și învățați copilul autist cum să realizeze aceleași activități sau să participe la ele într-un mod util.
- ☐ Utilizați un spectru larg de modalități de încurajare a însușirii abilităților.
- ☐ Folosiți pictograme și/sau limbajul semnelor pentru a explica instrucțiunile.
- ☐ Folosiți instrucțiuni scurte, concise.
- ☐ Reacționați în mod pozitiv la abilitatea sau inabilitatea copilului de a reacționa la stimulentele de mediu.
- ☐ Folosiți la început instructajul individual, iar cu timpul apăsați tot mai mult la lucrul în echipă.
- ☐ Modelați limbajul copilului prin folosirea pronumelui personal „eu”. În loc de a spune: „Tudor se urcă pe tobogan”, spuneți „Eu mă urc pe tobogan”. Copilul ecolalic va repeta propoziția, folosind pronumele personal corect și, cu timpul, va folosi pronumele personal „eu” în vorbire.
- ☐ Observați ce se întâmplă când copilul este concentrat și predispus spre interacțiune în timpul efectuării unor activități. Dacă copilului îi face bine comunicarea cu un coleg anume sau implicarea într-o activitate anumită, folosiți această informație pentru a-i ajuta să înregistreze succese și în alte activități.
- ☐ Programați experiențele senzoriale cu efect calmant. De exemplu, dacă legănatul îl calmează pe copil, planificați perioade de 5-10 minute de legănat înainte de a trece de la o activitate la alta. Atrageți atenția dacă legănatul ajută la calmarea copilului și încetați legănatul dacă nu observați nici un efect benefic.
- ☐ Când este necesar ca copilul să exerseze o anumită abilitate sau să încerce o activitate nouă, insistați ca el să participe la activitatea dată. Dacă copilul înțelege că va evita activitatea prin plâns sau opunere (refuz), el va apela la aceste metode tot mai mult pentru a se eschiva de la îndeplinirea sarcinilor impuse de adulți. Folosiți metode de încurajare a copilului în cazurile în care el cooperează.
- ☐ Creați un program senzorial previzibil care îi va ajuta copilului să reacționeze adecvat la stimulentele senzoriale. Dacă copilul pare supraexcitat, folosiți tehnici de relaxare, cum ar fi respirația adâncă sau odihna pe perne mari. Încercați să stingeți parțial lumina în sala de clasă. Vorbiți cu voce calmă și încet cu copilul supraexcitat. Unii copii se calmează în urma masajului profund.
- ☐ Încercați să îmbrăcați copilul în veste cu greutate, să-l culcați sub saltea sau preș pentru gimnastică, să-l înfășurați în plapume sau să-l îmbrăcați în haine foarte strâmte.
- ☐ Permiteți-i copilului să stea în timpul unor activități – poate să-i fie prea greu să șadă timp îndelungat.

Descrieți alte strategii posibile _____

Deficit de atenție/hiperactivitate (DA/H) și deficiențe comportamentale

Numele copilului _____ Data nașterii _____
Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

- _____ nu poate să se implice în activități mai mult de un minut – două;
- _____ corpul este în mișcare permanentă;
- _____ acționează impulsiv și nu ia în considerație consecințele posibile;
- _____ este distras cu ușurință de sunete;
- _____ este distras cu ușurință de stimulente vizuale;
- _____ îi este complicat să urmeze instrucțiuni simple;
- _____ se bate des cu alți copii;
- _____ îi este greu să șadă în timpul comunicării în cerc;
- _____ îi plac jocurile active;
- _____ se lovește din viteză de pereți, podele și de piese de mobilier;
- _____ devine frustrat când trebuie să îndeplinească sarcini noi;
- _____ nu respectă spațiul personal al altor copii;
- _____ manifestă întârzieri de dezvoltare a abilităților motorii fine;
- _____ manifestă întârzieri de dezvoltare a abilităților de vorbire;
- _____ manifestă întârzieri de dezvoltare a abilităților cognitive;
- _____ necesită ajutor în cazul folosirii abilităților de autodeservire.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu întârzieri în dezvoltare să se bucure de succes:

- _____ Ajutați-i copilului să se calmeze și să-și aducă în ordine sistemul nervos, oferindu-i posibilitatea de a efectua activități proprioceptive. De exemplu, implicați-l în activități fizice grele, cum ar fi deplasarea blocurilor mari de lemn sau rosul suprafeței meselor, purtarea în spate a ghiozdanelor umplute cu cărți sau purtarea vestelor cu greutate.
 - _____ Oferiți stimulente proprioceptive ale cavității bucale: dați-i să pună în gură tuburi moi de cauciuc sau să mănânce alimente tari, cum ar fi covrigii. Pentru informație suplimentară privind problemele de percepție senzorială studiați anexele.
 - _____ Amenajați spații liniștite, unde copilul s-ar putea retrage când are nevoie de o pauză în activitate. Iată trei exemple: (1) puneți o cutie de carton mare într-un colț al încăperii, decupați în ea o "ușă" și puneți în cutie câteva pernițe moi; (2) construiți un cort – în magazine de jucării pot fi cumpărate corturi mici pentru copii; (3) acoperiți o masă cu o mușama, o plapumă sau o față de masă și puneți sub masă câteva perne.
 - _____ Încercați să reduceți nivelul zgomotului în încăperea, atârând covoare pe pereți sau montând tavane suspendate.
 - _____ Reduceți distracțiile vizuale prin plasarea paravanelor pentru a delimita spațiul.
 - _____ Includeți o muzică instrumentală calmă pentru a calma copilul. În general, cântecele nu au efect calmant.
 - _____ Observați dacă copilului îi este mai dificil să se adapteze la mediu într-o anumită perioadă a zilei. Încercați să restructurați programul. E posibilă acomodarea mai facilă a copilului în cazul în care întâlnirea ar avea loc mai devreme sau mai târziu decât de obicei.
 - _____ Permiteți-i copilului să poarte jachete sau pulovere dacă îl deranjează atingerile altora.
 - _____ Acoperirea pielii cu haine va reduce contactul fizic cu alți copii, care ar putea să-l atingă întâmplător.
 - _____ Există multe sisteme eficiente de influențare a comportamentului. Folosiți metoda care nu numai că satisface nevoile copilului, ci și corespunde stilului de instruire, atmosferei din grădiniță/școală și stilului de educare în familie.
 - _____ În cazul copiilor cu probleme de comportament, este foarte important ca activitățile propuse să corespundă etapei de dezvoltare la care se află copilul. Dat fiind că copilului îi este greu să îndeplinească sarcinile, imaginați-vă cât de dificil îi este să se implice în activitățile noi pentru el.
 - _____ Planificați programul astfel, încât activitățile liniștite să alterneze cu activitățile care presupun multă mișcare.
- Descrieți alte strategii posibile _____

Marcați

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

- _____ are probleme în planificarea și efectuarea mișcărilor noi;
- _____ se observă coordonarea proastă a mișcărilor; de exemplu, copilul este capabil să prindă mingea, dar o face cu mișcări exagerate;
- _____ devine cu ușurință frustrat;
- _____ se teme să încerce activități noi;
- _____ se lovește de diferite obiecte în clasă;
- _____ nu folosește eficient uneltele;
- _____ îi este greu să spună unde a fost atins;
- _____ îi este dificil să folosească diverse dispozitive la construirea din blocuri;
- _____ îi este dificil să îndeplinească până la sfârșit sarcinile.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu probleme legate de planificarea activităților motorii să se bucure de succes:

- _____ Începeți să lucrați cu obiecte mari, trecând treptat la obiecte mai mici.
- _____ Copilului îi poate fi mai ușor să lucreze cu obiecte grele.
- _____ La însușirea abilităților noi, oferiți sarcini potrivite, împărțind o activitate în câteva etape mai simple.
- _____ Folosiți jocurile sau jucăriile ce prezintă interes sporit pentru copil în cazurile când doriți să-l implicați în activități mai complicate.
- _____ Dacă îmbrăcați copilul în haine cu greutate sau îi oferiți jucării grele, cum ar fi blocurile de lemn, îl veți ajuta să-și determine mai ușor locul în spațiu. Lăsați copilul să poarte vesta cu greutate nu mai mult de 10-15 minute.
- _____ Permiteți-i copilului să se joace pe podea, culcat pe abdomen, proptindu-se în brațe, pentru a-și dezvolta mușchii umerilor.
- _____ E posibil ca copilul să se simtă mai confortabil șezând pe scaun, nu pe podea, în timpul comunicării în cerc, dacă îi este greu să-și mențină poziția corectă în timp ce șade.
- _____ Oferiți modalități simplificate de mișcare prin încăpere. Când copilul adună jucăriile, nu-l puneți să ducă la loc câte o jucărie, ci dați-i un coș în care ar putea pune mai multe jucării odată. Astfel, se va reduce riscul ca copilul să se împiedice de jucării sau de colegii lui.
- _____ Copiii cu probleme de planificare a activităților motorii pot beneficia în urma activităților motorii grosiere simple, cum ar fi cățărutul pe un tobogan mic și lunecarea de pe el. Oferiți-i copilului cât mai multe indicații verbale și fizice pentru a-l ajuta să efectueze cu succes activitatea.
- _____ Încurajați copilul să vă comunice cum are de gând să efectueze o activitate nouă.
- _____ Ajutați-i copilului să generalizeze abilitățile însușite pentru a fi capabil să efectueze activități noi. De exemplu, dacă copilul s-a învățat să sară pe o mică plasă elastică, explicați-i că tot așa poate sări pe trambulină. Oferiți-i posibilitatea să sară în timpul diverselor activități (Fisher A., Murray E., and Bundy A., 1991).
- _____ Oferiți-i copilului timp suficient pentru a-i observa pe colegi înainte de a se implica în vreo activitate.
- _____ Uneori, copilului îi este necesar ajutor la începutul efectuării activității, dar este capabil să o ducă la bun sfârșit de sine stătător.

Descrieți alte strategii posibile _____

Deficiențe de vâz

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Diagnosticul _____

Marcați toate punctele care caracterizează copilul dat:

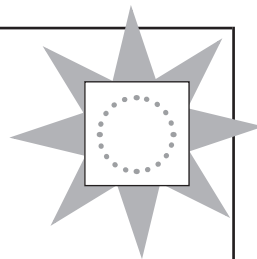
- ☐ poartă lentile de corecție;
- ☐ ține obiectele cât mai aproape de față;
- ☐ se pare că întotdeauna întoarce capul într-o parte; folosește vâzul periferic;
- ☐ își apleacă capul cât mai aproape de suprafața mesei;
- ☐ își freacă des ochii cu mâinile;
- ☐ manifestă manierisme: lovește brațele de corp, se leagănă, își dă cu degetul în ochi, privește fix sursa de lumină;
- ☐ evită lumina puternică;
- ☐ nu-i place să atingă materiale cu textură distinctă: argila pentru modelat, nisipul, plastilina etc.;
- ☐ a fost diagnosticat cu paralizie cerebrală;
- ☐ a fost diagnosticat cu deficiențe de auz;
- ☐ a fost diagnosticat cu retard mintal;
- ☐ ezită când trebuie să participe la diverse activități;
- ☐ preferă să se afle tot timpul într-un singur centru de activitate;
- ☐ nu este capabil să se orienteze în încăpere;
- ☐ necesită ajutor la îmbrăcat, la toaletă și/sau la mâncare;
- ☐ ține capul în jos în timp ce vorbește cu alții;
- ☐ se sperie ușor;
- ☐ cade des.

Marcați strategiile care i-ar ajuta copilului cu deficiențe de vâz să se bucure de succes:

- ☐ Încurajați copilul să-și folosească vâzul.
 - ☐ Potrivii iluminarea (stingeți sau aprindeți lumina), pentru a satisface necesitățile copilului.
 - ☐ Delimitați diferite porțiuni ale încăperii prin obiecte care pot fi identificate ușor prin atingere.
 - ☐ Reduceți reflexele de lumină. Folosiți draperii, dar asigurați iluminarea artificială uniformă. Folosiți materiale cu suprafață mată pentru a acoperi mesele și vopsea mată unicoloră pentru pereți.
 - ☐ Reduceți nivelul de zgomot din încăpere și stimulentele vizuale externe.
 - ☐ Observați primele semne de oboseală: căscatul, frecarea ochilor, clipitul, privirea într-un punct în depărtare.
 - ☐ Colaborați cu părinții, psihologii, terapeuții și oftalmologii pentru a asigura instrucțiunile și indiciile clare care ar contribui la reducerea manierismelor, caracteristice copiilor orbi (mișcarea mâinilor și degetelor în fața ochilor, legănatul, lovirea brațelor de corp, privirea fixă la sursa de lumină, atingerea ochilor cu degetul, frecarea ochilor).
 - ☐ Folosiți etichete clare pentru diferite obiecte. De exemplu, nu spuneți într-o zi „piscă”, iar a doua zi – „motan”. Învățați-l pe copil să efectueze activități de rutină care i-ar încuraja independența.
 - ☐ Implicați copilul în activități în mod constructiv pentru a descuraja tendința de a manifesta comportament repetitiv de autostimulare (Clark and Allen 1985).
 - ☐ Încurajați dorința copilului să exploreze treptat diferite texturi și suprafețe.
 - ☐ Preveniți copilul înainte de a-l atinge.
 - ☐ Mergeți în fața copilului sau lângă el. Nu mergeți din urma copilului.
 - ☐ Vorbiți cu copilul cu o voce și intonație normale.
 - ☐ Ajutați-l în mod activ pe copil să exploreze mediul. Dacă copilul s-a lovit sau s-a împiedicat de ceva, ajutați-l să revină la punctul de pornire și să exploreze vizual sau tactil obstacolul. Observați care sunt sursele de sunete prea puternice sau alte stimulente care îl sperie pe copil. Folosiți culori aprinse fluorescente, cum ar fi roșul, galbenul, rozul și portocaliul în timpul activităților sau pentru a modifica jucăriile ce vor solicita vâzul.
- Descrieți alte strategii posibile _____

Marcați

Întâlnirile

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în cadrul întâlnirilor:

- ☐ Reduceți timpul întâlnirilor, în concordanță cu durata perioadei de atenție a copiilor.
- ☐ Împărțiți copiii în grupuri mai mici.
- ☐ Programați întâlnirile la altă oră a zilei.
- ☐ Renunțați la întâlniri.
- ☐ Permiteți-le copiilor să șadă pe scaune în timpul întâlnirilor.
- ☐ Permiteți-le copiilor să țină în brațe jucării de pluș sau alte jucării preferate.
- ☐ Așezați copiii astfel, încât între ei să rămână spațiu de cel puțin 30 cm.
- ☐ Amintiți-le frecvent copiilor regulile referitor la întâlniri.
- ☐ Transformați întâlnirile în activități facultative, ca și activitățile din celelalte centre.
- ☐ Apelați la mișcare și/sau muzică în timpul majorității activităților pe parcursul întâlnirilor.
- ☐ Folosiți activități de rutină în cadrul întâlnirilor; de exemplu, prezentați activitățile în aceeași ordine de fiecare dată.
- ☐ Permiteți-le copiilor să mănânce ceva în timpul întâlnirilor.
- ☐ Asigurați-vă că fiecare copil are responsabilități concrete în timpul întâlnirilor.
- ☐ Oferiți-le copiilor locuri de șezut – perne moi sau pufuri.
- ☐ Păstrați la îndemână veste cu greutate sau ghiozdane pline; nu le permiteți copiilor să le poarte mai mult de 10-15 minute.

Materialele pentru întâlniri:

☐ covorașe;	☐ cercuri pentru gimnastică;
☐ bandă corectoare;	☐ jucării mici;
☐ jucării de pluș;	
☐ instrumente muzicale;	
☐ marionete;	
☐ gustări;	
☐ magnetofon;	
☐ etichete magnetice;	
☐ balansoare;	
☐ pufuri;	
☐ pictograme și desene;	
☐ veste cu greutate;	
☐ seturi de mobilier pentru colț;	
☐ cărți mari;	
☐ pupitre pentru cărți.	

Descrieți alte strategii posibile _____

Centrul artă

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în centrul artă:

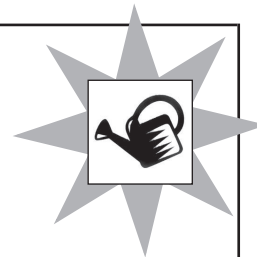
- ___ Fixați mâner pe perii, carioca și marchere.
- ___ Puneți lucrările fiecărui copil în cutii separate sau în tăvițe pentru copt.
- ___ Păstrați la îndemână pensule, creioane, carioca etc. de diferite dimensiuni.
- ___ Adăugați în vopsea substanțe aromatizante, substanțe care să modifice textura vopselei sau să sporească viscozitatea ei.
- ___ Permiteți-le copiilor să rămână în picioare, să stea în genunchi pe scaune, să șadă cu fața spre speteaza scaunului în timp ce se joacă la masa din cercul artelor.
- ___ Oferiți-le copiilor trafarete sau forme geometrice simple.
- ___ Încercați să folosiți pentru lipit și alte materiale, în afară de clei: bandă adezivă, hârtie cu lipici, bastonașe de clei. Lipiți bucățelele de bandă adezivă tăiate în prealabil de marginea unui vas greu.
- ___ De fiecare dată, puneți pe masă numai câte unul sau două materiale pentru colaje.
- ___ Transformați o cutie de carton în șevalet de masă.
- ___ Folosiți materiale cât mai contrastante.
- ___ Folosiți hârtie de culori pastelate în loc de hârtia de culoare albă.
- ___ Puneți colile pe hârtie de sparanghel sau plasă contra țânțarilor.
- ___ Folosiți cabine pentru a separa spațiile de lucru.
- ___ Bateți din palme cu copiii pentru a-i pregăti pentru activități noi.
- ___ Lăsați copiii să taie materiale diferite, nu numai hârtie.
- ___ Lipiți de perete partea de sus a foi de hârtie din care copilul va decupa.
- ___ Țineți foaia în timp ce copilul se învață să decupeze.
- ___ Folosiți foarfece de diferite dimensiuni, inclusiv foarfece mici destinate copiilor.
- ___ Marcați conturul figurii care urmează să fie decupată sau colorată cu ajutorul cleiului.

Materialele pentru centrul artă:

___ amidon de porumb;	___ plasă contra țânțarilor;
___ hârtie adezivă Oracal;	___ pupitre;
___ trafarete;	___ coli mari de hârtie;
___ ilustrate vechi;	___ coloranți alimentari;
___ materiale pentru colaje;	___ clei;
___ bastonașe de clei;	
___ plastilină;	
___ vopsea de pictat cu mâinile;	
___ cretă;	
___ marchere, carioca, perii de diferite lungimi și diametre.	

Descrieți alte strategii posibile _____

Centrul apă și nisip

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în centrul *apă și nisip*:

- ___ Limitați numărul copiilor care se joacă la mesele cu apă și nisip până la o persoană sau două, dacă copiii care se joacă se excită ușor.
- ___ Potriviti înălțimea mesei cu apă la înălțimea copiilor.
- ___ Renunțați la rotile sau sprijiniți masa de un perete pentru a preveni mișcarea lor din loc.
- ___ Împărțiți instrucțiunile complexe în cât mai mulți pași mici.
- ___ Modelați conceptele verbale, cum ar fi *mare/mic, plin/gol*.
- ___ Folosiți jocurile cu apă și nisipul pentru a scoate copilul din cărucior și a-l culca pe burtică sau a-l pune în scărița specială cu suport pentru menținerea poziției verticale, ca el să poată să se joace. Stabiliți cea mai potrivită modalitate cu medicul.
- ___ Asigurați-vă că mesele cu apă și nisip sunt bine luminate dacă copilul are deficiențe de văz.
- ___ Înlocuiți nisipul cu materiale mai grele, de exemplu cu pietriș, dacă nisipul cauzează excitare excesivă.
- ___ Puneți nisip în vase largi pentru a defini spațiul personal de joacă al copilului.
- ___ Oferiți instrucțiuni concise și clare pentru a-l ajuta pe copil să-și dezvolte abilitățile de joacă.
- ___ Oferiți suficiente jucării pentru a reduce numărul conflictelor dintre copii.
- ___ Folosiți jucării viu colorate care contrastează cu culoarea nisipului.
- ___ Schimbați apa de pe masa cu apă în fiecare zi.
- ___ Însoțiți instrucțiunile verbale cu imagini sau semne.
- ___ Introduceți jucării noi, dacă interesul copilului scade.
- ___ Încurajați copilul să împartă jucăriile cu alții, să se joace și să comunice cu alți copii.
- ___ Dacă copilului îi place să se joace cu apă, oferiți-i ceva timp să-i observe pe ceilalți copii și permiteți-i să se implice treptat în activitățile de la masa cu apă.

Materialele pentru centrul *apă și nisip*:

___ pipete;	___ seturi pentru baloane de săpun;	___ pânii;
___ pompe de apă;	___ stropitori din butelii de plastic;	___ bețișoare de la înghețată;
___ căușe;	___ cutii de la filmele foto;	___ farfurii și tacâmuri;
___ stropitori;	___ jucării de culori contrastante;	___ gofreuri pentru ouă;
___ forme de tăiat biscuiți;	___ masă cu nisip / cu apă ajustabilă;	___ tăvițe pentru cuburi de gheață;
___ câni și diferite vase;	___ seringi alimentare;	___ clește;
___ perii de sârmă;	___ fârașe pentru nisip;	___ site;
___ camioane;	___ linguri de dozat cafeaua;	___ forme pentru nisip;
___ mărgelile de lemn;	___ coloranți alimentari;	___ burete;
___ blocuri de lemn;	___ roți pneumatice;	___ dopuri;
___ figurine din plastic;	___ capace de la butelii de plastic;	___ tuburi de cauciuc.

Descrieți alte strategii posibile _____

Centrul blocuri

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în centrul *blocuri*:

- ☐ Puneți un coș cu blocuri lângă fiecare copil sau lângă copiii din grupuri mici.
- ☐ Încurajați copiii să folosească materiale auxiliare, cum ar fi figurinele de animale și oameni, mașinuțele și semnele de circulație rutieră.
- ☐ Permiteți-i fiecărui copil să folosească doar un număr limitat de blocuri.
- ☐ Folosiți covorașe, bandă adezivă sau alte materiale potrivite pentru a delimita spațiul personal al fiecărui copil.
- ☐ Culcați copilul pe saltea în pantă în timp ce se joacă cu blocurile.
- ☐ Încurajați copilul să zidească blocurile în contact cu o suprafață solidă, de exemplu cu perețele.
- ☐ Așterneți în centrul *blocuri* un covor pentru a reduce nivelul zgomotului.
- ☐ Amintiți-le cât mai frecvent copiilor regulile centrului *blocuri*.
- ☐ Rotiți blocurile de diferite tipuri: blocuri din plastic, blocuri cu forme nestandarde, blocuri mari de lemn, blocuri de carton.
- ☐ Folosiți blocuri de tip *Lego*, *Bristle* sau *Duplos*.
- ☐ Încurajați copilul să se implice în activități care corespund nivelului lui de dezvoltare. Umplerea unui vas cu blocuri și descărcatul blocurilor din vasul plin sunt și ele activități perfect acceptabile pentru centrul *blocuri*.
- ☐ Modelați jocuri de imaginație și oferiți-le copiilor posibilități pentru a se juca și a imita construcțiile din blocuri ridicate de dvs.
- ☐ Încurajați copiii să zidească pe orizontală, nu pe verticală.
- ☐ Permiteți-le copiilor să zidească ceva în interiorul unei cutii goale.

Materialele pentru centrul *blocuri*:

☐ seturi pentru construcție;	☐ blocuri mari de lemn;
☐ blocuri din plastic;	☐ blocuri din carton;
☐ blocuri de tip <i>Bristle</i> ;	☐ blocuri de tip <i>Duplos</i> ;
☐ blocuri de tip <i>Lego</i> ;	☐ figurine de animale;
☐ figurine de oameni;	☐ camioane, mașinuțe;
☐ semnele circulației rutiere;	
☐ hârtie și bandă adezivă;	
☐ marchere;	
☐ mobilier pentru păpuși;	
☐ perii de curățat țevile;	
☐ bucăți mici de stofă;	
☐ coșuri;	
☐ bucăți de pres;	
☐ cutii sau lăzi mici de carton sau plastic;	
☐ bucăți scurte de sfoară sau șireturi.	

Descrieți alte strategii posibile _____

Centrul artă dramatică

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în centrul *artă dramatică*:

- ___ Lăsați copiii să aleagă jocurile după placul lor.
- ___ Oferiți indicații concrete cu privire la abilitățile de joacă, dacă este necesar.
- ___ Serviți drept model de comportament colegial, pentru a-i include în joc pe copiii cu necesități speciale.
- ___ Determinați limitele astfel, încât copiii să se afle aproape unul de celălalt, pentru a încuraja interacțiunea lor.
- ___ Plasați copiii astfel, încât să se poată mișca liber, în măsura posibilităților lor.
- ___ Stabiliți numai regulile necesare pentru a asigura securitatea copiilor în timpul jocurilor.
- ___ Permiteți-le copiilor să se joace cum doresc ei, pentru a avea posibilitatea să învețe să interpreteze indiciile nonverbale ale colegilor.
- ___ Încurajați copiii să-și verbalizeze planurile legate de joacă și să povestească ce au făcut după ce termină joaca.
- ___ Ajutați-le părinților să-i încurajeze pe copii să participe la jocurile imitative când se află acasă.
- ___ Creați o cărțuție despre jocurile copiilor și citiți-le-o des, pentru ca să însușească abilitățile de joacă.
- ___ Costumele trebuie să fie ușor de îmbrăcat și dezbrăcat.
- ___ Pregătiți imagini pentru a le ajuta copiilor să însușească abilități de joacă noi.
- ___ Învățați copiii să folosească limbajul verbal pentru a-și exprima sentimentele și a soluționa conflictele.
- ___ Separați centrul *artă dramatică* de restul încăperii prin draperii sau coli de hârtie atârinate de plafon.
- ___ Evaluați abilitățile de joacă ale copilului, observând modul în care se joacă.
- ___ Evitați să întrerupeți jocul, cu excepția cazurilor în care copilul are nevoie de ajutor pentru ca să diversifice jocul curent.
- ___ În timp ce copiii se joacă, observați-i sau jucați-vă împreună cu ei; nu profitați de acest timp pentru a discuta cu alți adulți.
- ___ Dacă copiii manifestă semne de supraexcitare, includeți o muzică lentă, ritmată, în timp ce copiii se află în centrul *artă dramatică*.

Materialele pentru centrul de artă dramatică:

- ___ jucării în baza principiului cauzalității, de exemplu omuleți pe arcuri;
- ___ seturi pentru jocul „de-a medicul”;
- ___ păpuși;
- ___ oglinzi;
- ___ farfurii și tacâmuri pentru păpuși;
- ___ telefoane-jucărie;
- ___ costume care se îmbracă ușor;
- ___ serviete;
- ___ saltele cu pantă;

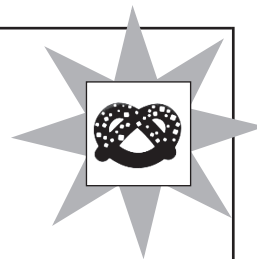

- ___ case de păpuși;
- ___ materiale pentru sărbătorirea zilelor de naștere;
- ___ set pentru jocul „de-a restaurantul” (meniuri, șorțulețe, bucate din plastic);
- ___ plastilină;
- ___ animale mici din plastic;
- ___ cărucioare;
- ___ coșuri pentru picnic;
- ___ bucate din plastic;
- ___ corturi;
- ___ jucării electronice cu întrerupătoare;
- ___ seturi de mobilier pentru colț;
- ___ pictograme;
- ___ căzi pentru scăldatul bebelușilor;
- ___ seturi pentru construcții;
- ___ cărucioare pentru cumpărături;
- ___ echipament de bucătărie;
- ___ perne;
- ___ aparate de casă;
- ___ jucării-animale de pluș.

Descrieți alte strategii posibile _____

Timpul meselor

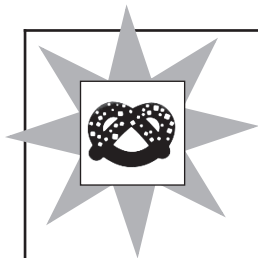

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în timpul meselor:

- ___ Sedeți cu copiii la aceeași masă pentru a încuraja interacțiunea lor.
- ___ Permiteți-le copiilor să așeze și să strângă masa.
- ___ Folosiți aceleași fraze în fiecare zi, oferind instrucțiuni legate de ora mesei copiilor cu deficiențe de vorbire.
- ___ Folosiți pictograme pentru a le da indicații copiilor în timpul mesei.
- ___ Includeți curățatul dinților în calitate de activitate de rutină ce face parte din timpul meselor.
- ___ Folosiți la spălatul veselei mănuși de vinil în loc de cele de latex, pentru a preveni reacțiile alergice.
- ___ Oferiți la masă mai multe tipuri de gustări.
- ___ Discutați problemele legate de alimentație cu părinții.
- ___ Implicați copiii în gătitul unor bucate simple pentru a dezvolta abilitățile motorii fine.
- ___ Împărțiți abilitățile legate de alimentație în pași consecutivi mici.
- ___ Dacă copilul are probleme specifice legate de alimentație, consultați medicul copilului sau un dietolog.
- ___ Așezați copilul pe un scaun de înălțime potrivită, pentru ca picioarele lui să ajungă la podea.
- ___ Păstrați la îndemână câni, farfurii și tacâmuri speciale adaptate pentru copiii cu anumite deficiențe.
- ___ Împărțiți copiii în grupe mai mici, dacă cei cu deficiențe se simt distrași când toți colegii mănâncă în același timp.
- ___ Includeți o muzică relaxantă în timpul mesei.
- ___ Când introduceți în meniu bucate noi, nu faceți prea multe modificări odată. De exemplu, adăugați în budinca obișnuită scorțișoară măcinată.
- ___ Pentru ca să nu se înece, dați-i copilului care mănâncă prea repede porțiuni mici de mâncare.
- ___ Aflați detalii despre medicamentele pe care le primește copilul și despre efectele lor secundare, în special în ceea ce privește influența lor asupra poftei de mâncare.
- ___ În cazul copiilor cu mușchii faciali slab dezvoltați, încurajați-i să fluiera sau să facă bule de aer în pahar, suflând printr-un pai. Dacă copilul poate sorbi prin pai, oferiți-i lichide mai dense pentru a-i dezvolta mușchii faciali.

Materialele pentru timpul meselor:

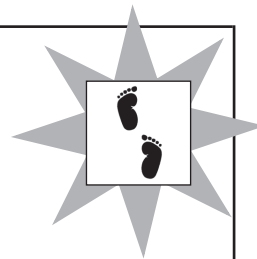
- ___ mănuși de vinil;
- ___ utilaj pentru gătit;
- ___ ustensile cu mânere detașabile;
- ___ tacâmuri pentru copiii cu deficiențe;
- ___ cânițe cu două toarte;
- ___ blender;

- ___ perii speciale pentru masatul gingiilor;
- ___ tăvițe;
- ___ periute de dinți;
- ___ „Dycem”, un material nontoxic, impermeabil, cu căptușeală ce previne lunecarea vaselor;
- ___ tacâmuri cu greutate sporită;
- ___ paie pentru băuturile răcoritoare;
- ___ căniță cu adâncitură pentru nasul copilului;
- ___ brățară de stofă, cu buzunăraș pentru ustensile;
- ___ oglindă cu suport;
- ___ șervețele.

Descrieți alte strategii posibile _____

Tranziția

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în cadrul perioadei de tranziție:

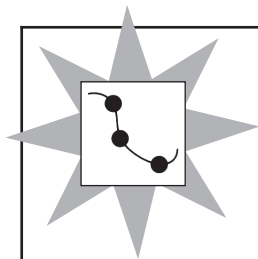
- ___ Transformați sosirea și plecarea de la grădiniță în procese de rutină.
- ___ Respectați activitățile zilnice de rutină.
- ___ Aplicați strategii adaptive pentru îmbrăcare/dezbrăcare, pentru a încuraja independența copilului.
- ___ Desenați o bandă cu imagini care să reflecte programul zilei.
- ___ Folosiți perioada când copiii sosesc la grădiniță pentru jocuri active care necesită utilizarea mușchilor grosieri.
- ___ Planificați perioade de tranziție de la o activitate la alta pentru grupuri mici, nu pentru întreaga clasă.
- ___ Folosiți perioadele de așteptare în mod constructiv: cântați, imitați diferite expresii faciale, jucați-vă în jocuri ce implică folosirea degetelor.
- ___ Permiteți-i copilului să ia cu sine jucăria preferată când trece dintr-un centru în altul.
- ___ Amintiți-le copiilor dinainte când va lua sfârșit activitatea.
- ___ Rugați copiii să vină pe covorul comun în pauzele dintre activități.
- ___ Reamenajați încăperea pentru a simplifica deplasarea dintr-un punct în altul.
- ___ Folosiți instrucțiuni „în lanț invers” pentru a învăța copiii să se îmbrace.
- ___ Rugați părinții să-și îmbrace copiii în haine ușor de îmbrăcat / dezbrăcat.
- ___ Asigurați ca la sosire copiii să fie salutați de aceeași persoană.
- ___ Asigurați-vă că copiii în cărucioare pot ajunge ușor la cuier și la dulăpașele de haine.
- ___ Folosiți cartele sau bilete de tranziție, pe care este ilustrată activitatea ce urmează.
- ___ Oferiți-le cât mai des copiilor posibilitatea de a alege dacă doresc să treacă în alt centru.
- ___ Folosiți cântece tematice: de tranziție, de curățenie, de salut și de rămas bun.

Materialele pentru perioada de tranziție:

- ___ desene sau pictograme;
- ___ haine modificate cu ajutorul benzilor-lipici *Velcro*, cu butoniere lărgite sau confecționate din cercuri de plastic de la perdeaua pentru duș;
- ___ o funie lungă;
- ___ programul zilei în imagini;
- ___ secvențe cu imagini ce descriu consecutivitatea pașilor la îmbrăcat;
- ___ linii trase cu vopsea sau cretă, benzi-lipici *Velcro* sau preșuri de diferite culori, pentru delimitarea clară a spațiului;
- ___ secvențe de imagini ce descriu consecutivitatea pașilor la efectuarea diferitelor activități;
- ___ coli de hârtie cu denumirea centrelor.

Descrieți alte strategii posibile _____

Centrul motricitate fină

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în centrul *motricitate fină*:

___ Abilitățile de lucru de sine stătător sunt extrem de utile pentru dezvoltarea dexterității și mușchilor fini. Încurajați copiii să încheie și să descheie singuri nasturii, fermoarele, butoanele, oferindu-le numai ajutorul strict necesar.

___ Rugați părinții să implice copiii în activitățile casnice: împăturitul șervețelilor, strânsul jucăriilor. Asigurați-vă că activitățile sunt suficient de interesante pentru a capta atenția copilului. Includeți în activitățile din centrul *motricitate fină* următoarele activități: tăiatul cu foarfecele a hârtiei de grosime diferită; încheierea/descheierea nasturilor, butoanelor, fermoarelor; împingerea obiectelor mici prin orificiile tăiate în capacele de plastic ale borcanelor/vaselor; îmbrăcatul/dezbrăcatul păpușilor; spălatul hainelor păpușilor și înșiratul lor pe sfoară; lucrul cu lemnul, bătutul în ținte, șlefuitul; răsăditul semințelor.

___ Pentru a încuraja dezvoltarea dexterității, oferiți-le copiilor cât mai multe unelte și dispozitive mărunte.

___ Multor copii nu le place să fie distrași când însușesc abilități noi de motricitate fină. Eliminați sursele distracției prin paravane atârinate de tavan, dulapuri sau paravane de masă, care pot fi procurate în rețeaua comercială.

___ Definiți spațiul personal al copilului prin oferirea în calitate de suprafață de lucru a unei tăvi pentru biscuiți, a unei cutii pentru cămăși sau unui șervețel de plastic.

___ Asigurați o suprafață de lucru nelunecoasă, acoperind masa cu furnir cu bază de cauciuc sau cu un covoraș de paie.

___ Pentru a evita dezordinea, puneți obiectele mărunte în vase speciale sau lighene cu margini joase.

___ Permiteți-le copiilor să lucreze cu obiectele mărunte atât pe masă, cât și pe podea.

___ Încurajați copiii să discute despre ceea ce fac în timp ce se joacă cu obiecte mărunte.

___ Fixați suprafața de lucru, lipind-o de masă cu bandă adezivă sau pastă de lipit.

___ Oferiți-i copilului obiecte de diferite dimensiuni, pentru a stabili care sunt cele mai potrivite.

___ Unele obiecte mărunte pentru joacă pot fi plasate pe suprafețe verticale, sprijinite de șevalet sau lipite cu bandă adezivă de perete.

___ Pentru a construi turnuri, folosiți obiecte grele, cum ar fi cutiile de conserve.

Materialele pentru centrul *motricitate fină*:

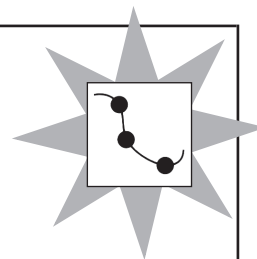
___ table cu cuie (așa-numitele „geoboards”. *Nota trad.*);

___ seturi de bătut cuie;

- _____ bile ce pot fi unite în lanț (au la un capăt o găurică, iar la celălalt – un cuișor care poate fi introdus în găurica altei bile. *Nota trad.*) sau alte jucării similare;
- _____ blocuri de tip Bristle (similare cu blocurile Lego, care arată la suprafață ca niște perii de plastic. *Nota trad.*);
- _____ cutii în formă de figurine (inimioare, animale etc.);
- _____ blocuri de lemn de diferite dimensiuni;
- _____ blocuri de tip *Lego*;
- _____ set de piese pentru construirea figurilor tridimensionale;
- _____ blocuri de tip *Duplos*;
- _____ mărgelile de lemn și bucăți de funie;
- _____ panglici;
- _____ sfori pentru confecționarea lănțișoarelor cu pandantive;
- _____ pipete;
- _____ tuburi de cauciuc pentru bucle;
- _____ nasturi;
- _____ paie;
- _____ mosorele;
- _____ tuburi de la hârtia igienică;
- _____ clame;
- _____ seturi de puzzle;
- _____ jucării de tip „matrioșka”;
- _____ cuie colorate de plastic și tablă specială pentru ele;
- _____ jocuri de tip „Mr. Potato Head”, „Lite Brite”, „Bedbugs”;*
- _____ tăblii;
- _____ jucării cu arc activat prin răsucitul cheiței;
- _____ clește pentru haine;
- _____ vergele;
- _____ pensete;
- _____ clește;
- _____ bandă adezivă;
- _____ repere pentru mingile de golf;
- _____ lut;
- _____ plastilină;
- _____ tăblii cu „nasturi” de plastic;
- _____ presă pentru usturoi;
- _____ cuțite de plastic.

Descrieți alte strategii posibile _____

*Toate jocurile presupun introducerea unor piese mici în cuiburi. De exemplu, în jocul „Mr. Potato Head” copiii au la dispoziție o figurină și numeroase accesorii detașabile – ochelari, nasuri false, încălțăminte etc. *Nota trad.*

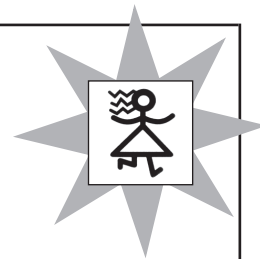

Centrul motricitate grosieră

Marcați toate strategiile pe care le veți folosi în cadrul centrului *motricitate grosieră*:

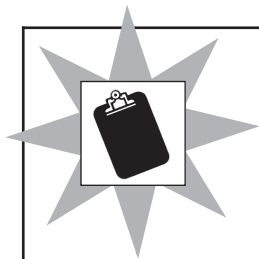
- ___ Includeți activități pentru dezvoltarea motricității grosiere ca parte componentă a programului zilnic de activitate.
- ___ Oferiți-le copiilor posibilitatea de a planifica și de a găsi soluții la problemele legate de activitățile ce implică folosirea mușchilor grosieri.
- ___ Cât mai des posibil, practicați activități în aer liber pentru dezvoltarea mușchilor grosieri.
- ___ Practicați activități calme după activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri.
- ___ Pedagogii trebuie să manifeste entuziasm referitor la activitățile pentru dezvoltarea motricității grosiere.
- ___ Lăudați copilul pentru încercările de a participa la activități de dezvoltare a mușchilor grosieri.
- ___ Încurajați copiii să poarte teniși.
- ___ Convingeți părinții de importanța promovării unui stil activ de viață acasă.
- ___ Folosiți înregistrări video ale exercițiilor fizice pentru a stabili o rutină de cultură fizică.
- ___ Propuneți-le copiilor activități pentru mușchii grosieri care corespund nivelului lor de dezvoltare.
- ___ În colaborare cu medicul, asigurați-i copilului cu deficiențe ortopedice suficiente posibilități pentru mișcare.
- ___ Pentru a explica exercițiile, folosiți imagini.
- ___ Începeți cu instrucțiuni foarte scurte.
- ___ Folosiți cercuri de gimnastică sau saltele individuale pentru a defini spațiul personal al fiecărui copil în timpul activităților fizice.
- ___ Munca grea, de exemplu mișcarea din loc a blocurilor grele de lemn, poate contribui la calmarea copiilor.
- ___ Încurajați copilul să vă povestească planurile referitor la executarea activității ce solicită folosirea mușchilor grosieri.
- ___ Permiteți-le copiilor cu deficiențe de văz să exploreze echipamentul sportiv necunoscut vizual și / sau tactil înainte de a participa la activitatea fizică.
- ___ Dacă copilul întotdeauna folosește aceleași piese de echipament sportiv, încurajați-l să se implice în activități mai puțin cunoscute.
- ___ Oferiți-le copiilor echipament sportiv adaptat la necesitățile persoanelor cu deficiențe.
- ___ Încurajați interacțiunea copiilor în timpul jocului în groapa cu nisip.
- ___ Invitați în clasă copii care pot demonstra activitățile noi și servi drept modele pentru ceilalți.

Materialele pentru centrul motricitate grosieră:

- ___ skate-board-uri;
- ___ minge cu sfoară atașată;
- ___ mănuși de baseball și mingi cu benzi-lipici Velcro;
- ___ cercuri de gimnastică;
- ___ structuri de cățărat care pot fi folosite în încăpere sau afară;
- ___ funie;
- ___ tobogane;
- ___ groapă cu nisip;
- ___ pufuri;
- ___ triciclete;
- ___ măsuțe pe roțile cu dispozitiv de fixare a corpului copilului în poziție verticală;
- ___ veste cu greutate;
- ___ coșuri de baschet portabile;
- ___ roabe;
- ___ popice;
- ___ soluție și paie pentru baloane de săpun;
- ___ parașute;
- ___ bârnă pentru exerciții de gimnastică;
- ___ cărucioare;
- ___ căluți de lemn;
- ___ tuneluri din cercuri și pânză;
- ___ mingi mari de cauciuc;
- ___ diferite scrâncioburi (leagăne);
- ___ bazin gonflabil umplut cu mingi de diferite dimensiuni;
- ___ casete cu muzică;
- ___ „arici” de cauciuc;
- ___ echipament pe roțile;
- ___ saltele;
- ___ înregistrări video cu exerciții;
- ___ roțile;
- ___ mașină de cosit – jucărie;
- ___ saltele din material spongios;
- ___ serpentine din hârtie creponată;
- ___ cutii mari de carton.

Descrieți alte strategii posibile _____

Nivelul de dezvoltare a abilităților

Numele copilului _____ Data nașterii _____

Data _____

Ora sau centrul	Abilitatea	Codul
Sosirea și plecarea	_____	_____
Întâlnirile	_____	_____
Centrul artă	_____	_____
Centrul blocuri	_____	_____
Centrul apă și nisip	_____	_____
Centrul artă dramatică	_____	_____
Timpul meselor	_____	_____
Perioada de tranziție	_____	_____
Centrul motricitate fină	_____	_____
Centrul motricitate grosieră	_____	_____

Codul:

Î = abilitatea a fost însușită

P = este necesară mai multă practică

D = abilitatea a început să se dezvolte

Întâlnirile

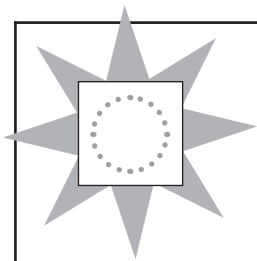
2

În timpul întâlnirilor copiii se adună pentru a-și împărtăși unul altuia noutățile, pentru a citi povești, a cânta, a împărți însărcinările sau pentru a se juca. Uneori, în timpul întâlnirilor se face apelul, adeseori prin plasarea fișelor cu numele copiilor prezenți pe panoul cu anunțuri sau prin numărarea fetițelor și băieților prezenți. În timpul întâlnirilor copiii învață să asculte și să vorbească pe rând, această activitate facilitează dezvoltarea abilităților de vorbire și abilităților sociale și le oferă copiilor informație cu privire la programul lor pentru ziua respectivă.

Majoritatea copiilor de trei ani și unii copii care au atins vârsta de patru ani încă nu sunt în stare să șadă cuminți și să asculte, dacă activitatea de grup durează mai mult de 2-3 minute. Chiar și în cazul copiilor mai mari, se recomandă a începe cu întâlniri de 3-5 minute, iar apoi a mări durata lor, pe măsură ce copiii se obișnuiesc. De regulă, activitățile care presupun folosirea muzicii și mișcare sunt mai indicate decât activitățile, în cadrul cărora copiii trebuie să stea cuminți și să asculte, deoarece în cazul din urmă ei se plictisesc mult mai repede. Este de dorit ca la începutul anului întâlnirile să constea din activități simple, ce includ muzică și mișcare, iar pe parcursul anului pot fi adăugate activități care implică ascultatul în liniște, atingând astfel un echilibru adecvat.

Deși, tradițional, se consideră că toți copiii trebuie să participe la întâlniri, în clasa dvs. puteți să optați și pentru alte modalități. De exemplu, zona întâlnirilor poate fi transformată în centru de activitate, astfel încât copiii să poată decide singuri dacă doresc să participe la activități. O altă opțiune ar fi petrecerea a două activități simultane cu câte o jumătate de grup. Pe de altă parte, ați putea considera că este cazul să renunțați la întâlniri pentru o anumită perioadă, până când copiii vor fi pregătiți pentru activitățile în grup mare.

În acest capitol, ideile și sugestiile pentru fiecare din grupurile cu nevoi speciale se axează pe câteva principii de bază. Unul dintre acestea – cel mai important dintre ele – este asigurarea consecutivității și consecvenței activităților, de care au nevoie majoritatea copiilor cu disabilități pentru a se simți cât mai confortabil. Majoritatea copiilor mici au nevoie de un program structurat și consecvent, dar copiii cu deficiențe comportamentale, deficit de atenție și hiperactivitate, autism, întârzieri de dezvoltare, probleme legate de planificarea activităților motorii și deficiențe de vază mai mult ca oricine au nevoie de un astfel de program. Dacă se respectă o structură bine cunoscută a întâlnirilor, acești copii se simt confortabil și sunt încrezători că dețin controlul asupra mediului în care se află. Prin termenul „rutină” se are în vedere că aceleași activități sunt efectuate în aceeași ordine în fiecare zi. Dacă aceleași activități se repetă din zi în zi pe parcursul câtorva săptămâni, copiii au suficient timp pentru a însuși abilitățile necesare pentru activitățile respective. Printre acestea se numără: învățatul pe de rost a

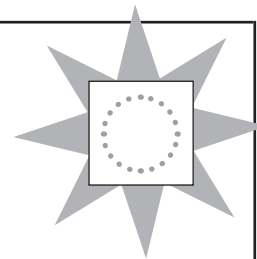
versurilor unui cântecel, înțelegerea sensului unei povești sau, pur și simplu, transmiterea unei mingi de la un copil la altul. În cazul în care vă place să fiți creativi în timpul întâlnirilor, ar fi bine să introduceți orice modificări treptat, păstrând cadrul general neschimbat. De exemplu, ați putea păstra neschimbate activitățile de la începutul și sfârșitul întâlnirilor, schimbând doar unele elemente ale activităților intermediare. Pentru mulți copii, rutina și monotonia au un efect calmant, chiar dacă pe dvs. aceasta vă plictisește.

Un alt principiu de bază este demonstrarea activităților noi. Aplicarea acestui principiu are un efect benefic atât asupra copiilor cu nevoi speciale, cât și asupra copiilor care se dezvoltă normal. Este important ca orice activitate nouă să fie împărțită în mai multe etape, precum este important să oferiți indicații pentru fiecare etapă. De exemplu, una din indicații poate fi explicarea, cu voce tare, a acțiunilor dvs. De asemenea, pot fi folosite și indicații vizuale. De exemplu, ați putea pune brățări de hârtie pe mâna dreaptă a fiecărui copil înainte de a începe un joc care presupune transmiterea unei mingi în cerc, folosind o singură mână sau puteți desena cu creta pe podea linia pe care trebuie să pășească micuții în jocul, în care ei trebuie să meargă alternativ pe vârfurile degetelor și pe călcâi. Indicațiile tactile pot include atingerea unor părți ale corpului sau masarea mâinilor și picioarelor înainte de începerea activității. Apelați la cât mai multe simțuri, în special când introduceți activități noi; aceasta le va face bine copiilor.

Alt principiu de bază în activitățile din cadrul cercului de comunicare este de a le permite copiilor să folosească jucării. Mulți dintre adulți își temperează emoțiile, apelând la anumite ticuri acceptabile din punct de vedere social, cum ar fi desenatul pe un colț de hârtie, jucatul cu stiloul, jucatul cu o clamă, rosul unghiilor. Manipularea unui obiect mic pe care îl ținem în mână ne ajută să ne concentrăm; același fenomen este valabil și pentru copiii mici. Puneți lângă zona întâlnirilor un coș cu jucării mici. În coș pot fi jucării de pluș, șerpi flexibili de plastic, jucării de cauciuc moale (care nu produc sunete stridente). Permiteți-le tuturor copiilor să-și aleagă câte „un prieten” pentru întâlniri. Dacă alegerea „prietenilor” s-ar putea transforma în problemă din cauza coincidenței dorințelor câtorva copii, ar fi bine să le oferiți „prieteni” la alegerea dvs.

Un alt principiu de bază este crearea unui spațiu personal fiecărui copil, pe parcursul întâlnirilor. Mulți pedagogi folosesc de la bun început covorașe sau țolișoare pentru activitățile când copiii șed, pentru a structura cercul și a păstra distanța dintre copii. Vă propunem să urmați aceeași strategie și pentru activitățile care necesită mișcare. Delimitarea spațiilor personale le ajută unor copii care au probleme de autocontrol, cum ar fi cei cu întârzieri în dezvoltare, cu deficit de atenție și hiperactivitate, cu deficiențe comportamentale. De asemenea, delimitarea spațiilor pentru mișcare creează o zonă sigură pentru copiii care se tem să se deplaseze dintr-un loc în altul sau se tem să nu se lovească în mișcare de alți copii, cum ar fi copiii cu probleme de planificare a

activităților motorii, copiii cu probleme profunde de dezvoltare, copiii autiști, copiii cu deficiențe de vâz. Folosind cercuri mari din tuburi de plastic sau aluminiu sau lipind pe covor bandă adezivă pentru a delimita perimetrul spațiilor personale, veți putea asigura fiecărui copil spațiu suficient pentru a-și mișca mâinile și picioarele, pentru a alerga pe loc și pentru a sări.

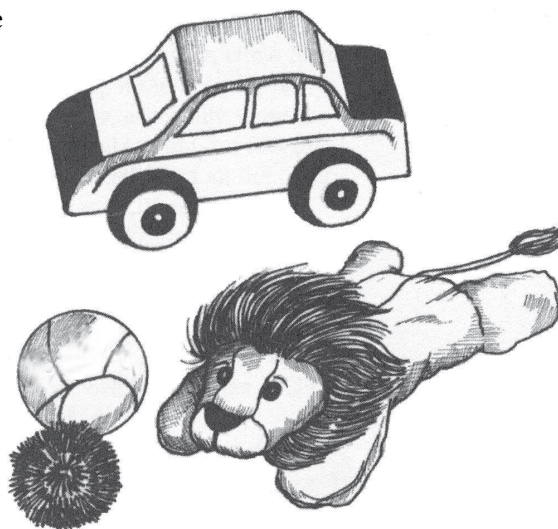
În continuare veți găsi propuneri concrete pentru fiecare categorie de copii cu nevoi speciale. Aplicați-le după cum este descris în această lucrare sau modificați-le pentru a satisface nevoile specifice ale copiilor din grupa dvs. Nu uitați că doar pedagogul ia decizia finală despre sugestiile care i-ar putea prinde bine în sala de clasă.

Întârzieri în dezvoltare

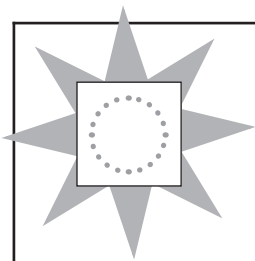
Copiii cu întârzieri în dezvoltare, pe parcursul întâlnirilor, pot fi năzbâțioși. Comportamentul copilului poate fi determinat de incapacitatea lui de a înțelege activitățile bazate pe utilizarea complexă a limbajului verbal, care depășește nivelul său de dezvoltare sau este posibil că la această etapă de dezvoltare copilul poate sta cuminte numai un timp scurt. Țineți cont de nivelul de dezvoltare a copilului înainte de a decide dacă este real ca el să șadă cuminte câteva minute, cât durează întâlnirile, sau dacă este mai bine să-i permiteți să se joace în liniște în alt centru. Pe de altă parte, unora dintre copiii cu întârzieri în dezvoltare le plac mult întâlnirile, fiindcă le oferă posibilitatea să-și dezvolte abilitățile sociale într-un mediu lipsit de risc, sub conducerea pedagogului. Evaluați cu atenție avantajele și calitățile care pot cauza probleme în cazul fiecărui copil, pentru a decide care este modalitatea cea mai potrivită de a integra fiecare copil în activitate.

■ Permiteți-le copiilor cu întârzieri în dezvoltare să țină în brațe jucării care le-ar capta atenția, în special în cazurile când întâlnirile sunt bazate mai mult pe limbajul verbal decât pe activitatea fizică. În calitate de jucării pot fi folosite mingile cu rumeguș, șerpi din cauciuc, ilustrate de carton care pot fi „brodate” cu șiret, figurine elastice reprezentând animale. Pentru o listă mai detaliată, studiați anexa (pag. 196).

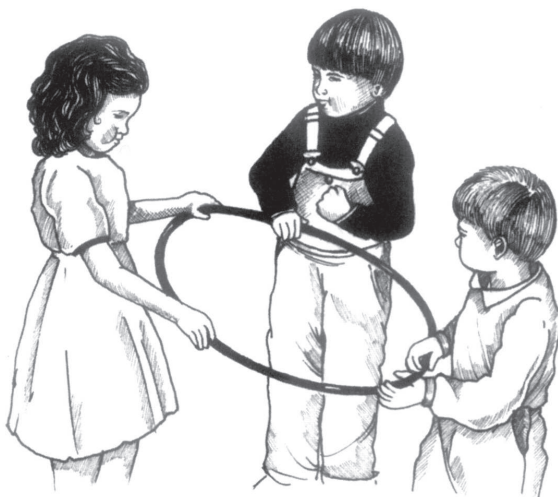
■ Fiți conștient de faptul că copilul va participa la activități timp de cel mult câteva minute. Începeți cu activități potrivite pentru etapa de dezvoltare la care se află copilul, pentru ca el să reușească să participe. La introducerea activităților mai complicate, copilul cu întârzieri în dezvoltare poate manifesta o lipsă totală de interes și ar fi bine să fie trimis să se joace în alt centru, însoțit de dădăcă, de asistentul pedagogului sau de un alt copil.

Întâlnirile

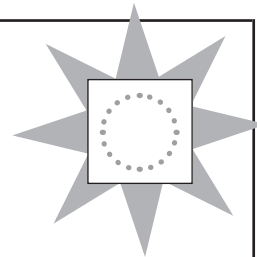

- Pentru a înviora activitățile din cadrul întâlnirilor care nu trezesc interesul copilului, folosiți muzică, activitatea fizică, imagini și marionete. De exemplu, intonați zilele săptămânii ca un cântecel, înscenați un dialog despre vreme cu ajutorul marionetelor, numărați fetele și băieții prezenți, punându-le pe cap băieților coroane de hârtie de culoare verde, iar fetițelor – coroane roșii. Chiar dacă unele concepte sunt prea complicate pentru nivelul lui de dezvoltare cognitivă, copilul cu întârzieri în dezvoltare, participând la întâlniri, va însuși abilități de vorbire și abilități sociale.
- Pentru a atrage atenția copilului, folosiți efecte vocale: șoptiți, intonați, ridicați sau coborâți brusc vocea, produceți sunete ciudate cu limba și buzele.
- Pentru acompanierea reacțiilor copiilor la activitățile de ascultare, bateți din palme sau bateți ritmul cu ajutorul unui instrument muzical. De exemplu, dacă le citiți copiilor o povestioară despre un câțel și vreți ca ei să vă spună ce animale le plac, puteți să le arătați desene cu trei-patru animale, să repetați în cor denumirile animalelor desenate și să bateți ritmul la tamburină, în timp ce copiii aleg pe rând animalul preferat, zicând: „Mie îmi plac (câinii, pisicile, hamsterii, păsările etc.)”.
- Jocurile cu degetele trebuie să fie simple. Copiii cu întârzieri în dezvoltare (precum și mulți dintre copiii care se dezvoltă normal) sunt în stare să arate obiectele cu degetul arătător, dar pot cu greu să despartă celelalte degete. Folosiți jocuri unde degetele se mișcă ca un tot întreg sau alegeți cântece care presupun mișcări din braț sau cu toată mâna.
- Rugați copiii să se apuce de mâini sau să se țină de un cerc mare de gimnastică, o funie sau parașută în timpul activităților care presupun mișcarea în cerc.

- Oferiți-le copiilor, dacă este necesar, cânițe de plastic cu gustări, pe care le-ar putea mânca în timp ce pedagogul vorbește sau citește. Copiilor le este mai simplu să se concentreze și să asculte cu atenție dacă mestecă.
- Este important ca copiii care pot vorbi să interacționeze pe cale verbală. În timp ce povestiți sau citiți, puneți întrebări la care copilul să poată răspunde printr-un cuvânt sau două.
- Organizați comunicarea în cerc după masă, când copiii au ce povesti despre cele întâmplate pe parcursul zilei.

Deficiențe ortopedice

Unii copii cu deficiențe ortopedice pot participa la întâlniri de sine stătător. Copiii în cărucioare cu roțile care pot mișca singuri căruciorul pot participa la activitățile ce implică mișcare și muzică, în special activitățile în care se folosesc mâinile. Pe de altă parte, copilul ar putea să se simtă exclus din cerc, fiindcă toți copiii șed pe podea, iar el șede în cărucior. De asemenea, ochii copilului în cărucior sunt la alt nivel decât ochii celorlalți copii. Trebuie să țineți cont de aceasta când le citiți sau le arătați desene copiilor.

Copilul cu un mic grad de paralizie cerebrală, care se deplasează cu ajutorul cârjelor și are nevoie de mâini pentru a-și menține poziția, nu poate să folosească liber brațele în timp ce stă. Pentru astfel de copii, introduceți jocuri ce presupun folosirea părții inferioare a corpului pentru activitățile efectuate șezând. Dvs. sunteți în măsură să decideți ce activități sunt potrivite pentru copiii din clasă și ce activități sunt prea complicate. Dacă vă concentrați asupra activităților posibile, veți descoperi că nu este foarte dificil să planificați activități potrivite pentru toți copiii.

- Așezați copilul în poziție similară cu cea a colegilor. Dacă toți copiii șed pe podea în timpul comunicării în cerc, așezați și copilul cu deficiențe ortopedice pe podea. Este important să asigurați sprijinul necesar pentru capul, gâtul și trunchiul copilului, pentru ca el să poată menține contactul vizual cu pedagogul și cu ceilalți copii. Unii copii vor avea nevoie de scaunele speciale fără picioare, alții pot fi așezați pe pufuri sau între niște perne mari. Consultați-vă cu un medic pentru a face alegerea potrivită.

- Așezați toți copiii într-un mod similar cu cel în care șede copilul în căruciorul cu roțile. Rugați toți copiii să se așeze pe scaune și faceți același lucru.

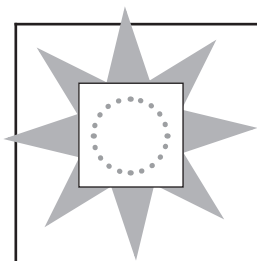
- Dacă unele activități în grup presupun mișcare, iar copilul nu este în stare să se miște de sine stătător, ori acordați-i copilului ajutorul necesar, ori implicați-l în activități alternative: de exemplu, rugați-l să apese, la semnul dvs., butonul magnetofonului sau să ridice pe rând semnul verde („începeți”) și semnul roșu („opriți-vă”).

- Uneori, în timpul întâlnirilor, copiii pot lipi poza lor pe panoul cu anunțuri sau prinde de panoul vremii cartele cu descrierea vremii din ziua respectivă. Folosiți panouri care pot fi mișcate ușor; duceți panoul până la locul unde se află copilul, pentru ca și el să poată participa la activitatea respectivă.

- Folosiți benzi Velcro (lipici) sau fâșii magnetice pentru lipirea pe panou a fișelor care arată prezența sau a imaginilor referitoare

Întâlnirile

la vreme. Pentru copilul cu deficiențe motorii aceste modalități sunt mai potrivite decât prinderea cartelelor cu ace sau cu cârlige.

- Uneori, în cadrul cercului de comunicare copiii transmit din mână în mână și inspectează diverse obiecte. Dacă copilul este în stare să miște numai un braț sau numai o mână, puneți-i în brațe o pernuță. În felul acesta, copilul va dispune de o suprafață potrivită pentru a pune obiectul în poală, fără ca acesta să se rostogolească jos, astfel încât copilul să-l poată examina cu ușurință, folosind o singură mână. Încurajați încercările copilului de a folosi și cealaltă mână pentru a sprijini obiectul sau pentru a-l studia mai atent.

- Unii copii cu deficiențe au probleme legate de capacitatea limitată de mișcare a trunchiului. Astfel de mișcări sunt necesare în cazurile când copilul trebuie să întindă mâinile pentru a ajunge un obiect în stânga sau în dreapta sa. În cazurile când în cadrul întâlnirilor copiii transmit din mână în mână obiecte, puteți să ajutați fără mare efort copilul, întorcând puțin corpul lui spre obiect. Dacă copilul șede pe podea, puneți, pur și simplu, mâinile pe șalele copilului și rotiți-l în direcția necesară. Dacă copilul șede pe scaunul cu rotile sau pe un scaun obișnuit, îi puteți schimba poziția, mișcând puțin scaunul.

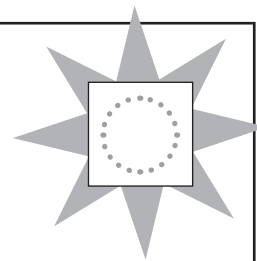

- Dacă folosiți instrumente pentru a bate ritmul în timpul activităților muzicale, legați de o bandă elastică clopoței și prindeți banda la articulația (încheietura) mâinii sau la merișorul copilului. Alte instrumente pentru marcarea ritmului pot fi prinse de haina copilului, legând instrumentul cu o panglică de stofă și prinzând panglica de mâneca hainei, de umăr sau de cracul pantalonilor.

- În cazul copiilor care nu posedă limbaj verbal, rugați părinții să înregistreze pe o casetă audio informație despre copil, pentru a asculta înregistrarea în clasă. Copilul ar putea contribui, apăsând butoanele magnetofonului sau ținând magnetofonul în poală.

- Folosiți în clasă un panou cu fișe de carton pe care sunt reprezentate imagini care reflectă conținutul unor cântece. De pe acest panou copilul (de altfel, toți copiii din clasă) ar putea alege melodia preferată. Copilul care nu poate arăta cu degetul fișa cu melodia preferată, poate să atingă imaginea cu orice parte a corpului sau, pur și simplu, să-și fixeze privirea asupra ei. O alternativă ar fi să-i propuneți fiecărui copil să aleagă unul din două cântece.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Copiii care suferă de autism se calmează dacă li se oferă activități bine structurate, de rutină. Comunicarea în cerc, care include activități de rutină, poate constitui o experiență pozitivă pentru copil. Pe de altă parte, comunicarea în cerc poate fi o sarcină extrem de dificilă pentru unii copii autiști, căci ei trebuie să funcționeze din punct de vedere social ca membri ai unui grup. Sugestiile de mai jos au fost elaborate, ținând cont de faptul că există diverse metode de tratament al copiilor cu diagnosticul „dereglări profunde de dezvoltare” sau „autism”. Selectați și folosiți sugestiile care se potrivesc cel mai mult metodelor folosite în instituția dvs. De asemenea, studiați sugestiile incluse în secțiile referitoare la copiii cu întârzieri în dezvoltare, cu deficit de atenție sau hiperactivi sau cu deficiențe comportamentale. Unele din sugestiile respective pot fi potrivite și pentru copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism.

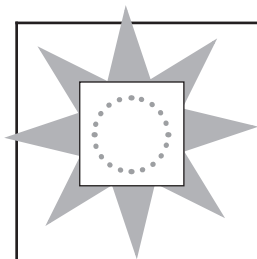
- Încercați să urmați același plan de activități din zi în zi, în cadrul întâlnirilor. Începeți întâlnirile la aceeași oră, folosiți aceleași cântece și activități zi de zi. Probabil, ar fi o idee bună să le citiți copiilor aceeași istorioară scurtă în fiecare zi, pe parcursul mai multor săptămâni. Transformarea întâlnirii într-o activitate de rutină zilnică le va face bine și altor copii din clasă, și în special copiilor pentru care activitățile productive de rutină constituie un factor stabilizator.

- Permiteți-i copilului să șadă într-un scaun-balansoar sau pe un puf. Se pare că mulți copii autiști se leagănă pentru a beneficia de senzații care îi calmează. Presiunea pufului asupra corpului copilului îi ajută să se concentreze și să se calmeze.

- Dacă în încăpere se află mai mulți adulți, rugați pe cineva să încerce să așeze copilul pe o minge mare și să-l legene ușor, ținându-l de șale ca să nu cadă. Astfel de mișcări le ajută copiilor cu dereglări profunde de dezvoltare și copiilor autiști să rămână calmi și să participe mai mult la activitățile din cadrul cercului de comunicare.

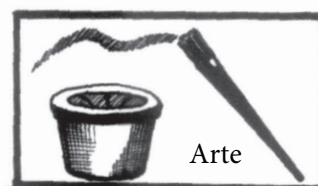
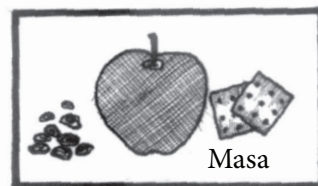
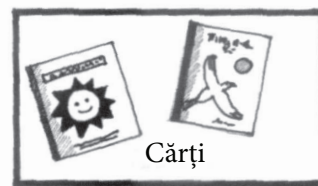
- Dat fiind faptul că unor copii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism le este

difícil să asimileze fluxul de informație verbală transmis de pedagog și de ceilalți copii, într-un grup numeros, probabil, ar fi mai bine să-i permițezi copilului să se implice într-o activitate mai potrivită, de exemplu să se joace într-un alt centru cu ajutorul unui adult.

- Se pare că unii copii percep mai bine informația vizuală decât cea verbală. În colaborare cu logopezii și părinții, elaborați și folosiți un set de simboluri, pictograme și limbajul semnelor pentru a-i da de înțeles copilului ce activitate urmează.

- Aparent, mulți dintre copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism sunt foarte sensibili la zgomote. Încercați să reduceți la minimum nivelul zgomotului. Alegeți o muzică liniștită în loc de melodiile cu ritm rapid, adaptați activitățile ce implică mișcare, impunând un nivel mai înalt de control și reducând gradul de intensitate, cântați încet sau chiar în șoaptă. Folosiți instrumentele de accentuare a ritmului numai în activitățile la aer liber, unde zgomotul este atenuat mai rapid.

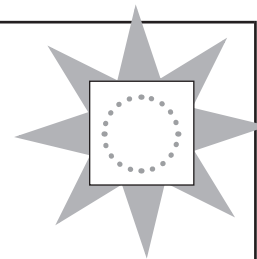

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Comunicarea în cerc adeseori este un proces foarte complicat pentru copiii cu deficit de atenție și alte deficiențe comportamentale. Unii dintre copiii de 3-4 ani care nu pot să-și concentreze atenția pe o perioadă mai mare de câteva minute și se distrag ușor nu au fost diagnosticați ca și copii cu deficit de atenție sau hiperactivitate, deoarece mulți medici evită să „eticheteze” astfel copiii la o vârstă atât de fragedă. La urma urmei, mulți copii de 3-4 ani manifestă lipsă de concentrație, în special în cazul activităților care presupun planificare și organizare minuțioasă, respectarea instrucțiunilor, șezutul îndelungat într-un singur loc și păstrarea liniștii. De fapt, comunicarea în cerc este un proces complicat și pentru mulți dintre copiii care se dezvoltă tipic.

Nu uitați să faceți investigații și să încercați diferite modalități de organizare a comunicării în cerc. Unele sugestii au fost incluse în introducerea la acest capitol, cum ar fi transformarea întâlnirilor într-o activitate similară activităților din centre (de exemplu, din centrul *artă* sau din centrul *blocuri*), crearea a două cercuri mai mici în loc de un singur cerc mare și renunțarea la întâlniri pentru

o anumită perioadă. Nu promovăm în mod deosebit nici una dintre metodele propuse, dar vă încurajăm să observați nevoile clasei pentru a determina dacă copiii beneficiază în urma activităților tradiționale din cercul de comunicare. Sugestiile care urmează, ca și sugestiile din compartimentul cu privire la deficiențele profunde de dezvoltare și autism, vă vor ajuta să faceți modificări care ar fi potrivite pentru clasa dvs.

- Așezați copilul cu deficit de atenție/autist în apropierea unui adult. Țineți copilul de mână sau, pur și simplu, puneți mâna dvs. pe umărul, spatele sau piciorul lui, pentru a-l ajuta să se concentreze asupra activității.
- Așezați copilul în brațele dvs. pentru a asigura contactul fizic direct care îl va ajuta să participe activ la întâlniri.
- Permiteți-i copilului să țină în mâini o jucărie de pluș sau o minge din material

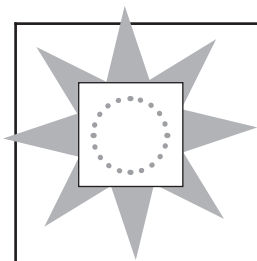
spongios. Astfel de activități ar putea să-i ajute copilului să-și consume energia în plus pentru ca să șadă liniștit și să se concentreze asupra activității.

■ În cazul copiilor cărora le este extrem de dificil să stea cumiți o perioadă mai îndelungată, întâlnirile se transformă într-o confruntare de voință. Încercați să ajustați așteptările dvs. la capacitățile copilului. Dacă credeți că copilul nu este în stare să stea liniștit mai mult de un minut, atunci începeți cu o activitate care durează exact un minut, astfel încât copilul să rămână cu sentimentul că a reușit să facă totul foarte bine. Treptat, măriți durata activității, dar nu vă grăbiți în acest sens.

■ În orice moment se poate întâmpla să apară factori de mediu pe care nu sunteți în stare să-i controlați și care pot afecta modul în care se manifestă copilul. De exemplu, este posibil ca copilul să fi avut parte de o dimineață extrem de stresantă acasă sau în drum spre școală. Dacă ați simțit că copilul a avut un început de zi prost, reduceți așteptările dvs. Asigurați-i copilului timp și spațiu suficient pentru a se calma, implicați-l în activități care îl vor calma definitiv. Astfel de activități pot fi: culcat pe podea în centrul cu cărți, învelit cu o plapumă în timp ce frunzărește cărți, șezând într-un balansoar, ascultând în căști melodiile preferate, șezutul în cort sau în „camera” confecționată dintr-o cutie mare de carton, asamblând un joc de reconstituire a imaginii (puzzle).

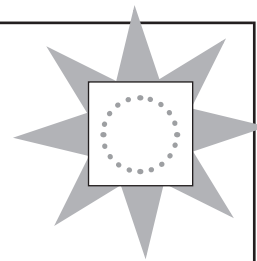
Intâlnirile

- În cazul copiilor care nu pot sta o clipă locului, răbufnind de energie, drumul până la grădiniță le-a solicitat deja toate forțele necesare pentru a sta cuminte pe scaun. Oferiți-le copiilor timp suficient pentru a alerga prin curte sau a sări pe trambulină în centrul motricitate grosieră înainte de a-i ruga să se așeze pentru a participa la întâlniri.
- Analizați oportunitatea introducerii unui sistem de beneficii pentru copiii ce se poartă frumos. Introducerea acestui sistem poate fi efectuată numai în urma consultării cu un psiholog specializat în comportamentul copiilor sau cu un specialist în domeniul educației, care vă va sugera cea mai potrivită metodă de introducere a sistemului, precum și cea mai potrivită modalitate pentru eliminarea acestui sistem la o anumită etapă.
- Ignorați comportamentul nepotrivit al copilului, dar lăudați-i, în același timp, pe copiii care se poartă frumos. Adeseori acest procedeu duce la îmbunătățirea disciplinei tuturor copiilor în timpul întâlnirilor.
- Adeseori, copilului cu deficit de atenție/hiperactivitate îi este foarte dificil să-l asculte pe alții și să-și aștepte rândul. Din cauza impulsivității și predispușiei spre distragere, copilul îi întrerupe pe alți copii și pe pedagog sau înhață jucăriile transmise din mână în mână. Permiteți-i copilului să țină în mâini jucăria preferată în timpul activităților, pentru a reduce încercările de a smulge obiectele din mâinile altor copii. Jucării preferate pot fi: mingi spongioase, șerpi de cauciuc, mingi sau jucării artisanale. Pentru a afla cum să confecționați astfel de jucării, apălați la anexa de pe pag. 196.
- Îmbrăcați copilul într-o vestă cu greutate. În calitate de greutate pot fi folosite pungi cu fasole sau greutate moi, pus în buzunarele din față și din spate. Presiunea exercitată de astfel de veste asupra umerilor și torsului le ajută adeseori copiilor hiperactivi sau cu deficit de atenție să se calmeze. Pentru a afla cum puteți confecționa de sine stătător o vestă cu greutate, studiați anexa de pe pag. 195. Procurați sau confecționați cel puțin două veste cu design similar, dar puneți greutate numai în buzunarele uneia dintre veste. Oferiți vestele tuturor copiilor din clasă, numindu-le „veste pentru întâlniri”. Veți descoperi că copiii care ar putea să simtă efectul calmant al unei veste cu greutate vor alege, probabil, vesta mai grea. Nu le permiteți copiilor să poarte vesta cu greutate mai mult de 10-15 minute.
- Multe dintre conflictele din cadrul întâlnirilor sunt legate de încălcarea spațiului personal al copilului. Din cauza faptului că copiii șed în cerc foarte aproape unul de altul, ei se ating unul de celălalt. Unii copii o fac intenționat, alții – accidental. Una dintre modalitățile de reducere a cazurilor de atingere

nedorită este așezarea copiilor la o distanță de cel puțin 30 cm unul de altul, preferabil pe covorașe separate. Dacă nu dispuneți de covorașe, desenați cu cretă sau marcați cu bandă adezivă cercuri sau pătrate, pentru ca fiecare copil să cunoască limitele spațiului său.

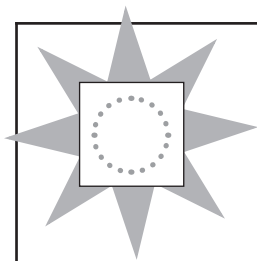

- Uneori, copiii hipertensivi sau cu deficit de atenție nu tolerează atingerile altora. Reacția lor la atingere, în special la atingerile ușoare, poate să ne pară mult prea exagerată. Ca răspuns, copilul poate să lovească persoana, să o muște sau să-i vorbească urât, căci copilului autist sau hipertensiv pot să-i pară dureroase și agresive chiar și atingerile accidentale. Așezați copilul aproape de dvs. El se va simți mai în siguranță, șezând în preajma unui adult care se poartă previzibil decât în preajma copiilor imprevizibili.
- Amintiți-le copiilor regulile întâlnirilor cu mult înainte de începerea activităților. Setul de reguli trebuie să fie succint, regulile trebuie să fie simple; repetați-le cât mai des. Regula poate fi menționată când reacționați în mod pozitiv la comportamentul copilului, de exemplu: „Mă bucur mult că țineți brațele în poală în timpul întâlnirii”.
- Răsplătiți comportamentul adecvat prin laude verbale. Lăudați toți copiii care se poartă frumos, nu numai pe copiii cu deficiențe comportamentale. Iată câteva exemple de laude: „Ascultă povestea cu multă atenție” sau „Te porți foarte frumos în timpul întâlnirii”.
- Unii copii se poartă urât în timpul întâlnirilor, fiindcă doresc să fie scutiți de aceste activități, chiar cu riscul de a fi lăsați singuri să se plictisească. În acest caz, copilul se bucură de atenție din partea pedagogului; copilul se simte împlinit chiar dacă este atenție cu caracter negativ. Cea mai potrivită modalitate de a soluționa problema este de a încerca să anticipați momentul când copilul nu va mai fi în stare să stea cuminte în timpul întâlnirilor. Pentru a preveni comportamentul nepotrivit al copilului, rugați-l să se implice într-o activitate utilă, de pildă să șteargă și să spele mesele înainte de prânz sau să descarce din coșuri figurinele reprezentând animale sau oameni, înainte ca copilul să manifeste comportament negativ. Activitățile fizice, în special cele care pot fi numite „muncă utilă” îi calmează pe copiii hiperactivi sau cu deficit de atenție și pe copiii cu deficiențe comportamentale.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

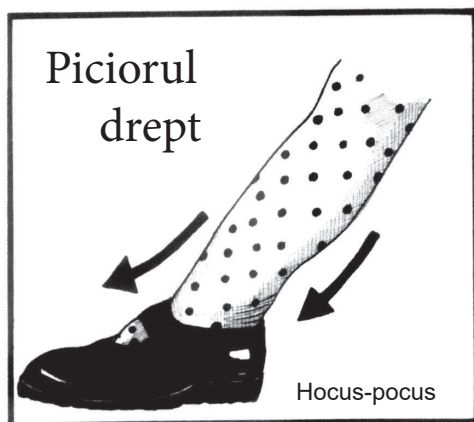
Adeseori copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii participă cu plăcere la activitățile ce implică ascultarea, dar se simt nesiguri când este vorba de efectuarea anumitor mișcări. Acești copii adeseori par timizi și nesiguri,

în special în cazul activităților noi, fiindcă ei se tem de eșec. Includerea copiilor cu probleme legate de planificarea activităților motorii în cadrul întâlnirilor va necesita îmbinarea unei atitudini pline de înțelegere a nevoilor lor și încurajarea insistentă, plină de bunăvoință, a participării lor. Aveți încredere în propria intuiție pentru a decide când trebuie să-l încurajați pe copil să se implice într-o activitate nouă și când să-i permiteți să rămână de o parte, ca observator.

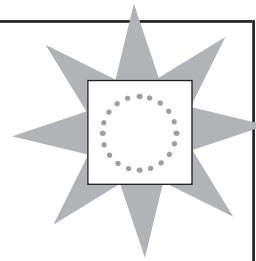
- Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii adeseori preferă să observe activitățile noi înainte de a se implica în ele, în special dacă activitățile presupun mișcare. Permiteți-i copilului să se acomodeze la situație, oferindu-i timp suficient ca să observe înainte de a aștepta că el se va implica în activitate, chiar și parțial.
- Repetarea aceleiași consecutivități de activități în cadrul cercului de comunicare pentru o perioadă îndelungată de timp îi va oferi copilului încrederea necesară pentru a se aventura în activități de grup. Pentru a menține interesul copiilor, modificați conținutul verbal și vizual al activităților, dar încercați să păstrați neschimbată ordinea lor. De exemplu, puteți începe cu un cântecel care să îi adune pe copii în cerc, să continuați cu discuția despre vreme, folosind imagini potrivite, iar apoi să discutați noutățile zilei.
- Introduceți activitățile noi treptat. Împărțiți fiecare sarcină în pași cât mai mici, oferind cât mai multe indicații pe parcurs. De exemplu, dacă vreți ca copiii să facă un pas într-o parte spre dreapta, demonstrați mișcarea, stând cu fața în aceeași direcție ca și copiii. Dacă copiii stau cu fața la perete, puneți-vă în fața lor, tot cu fața la perete. Astfel, veți avea aceeași orientare în spațiu ca și copiii. Puteți să le ajutați copiii să facă deosebire între piciorul drept și cel stâng: faceți pasul cu piciorul drept lent și ușor, iar pasul cu piciorul stâng – rapid și apăsat.

- Dacă copilul nu reacționează la încurajările dvs. binevoitoare de a participa la activitățile care necesită mișcare, oferiți modalități alternative de mișcare. Confectionați un semn sau un panou care descrie în imagini activitatea propusă de dvs. și permiteți-le tuturor copiilor să-l ia pe rând în mâini și să îl studieze. Pentru copiii cu probleme legate de planificarea activității motorii această strategie reprezintă o modalitate lipsită de risc de a se implica în activitățile de grup care necesită mișcare.

- Renunțați la mișcările necunoscute și înlocuiți-le cu sarcini simple, de rutină, cum ar fi aruncatul mingii, spălatul mâinilor, pieptănatul și băutul sucului. Caracterul de rutină al acestor activități le permite copiilor să acționeze spontan. În consecință, copilul se bucură de succes, fiindcă nu trebuie să-și planifice și organizeze acțiunile.

Deficiențe de vâz

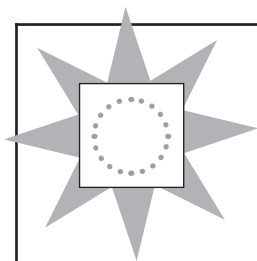
Copiii cu deficiențe de vâz care au probleme serioase în utilizarea vâzului folosesc alte simțuri – simțul tactil, mirosul, gustul și auzul – pentru a cunoaște lumea care îi înconjoară. Deși multe activități necesită utilizarea preponderentă a vâzului, întâlnirea poate constitui o posibilitate minunată pentru a le oferi tuturor copiilor activități bazate pe utilizarea altor simțuri. Exemple de activități care nu necesită monitorizare vizuală sunt: cutii cu texturi diverse, jocuri muzicale, cântece și jocuri cu mișcări simple. În continuare vă propunem câteva sugestii privind adaptarea întâlnirilor la nevoile copiilor cu deficiențe de vâz, dar credem că veți putea să elaborați mult mai multe activități potrivite atât pentru copiii cu deficiențe de vâz, cât și pentru ceilalți copii.

- Așezați copilul cu deficiențe de vâz cât mai aproape de pedagog, astfel încât să poată vedea de aproape materialele vizuale.
- Însoțiți toate acțiunile și activitățile vizuale cu descrieri succinte și clare. „Gicu îi transmite conul de pin lui Roma, ca să-l atingă. Apoi Roma îi va transmite conul lui Costel”. Astfel de intervenții verbale vor fi binevenite și pentru alți copii din clasă.
- Dacă planificați a introduce activități noi în cadrul întâlnirilor, apropiați-vă de copil înainte de a începe activitatea și explicați-i intenția dvs. în detaliu. De asemenea, spuneți-i copilului când anume va avea loc activitatea.
- Dacă de obicei copiii își aduc singuri covorașele și saltelele pentru întâlniri, asigurați-vă că covorașul copilului cu deficiențe de vâz poate fi identificat ușor după culoare, formă sau textură. În cazul copiilor orbi, puneți-le covorașele într-un loc anumit, astfel încât ei să fie în stare să le ia de sine stătător. De exemplu, atârnați covorașul pe perete, lângă scaunul pedagogului. Astfel copilul va putea să se apropie de zona întâlnirilor împreună cu pedagogul și apoi să-și ia din cui covorașul.
- Ajutați-i copilului să-și găsească de sine stătător fișa prezenței, plasând-o la nivelul ochilor lui. Fișa prezenței copilului orb trebuie să aibă lipită pe partea dorsală o fâșie de material cu textură specifică, astfel încât copilului să-i fie ușor să o identifice. Chiar dacă pedagogul îi dă singur fișa, copilul va fi capabil să se asigure că a primit anume fișa lui. Permiteți-i copilului să vă ajute la alegerea texturii materialului pentru fișa sa. Ați putea să-i propuneți la alegere o fâșie de hârtie abrazivă, o bucată de stofă de mătase și un bețisor de la înghețată.
- Puneți mâinile copilului peste mâinile dvs. pentru ca el să învețe mișcările. Dacă copiii care văd sunt capabili să învețe conceptele spațiale, observându-l pe pedagog și colegi, copiii cu deficiențe grave de vâz necesită modalități mai concrete pentru a înțelege semnificația cuvintelor (de exemplu, când în cântec se întâlnesc cuvintele „sus, sus, sus”).

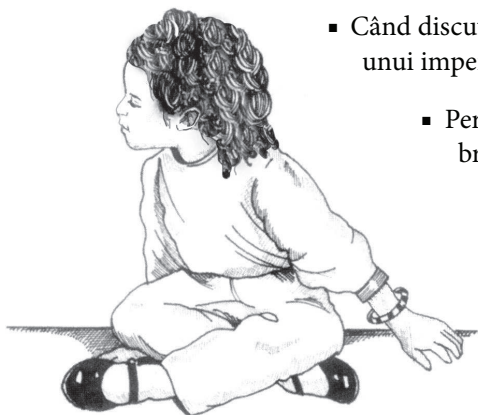

Întâlnirile

- Copiii cu deficiențe grave de văz nu sunt în stare să-și controleze poziția corpului în spațiu și adeseori însușesc mai greu abilitățile motorii și își mențin cu greu echilibrul. Țineți cont de acest fapt când planificați mișcările din centrul de comunicare. Jocurile și cântecele însoțite de mișcări, care le permit să nu miște din loc picioarele, le vor oferi copiilor un sentiment de siguranță.
- Indicați spațiul personal al fiecărui copil prin covorașe și modificați activitățile ce presupun mișcare pe orizontală cu activități ce presupun mișcări pe verticală: baterea pasului pe loc, sărituri și alergat pe loc. Astfel de modificări pot fi efectuate și în cazurile când copiii șed pe scăunele, atât timp cât picioarele lor se ating de podea. Copilul cu deficiențe de văz se va simți mai încrezător dacă va ști că toți copiii au spații personale, fapt ce va reduce probabilitatea lovirii de alți copii.
- Când participă pentru prima dată la întâlniri, ar putea fi o idee bună să faceți cu copilul înconjurul cercului format de copii înainte de a-l așeza și pe el în cerc.
- Este foarte important ca copilul cu deficiențe de văz să fie așezat în locul potrivit. Dacă copilul șede în apropierea pedagogului, acesta va putea să se atingă din când în când de copil pentru a-i ajuta să se concentreze în timpul activității din cadrul întâlnirii. Pe de altă parte, unii copii cu deficiențe de văz preferă să șadă în altă parte a cercului. Când veți lua decizia privind locul copilului în cerc, bazați-vă pe preferințele lui.
- Oferiți-i copilului un rol activ în timpul cititului în glas. Copilul v-ar putea ajuta să țineți cartea sau să întoarceți paginile.
- Folosiți jocuri cu degetele ce presupun mișcări largi. Introduceți cântece care promovează studierea diferitelor părți ale corpului.
- Ajutați-i copilului să însușească mișcările mâinilor și degetelor, fiindcă el nu este în stare să le vadă pentru a le imita.
- Când citiți în glas povești, transmiteți din mână în mână jucării care reprezintă personajele poveștii (animale sau păpuși) sau folosiți obiecte reale, dacă este cazul (morcovi, flori, ghinde).
- Când discutați despre vreme, dați-le copiilor să atingă stofa unui palton sau a unui impermeabil.
- Permiteți-i copilului să-și lege la articulația mâinii o panglică sau o brățară pentru ca să-i puteți oferi instrucțiuni cu privire la mâna pe care trebuie să o întindă ca să apuce obiectul transmis în cerc de la un copil la altul.
- Când vorbiți cu clasa, nu stați astfel, încât lumina să vă bată din spate. De exemplu, nu stați în fața unui geam luminos. Copilului îi va fi dificil să vă privească dacă îi va bate în ochi lumina.
- Vorbiți cu copilul cu o intonație obișnuită. Nu uitați că el nu are deficiențe de auz.

Centrul artă

Centrul *artă* este locul unde copiii mici explorează lumea mâzgălelilor, formelor, ornamentelor și desenelor. Sugestiile din acest capitol vă vor ajuta să includeți activități artistice în lucrul de zi cu zi cu copiii cu dezvoltare normală și cu cei care au nevoi speciale. Această carte nu vă propune idei pentru activități noi, ci este, mai degrabă, o sursă care vă va ajuta să adaptați activitățile care le practicați deja. Vă îndemnăm să continuați să explorați modalități noi de utilizare a materialelor în centrul *artă* propuse de numeroasele cărți și îndrumare.

Practic, toate activitățile din centrul *artă* se bazează pe unul sau câteva dintre cele trei procese fundamentale: (1) coloratul, desenatul sau vopsitul cu o ustensilă; (2) lipitul cu clei, bandă adezivă sau pastă de lipit a unui sau mai multor obiecte și (3) tăiatul și ruptul. Desigur, copilul de 3 ani va efectua aceste activități într-un mod diferit de cel folosit de un copil de 4 ani și jumătate, dar atât timp cât materialele din centrul *artă* sunt potrivite din punctul de vedere al nivelului de dezvoltare, copilul cu dezvoltare normală explorează, creează și însușește abilități noi, rareori apelând la ajutorul pedagogului. Pe de altă parte, copilul cu nevoi speciale adeseori necesită strategii de învățare deosebite. Aceste strategii presupun mai multe repetări, mai multe instrucțiuni din partea pedagogului și o structură mai bine definită. În același timp, veți descoperi că diferite idei, sugestii și strategii sunt potrivite atât pentru copiii cu dezvoltare normală, cât și pentru copiii cu nevoi speciale. Vă recomandăm să aveți încredere în intuiția dvs. de profesionist când implementați strategiile de învățare în clasă. Nu vă temeți să încercați o varietate de metode și nu ezitați să modificați sugestiile noastre, după necesitate.

COLORATUL ȘI VOPSITUL

În centrul *artă*, copiii folosesc de cele mai multe ori pasteluri, perii de vopsit, carioca, marchere, cretă, ștampile sau creioane pentru a desena pe diferite suprafețe, cea mai des utilizată fiind hârtia. Copiii preșcolari preferă să folosească marchere. Următoarele locuri în topul preferințelor le ocupă creta, pastelul și creioanele (Brown, J. 1982). Activitatea artistică a copiilor începe cu etapa mâzgălitului. De obicei, copilul cu dezvoltare normală începe să mâzgălească hârtia la vârsta de 2-3 ani și jumătate. Mai târziu, între vârsta de 3 și 5 ani, copiii încep să deseneze figuri, de la cele cu linii drepte și cercuri și până la figuri mai complexe – pătrate și triunghiuri. În cele din urmă, copiii încep să aranjeze figurile în ornamente. Copiii cu dezvoltare normală trec prin etapele de dezvoltare artistică fără ajutorul adulților sau cu foarte puțin ajutor, iar copiii cu nevoi speciale vor necesita ajutorul dvs. pe parcursul întregului proces.

Întârzieri în dezvoltare

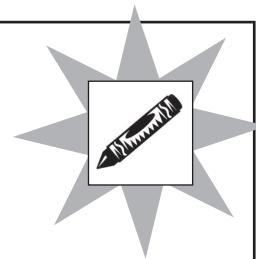
Copilul care funcționează la un nivel de dezvoltare mai înapoiat decât cel al colegilor săi poate poseda unele abilități potrivite pentru vârsta sa și altele nepotrivite. Întotdeauna acceptați ce este capabil să facă copilul la nivelul lui curent de dezvoltare, dar nu renunțați la eforturile pentru a-l ajuta să treacă la alt nivel. Nu uitați că copilul cu întârzieri în dezvoltare are nevoie de multe repetări pentru a însuși pe deplin abilitățile noi. Din acest motiv, poate să se întâmple ca acești copii să poată efectua sarcina într-o zi, dar să fie incapabili s-o repete în ziua următoare. Acest tip de inconsecvență este caracteristic copiilor cu întârzieri în dezvoltare, dar adeseori este interpretat ca manifestare de lene și nedorință.

- Încurajați copilul cu întârzieri în dezvoltare să participe în activități artistice care necesită inițiativă. Folosiți demonstrarea, împărțirea sarcinii în pași mici și demonstrarea directă, după necesitate. Demonstrați cum se efectuează activitatea, în timp ce copilul observă ce faceți. Împărțiți sarcina mai complexă într-o consecutivitate de pași sau componente. Ajutați-l pe copil să ducă la bun sfârșit un pas înainte de a trece la următorul. În unele cazuri, în afară de demonstrare și împărțire a sarcinii în pași mici, va trebui să ghidați mâna copilului. De exemplu, va trebui să-i puneți în mână copilului peria și să mișcați mâna lui ușor pe suprafața foi.

- În cazul copiilor care au mușchi slab dezvoltați și nu pot să țină bine obiectele mici în mână, adeseori se recomandă folosirea ustensilelor de desen cu mânere scurte și groase, care pot fi apucate mai ușor decât pastelurile, marcherele și periile procurate din rețeaua comercială. Rupeti pastelurile în bucăți mai mici și „îngroșați” mânerele periilor și marcherelor. Pentru a „îngroșa” mânerele marcherelor și periilor pot fi folosite diferite materiale. De regulă, materialul cel mai accesibil este cauciucul spongios. Puteți înfășura o fâșie de cauciuc spongios în jurul mânerului și să-l prindeți strâns cu bandă adezivă. Puteți îngroșa mânerele periilor, creioanelor, bucăților de cretă și pastelurilor, marcherelor prin următoarele metode: (1) introduceți o bucată scurtă de pastel (cca 5 cm în lungime) într-o minge de ping-pong; (2) acoperiți capetele unui mosor pe care a fost

înfășurată ată cu bucăți de carton, faceți găuri în carton și introduceți o perie prin ele; (3) treceți un creion, o bucată de cretă sau pastel printr-un mosorel gol; (4) confectionați de sine stătător o perie, lipind o bucată de burete la capătul unui știft; (5) treceți mânerul ustensilei printr-o bucată de cauciuc spongios; (6) înfășurați în jurul mânerului ustensilei o bandă elastică groasă pentru a-l îngroșa; (7) îngroșați mânerul cu ajutorul plastilinei obișnuite sau speciale.

- Unii copii care apucă obiectele ca sugarii, cu tot pumnul, ar putea să prefere ustensilele de scris și desenat subțiri. Puneți la îndemâna copiilor ustensile de diferite forme și dimensiuni, pentru a satisface nevoile individuale ale fiecărui copil.
- Lipiți bandă corectoare (folosită de dactilografe), bandă adezivă colorată sau desenați linii colorate cu un marker permanent la o distanță de cca 3 cm de la vârful periei pentru ca copilul să știe de unde trebuie să o apuce.
- Încurajați copilul să însușească o metodă alternativă de apucare: puneți peria între degetul arătător și degetul mijlociu și ajutați-l pe copil să apuce corect ustensila, dacă este necesar. Metoda de apucare adaptivă este extrem de utilă în cazul copiilor cu mușchii slab dezvoltati care obosesc rapid în timpul activităților de colorare.
- Modificați textura vopselei, adăugând nisip sau scilipici sau adăugați substanțe aromatizante (extract de lămâie sau vanilie) pentru a stimula simțurile copilului.
- Folosiți coli de hârtie mari pentru ca copiii care au un nivel de dezvoltare mai redus să poată folosi mișcări largi. Puneți coala de hârtie pe o suprafață orizontală (masă, podea) sau lipiți-o cu bandă adezivă de un șevalet mare, de ușă sau de perete. Pentru a proteja suprafața, puneți sub coala de hârtie o bucată mare de mușama sau perdea pentru duș.
- Copiii cu întârzieri în dezvoltare adeseori înțeleg cu greu care sunt limitele spațiului lor de joacă. Delimitați spațiul copilului din centrul *artă*, plasând lucrarea lui într-o cutie de carton cu pereții joși sau pe o tavă de copt biscuiți.

Deficiențe ortopedice

Copilul cu deficiențe ortopedice care nu deține controlul asupra părții superioare a corpului – brațele, mâinile sau degetele – va avea nevoie de anumite modificări pentru a putea activa în centrul *artă*. Există multe obiecte necesare copiilor cu deficiențe ortopedice care pot fi procurate în rețeaua comercială, dar în acest capitol vă propunem alternative ieftine și ușor de confecționat. Totuși, înainte de a introduce orice modificări este important

să vă asigurați că copilul se află într-o poziție corectă. Indicații de bază cu privire la poziția corectă a copiilor cu deficiențe ortopedice sunt incluse în capitolul 1, pag. 18. De asemenea, vă recomandăm să consultați terapeutul specializat în deficiențe fizice sau în instruirea copiilor cu deficiențe.

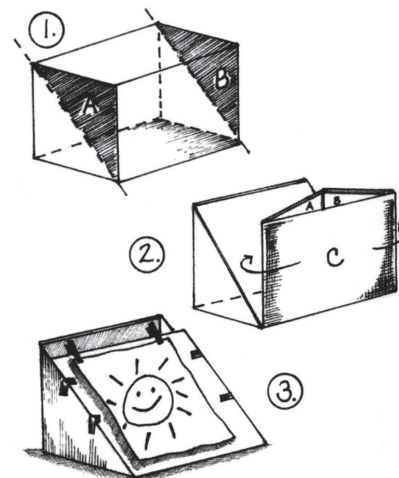
- Unii copii cu deficiențe ortopedice preferă să folosească ustensile pentru scris scurte și groase, iar alții preferă pastelurile, creioanele, marcherele și pensulele tradiționale, subțiri.
- În cazul copiilor care nu dețin controlul asupra brațelor și mâinilor, lipiți cu bandă adezivă o coală de hârtie pe suprafața rotativă a pick-up-ului. Lăsați copilul să țină creionul, carioca sau pensula pe hârtie în timp ce coala se rotește.

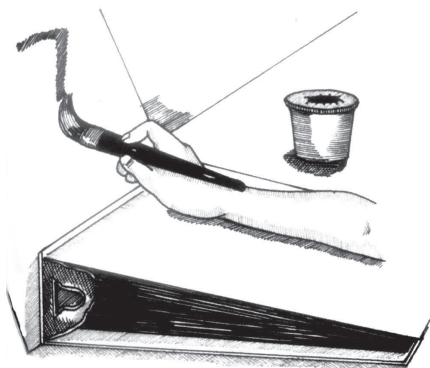

- Utilizați metode alternative de desen care nu necesită ustensile tradiționale. De exemplu, turnați sare sau făină pe o coală mare de hârtie de culoare neagră. Copilul va trebui doar să miște mâna sau degetul pe hârtie pentru a trasa linii de culoare neagră.
- Folosiți o butelie de plastic solid în calitate de stropitoare cu vopsea, făcând câteva găuri la fundul buteliei. În acest caz, copilul va ține butelia deasupra foii și o va mișca în direcția dorită pentru a desena.
- Pentru a preveni lunecarea foii, fixați-o cu bandă adezivă, bolduri, clame, piuneze, plastilină etc. În același timp, încurajați copilul să folosească mâna pe care nu o poate mișca pentru a fixa foaia. Copiii cu paralizie cerebrală vor beneficia mult în urma faptului că pedagogul îi va aminti constant prin indicații verbale sau fizice să-și folosească mâna afectată pentru a fixa foaia de hârtie în timp ce pictează cu cealaltă mână. O altă modalitate de fixare a foii este plasarea ei pe o tavă de copt biscuiți și lipirea pe foaie a unui magnet. În afară de aceasta, puteți pune foaia pe o riglă de metal de care se lipește magnetul.

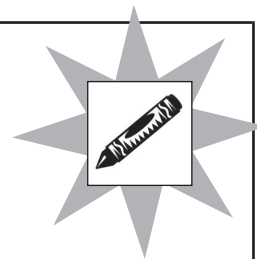
- Puneți foaia într-o cutie, pereții căreia vor limita mișcările pensulei sau ale altei ustensile pentru colorat.

- Confecționați un șevalet de masă, tăind pe diagonală o cutie de carton. Pe suprafața șevaletului, în partea de sus, tăiați două orificii pentru a putea fixa foaia cu cleștoare.

- Pentru a asigura o rezistență mai bună a vopselei, folosiți vopsea îngroșată. În acest scop, puteți adăuga în vopseaua obișnuită amidon de porumb, sare, zahăr, făină, rumeguș sau nisip. În cazul copiilor cu paralizie cerebrală, predispuși spre spasme, asigurați-vă că folosirea vopselei îngroșate nu conduce la contorsionarea mușchilor.

- Când copilul desenează pe o suprafață verticală sau aproape verticală, oferiți suport pentru antebraț, punând sub mâna copilului o mapă de birou goală. Folosiți mape cu grosimea de cca 10 cm sau lipiți cu bandă adezivă două mape mai mici pentru a asigura înălțimea necesară.

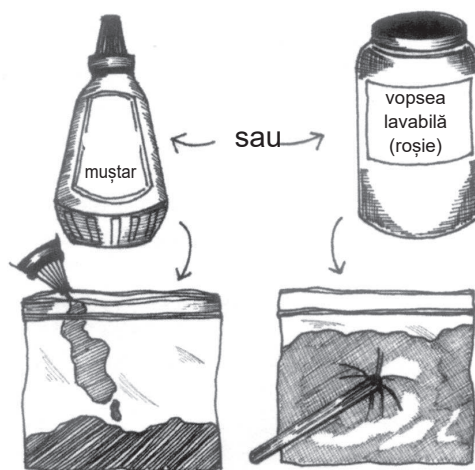
- În loc de a folosi pentru desen suprafața mesei, puneți foaia pe un suport vertical la nivelul umerilor copilului. Această poziție îl va ajuta să păstreze capul și gâtul într-o poziție verticală corectă, ceea ce îi va permite copilului, la rândul său, să monitorizeze vizual mai ușor procesul de desen. De asemenea, această poziție îi va ajuta copilului să folosească mișcări ale brațelor, mâinilor și umerilor de un nivel mai avansat de dezvoltare. Totuși, țineți cont de faptul că pentru copil este destul de obositor să țină mâna ridicată pentru mult timp. Permiteți-i copilului să ia pauze frecvente sau să revină la desen mai târziu.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Mulți copii cu probleme profunde de dezvoltare nu suportă mirosul și textura multor materiale din cercul *arte*. Ei deja cunosc mirosul și textura pastelului, marcherelor și vopselelor. Respectați dorințele copilului și nu-l forțați să folosească materialele care îi sunt neplăcute. Acest tip de hipersensibilitate se numește „reacție de apărare senzorială” și este descrisă în detaliu în anexa, de la paginile 191-192.

- Copiii manifestă aversiune față de cretă și vopsele, dar, de obicei, preferă marcherele pentru colorat și desenat.

- În calitate de alternativă la atingerea vopselei pentru desenatul cu mâinile sau la lucrul cu guașă, puneți vopsea densă, muștar sau pastă de tomate într-o pungă care se închide etanș. Copilul va putea desena, luând vopsea din pungă cu degetul sau cu un bețișor de la înghețată.

- Introduceți materialele noi treptat și permiteți-le copiilor să le exploreze, folosind alte simțuri în afară de cel tactil; de exemplu, lăsați copilul să privească sau să observe cum lucrează cu materialele noi pedagogul și colegii.
- Ghidați mâna copilului cu propria mână pe parcursul activității. Nu uitați să folosiți atingeri ferme, căci atingerile ușoare îl pot irita pe copil.
- Dacă copilului îi este greu să șadă mult, permiteți-i să stea la masa de desen în timpul lucrului.
- Mișcările repetitive contribuie mai mult la independența copilului decât sarcinile complexe, cu mulți pași. Aplicați ritmuri, rime și/sau cuvinte-indicii („înmoaie și vopsește, înmoaie și vopsește”) și încercați să nu folosiți instrucții verbale lungi. Mulți dintre acești copii reacționează mai bine la cuvinte-cheie, imagini sau simboluri scrise pe o foaie de hârtie decât la instrucțiunile verbale. Pentru mai multă informație privind confecționarea unui panou de comunicare citiți anexa de la pag. 196-197.
- Dacă copilul pare agitat sau hiperactiv, încercați să folosiți o tehnică de calmare înainte de introducerea unei activități noi. Adeseori, are efect pozitiv legănatul în scrânciob sau balansoar. Mulți copii autiști sau cu probleme de dezvoltare profunde preferă să fie „îngropați” între perne grele, pufuri sau saltele sau să poarte ghiozdane și veste cu greutate. Pentru informație generală despre copiii cu autism și copiii cu probleme profunde de dezvoltare citiți capitolul 1, pag. 19.
- Folosiți numai două culori de vopsea. De regulă, culorile preferate sunt maro și negru.
- Încercați să folosiți premii tangibile pentru încurajare. Pentru a elabora un sistem eficient de încurajare, consultați un specialist în domeniul comportamentului sau în domeniul dereglărilor profunde de dezvoltare.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

În cazul multor copii cu deficit de atenție/hiperactivitate, activitățile artistice libere, cum ar fi pictatul cu ustensile sau cu mâinile și desenatul pot acapara interesul lor pentru o perioadă îndelungată de timp. Acestor copii le place că au posibilitatea să se exprime într-un mod nonverbal, într-un mediu lipsit de risc.

- Ar putea fi dificil să-l convingeți pe copil să treacă de la o activitate artistică la alta. Folosiți un deșteptător sau oferiți-i copilului alte semne care sugerează sfârșitul activității. De exemplu, ați putea cânta o melodie pentru a indica sfârșitul timpului de joacă înainte de a cânta melodia care indică timpul de făcut curățenie. Primul cântecel îi va oferi copilului câteva minute pentru a se obișnui cu ideea că în curând va veni timpul de făcut curățenie.

- Înainte de a începe activitatea, comunicați-i copilului într-o formă clară așteptările dvs. De exemplu, i-ați putea spune copilului că are la dispoziție 15 minute pentru a desena și îl veți anunța în prealabil când activitatea se va apropia de sfârșit. Copiii dezorganizați necesită frecvent informație despre programul zilei.

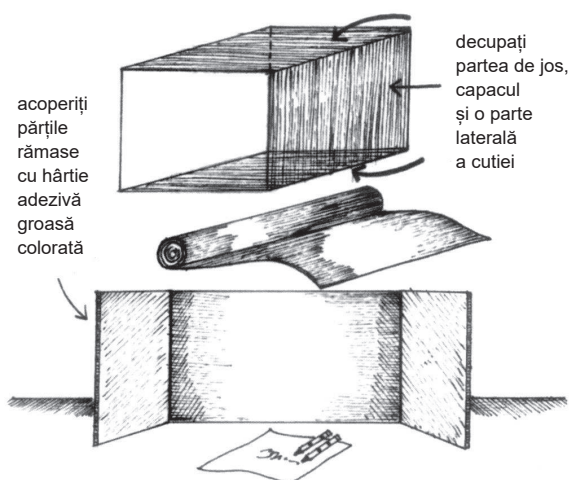
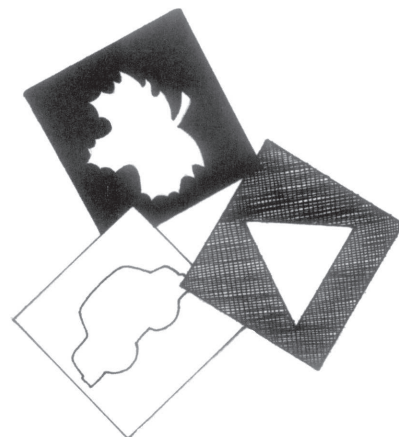
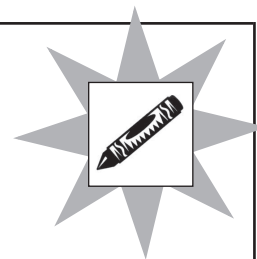
- Permiteți-i copilului activ să stea la masa din centrul *artă* sau să stea în genunchi pe scaun. Dacă copilul preferă să șadă, asigurați-vă că scaunul este de înălțimea potrivită, astfel încât picioarele copilului să se atingă de podea. Dacă e posibil, permiteți-i copilului să șadă într-un scaun cu mânere, care îi vor asigura susținere suplimentară și vor reduce vânzoleala.

- Încurajați copiii cu vârsta de 4-5 ani care întâmpină greutăți la organizare să folosească trafoare. Oferiți-le trafoare cu reprezentări ale figurilor geometrice de bază (cerc, pătrat, dreptunghi și triunghi) și trafoare cu reprezentări de frunze, flori, oameni, case și automobile. Conturarea prin trafaret va reduce frustrarea manifestată de mulți copii impulsivi la încercarea de a desena cu mâna liberă.

- Copilul hiperactiv sau cu deficit de atenție poate folosi și alte poziții, în afară de ședere, stat în genunchi și în picioare. Una dintre opțiuni este lucrul asupra unui proiect artistic, în poziția „culcat”. În această poziție cea mai mare parte a corpului copilului se află în contact cu suprafața dură a pardoselii, iar greutatea corpului îl apasă pe copil în jos. Cu alte cuvinte, această poziție asigură presiunea care are efect calmant asupra copiilor activi sau agitați. Pentru o descriere mai detaliată a nevoilor senzoriale ale copiilor studiați anexa, paginile 189-193.

- Oferiți copilului cât mai multe posibilități de a alege, pentru a reduce probabilitatea comportamentului nepotrivit. Găsiți variante acceptabile pentru dvs., dar care îi vor oferi copilului senzația că el deține controlul asupra situației. De exemplu, întrebați copilul dacă preferă să folosească o pensulă groasă sau una subțire, hârtie albastră sau albă.

- Copiii hiperactivi și copiii cu deficit de atenție se indispun ușor când este încălcat spațiul lor personal, dar le place să pătrundă în spațiul personal al altor copii. Oferiți-le un spațiu de lucru potrivit cu limite clar definite. De exemplu, mișcați șevaletul lângă masa din centrul *artă* și permiteți-i copilului să lucreze de sine stătător sau puneți lucrarea copilului într-o tavă pentru biscuiți, pe masă. Mișcați masa la un perete de pe care ați îndepărtat toate obiectele de prisos, astfel încât

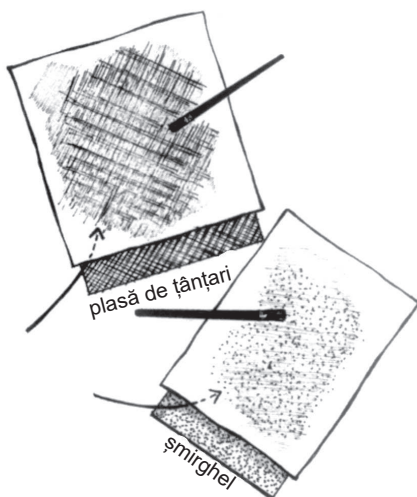

copilul să poată lucra cu distracții minime. O altă opțiune este transformarea unei cutii de carton într-un „birou”. Tăiați partea de sus, partea din față și partea de jos a cutiei. Acoperiți cele trei părți rămase cu hârtie Oracal colorată și puneți cutia în centrul *artă*.

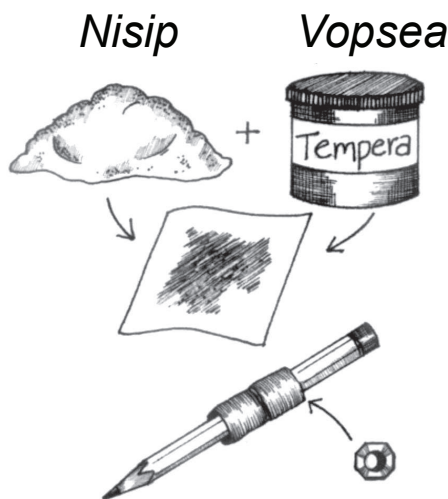
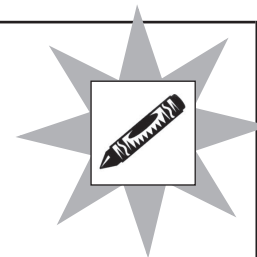
Probleme legate de planificarea activităților motorii

Copiii cu probleme de planificare a activităților motorii însușesc cu greu activitățile motorii noi și adeseori sunt considerați retardați, deși posedă inteligență medie sau mai înaltă. În general, desenul și pictarea liberă sunt activități îndrăgite de copiii de 2 ani jumătate – 3 ani cu probleme legate de planificarea activităților motorii. La această vârstă, copilul încă mâzgălește hârtia sau poate desena câteva figuri de bază și, de obicei, nu-l interesează ca produsul final să aibă vreun sens. Pe de altă parte, copilul de 4-5 ani va dori să deseneze o imagine cu sens și va renunța la activitate, dacă nu va reuși să obțină rezultatul dorit.

- Împărțiți activitatea în pași cât mai mici, demonstrându-i fiecare pas copilului într-un mod clar, permițându-i să imite fiecare pas, până când duce la bun sfârșit desenul. Folosiți cât mai multe instrucțiuni verbale pe parcursul activității.
- Când desenați un model pentru copil, orientați foaia în spațiu în același mod ca și foaia copilului. De exemplu, dacă copilul pictează pe șevalet, puneți și foaia dvs. pe șevalet sau lipiți-o cu bandă adezivă pe perete. Dacă copilul desenează la masă, lucrați și dvs. la masă, așezat lângă copil.
- Nu subestimați impactul modelării colegiale. Așezați copilul lângă colegii lui cât mai des posibil.

- Încurajați copilul de 4-5 ani cu dificultăți de organizare și planificare a activităților motorii fine să folosească trafoare. Desenarea prin trafoare a siluetei unui copil sau a unei case necesită mai puțină planificare decât desenarea unei imagini cu mâna liberă. Puneți la dispoziția copiilor trafoare cu figuri geometrice (circumferințe, pătrate, triunghiuri și dreptunghiuri), care pot fi folosite pentru structurarea desenelor.
- Copilul cu probleme de planificare a activităților motorii fine va beneficia în urma reacțiilor tactile. Iată de ce este bine să puneți sub coala de hârtie plasă pentru țânțari, hârtie abrazivă sau plasă de legume pentru a modela factura suprafeței.

Înfășurați pe creion câteva piulițe cu bandă adezivă pentru a schimba greutatea lui

- Copiii cu probleme legate de planificarea activității motorii adeseori întâmpină greutate în ceea ce privește modul de începere a activității. Dacă, de exemplu, copilul vrea să-și deseneze autoportretul, probabil că va fi nevoie să desenați cercul pentru față, pentru ca el să aibă de unde începe. Uneori, este suficient să desenați doar o porțiune a cercului. O altă modalitate de a ajuta copilul este desenarea cu degetul a unui cerc imaginar pe foaie.

- Variați densitatea vopselei, adăugând în ea nisip, rumeguș sau amidon de porumb. De asemenea, puteți modifica greutatea pensulei, creionului

sau markerului, lipind de ele cu bandă adezivă șuruburi sau distanțiere electronice. Asigurați-vă că obiectele adăugate pentru a mări greutatea pensulei sau markerului nu afectează capacitatea copilului de a le apuca comod.

Deficiențe de vâz

Copilul cu deficiențe de vâz studiază obiectele și oamenii care îl înconjoară prin simțuri: miros, gust, auz, simț tactil. El nu este capabil să-i observe și să-i imite pe alții în timp ce explorează mediul și de aceea necesită ajutor pentru a învăța cum să investigheze lumea înconjurătoare. Descrieți verbal aspectul încăperii, amplasarea mobilierului și jucăriilor, ocupațiile persoanelor aflate în încăpere.

- Deși unor copii cu deficiențe de vâz le place semiîntunericul, majoritatea lor preferă lumina puternică, uniformă. Mesele trebuie să aibă suprafețe mate și să fie plasate într-un loc al încăperii unde iluminarea este optimă, iar umbrele și licăririle de lumină sunt reduse la minimum.
- Folosiți materiale contrastante, cum ar fi îmbinarea de culori aprinse și întunecate pe hârtie de culoare deschisă. Copiii cu vâz slab disting cel mai ușor culorile roșie, galbenă și oranj, în special dacă acestea sunt pe un fundal albastru-închis.
- Puneți foaia de hârtie pe o bucată de plasă pentru țânțari, astfel încât copilul să simtă suprafața porțiunii colorate.
- Pentru a reduce licăririle de lumină, folosiți hârtie de culori pastelate în loc de hârtia de culoare albă.

- Dacă copilul cu deficiențe de vâz nu a mai ținut în mână un marcher sau un pastel mai înainte de a veni la grădiniță, va trebui să-i demonstrați cum se ține pastelul sau marcherul și să-i explicați ce poate face cu ele.

- Atârnați hârtia la nivelul ochilor, pe șevalet sau pe perete. Plasarea foii pe verticală îi va permite copilului să-și păstreze capul și ochii într-o poziție neutră în timpul lucrului. În afară de aceasta, astfel va fi păstrată orientarea realistă a imaginii în spațiu; de exemplu, dacă copilul vrea să deseneze un copac, copacul va fi plasat pe foaie cu crengile și coroana în partea de sus a foii (mai aproape de tavan) și cu tulpina în partea de jos a foii. Dacă aceeași foaie va fi pusă pe masă, va părea că acest copac este doborât la pământ. Nu uitați: pictorii lucrează și ei pe o suprafață verticală sau înclinată.

- Ar putea fi mai simplu de folosit pasteluri și marchere în loc de vopsea. Când copilul folosește vopsele, el trebuie să-și schimbe permanent direcția privirii, ca să privească ba hârtia, ba vopselele. Folosirea marcherelor și pastelurilor le permite copiilor să nu-și ia ochii de la desen pentru mai mult timp.

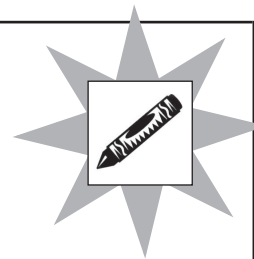
- Pentru a spori impactul senzorial al vopselelor, adăugați în ele substanțe aromatizante sau care să le sporească densitatea. Ați putea folosi în acest scop nisip, sare, făină, amidon de porumb, rumeguș, suc de lămâie, extras de vanilie și scorțișoară măcinată.

- Nu uitați că copilul cu deficiențe de vâz poate obosi repede în timpul activităților care necesită efort vizual. Oferiți-i timp suplimentar pentru a finisa lucrarea, încurajați-l să facă pauze frecvente și sugerați-i să continue cu activități relaxante și calme.

COLAJUL: LUCRUL CU CLEIUL ȘI PASTA DE LIPIT

Confecționarea unui colaj poate fi o activitate complicată pentru un copil mic, o activitate care necesită planificare și organizare. La început, copilul trebuie să decidă ce materiale va folosi. Apoi, va trebui să planifice în ce ordine le va lipi, să decidă unde să plaseze fiecare piesă a colajului și, în același timp, va trebui să facă față sarcinilor de lipire, apucare, ținere, întoarcere, turnare și împrăștiere. Mulți dintre copiii de 3 ani și o mare parte dintre copiii de 4 ani vor avea nevoie de ajutor pentru ca să învețe consecutivitatea acțiunilor. În general, este mai simplu să-i învățați pe copii să toarne clei pe baza colajului decât să toarne puțin clei pe suprafața pieselor de

colaj. Pentru copiii mici este complicat să înțeleagă că piesele de colaj trebuie să fie lipicioase pe verso pentru a se lipi de baza colajului. Cleiul alb este un material care le pare multor copii fascinant. Lor le place să observe cum el se scurge din sticlă și formează băltoace mari de culoare albă pe hârtie. Deși, la început, este mai ieftin să cumperi clei alb standard, se poate dovedi că, în cele din urmă, folosirea bastonașelor de clei este mai economicoasă. În afară de aceasta, bastonașele de clei fac mai puțină murdărie. În continuare vă oferim unele sugestii de modificare a procesului de lipire pentru a satisface nevoile copiilor pentru care această activitate pare să fie complicată.

Întârzieri în dezvoltare

Copiii cu întârzieri în dezvoltare beneficiază de asistența structurată, acordată la inițiativa pedagogului, de activitățile consecutive și repetate. Majoritatea copiilor cu dezvoltare normală nu au nevoie de astfel de intervenții pentru a însuși abilitățile noi și, de fapt, se pare că se descurcă mai bine fără ajutor. De exemplu, dacă tema zilei este „zăpada”, veți pune în centrul *artă* fulgi de vată, hârtie și bucăți de material pentru colaj. Mulți copii vor folosi fulgii de vată pentru a reprezenta zăpada în colajele lor, dar copiii cu întârzieri în dezvoltare nu vor fi capabili să o facă fără ajutor suplimentar. Tipul de ajutor oferit de dvs. va depinde de nivelul de dezvoltare al fiecărui copil, dar se poate limita la desenarea unei circumferințe pe o foaie de hârtie și lipirea fulgilor de vată în interiorul ei pentru a reprezenta un bulgăre mare de zăpadă. S-ar putea întâmpla ca acest copil cu întârzieri în dezvoltare să dorească să vă imite creația. În calitate de pedagog, va trebui să tindeți spre un echilibru între nevoia copilului de structurare a activității și obiectivele concepției educației în bază de centre de activitate.

- Dacă procesul complex de lipire este prea complicat pentru copil, confecționați un colaj fără a folosi cleiul, care poate fi înlocuit cu bază din hârtie Oracal sau din alt tip de material lipicios. Întoarceți foia cu partea lipicioasă în sus și prindeți-o cu bandă adezivă de fundul unei cutii sau unei tăvi pentru biscuiți. În acest caz, copilului nu-i va rămâne decât să lipească piesele colajului de suprafața lipicioasă pentru a obține produsul finit. El nu va avea nevoie de clei sau de bandă adezivă.

- Încercați să nu copleșiți copilul cu prea multe variante la alegere. Oferiți-i numai 1-2 feluri de materiale pentru colaj. Folosiți aceste materiale pentru a-l învăța și a repeta noțiunile de bază, făcând comentarii verbale potrivite, oferindu-i astfel copilului informație despre materiale. De exemplu: „Fulgii de vată sunt moi”, „Ai folosit o bucată mare de hârtie roșie!” etc.

- Ajutați-l pe copil să-și organizeze spațiul de lucru, oferindu-i cutii mici pentru a păstra diferite tipuri de materiale pentru colaj.

Centrul artă

- Oferiți-i copilului o bază de colaj mai mare, pentru a reduce problemele legate de amplasarea materialelor și coordonarea insuficientă a văzului și mișcărilor mâinilor.
- Folosiți bastonașe de clei în loc de cleiul alb obișnuit în cazul copiilor cărora le este greu să controleze cantitatea de clei pe care trebuie să o toarne pe foaie.
- Prezentați demonstrații clare, după necesitate, însoțindu-le cu explicații constituite din propoziții simple și scurte. Încurajați copilul să vă imite acțiunile.

Deficiențe ortopedice

Adeseori, copiilor cu deficiențe ortopedice, care pot să-și miște cu greu brațele, mâinile sau degetele, le place să confecționeze colaje. Acești copii nu trebuie decât să se învețe să apuce și să dea drumul pieselor colajului pe hârtie, pentru a avea sentimentul că au reușit să facă ce trebuia.

- Fixați baza colajului, prinzând-o de suprafața de lucru cu bandă adezivă pentru a preveni lunecarea ei. De asemenea, puteți pune baza colajului pe o bucată de furnir sau pe un șervețel cu suprafață aspră. O altă modalitate de fixare a bazei colajului este prinderea lui, cu cârlige de rufe, de un șevalet.
- În loc de a folosi bețișoare de vată sau bețișoare de la înghețată la acoperirea suprafeței cu clei, folosiți un știft gros cu o lungime de cca 20 cm cu un burete fixat de capătul lui. Copilului care își controlează cu greu mâinile ar putea să-i fie mai simplu să lucreze cu un știft mai gros. O altă variantă ar fi folosirea unei pensule groase.
- Turnați clei într-o tăviță de aluminiu, fixată de masă cu bandă adezivă. Tava de aluminiu prezintă o țintă mai simplă pentru copiii cu deficiențe ortopedice.
- Asigurați-vă că copilul poate ajunge toate materialele necesare. Unii copii nu își pot mișca trunchiul și nu pot întinde mâinile, astfel încât pot ajunge doar obiectele din apropiere.
- Întrucât copilului ar putea să-i fie greu să folosească mișcări fine ale degetelor pentru a separa bucăți mici de lână, stofă, hârtie sau alte materiale pentru colaj, separați-le în prealabil, punând mostre ale materialelor pe o suprafață aspră, de exemplu, pe hârtie abrazivă.

- Reduceți numărul operațiilor la confecționarea colajelor, pentru a nu obosi copilul. Folosiți hârtie Oracal sau bandă adezivă cu lipici pe ambele părți în loc de clei. Bucățelele de bandă adezivă tăiate în prealabil pot fi lipite de marginea unui vas de plastic, astfel încât copilul să le poată lua cu ușurință. Puneți în vasul de plastic nisip sau pungi cu fasole pentru a nu fi răsturnate accidental.

- Dacă copilul are deficiențe ortopedice mai grave și poate să confecționeze colaje numai dacă pedagogul îi fixează mâinile, ar avea sens să folosiți timpul disponibil pentru a exersa o abilitate mai utilă. De exemplu, ați putea să-l învățați să apese butoanele pentru a activa jucăriile cu baterii sau a se juca la computer.

- Pentru recomandări privind poziția corectă a copiilor cu paralizie cerebrală studiați capitolul 1, pag. 18.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

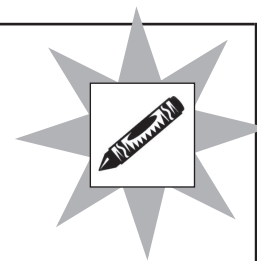
Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și autism adeseori manifestă sensibilitate sporită la anumite materiale (clei și pastă de lipit). În anexă, paginile 191-192, veți găsi o descriere mai detaliată a acestui comportament, numit „reacție de apărare tactilă”.

- Încercați să folosiți hârtie Oracal ca bază de colaj, astfel încât copilul să nu trebuiască să lucreze cu clei. Încurajați copilul să dea drumul materialelor pentru colaj pe suprafața lipicioasă, fără a o atinge.

- Dacă confecționarea colajului constituie o activitate mai structurată, dirijată de pedagog, cum ar fi confecționarea unei măști, tăiați din hârtie Oracal baza de forma dorită și fixați-o de baza de colaj.

- Folosiți materiale de colaj mari, cum ar fi rulourile de la hârtia igienică sau bucățile mari de vată. Lipiți cercuri de bandă adezivă sau bucăți de bandă adezivă cu lipici pe ambele părți pe fiecare material pentru colaj, astfel încât copilul trebuie numai să apese obiectul de baza de colaj pentru a-l lipi.

- Unii copii preferă instrucțiunile în scris, formele geometrice simple și siluetele simple. Ei pot fi mai atenți la activitatea de confecționare a colajului dacă li se permite să lipească litere, cuvinte gata sau decupări cu personaje din filmele cu desene animate în loc de materialele obișnuite (mărgelă, sfoară, nasturi etc.).

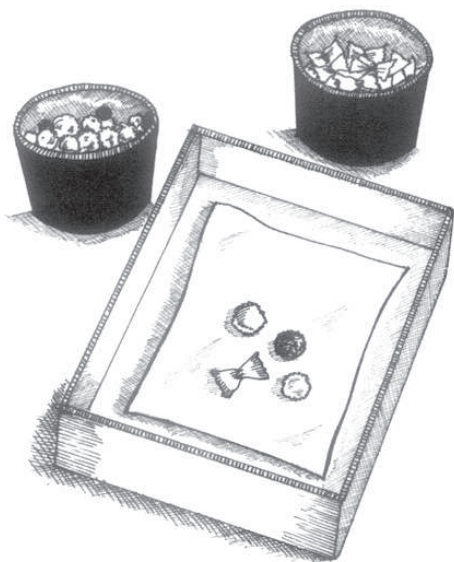

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

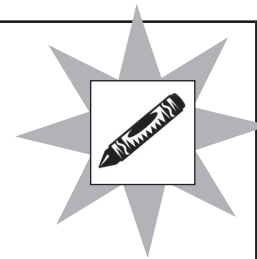
Copiii hiperactivi, cei cu deficit de atenție și deficiențe comportamentale adeseori nu posedă abilități de organizare. Copilul poate să își observe colegul care confecționează colajul unei case și să vrea să-l imite. Dar când încearcă să o facă, se simte neputincios și, disperat, renunță. Această situație conduce la apariția sentimentului de neîncredere în propriile forțe și poate genera accese de supărare. Este important ca acest copil să primească doza potrivită de îndrumare din partea pedagogului și să lucreze într-un mediu bine organizat, pentru a se bucura de succes.

- Așezați lângă copil un adult care îl va îndruma pe parcursul activității, îl va lăuda cât mai mult și va comenta fiecare pas al procesului.
- Nu plasați pe masă toate materiale pentru colaj odată. Mulțimea de materiale îl va distra pe copil și îi va crea un sentiment de confuzie, iar dacă copilul este impulsiv, se distraje ușor. Puneți pe masă numai materialul necesar pentru următorul pas. Când copilul finisează lucrul asupra unei etape, scoateți următorul material. Aplicați această strategie până la sfârșit.
- Puneți fiecare tip de material pentru colaj în cutii separate, iar baza colajului – într-o cutie joasă, pentru a delimita spațiul de lucru.

- Ar putea fi necesar să mișcați masa la un perete de pe care au fost scoase toate obiectele în plus, astfel încât copilul să lucreze fără a fi distras.
- Pentru a crea un spațiu mai bine delimitat, confecționați o „cabină” dintr-o cutie de carton. Decupați partea de sus, cea de jos și o parte laterală a cutiei. Acoperiți cele trei părți rămase cu hârtie Oracal colorată și puneți „cabina” pe masă (vezi imaginea de pe pag. 57).
- Modificați activitatea de confecționare a colajului: rugați un adult să efectueze primii pași și lăsați copilul să finiseze colajul. El va considera că colajul este creația lui proprie și va fi mulțumit de faptul că a confecționat colajul de sine stătător.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii se bazează mult pe demonstrări vizuale, pe divizarea sarcinii în pași cât mai mici și pe asistența adulților la începutul activităților. Adeseori acești copii sunt observatori foarte buni. Ei preferă să privească, nu să participe la activități, fiindcă, chiar dacă au o idee clară cu privire la ceea ce vor să obțină, ei nu știu cu ce să înceapă. Încurajați copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii să participe în unele procedee de confecționare a colajelor care nu prezintă riscuri pentru el. De exemplu, ar putea să vă transmită materialele pe care le veți lipi pe colaj. Probabil, copilul va dori să aleagă singur unele materiale pentru colaj și să le lipească pe proiectul dvs.

- Copilul cu probleme de planificare a activităților motorii cu greu poate controla forța cu care apasă tubul cu clei. Iată de ce deseori cleiul curge în poala copilului, pe mobilă sau pe podea. Folosiți clei mai dens, astfel copilul va putea controla cât clei toarnă. În afară de aceasta, cleiul cu densitate mare curge mai greu, astfel încât copilul are mai mult timp să înțeleagă ce se întâmplă și să reacționeze într-un mod adecvat. Sporiți densitatea cleiului, adăugând în el amidon de porumb, apret lichid, nisip sau făină.

- Adeseori copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii își murdăresc mâinile de clei, fiindcă le este greu să-și coordoneze mișcările pentru a apuca, a da drumul și a pune în locul dorit materialele pentru colaj. Este important să roștiți fraze care le-ar ajuta să controleze procesul și să-și folosească adecvat mâinile și degetele pentru a face față sarcinilor. De exemplu, fraza „o dată și bine” l-ar putea ajuta pe copil să reducă timpul necesar pentru turnarea cleiului pe baza pentru colaj. Fraza „prinde și apasă” i-ar putea aminti copilului să folosească numai degetul mare și cel arătător pentru a apuca și pune fiecare piesă a colajului în locul potrivit, evitând astfel contactul altor degete cu cleiul. Încurajați copilul să comenteze prin fraze similare fiecare acțiune a sa.

- Adeseori mușchii copiilor cu probleme legate de planificarea activităților motorii au un tonus redus. Ar fi bine ca copiii să efectueze mișcări viguroase, de rezistență înainte de a începe activități mai fine, cum ar fi lipitul. Unele sugestii pentru „pregătirea” mâinilor sunt: bătutul din palme, repede și tare, lovirea cu pumnii a unei perne sau a unui puf, flotările de la nivelul scaunului, mersul „ca crabul” până la masă sau tragerea unui coleg pe patine cu roțile până în centrul *artă*. Toate aceste activități solicită un efort muscular considerabil, pregătind mușchii pentru activitățile motorii fine.

Deficiențe de vâz

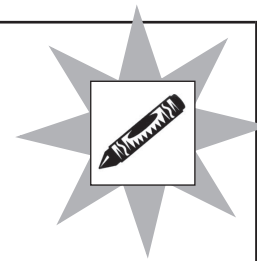
Copiii orbi și cei cu vâz slab preferă să confecționeze colaje. Ei sunt capabili să folosească simțul tactil foarte dezvoltat pe parcursul lucrului și să simtă produsul finit.

- Adăugați colorant alimentar sau tempera de culoare galbenă în clei pentru a-l face mai vizibil pe suprafața colajului. Folosiți în calitate de bază pentru colaj hârtie de culoare albastră-închis, pentru contrast.
- Adăugați în clei nisip, rumeguș sau ale texturi pentru a spori impactul tactil.
- Folosiți sticle de clei mici sau bastonașe de clei în loc de tăvițe cu clei pentru a evita murdăria și scurgerea cleiului. Mulți copii cu deficiențe de vâz manifestă aversiune față de materialele lipicioase. Pentru mai multe idei cu privire la modalitățile de reducere a contactului copilului cu cleiul și pasta lipicioasă, fără a reduce participarea copilului la confecționarea colajelor studiați sugestiile din paragraful privind copiii hiperactivi, cu deficit de atenție sau cu deficiențe comportamentale.
- Turnați clei într-o tavă de copt de aluminiu, pentru a oferi o suprafață mai mare pentru muierea ustensilelor. Lipiți bandă adezivă colorată de marginea tăvii, pentru a accentua marginile.
- Marcați marginile bazei pentru colaj cu vopsea, marchere sau bandă adezivă de culoare aprinsă, pentru a delimita spațiul de lucru.
- Acoperiți fundul unei tăvi de copt cu o bucată de material aspru și puneți materialele pentru colaj în tavă.
- Luați mâna copilului în mâna dvs. și arătați-i unde se află fiecare material pentru colaj. Neapărat explicați-i copilului ce faceți și descrieți poziția fiecărui obiect. De exemplu, spuneți: „Acum îți mișc mâna la dreapta de la tavă, aproape până la capătul mesei, pentru a găsi nasturii”.

FOLOSIREA BENZII ADEZIVE

Banda adezivă este folosită adeseori în grupele mici de grădiniță, inclusiv la masa din centrul *artă*, pentru confecționarea colajelor, precum și în centrul de scris, pentru sigilarea plicurilor și pachetelor. Copiilor mici le place să folosească banda adezivă, considerând că este o activitate „pentru oameni mari”; pe de altă parte, copiilor de 3 ani le este greu să facă față unei sarcini atât de complicate. Până la vârsta de 4 ani, mulți copii și-au dezvoltat suficient mușchii degetelor și controlul încheieturilor pentru a rupe de sine stătător bucăți de bandă adezivă.

Întârzieri în dezvoltare

Copiii cu întârzieri în dezvoltare le este dificil să lipească banda adezivă. Ei nu sunt siguri cum trebuie să tragă banda, cum s-o dezlipească de pe deget și cum să o lipească pe hârtie, cum să fixeze banda exact pe marginea foii. Vă propunem în continuare câteva sugestii cu privire la modalitățile de a-i învăța cu succes pe copiii cu întârzieri în dezvoltare să lucreze cu banda adezivă.

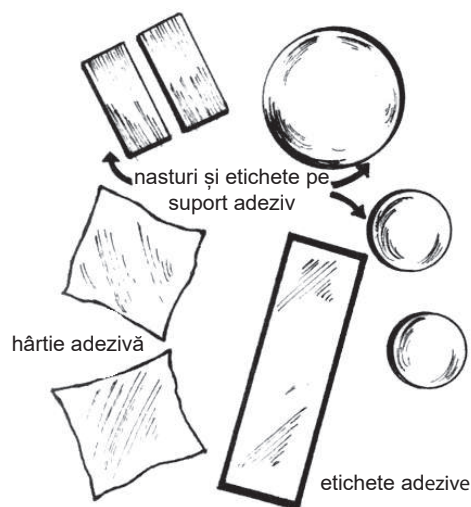
- Pregătiți în prealabil bucăți scurte de bandă adezivă (cca 3 cm). Lipiți-le de marginile unui vas de plastic. Pentru a asigura stabilitatea vasului, puneți în el punji cu nisip sau fasole, astfel încât copilul să poată desprinde cu ușurință bucăți de bandă adezivă fără a răsturna vasul. Imaginea care ilustrează această strategie o puteți vedea pe pag. 69.

- Dacă vreți să folosiți rulouri de bandă adezivă obișnuite, ar fi bine să lipiți ruloul de masă cu bandă industrială, pentru a preveni lunecarea lui. O altă modalitate de fixare a ruloului este plasarea lui pe o bucată de furnir sau pe un covoraș de cauciuc cu suprafață aspră.

- Încercați să utilizați alte materiale lipicioase în loc de bandă adezivă: bucăți mici de hârtie Oracal, etichete sau „nasturi” cu suprafață lipicioasă. Pentru a face uz de aceste soluții alternative, copilul trebuie să se învețe să dezlipească de pe ele stratul protector; pentru unii copii această procedură este, totuși, mai puțin complicată decât ruperea benzii adezive de pe rulou.

- Folosiți în calitate de bază pentru colaj hârtie Oracal. Prindeți foaia de hârtie Oracal cu bandă adezivă de suprafața mesei, cu partea lipicioasă în sus, astfel încât copilul să poată lipi direct pe ea materialele pentru colaj.

- Întrebuințați alte tipuri de bandă adezivă, cum ar fi banda izolatoare colorată sau banda corectoare folosită de dactilografe. În cazul acestor tipuri de bandă adezivă, este mai ușor de deosebit care parte este cea lipicioasă.

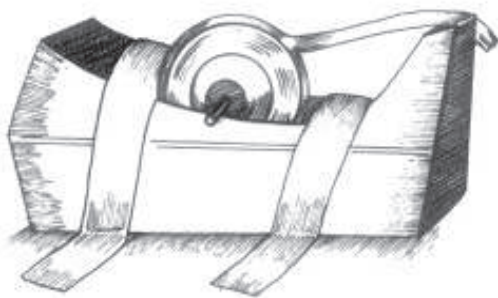

Deficiențe ortopedice

Copilului cu deficiențe ortopedice îi este dificil să lucreze cu banda adezivă, deoarece această activitate necesită un nivel înalt de dexteritate motorie, în special când banda adezivă se lipește de degete. Deși vă propunem un șir de modificări, credem că ar fi mai simplu pentru copil să folosească hârtie Oracal sau clei.

- Fixați ruloul cu bandă adezivă de suprafața de lucru cu bandă industrială sau puneți-l pe o bucată de furnir aspră sau pe un covoraș de cauciuc. Astfel, copilul va putea rupe bucăți de bandă, folosind o singură mână.
- Pregătiți în prealabil bucăți scurte de bandă adezivă (cca 3 cm). Lipiți-le de marginile unui vas de plastic, în care ați pus pungi cu nisip sau fasole pentru a-l stabiliza. Astfel copilul va fi în stare să desprindă cu ușurință bucăți de bandă adezivă fără a răsturna vasul. Imaginea care ilustrează această strategie o puteți vedea pe pagina 69.

- Folosiți bandă adezivă cu lipici pe ambele părți, pentru a reduce efectul iritant al manipulării benzii adezive obișnuite și a-i asigura poziția corectă. Puteți pregăti de sine stătător bucăți de bandă adezivă cu lipici pe ambele părți, făcând mici rulouri din bucăți de bandă corectoare cu suprafața lipicioasă în afară, astfel încât să puteți lipi împreună capetele lor.
- Folosiți pastă de lipit în loc de bandă adezivă.

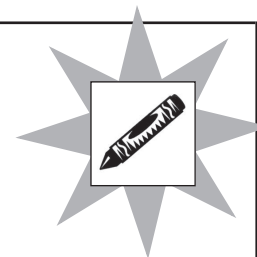
Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și autism nu doresc să lucreze cu materiale lipicioase, cum ar fi banda adezivă. Nu încercați să ajutați copilul pe parcursul activității, punând mâinile dvs. peste ale lui și îndrumându-l, ca în cazul altor activități, deoarece copilul poate să devină foarte agitat. Fiți precauți și când este vorba de lucrul cu alte materiale care, după părerea dvs., ar putea să-l irite pe copil.

- Plasați pe suprafața colajului bucăți de bandă adezivă cu lipici pe ambele părți, astfel încât copilul să poată lipi materialele pentru colaj fără a atinge deloc banda adezivă. Dacă este potrivit, rugați copilul să vă indice unde să lipiți banda.
- Folosiți hârtie Oracal ca bază pentru colaj. Lipiți coala de hârtie cu bucăți de bandă adezivă de suprafața mesei, cu partea lipicioasă în sus, astfel încât copilul să poată lipi direct materialele pentru colaj.
- Consultați un specialist privind folosirea tehnicilor potrivite de desensibilizare înainte de a începe activitățile ce presupun contactul cu substanțe lipicioase.
- Implicați copilul într-o activitate calmantă înainte de a trece la lucrul cu banda adezivă. Ați putea folosi următoarele tehnici: legănatul în balansoar, învelirea într-o plapumă, culcarea pe o saltea, pe un puf sau alt obiect greu și moale.

■ Dat fiind faptul că este mai ușor de menținut contactul vizual când copilul este culcat pe spate, prindeți lucrarea lui pe partea de jos a mesei sau a scaunului și permiteți-i copilului să lucreze culcat pe spate, sub masă sau sub scaun. Nu uitați să fixați lucrarea cu bandă industrială sau altă bandă adezivă puternică. De asemenea, testați materialele pe care le va folosi copilul, pentru a vă asigura că ele se vor lipi bine de banda adezivă.

Este preferabil să folosiți șervețele de hârtie și alte tipuri de hârtie și stofă ușoară în loc de obiecte mai grele, cum ar fi nasturii și capacele pentru borcane.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

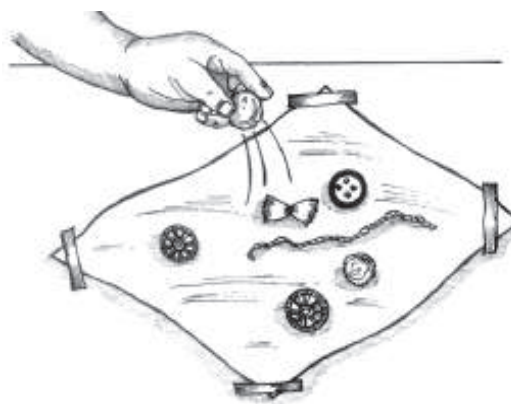
În cazul copiilor care manifestă tendințe spre impulsivitate, utilizarea benzii adezive poate constitui o experiență frustrantă. Banda adezivă se lipește ușor de diverse suprafețe când este folosită de copiii mici, care nu dețin controlul suficient al mușchilor mâinilor și degetelor. În afară de aceasta, unii copii hiperactivi/cu deficit de atenție, ca și unii copii cu dereglări profunde de dezvoltare, nu vor să se atingă de materiale lipicioase. Studiați în acest sens sugestiile pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare, cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism, pentru a decide dacă se potrivesc pentru copiii cu deficit de atenție sau cu deficiențe comportamentale.

■ Încercați să folosiți alte materiale lipicioase în loc de banda adezivă, de exemplu, bucăți de hârtie Oracal, foițe pentru notițe cu lipici sau diverse etichete cu lipici și „nasturi”. Când copiii folosesc aceste opțiuni alternative, ei trebuie să dezlipească de pe porțiunea lipicioasă stratul protector, activitate destul de dificilă pentru copiii cu abilități motorii fine slab dezvoltate.

■ Pregătiți fâșii scurte de bandă adezivă și lipiți-le de marginea unui vas de plastic. Umpleți vasul cu nisip sau pungi cu fasole pentru ca copilul să poată trage spre sine fâșia de bandă adezivă fără a răsturna vasul.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii se bazează în mare măsură pe demonstrațiile vizuale,

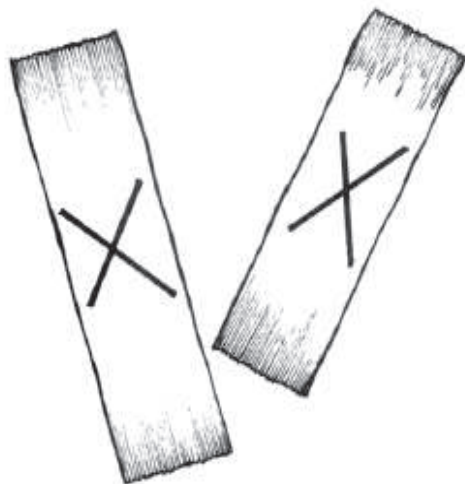

Centrul artă

pe împărțirea oricărei activități în pași mici și pe asistența altor persoane la începerea activităților. Adeseori acești copii sunt observatori foarte atenți. Ei preferă să observe dintr-o parte activitatea și nu se aventurează să participe, căci, deși e posibil să aibă o idee clară despre ceea ce doresc să obțină, nu știu cum să-și atingă scopul propus.

- Reduceți numărul de pași, eliminând etapa de rupere a benzii adezive. Lipiți fâșii scurte de bandă adezivă de marginea unui vas în care ați plasat greutatea.
- Notați prin „X” sau alt semn simplu partea nelipicioasă a benzii corectoare, astfel încât copilul să știe că trebuie să țină banda corectoare astfel încât să vadă semnul „X”. Dacă copilul vede semnul, atunci banda este într-o poziție corectă.

- Mulți copii cu probleme legate de planificarea activităților motorii apelează la tactica de încercări și eșecuri pentru a învăța cum să efectueze o sarcină nouă. În cazul copiilor care vor încerca, probabil, să miște bucata de bandă adezivă dintr-o parte în alta a colajului până ce vor decide unde îi este locul, folosiți în calitate de bază pentru colaj bucăți de plastic, metal, tapet, furnir sau alte tipuri de materiale cu suprafață la care banda adezivă aderă mai greu.
- Oferiți indicații verbale simple pentru a-l îndruma pe copil pe parcursul activității. În acest caz, este probabil ca copilul să folosească aceleași indicații pentru a-și aminti consecutivitatea acțiunilor data următoare când va folosi banda adezivă. Amintiți-i copilului că poate să repete indicațiile și în gând, nu numai cu voce tare.

Deficiențe de vâz

Lucrul cu banda adezivă poate deranja orice copil mic, dar este și mai deranjantă pentru copiii cu deficiențe de vâz. Iată de ce va trebui să decideți dacă este bine să folosiți banda adezivă în clasă.

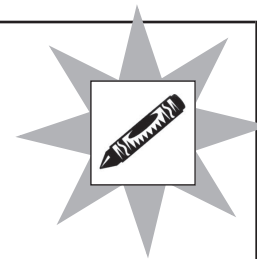
- Folosiți bandă adezivă cu lipici pe ambele părți. Astfel copilul va putea lipi o fâșie de bandă adezivă pe suprafața bazei pentru colaj, pentru ca apoi să lipească direct pe ea piesele colajului.
- Marcați partea exterioară a fâșiilor de bandă adezivă tăiate în prealabil cu semnul „X” pentru ca copiii cu vâz slab să poată deosebi cu care parte să lipească banda adezivă de hârtie.

- Folosiți bandă adezivă contrastantă, cum ar fi banda corectoare sau banda izolatoare colorată. Evitați utilizarea bandei adezive incolore sau transparente.

- Spre deosebire de lucrul cu cleiul, lucrul cu bandă adezivă poate fi efectuat și pe suprafețe verticale. Ați putea fixa baza pentru colaj de un șevalet sau de perete la nivelul ochilor copilului pentru ca lui să-i fie mai simplu să-l privească.

- Oferiți-i copilului cât mai multă informație verbală despre faptul cum arată colajul: „Acum pui bucata de bandă adezivă lângă marginea foii de hârtie... Acum ai doi nasturi în centru și trei bile de vată sub ei... Colajul tău este plin de cercuri și stele”.

LUCRUL CU FOARFECELE

Copiii mici adoră să lucreze cu foarfecele, deși pentru ei este destul de complicat să se învețe cum să le folosească. Mulți dintre copiii de 3 ani sunt în stare să taie ore în șir hârtia în bucăți mărunte. Unii copiii de 4 ani încep să manifeste interes față de decuparea unor figuri, pe când alții nu reușesc să decupeze nimic, în ciuda tuturor eforturilor depuse. Mulți dintre copiii de 3 ani nu sunt, pur și simplu, suficient de dezvoltați pentru a reuși să ducă la bun sfârșit o sarcină atât de complicată. Probabil că ați observat că mulți copii mici țin antebrațele în poziție inversă, astfel încât vârful foarfecelor este ațintit înspre podea în timp ce ei încearcă să taie ceva. Cu toate că această poziție a mâinilor ne pare bizară, ea îi oferă copilului stabilitatea suficientă a umărului și încheieturii necesară pentru a mânui foarfecele. Deși nu este necesar ca copiii să poată folosi foarfecele până nu trec în grupa pregătitoare de grădiniță, nu trebuie să le permitem să se obișnuiască cu poziția incorectă a mâinilor. Vă oferim câteva sugestii care le-ar da posibilitate tuturor copiilor să-și dezvolte abilitatea de a lucra cu foarfecele, beneficiind de susținerea de care mai au nevoie.

- Sugestiile de strategii din continuare se referă numai la copiii care doresc să se învețe să taie cu foarfecele și dispun de abilitățile necesare pentru a fi în stare să facă acest lucru. Pentru a determina dacă copilul este gata să se învețe să folosească foarfecele, consultați-vă cu un specialist.

- Așezați copiii pe scăunele joase, ca picioarele lor să se atingă de podea. Încurajați-i să țină coatele pe masă în timp ce folosesc foarfecele, pentru a oferi susținere suplimentară părții superioare a corpului.
- Pentru ca copiii să-și dezvolte abilitatea de a tăia, oferiți-le fâșii de hârtie groasă, de exemplu, fâșii tăiate din cărți poștale cu lățimea de cca 3 cm.
- Încurajați implicarea copiilor în alte activități care le vor permite să pregătească mușchii fini și grosieri pentru folosirea foarfecelor: săpatul nisipului cu mâinile, tragerea unui căruț pe roțile, împingerea unui coleg care șade într-o cutie de carton, asamblarea șuruburilor și piulițelor, baterea cuielor cu ciocanul și, desigur, ruperea hârtiei cu mâinile. Majoritatea activităților artistice pot fi modificate cu ușurință pentru a le permite copiilor să rupă hârtia în loc să o taie cu foarfecele.
- Unele tipuri de foarfece sunt mai potrivite decât altele, în special când este vorba de mâinile micuților. Succesul sau eșecul copiilor de 3-4 ani poate depinde totalmente de faptul dacă au la îndemână perechea potrivită de foarfece. Vă sugerăm să folosiți foarfece scurte, bine ascuțite și curate. În majoritatea cazurilor, foarfecele trebuie înlocuite o dată la 2-3 ani, deoarece ele se tocesc și se acoperă cu clei uscat.

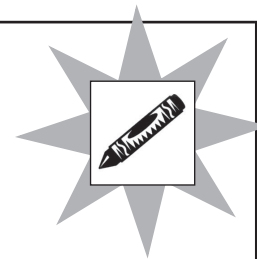

- Poziția corectă a degetelor la tăiat cu foarfecele este următoarea: degetul mare trece printr-un inel al foarfecelor, iar degetul mijlociu – prin celălalt. Degetul arătător trebuie să se sprijine de lama foarfecelor din partea din afară, pentru a stabili foarfecele. La tăiere, antebrațul trebuie să se afle într-o poziție neutră, similară cu cea pe care o folosiți atunci când dați mâna cu cineva, cu degetul mare în sus.

- Pe parcursul activității copiii adeseori schimbă foarfecele dintr-o mână în alta. În majoritatea cazurilor, copiii mută foarfecele în cealaltă mână, încercând să-și îmbunătățească rezultatul lucrului: dacă dreapta nu poate nimic, atunci este posibil ca stânga să se descurce mai bine, și invers. În cazul unor copii, schimbarea foarfecelor dintr-o mână în alta poate fi un semn de oboseală, de probleme de planificare a activității motorii, de probleme legate de frica de a trece

mâna dreaptă în partea stângă a corpului sau invers sau, pur și simplu, de faptul că acest copil încă nu s-a convins care este mâna „dominantă”. Deși cauzele tendinței de a schimba foarfecele dintr-o mână în alta pot fi diferite, în funcție de copil, vă propunem câteva sugestii cu privire la faptul cum să reacționați în cazul când copilul schimbă frecvent foarfecele dintr-o mână în alta în timpul activităților de tăiere și decupare:

- Dacă observați că copilul începe să mute foarfecele dintr-o mână în cealaltă, sugerați-i să lase foarfecele la o parte și să se odihnească puțin. Ați putea să socotiți până la zece împreună sau să cântați un cântecel, cum ar fi: „Mâinile au tot muncit, mâinile au obosit; după ce ne odihnim, iarăși o să mai muncim”. Adeseori, după o mică pauză, copilul va apuca foarfecele cu aceeași mână cu care le-a ținut de la început.
- Observați ce mână folosește copilul când mănâncă, colorează etc. Dacă remarcați cu ușurință că el preferă, în mod clar, să folosească una dintre mâini, ați putea să-l încurajați să apeleze la mâna dominantă pentru a tăia cu foarfecele. Oferiți indicații binevoitoare, de exemplu: „Hai mai întâi să învățăm mâna aceasta cum să taie cu foarfecele. Mai târziu o să învățăm și cealaltă mână”.
- Dacă copilul este stângaci, dar deja a demonstrat că poate să taie cu foarfecele, ținându-le în mâna dreaptă, nu interveniți. Copilul a învățat, pur și simplu, cum să se adapteze în lumea „dreptacilor” care îl înconjoară.
- Schimbarea deasă a foarfecelor dintr-o mână în alta poate constitui un indiciu clar că acest copil încă nu este gata pentru activitatea dată. Renunțați la foarfece și reveniți peste câteva luni. În acest răstimp, încurajați copilul să folosească ambele mâini pentru alte activități: înșiratul pe sfoară al mărgelilor, asamblarea pieselor Lego, baterea cuiei cu ciocanul, tăierea plastilinei cu cuțitul, asamblarea șurubașelor și piulițelor.

Întârzieri în dezvoltare

Țineți cont de faptul că copilul se află la o etapă mai timpurie de dezvoltare comparativ cu alți copii, ceea ce afectează capacitatea lui de a lucra cu foarfecele. Majorității copiilor de vârstă preșcolară le este dificil să se învețe să folosească foarfecele. Pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare această activitate este și mai dificilă. Mulți dintre acești copii au mușchi cu tonus slab, fapt ce le afectează capacitatea de a ține ferm foarfecele.

- Încurajați copilul să apeleze mai des la ruptul hârtiei. Acest procedeu este o modalitate minunată de a dezvolta mușchii mâinilor și degetelor și de a încuraja dezvoltarea coordonării dintre mâna stângă și mâna dreaptă.

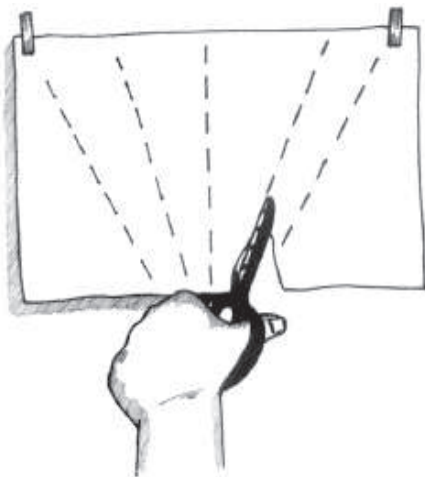
- Încurajați copilul să taie fâșii subțiri și scurte de hârtie. Nu cereți de la copii să decupeze figuri sau să taie pe linie dreaptă.

- Folosiți fâșii de hârtie groasă (cutii de biscuiți, tapete, cărți poștale vechi). Dacă nu folosiți foarfece ascuțite, copiilor le va fi mai simplu să taie hârtie cu textură mai dură care nu se va îndoi între lamele foarfecelor.

- Dacă copilul insistă să folosească foarfece, învățați-l cum să le țină corect cu degetul mare și degetul mijlociu. Folosiți foarfece cu inele de culori diferite sau înfășurați un inel cu bandă izolantă. Încercați să-l învățați pe copil să treacă același deget de fiecare dată prin același inel al foarfecelor.

- Folosiți hârtie de greutate diferită și cu textură variată pentru a spori impactul tactil. Ați putea să optați pentru hârtia abrazivă și hârtia de tapet. Tăiați alte materiale – paie de plastic, folie de aluminiu, plastilină – pentru ca copilul să obțină informație cu caracter tactil diferit.

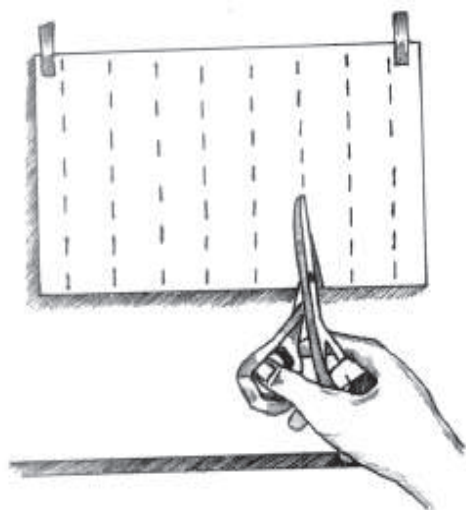
- Oferiți indicații orale și folosiți cuvinte care au sens pentru copil. În loc de a spune „desfă și închide”, spuneți: „Deschide gura foarfecelui și mușcă o bucată de hârtie... mmm... ce gustos. Hai să mai mușcăm o dată”.

- Fixați foaia de perete pentru a exersa tăierea pe o suprafață verticală. Această poziție a foii de hârtie asigură orientarea corectă a mâinii copilului, foarfecele și degetul cel mare fiind ațintite spre tavan.

- Înfășurați inelele foarfecelor cu bandă adezivă, pentru a reduce diametrul orificiilor, asigurând o apucare comodă cu mâinile mici ale copiilor. Ruloul de bandă adezivă îi ajută pe copii să se învețe cum să taie printr-o mișcare continuă, fiindcă nu le permite foarfecelor să se închidă până la sfârșit la fiecare tăietură.

Deficiente ortopedice

Când copilul cu deficiențe ortopedice grave sau medii nu este în stare să folosească de sine stătător foarfecele, un adult sau un copil trebuie să-i ofere ajutorul necesar. În cazul unor copii, va fi necesar să decupați toată lucrarea în locul lor, iar în cazul altora va trebui doar să țineți și să întoarceți foaia de hârtie.

- În cazul copiilor care pot lucra numai cu o mână puteți fixa partea de sus a foii de masă sau de perete, astfel încât copilul să poată decupa de sine stătător fâșii și figuri simple. Este necesar să-i amintiți copilului să folosească cât mai mult mâna asupra căreia nu deține controlul deplin, pentru a fixa mai bine foaia de hârtie.

- Când folosiți foarfece pentru copii, de dimensiuni standard, încercați să înfășurați inelele cu

bandă adezivă lată, pentru a micșora diametrul orificiilor. De asemenea, banda adezivă nu permite ca foarfecele să se închidă până la sfârșit la tăiere, contribuind la dezvoltarea abilității de a tăia printr-o mișcare continuă și firească.

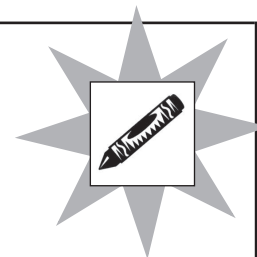
- Tăierea cu foarfecele este o activitate dificilă, obositoare pentru copiii cu deficiențe fizice. Oferiți-le mai mult timp pentru finisarea activității și dați-le posibilitatea să se odihnească mai des. De asemenea, este posibil să fie necesar să-i oferiți copilului câteva minute în plus “pentru recuperare” la sfârșitul activității.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

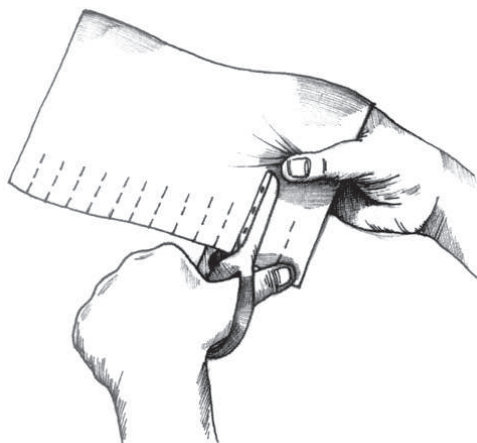
Tăierea cu foarfecele este o abilitate folosită mai mult în grupele preșcolare și în clasele primare. În general, adulții și copiii mai mari folosesc foarfecele numai pentru a tăia bucăți de ață sau sfoară și pentru a decupa bucăți de hârtie pentru ambalarea cadourilor etc. Din aceste considerente, credem că copiii cu deficiențe de dezvoltare profunde și autism de gravitate medie sau avansată pot să însușească abilitățile de tăiere mai târziu, iar la această etapă să se concentreze asupra însușirii abilităților mai importante de autodeservire și comunicare.

- Unii copii autiști sau cu dereglări profunde de dezvoltare, care manifestă abilități destul de bune, vor fi în stare să învețe cum să taie cu foarfecele, dar uneori vor folosi foarfecele într-un mod incorect, în special atunci când devin concentrați asupra unor acțiuni care necesită perseverență, de exemplu, tăierea hârtiei în bucățele extrem de mici. Redirecționați atenția copilului sau ajutați-l să înceteze activitatea, rugându-l să lase foarfecele să se odihnească timp de câteva minute.

- Structurați activitatea de tăiere, desenând linii scurte de-a lungul marginii hârtiei, astfel încât copilul să folosească mișcări scurte cu foarfecele, tăind franjuri.
- Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism care sunt atrași de litere și cuvinte ar putea fi încurajați să decupeze cuvinte sau litere din reviste care ar corespunde cu cele pe care le-ați lipit deja pe foaie.

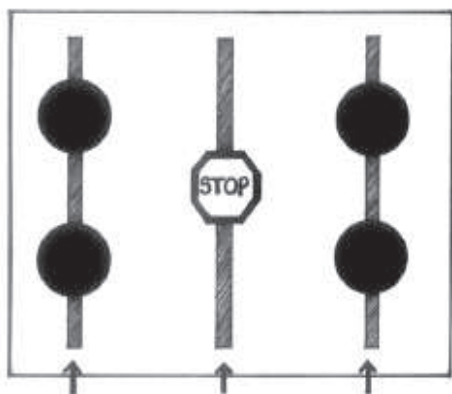

- Folosiți foarfecele cu inele de culori diferite. Aceasta îi va ajuta copilului să țină minte că degetul mare trebuie să fie în inelul albastru, iar degetul mijlociu – în cel alb.
- Folosiți materiale cu textură diferită și de greutate diferită, pentru a spori impactul senzorial. O alegere potrivită ar fi hârtia abrazivă și hârtia de tapet. Copilul va obține informație senzorială importantă și la tăierea paielor de plastic, foliei de aluminiu și argilei de modelat.
- Oferiți-i ajutor copilului, întorcând hârtia pentru ca el să poată îndeplini acțiuni mai complexe, cum ar fi tăierea în linie ondulată, decuparea cercurilor și pătratelor.
- Tăierea cu foarfecele necesită contact vizual susținut. Copilului i-ar putea fi mai simplu să mențină atenția vizuală necesară, stând culcat cu spatele pe podea. Se pare că în acest caz îi este mai simplu să privească într-un punct fix.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Impulsivitatea, capacitatea redusă de menținere a atenției, tendința de a se distra ușor nu contribuie la însușirea rapidă a abilităților de folosire a foarfecelor. Acești copii au nevoie de cât mai multă îndrumare din partea adulților și de încurajare pentru a reuși să taie cu foarfecele. Supravegherea procesului de către un adult este, de asemenea, importantă, căci sunt necesare măsuri de precauție când foarfecele sunt folosite de copii cu comportament imprevizibil.

- Probabil că nu v-ar încânta ideea ca copilul scăpat de sub control să țină în mâini o pereche de foarfece. Asigurați-vă că el cunoaște limitele spațiului său de lucru și este la curent cu structura activității, înainte de a începe lucrul.
- Încercați să reduceți factorii ce ar putea cauza frustrare, sugerând activități la care copilul se poate bucura de succes sau oferindu-i asistență. Copilul ar putea să se simtă mai puțin copleșit dacă ar ști că va trebui să execute numai ultimele câteva acțiuni din cadrul proiectului. Este preferabil să-l ajutați astfel

pe copil decât să lăsați copilul să devină frustrat și, probabil, să facă un acces de nervozitate în toiul activității.

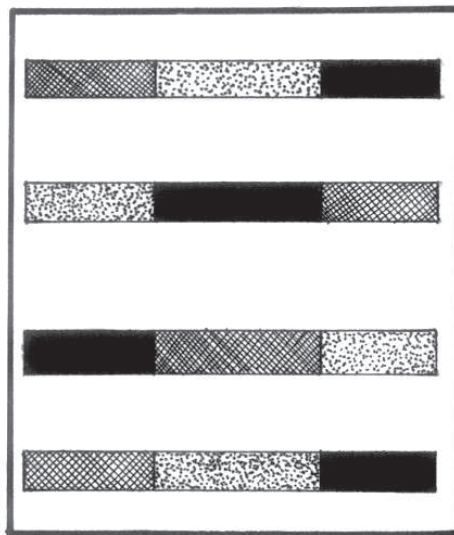
- Delimitați granițele spațiului personal al copilului cu un covoraș sau un cerc mic de gimnastică. Asigurați-vă că în centrul unde copiii lucrează cu foarfecele nu se află în același timp prea mulți copii și/sau obiecte.

▪ Oferiți-i copilului posibilitatea să aleagă, dacă vrea să șadă la o masă separată, lângă masa mare din centrul *artă*. Astfel, copilul va beneficia de spațiu personal, dar va rămâne o parte componentă a centrului.

▪ Pentru a-l învăța pe copil să taie încet și atent, desenați puncte roșii, cercuri sau semne „STOP” la fiecare 5 cm de-a lungul liniei de tăiere. Această strategie îi va ajuta, de asemenea, copilului să păstreze contactul vizual cu foaia, în timp ce privirea va trece de la un semn „STOP” la celălalt.

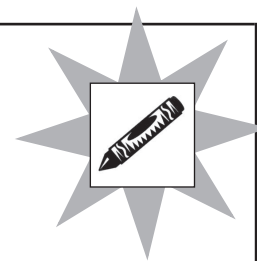
▪ Desenați linia de tăiere cu marchere de culori diferite. De exemplu, primul segment ar putea fi mov, al doilea – roșu, al treilea – albastru, al patrulea – verde etc. Astfel, copilul va înțelege că activitatea se împarte în mai mulți pași mici și proiectul va înceta să-i pară atât de mare și complex.

▪ În multe forme și trafoare pentru tăiat liniile de tăiere sunt subțiri. Folosiți un marker colorat cu vârf lat pentru a accentua liniile de tăiere. Pentru preșcolari linia de tăiere trebuie să aibă grosimea de cca 5 mm, dar pot fi folosite și linii cu grosimea de 10 mm sau chiar de 13 mm, pentru copiii care au nevoie de stimulente vizuale mai puternice.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Pentru copiii mici cu probleme legate de planificarea activităților motorii una dintre cele mai dificile experiențe o constituie folosirea foarfecelor. Tăierea cu foarfecele este o activitate cu caracter complex pentru toți copiii, dar este mult mai dificilă pentru copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii.

- Împărțiți activitatea în pași mai mici, astfel ca copilul să învețe fiecare pas, pe rând. Permiteți-i copilului să vă povestească ce face. Mai târziu, veți putea folosi cuvintele lui pentru a-i aminti ce trebuie să facă.
- Folosiți foarfece cu inele de diferite culori. Copilului i-ar putea fi mai simplu să memorizeze că degetul mare trebuie să fie în inelul albastru, iar degetul mijlociu – în inelul alb.
- Ajutați-le copiilor să memorizeze cu care degete trebuie să țină foarfecele, lipind de degetul mare și cel mijlociu câte un indiciu. De exemplu, puteți să le propuneți tuturor copiilor să lipească de degetul mare un mic abțibild în formă de stea de culoare albastră, iar de cel mijlociu – de culoare albă, în corespundere cu culoarea inelelor foarfecelor. O altă opțiune este punerea pe degetele mijlocii a inelelor de cauciuc, înainte de începerea activității.
- Folosiți hârtie cu texturi și de grosimi variate, pentru a mări numărul stimulentelelor senzoriale. O alegere bună ar fi hârtia abrazivă și hârtia de tapet. Tăierea altor materiale, în afară de hârtie, cum ar fi paie, folia de aluminiu și argila de modelat este o sursă importantă de informație senzorială. Copilul ar putea produce din argilă de modelat un „morcov” lung, iar apoi l-ar putea tăia cu foarfecele în roțile mici, „pentru supă”.
- Încercați să reduceți din dificultatea copilului, propunându-i să întoarceți foaia de hârtie, în cazul unor sarcini mai complicate, cum ar fi tăierea în linie ondulată, decuparea circumferințelor și pătratelor. Apoi, rugați copilul să întoarcă foaia în timp ce dvs. tăiați cu foarfecele.
- Lipiți foaia de hârtie de perete cu bandă adezivă, pentru ca copilul să se învețe să taie pe verticală. O astfel de poziție a foi îi permite copilului să țină corect mâna, astfel încât foarfecele și degetul mare să fie orientate spre tavan.
- Pentru a-i ajuta copilului să mănuiască foarfecele, desenați cu culoare roșie semne „STOP” la fiecare 5 cm, de-a lungul liniei de tăiere. Fiecare semn va constitui următoarea țintă pentru foarfece, transformând activitatea dintr-o sarcină grea într-o serie de tăieturi mici, ușor de efectuat. Pentru a studia imaginea respectivă, vedeți pag. 77.
- Desenați linia de tăiere cu marchere de culori diferite. De exemplu, primul segment ar putea fi mov, al doilea – roșu, al treilea – albastru, al patrulea – verde etc. Astfel, copilul va înțelege că activitatea se împarte în mai mulți pași mici – mai întâi va tăia linia mov, apoi – cea roșie și așa mai departe. Pentru a studia imaginea respectivă, vedeți pag. 77.

Deficiente de vizi

Copiii cu deficiente de vizi ar putea manifesta același interes față de folosirea foarfecelor ca și ceilalți copii. Probabil, învățarea copilului cum să folosească acest instrument complicat va fi o sarcină deloc ușoară, în special din cauza faptului că mulți dintre copiii cu deficiente de vizi nu au explorat mediul suficient de bine pentru a-și dezvolta la nivelul cuvenit mușchii mâinilor și degetelor. Oferiți-i copilului cât mai multe ocazii pentru a explora lumea din jur într-un mediu sigur și întotdeauna încurajați copiii să-și folosească la maximum viziul.

- Pentru copiii orbi folosirea foarfecelor nu este o abilitate utilă. În loc de a-i învăța să taie cu foarfecele, ar fi mai potrivit să-i încurajați să învețe cum să descheie și să încheie nasturii. Totuși, această activitate ar putea fi potrivită pentru copiii cu deficiente de vizi mai puțin grave.

- O activitate potrivită este tăierea paielor de plastic sau batoanelor din argilă de modelat, deoarece ea necesită repetarea uneia și aceleiași mișcări. Instruiți copilul să șadă astfel, încât bucățile tăiate să cadă într-o farfurie din folie de aluminiu, pentru ca copilul să audă ce face. Încurajați-l să exerseze tăierea fâșiilor de hârtie de 3 cm. Treptat, dați-i fâșii tot mai late, pentru a-l încuraja pe copil să taie fâșia prin mai multe mișcări.

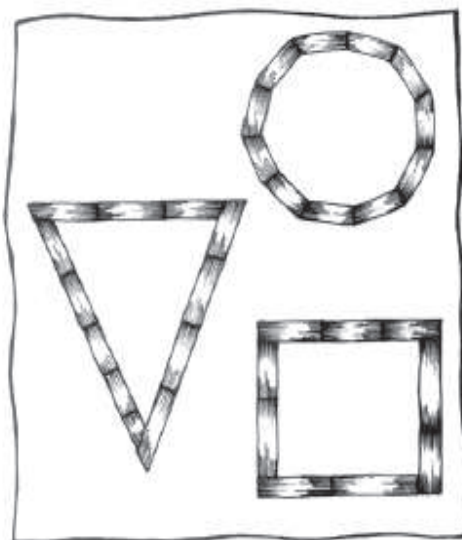
- Folosiți un marcher cu capăt lat de culoare neagră, roșie sau portocalie, pentru a accentua conturul pe care îl vor urma foarfecele.

- Marcați linia de tăiere cu clei. Ați putea turna în clei coloranți alimentari, pentru ca să se vadă mai bine. Când cleiul se va usca, linia de tăiere va putea fi simțită cu mâna, ceea ce îi va ajuta copilului să folosească corect foarfecele.

- Marcați linia de tăiere prin bandă corectoare. Tăierea a două straturi de hârtie odată îi oferă copilului cu deficiente de vizi mai mulți indici tactili și chinestezici.

- Este posibil ca copilului cu deficiente de vizi să-i fie mai ușor să vadă ce taie dacă foaia este prinsă de perete la nivelul ochilor săi.

- Oferiți cât mai multă informație verbală despre ceea ce face copilul și despre aceea cum arată proiectul lui.

Centrul apă și nisip

Centrul *apă și nisip* este preferat de copii. El întotdeauna este plin cu copii captivați de cernutul, turnatul, săpatul și scuturatul nisipului și apei. Copiii adoră nisipul și apa și sunt gata să se joace cu ele la nesfârșit, însușind noțiuni noi: mare/mic, neted/aspru, plin/gol, repede/încet. Acest centru este destinat pentru jocurile active, în cadrul cărora copiii își dezvoltă abilitățile motorii fine și abilitățile motorii senzoriale. De asemenea, în timpul jocului la masa cu nisip copiii își dezvoltă abilitățile de vorbire, planificând și negociind următoarele acțiuni.

Una dintre problemele legate de mesele cu nisip și apă este faptul că oferă un spațiu de joacă limitat. Copiii nu beneficiază de același grad de flexibilitate ca în alte centre (de exemplu, în centrul *blocuri*) în ceea ce privește poziția lor în raport cu colegii. Din această cauză, masa cu nisip poate oferi prea multe stimulente, fapt care poate conduce la escaladarea conflictelor dintre copii, ceea ce îi poate împiedica să se joace împreună în mod constructiv. Numărul de copii la masa cu nisip, numărul și volumul jucăriilor disponibile ar trebui ajustate la nivelul de excitație a copiilor care se vor juca la masa cu nisip sau la masa cu apă.

În cadrul clasei integrate, amplasarea și stabilitatea mesei sunt probleme importante. Adeseori, mesele cu apă și nisip sunt pe roți, aceasta transformându-le în piese cu un grad insuficient de stabilitate pentru copiii cu deficiențe motrice. Pentru a reduce numărul de stimulente și distracții în plus, plasați mesele cu apă și nisip într-o parte mai puțin aglomerată a încăperii.

Folosiți materiale diverse pe masa cu apă și nisip. În loc de nisip sau apă pot fi folosite făina, sarea, glodul, apa cu coloranți alimentari, rumegușul, prundișul, nasturii mari, zăpada, iarba artificială. Folosirea multora dintre aceste materiale va avea ca rezultat scurgerea lor și murdărirea pardoselii; de asemenea, copiii ar putea să se înece cu multe din ele. Copiii trebuie supravegheați cu atenție când se joacă la masa cu apă și la masa cu nisip. Pentru a reduce murdăria inevitabilă, puneți masa cu apă sau masa cu nisip pe o perdea de duș sau o mușama de plastic.

Este posibil ca copiii să nu aibă un scop concret, ci să prefere să exploreze calitățile senzoriale ale apei și nisipului. Ei pot repeta aceeași acțiune, de exemplu, scurgerea de mai multe ori a buretelui ud. Copiii de 2 ani sau copiii ce au atins un nivel de dezvoltare tipic pentru copiii de 2 ani ar putea să înțeleagă cu greu regulile de securitate și s-ar putea să fie necesară o supraveghere strictă din partea unui adult. La nivelul de dezvoltare caracteristic pentru vârsta de 2 ani copiii învață cel mai mult prin observare și imitare.

Copiii de 3 ani au un grad mai înalt de dexteritate și pot apuca cu degetele obiecte mici. Ei sunt capabili să se joace mai mult de sine stătător și să

folosească cuvinte ce caracterizează culoarea, forma, dimensiunile și cantitatea. Copiii de 4 ani încep să interacționeze și să se joace cu colegii. Jocurile lor au un scop mai bine definit. Copiii de 4 ani pot clasifica și sorta obiectele după dimensiune, formă și culoare.

Copiii de 5 ani sau mai mari participă deja la jocuri pe roluri în cadrul centrului *apă și nisip*. Ei pot îndeplini instrucțiuni din trei pași, joaca împreună cu alți copii are un caracter mai cooperant, ei manifestă mai mult respect față de proprietatea altor persoane (Miller, S. 1994).

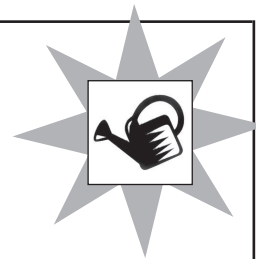
Materialele recomandate pentru centrul *apă și nisip*:

pipete	pompe de apă
clește	site
hârlețe pentru nisip	linguri de dozat cafeaua
căușe	stropitori
linguri	masă de nisip/de apă
coloranți alimentari	forme de tăiat biscuiți
forme pentru nisip	pâlnii
roți hidraulice	tuburi din plastic
lighene și castroane	figurine-omuleți, din plastic
teluri	farfurii și tacâmuri din plastic
bărți de plastic	cutii de la filmele foto
figurine-animale din plastic	mingi gonflabile
gofreuri	mărgele și blocuri de lemn
tăvițe pentru cuburi de gheață	seturi pentru baloane de săpun
bărți-jucărie	buldozere și camioane-jucării
pieptene	vopsea tempera uscată
stropitori din butelii de plastic	căni și vase de diferite dimensiuni
bețișoare de la înghețată	
burete tăiate în cuburi mici	
vase cu capace, preferabil transparente, din plastic	
dopuri de plută și alte obiecte plutitoare	
perii și cârpe pentru spălarea jucăriilor și meselor	
vase cu găuri mici la fund	

MASA CU NISIP

Copilul poate arunca cu nisip în colegi sau poate încerca să-l mănânce. În scopul siguranței copiilor, observați-i în timp ce se joacă cu nisipul și instruiți-i cum să se joace fără vreun pericol. Comentați acțiunile copiilor în timpul jocului. Încurajați copiii să-și descrie acțiunile prin cuvinte și să comunice cu colegii. În cazul în care masa cu nisip este pe roțile, verificați dacă roțile pot fi scoase sau sprijiniți masa cu nisip de un perete pentru a preveni deplasarea lui.

Sugestii generale

- Limitați numărul copiilor care se joacă la masa cu nisip, ținând cont de capacitatea copiilor care se joacă de a tolera distracțiile și înghesuiala.
- Înălțimea mesei cu nisip trebuie să fie ajustată, astfel încât copiii să se poată juca, stând în picioare, și să ajungă nisipul cu ambele mâini.
- La început, oferiți-i copilului jucării potrivite pentru nivelul lui de dezvoltare a abilităților de joacă cu nisipul. Treptat, încercați să-i dezvoltați abilități mai avansate de joacă.
- De fiecare dată, oferiți numai câteva jucării; din când în când, efectuați rotația jucăriilor.
- Dacă vi se pare că nisipul are un efect de stimulare excesiv, înlocuiți-l cu materiale mai grele, cum ar fi prundișul; totuși, în timpul jocului, copiii trebuie supravegheați îndeaproape.
- În cazul în care copiilor le este greu să rămână în spațiul de joacă personal, puneți nisipul în vase separate, pe masa cu nisip. Dacă înălțimea căruciorului nu-i permite copilului să se apropie suficient de masa cu nisip, vase cu nisip pot fi puse pe tabla căruciorului cu roțile.
- Încurajați copiii să facă uz de abilitățile de vorbire în timpul jocului cu nisipul.

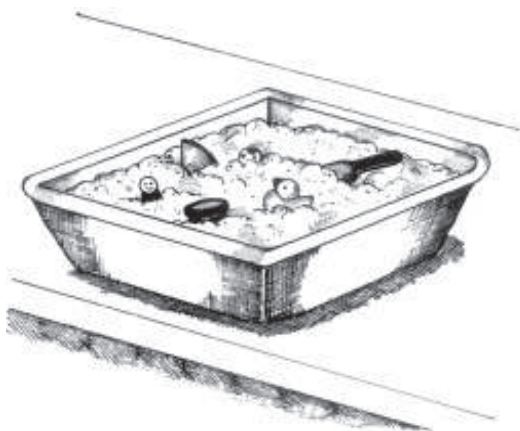
Întârzieri în dezvoltare

Abilitățile copilului cu întârzieri în dezvoltare pot corespunde unui nivel de dezvoltare mai redus cu un an sau doi decât al celorlalți copii din clasă. Copilul are nevoie de timp suficient pentru a se juca în conformitate cu abilitățile de care dispune, de aceea se recomandă împărțirea abilităților mai avansate de joacă în pași mici, accesibili. De exemplu, dacă copilul poate lua nisip cu căușul și poate să-l toarne cu pumnul, dați-i o lopățiță și oferiți-i ajutor la umplerea căldărușei cu nisip, folosind lopățița. Pe măsură ce copilul însușește abilitatea, reduceți treptat volumul de ajutor direct.

- Dacă copilul se distrage ușor, este recomandabil lucrul în grupuri mici la masa cu nisip, chiar în compania unui singur copil care ar servi drept model pentru imitare. Stimularea senzorială în urma jocului cu nisipul și înghesuiala prea multor copii care luptă între ei pentru jucării pot avea un efect copleșitor asupra copilului cu întârzieri în dezvoltare.

- Propuneți activități care corespund nivelului de dezvoltare a copilului. De exemplu, copilului cu întârzieri grave în dezvoltare sugerați-i să umple vase cu nisip, să verse nisipul, să îngroape obiecte în nisip, să amestece vopsele uscate de tempera cu nisipiul, efectuând mișcări circulare cu o lingură (Granovetter, R., and J. James. 1989). Copilul cu motricitate fină mai dezvoltată ar putea să caute obiectele îngropate în nisip, să umple seringi culinare cu apă și să le descarce în nisip, să încarce nisipul în cutii sau lăzi, pentru a zidi castele sau alte construcții.

- Prezentați instrucțiuni concise și concrete. Deși copilul cu un nivel de dezvoltare normal s-ar putea să nu aibă nevoie de indicații clare pentru a se juca cu nisipul, copilul cu întârzieri în dezvoltare ar putea avea nevoie de asemenea indicații, pentru a extinde tipurile de comportament de joacă accesibile. Copilul poate să se axeze pe aspectele senzoriale ale jocului, de exemplu, să privească ore în șir cum i se scurge nisipul printre degete, și să nu treacă la etapa de folosire a jucăriilor sau de implicare în jocuri de imaginație, la îndrumarea unui adult.

- În timp ce copilul se joacă în nisip, modelați noțiunile lingvistice, cum ar fi „mare”, „mic”, „plin”, „gol”.

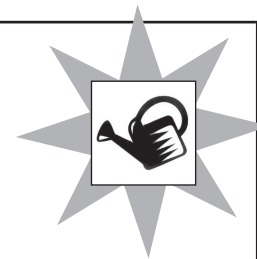
Deficiențe ortopedice

Copilului așezat în poziție corectă, jocul cu nisipul i-ar putea îmbunătăți tonusul muscular și coordonarea mișcărilor. Pe parcursul jocului cu nisipul, încurajați mișcările independente ale copilului, în schimbul îndrumărilor directe.

- Plasați copilul la masa cu nisip, pentru a sprijini mișcările productive. Dacă copilul stă toată ziua în scaunul cu roțile, iar masa cu nisip este stabilă, jocul cu nisipul ar putea fi o posibilitate adecvată pentru folosirea echipamentului auxiliar, de exemplu, a scăritei pentru fixarea copilului în poziție verticală. Această opțiune trebuie să fie discutată cu ergoterapeutul sau cu pediatrul. Pentru a stimula încercările copilului de a se juca de sine stătător, capul lui trebuie să

fie în poziție corectă, iar corpul trebuie să fie orientat pe verticală, pe linie dreaptă, în nici un caz înclinat. Ambele mâini trebuie să fie plasate simetric sau una din mâini poate fi folosită pentru apucarea obiectelor și ținerea materialelor de joacă, în timp ce copilul manipulează obiectele cu cealaltă mână. Scopul de bază este implicarea cât mai activă a copilului în apucarea, ținerea și folosirea jucăriilor pentru masa cu nisip.

- S-a observat că uneori copiii cu mușchii contorsionați acceptă cu greu stimulii tactili și pot manifesta dorința puternică de a se depărta de masa cu nisip. Adeseori atingerile ferme, cum ar fi apăsarea cu putere a nisipului cu mâinile copilului sunt mai bine tolerate de el decât atingerile ușoare, cum ar fi cele cauzate de scurgerea nisipului printre degete. Dacă însă copilul suportă cu greu excitațiile cauzate de contactul cu nisipul, încurajați-l să folosească jucării speciale, cum ar fi hârlețele pentru nisip, pentru a evita atingerea directă a nisipului.

- În majoritatea cazurilor, mesele sunt prea joase – scaunul cu roțile nu poate fi plasat suficient de aproape, pentru ca copilul să se poată juca. Dacă copilul nu poate fi așezat astfel încât să lucreze la masa cu nisip, puteți pune un vas cu nisip și jucării pe tabla căruciorului cu roțile. Este important să i se ofere copilului posibilitatea să se joace cu un coleg sau cu un adult care să-i modeleze comportamentul.

- În timpul cât se află în afara scaunului cu roțile, copilul își poate dezvolta mușchii. O posibilitate minunată de joacă este plasarea lui pe abdomen, pe o saltea cu pantă, cu un lighean cu nisip și jucării, pentru ca să se joace cu colegii. În cazul în care nu este capabil să se joace în această poziție, așezați-l pe copil în poala dvs.

- Dacă nu folosește limbajul verbal, oferiți-i copilului imagini ale diferitelor jucării din centrul nisip și apă, pentru ca să facă alegerea. Dacă nu reacționează la imagini, luați în fiecare mână câte o jucărie și rugați-l pe copil să vă arate cu degetul pe care o alege.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Copilul se poate împotrivi când este vorba de folosirea jucăriilor pentru joaca în nisip cu un scop bine definit și ar putea prefera activitățile senzoriale, cum ar fi stropirea continuă a nisipului cu apă. Folosiți imagini ale activităților din centrul *nisip* și exersați cât mai mult folosirea jucăriilor pentru a-i ajuta copilului să se simtă confortabil în timp ce se joacă cu nisipul.

- Jocurile în nisip pot provoca excitații prea puternice copilului care este extrem de sensibil la atingeri. El ar putea să tolereze mai bine jocul la masa cu nisip, dacă veți înlocui nisipul cu prundiș neted, care este mai greu și pe care copilul îl poate simți mai bine când îl atinge. Prundișul este foarte potrivit pentru a fi încărcat cu căușul într-un vas și pentru a fi vărsat înapoi pe masă. Întrucât copilul poate să se înece accidental cu vreo pietricică, folosiți prundiș de dimensiuni mai mari.

- Deși numărul colegilor care se joacă în același timp la masa cu nisip nu trebuie să depășească una sau două persoane, pentru a deține controlul asupra factorilor de stimulare tactilă și auditivă, încurajați interacțiunile sociale, pentru ca copiii cu dereglări profunde de dezvoltare să împartă jucăriile și să se joace pe rând.
- Dacă se creează impresia că copilul s-a axat pe un joc repetitiv de autostimulare, utilizând nisipul sau jucăriile pentru centrul nisip, demonstrați-i cum pot fi folosite în alt mod jucăriile și reduceți treptat demonstrațiile directe, pe măsură ce copilul începe să conștientizeze cum poate întrebuința mai bine jucăriile.

- Copiii care refuză să participe la activitățile de la masa cu nisip ar putea să se simtă mai confortabil dacă includ în joacă obiectele preferate, care îi motivează. De exemplu, dacă copilul este pasionat de trenuri, el ar trebui încurajat să împingă trenuțul prin nisip. Treptat, îndemnați-l să încerce să folosească jucării mai puțin cunoscute și eliminați din joacă trenuțul.

- Dacă refuză categoric să atingă nisipul, împărțiți activitatea copilului în cât mai mulți pași mici. La început, el poate sta lângă masa cu nisip, apoi o poate atinge, după care poate atinge jucăriile, poate atinge cu o lopățiță sau cu o jucărie nisipul și, în sfârșit, încearcă să atingă nisipul cu mâna.
- În cazul în care devine supraexcitat în urma jocului cu nisipul, copilul s-ar putea calma mai repede dacă va purta o vestă cu greutate. Pentru informație referitor la confecționarea vestelor cu greutate citiți anexa de la pag. 195. Adăugați sau scoateți din buzunarele vestei greutatea la fiecare zece minute sau dezbrăcați copilul de vestă peste douăzeci de minute, astfel încât sistemul lui nervos să nu se obișnuiască cu greutatea în plus, căci în acest caz se va pierde efectul calmant al vestei.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Acești copii au nevoie de activități cu o structură bine definită. Oferiți-le doar câteva jucării și demonstrați-le cum ați vrea să le folosească. Copiii cu deficit de atenție au tendința să treacă frecvent dintr-un centru în altul. Folosiți un ceasornic pentru a încuraja copilul să rămână într-un centru pentru perioade tot mai îndelungate, în vederea exersării abilităților noi.

- Supravegheați cu atenție nivelul de excitare a copilului. Dacă vi se pare că reacționează exagerat în timpul jocului cu nisipul, manifestând activitate febrilă sau comportament neadecvat, redirecționați copilul spre un centru mai liniștit sau în spațiul liniștit creat în conformitate cu descrierea din anexă de la pag. 194. Uneori copilul poate fi supraexcitat, deși manifestă un nivel scăzut de atenție și reacționează slab la stimuli. Este posibil ca copilul să se închidă în sine pentru a-și proteja sistemul nervos fragil contra unui exces de stimuli senzoriali. Copilul supraexcitat se va calma dacă va avea posibilitatea să se lege de alene, să stea în spațiul liniștit, învelit cu o plapumă, sau dacă îi veți masa cu fermitate spatele.

- Este posibil ca copilul cu simptome de reacție de apărare senzorială să tolereze mai bine prundișul mășcat sau nasturii amestecați în masa cu nisip, întrucât, fiind mai grele, acestea îi oferă stimuli tactili mai puternici. Fiți atenți ca copiii să nu pună nasturi sau pietricele în gură, deoarece ar putea să se înecă cu ele. Dacă manifestă tendința de a mesteca obiectele cu care se joacă, oferiți-i copilului o alternativă, cum ar fi o bucată de tub de cauciuc pentru acvariu.

- Copilul trebuie să înțeleagă clar regulile jocului și consecințele comportamentului neadecvat. De exemplu, el trebuie să știe că va fi exclus dacă va arunca nisip în direcția colegilor. Lăudați copiii care se joacă într-un mod acceptabil la masa cu nisip.

- Observați ce evenimente preced comportamentul nepotrivit. Luați în considerație astfel de factori ca textura nisipului sau înghesuiala cauzată de alți copii, factori care ar fi putut contribui la manifestarea comportamentului nepotrivit. Dacă veți observa cu atenție cauzele comportamentului copilului, veți putea găsi modalități mai eficace de intervenție.

- Stabiliți în ce măsură este posibil ca acest comportament nepotrivit să fi fost cauzat de suprastimulare. Copilul ar putea fi supraexcitat din cauza jocului cu nisipul sau contactului prea strâns cu colegii, iar comportamentul nepotrivit rezultă din influența acestor factori. Copilul ar putea fi în stare să

Centrul apă și nisip

treacă mai ușor prin astfel de experiențe, dacă veți modifica stimulii pe care îi primește, în conformitate cu sugestiile din anexa de la pag. 188.

- Oferiți-i copilului una sau două jucării pentru nisip, de exemplu, o pâlnie și un căuș. Ceilalți copii de la masa cu nisip trebuie să aibă la dispoziție același set de jucării. Peste câteva minute, când atenția copilului scade, schimbați cele două jucării cu altele noi.
- În loc să folosiți o masă mare cu nisip, încercați să umpleți cu nisip și să puneți pe masă lighene sau alte vase, astfel încât copilul să se poată juca în limitele spațiului său personal.
- Udați nisipul cu apă caldă. Nisipul umed îi poate cauza mai puțină iritație decât cel uscat copilului cu deficit de atenție, copilului hiperactiv sau copilului autist care se supraexcită ușor în urma expunerii la prea mulți stimuli tactili. Pe de altă parte, unor copii nu le place nisipul umed și lipicios. Experimentați pentru a determina care este opțiunea optimă pentru copilul din clasa dvs.
- Dacă îi este greu să respecte spațiul personal de joacă al colegului la masa cu nisip, oferiți-i fiecărui copil posibilitatea să stea pe covorașul său.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Încurajați copiii să elaboreze planuri individuale privind jocurile cu nisipul și să vi le expună. Descrieți într-un mod pozitiv ceea ce face copilul la moment: „Bravo! Împingi nisipul cu excavatorul”. Concretizați acțiunile copilului, nu generați laudele, de exemplu: „Te descurci de minune”.

- Uneori, copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii au un tonus muscular slab, iar stimulii proprioceptivi potriviți, cum ar fi săriturile pe trambulină înainte de începerea activității care necesită păstrarea poziției verticale pentru o perioadă îndelungată, de exemplu, statul la masa cu nisip, ar putea avea acțiune benefică asupra acestor copii.
- Vestele cu greutate (vezi pagina 195) le pot oferi copiilor stimulii proprioceptivi care i-ar ajuta să-și mențină stabilitatea trunchiului și să fie conștienți de limitele spațiului personal. Adăugați sau scoateți greutate din buzunarele vestei la fiecare zece minute, pentru ca copilul să nu se obișnuiască cu greutatea în plus.

- Încurajați copilul să planifice acțiunile pe care le va efectua la masa cu nisip și să-și expună planul. După ce copilul a încercat să implementeze planul privind joaca cu nisipul, discutați cu el dacă planul a fost sau nu reușit.

- Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii va beneficia în urma încercărilor de a urma instrucțiunile simple ale unui adult sau coleg. Dacă este necesar, demonstrați acțiunea, de exemplu, umplerea unei forme pentru nisip și răsturnarea ei pentru obținerea „păscuțelor”. Însotiți acțiunile cu indicații verbale simple: „Umple și răstoarnă!”. Încurajați copilul să repete fraza după dvs.

- Încurajați copilul să observe strategiile de joacă ale colegilor care se află în jurul mesei cu nisip.

Deficiențe de vâz

Masa cu nisip oferă posibilități excelente copilului cu deficiențe de vâz să-și folosească simțul tactil și văzul pentru a explora mediul și a discuta cu colegii despre toate obiectele aflate aici și despre acțiunile altor copii adunați în jurul mesei cu nisip.

- Plasați masa cu nisip într-o parte bine luminată a încăperii.

- Enumerați cu copilul jucăriile și echipamentul de pe masa cu nisip. De fiecare dată, puneți numai câteva obiecte pe masă.

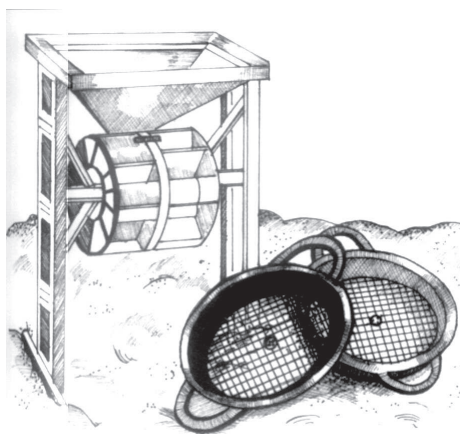
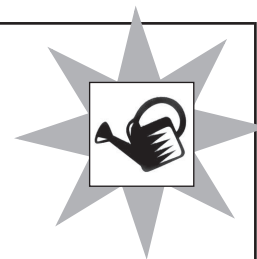
- Când îl familiarizați cu activități noi la masa cu nisip, oferiți-i copilului indicații verbale și demonstrative frecvente. Treptat, reduceți numărul acestora, pentru a încuraja independența copilului. Lăsați aceleași jucării pe masa cu nisip, până copilul va învăța să le folosească cu ușurință.

- Propuneți-i copilului jucării care emit sunete: roți hidraulice și ciururi.

- Folosiți jucării de culori care contrastează cu nisipul. Cele mai potrivite culori sunt roșie, oranj și galbenă. Ați putea modifica jucăriile având culoare insuficient de aprinsă, prin lipirea unor fâșii de bandă adezivă colorată. De exemplu, lipiți bandă adezivă de mânerul căușului sau de toarta căldării.

- Dacă copilul nu vrea să atingă nisipul cu mâinile, ar putea să le pună peste mâinile dvs. și să încerce să le miște prin nisip, folosind jucăriile corespunzătoare.

- Prundișul mășcat și neted ar putea fi mai potrivit decât nisipul. Studiați imaginea de la pag. 87.

Centrul apă și nisip

- Încurajați copilul să asculte cu atenție și să identifice sunetele de la masa cu nisip, cum ar fi sunetul produs de afundarea căușului în nisip sau sunetul produs de nisipul răsturnat într-o căldărușă.

MASA CU APĂ

Apa îi fascinează și îi relaxează pe majoritatea copiilor. Dacă le dați copiilor seturi de făcut baloane de săpun și echipament pentru turnarea apei, veți vedea cum joaca se produce de la sine. Buretele, pipetele și seringile alimentare sunt bune nu numai pentru mișcarea apei dintr-un loc în altul, dar și pentru întărirea mușchilor mâinilor. Pentru a preveni înmulțirea microbilor, copiii trebuie să-și spele mâinile de fiecare dată înainte de a începe joaca la masa cu apă, iar apa trebuie schimbată zilnic. După fiecare folosire, clătiți cada și jucăriile cu soluție de clor diluată în raport de unu la zece.

Sugestii generale

- Însoțiți instrucțiunile verbale cu demonstrații și imagini în timp ce îi învățați pe copiii cu întârzieri în dezvoltarea vorbirii cum să folosească jucăriile pentru masa cu apă.
- Observați acțiunile copilului, pentru a determina dacă nivelul de stimulare oferit la masa cu apă este acceptabil. Dacă copilul este concentrat asupra jocului cu apă și interacționează cu colegii, este probabil ca nivelul de stimulare să fie optim.
- Dacă interesul copilului scade, introduceți jucării noi.
- Pentru a dezvolta dexteritatea copilului, puneți în masa cu apă pipete și seringi alimentare.
- Plasați masa cu apă într-un loc bine luminat, unde nu există factori ce ar distra atenția copilului.

Întârzieri în dezvoltare

Asigurați-vă că copiilor li se oferă șansa să se joace în conformitate cu nivelul lor de dezvoltare. Ei vor avea de câștigat în urma activităților care vor necesita aplicarea unor abilități noi care au fost împărțite în mai mulți pași simpli.

- Începeți cu indicații pentru acțiuni simple, dintr-un singur pas: „Umple căușul cu apă”. Treceți la cele cu doi pași numai după ce copilul a învățat să le urmeze pe cele cu un pas.

- Supravegheați copilul, pentru a determina dacă abilitățile însușite în cadrul activităților similare, de exemplu, la masa cu nisip, sunt generalizate și folosite și la masa cu apă. Exersați și încurajați aplicarea conceptelor de bază, de exemplu, „în” și „din”.

- Structurați activitatea astfel încât să încurajați interacțiunea copiilor. De exemplu, încurajați copiii să toarne apă cu cânițe mici într-un vas mare comun.

- Pentru a-l încuraja pe copil să urmeze instrucțiunile verbale, stați și dvs. la masa cu apă, astfel încât să păstrați contactul vizual cu copilul.

- Dacă copilul încă nu folosește limbajul verbal, utilizați imagini pentru ca el să aleagă jucăriile sau pentru a-i demonstra etapele unei activități anumite.

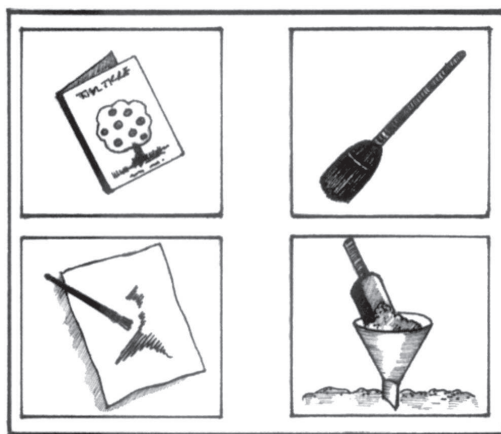
Instruiți copilul în ceea ce privește imitarea acțiunilor colegilor la masa cu apă.

Deficiențe ortopedice

Joaca cu apa poate constitui o posibilitate reușită pentru implicarea activă a copilului. Adeseori, copiilor le pare distractiv și captivant să se joace cu apa. Când copilului îi este interesant să se întindă spre jucării și să se joace cu ele, va fi mai simplu să-l încurajați să facă mișcări active independente.

- Dacă își petrece cea mai mare parte a zilei în căruciorul cu roțile, joaca cu apă îi poate oferi copilului posibilități excelente pentru schimbarea poziției. El poate fi culcat pe o saltea cu pantă, cu ambele mâini în ligheanul cu apă. Temperatura apei poate influența tonusul mușchilor. Apa caldă calmează mușchii contorsionați. Copiii cu posibilități limitate de mișcare ar putea să se joace cu apa, stând în genunchi la o masă joasă.

- Copilul trebuie încurajat să folosească activ jucăriile, nu numai să se bălăcească în apă sau să aștepte pasiv ca un adult să-i îndrume mișcările. Încerați să-i oferiți cât mai puțin ajutor posibil; ați putea să-i susțineți cotul, pentru ca el să-și poată folosi mâna în timpul jocului.

Centrul apă și nisip

▪ Dacă copilul nu dispune de abilități de vorbire bine dezvoltate, folosiți o tablă pentru comunicare (un panou cu imaginile diferitelor centre de activitate), astfel încât el să vă arate ce activități îl interesează la moment, de exemplu, joaca la masa cu apă sau în centrul *gospodărie casnică*.

▪ Experimentați cu căușe sau lopățele de diferite dimensiuni, până veți descoperi cea mai potrivită unealtă cu care copilului îi este ușor să ia apă. Oferiți diverse jucării pentru a încuraja copilul să se adapteze la diferite tipuri de joacă.

▪ Folosiți la masa cu apă o cană similară aceleia folosite de copil la masă (de exemplu, o cană cu două toarte), astfel încât el să exerseze abilitățile de apucare a cunii și de turnare a apei cu ea. Asigurați-vă că copilul a înțeles că poate să se joace cu cana, dar nu poate să bea din ea.

▪ Utilizați în joaca cu apa noțiuni lingvistice, de exemplu, „plin și gol”, „plutește și se scufundă”.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

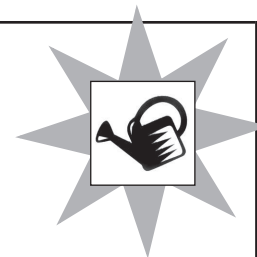
De regulă, copiii cu dereglări profunde de dezvoltare manifestă interes față de jocurile cu apă și participă cu plăcere la ele. Acesta este momentul potrivit pentru a încuraja dezvoltarea abilităților de vorbire, folosind indicații verbale simple și consecutive. Spuneți ce face copilul, de exemplu, „Torni apă!” și repetați sintagma pe parcursul întregii activități.

▪ Aproape toți copiii adoră să se joace cu apă. Dacă copilul nu preferă apa, permiteți-i să participe la altă activitate. Oferiți-i imagini, pentru ca el să vă poată comunica alegerea sa.

▪ Folosiți activitățile de la masa cu apă pentru a-i învăța pe copii anumite abilități sociale, cum ar fi oferirea jucăriei altui copil sau acceptarea jucăriei oferite. Modelați situații când copilul trebuie să facă ceva sau să spună ceva, pentru a obține rezultatul dorit. Facilitați interacțiunea a doi copii în timpul jocului.

▪ Observați acțiunile copilului la masa cu apă. Dacă el pare relaxat, menține contactul vizual cu alți copii și se joacă cu plăcere, atunci nivelul de stimulare este potrivit. Dacă însă plânge, nu menține contactul vizual cu nimeni sau încearcă să plece de la masa cu apă, probabil că activitatea oferă prea multe stimulente și ar trebui modificată. Dați-i copilului un lighean

mic cu apă, pentru a determina dacă se simte mai confortabil atunci când nu este înghesuit de alți copii. Este posibil ca disconfortul copilului să fie cauzat de temperatura apei, el însă ar prefera să se joace în apă caldă sau de temperatura camerei. Uneori, limitarea numărului de jucării la masa cu apă poate transforma joaca într-o experiență plăcută pentru copil.

- Este important ca copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști să poată anticipa ce activitate va urma în cadrul centrului. De exemplu, folosiți indicii verbale sau vizuale, pentru a-i informa că mai întâi vor spăla păpușile în cadă, iar apoi le vor usca. Este utilă folosirea imaginilor sau pictogramelor, pentru ca fiecare copil să cunoască consecutivitatea acțiunilor.

- Uneori copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști se concentrează mai bine asupra sarcinii curente, dacă acțiunile sunt însoțite de fredonarea unui cântecel. De exemplu, în timp ce spălați păpușa, ați putea cânta: „Iată cum spălăm păpușa, o spălăm, o spălăm. Iată cum spălăm păpușa, o spălăm cu săpunel”, intonând o melodie simplă.

Dacă pare speriat de joaca cu apă, fiindcă nu este obișnuit cu acest tip de activitate, familiarizați-l treptat pe copil. Lăsați-l să stea un minut sau două lângă masa cu apă, observându-i pe ceilalți copii cum se joacă. După ce copilul se obișnuiește cu vecinătatea mesei cu apă, încurajați-l să se atingă de ea; apoi să atingă câteva jucării, iar în cele din urmă să atingă suprafața apei. Când are de parcurs pași mici pentru a se familiariza cu masa cu apă, copilul este mai puțin stresat.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Copilul poate considera joaca cu apă o activitate preferată, dedându-se liniștit și cu mult interes acestei ocupații. Pe de altă parte, specificul jocurilor cu apă poate cauza o structurare insuficientă a activității. Observați participarea copilului și interveniți dacă este necesar ca el să treacă în alt centru de activitate.

- Formulați clar așteptările dvs. referitor la comportamentul copilului în centrul *apă* și fiți ferm în aplicarea sancțiunilor în cazurile când el nu respectă regulile de joc. De exemplu, eliminați-l din joc dacă îi stropește cu apă pe colegi. Grupați copiii în jurul unui număr mic de lideri (colegi), care le vor demonstra abilitățile de joacă.

Centrul apă și nisip

- Când copilul începe să-și piardă interesul, introduceți jucării noi la masa cu apă, de exemplu, oferiți-i o pipetă pentru a spăla sau hrăni animalele de masă plastică sau de cauciuc de pe masa cu apă.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Joaca cu apă nu necesită planificarea complexă a activităților motorii și poate constitui o activitate confortabilă pentru copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii. Dacă acest copil este gata pentru joacă, masa cu apă reprezintă locul cel mai potrivit unde el poate discuta cu alți copii planurile legate de joacă.

- Formulați în glas etapele pe care va trebui să le parcurgă copilul în timpul jocurilor cu apă. Încurajați colegii să-i demonstreze copilului cu probleme legate de planificarea activităților motorii acțiunile pe care acesta urmează să le întreprindă.
- Folosiți jucării, ustensile și vase mai grele la masa cu apă, pentru a-i oferi copilului mai multe stimulente proprioceptive și a-i spori capacitatea de planificare a activităților motorii.
- Încurajați copilul să nu se grăbească și să o ia cu încetul, pas cu pas.
- Dacă copilul invadează spațiul personal al colegilor, dați-i un covoraș pe care să stea. Acest lucru îi va permite să țină cont de limitele spațiului personal.

Deficiente de văz

Este important ca fiecare copil să simtă că poate influența mediul. El trebuie să manipuleze diverse obiecte, pentru a le identifica, și să exploreze masa cu apă, pentru a găsi jucăriile. Puteți afla cât de interesat este copilul de o jucărie anumită, judecând după modul în care o explorează și o caută dacă i-a scăpat din mână (Davidson, I., and J. Nesker Simmons. 1992).

- Oferiți jucării de apă de culori aprinse, care pot fi localizate cu ușurință pe masa cu apă.
- Roțile hidraulice care produc zgomote specifice sau alte jucării similare îi vor oferi copilului stimulentele auditive necesare în timpul jocului.
- Copilul care va purta un șorț impermeabil se va simți mai liber în timpul jocului, fără a se teme că se va uda dacă va vărsa apă peste el. Ideea de a purta șorț este bună pentru toți copiii ce se află la masa cu apă.

Centrul blocuri

Blocurile pot fi confecționate din diverse materiale, pot avea forme și dimensiuni diverse și le oferă copiilor mici posibilități extraordinare de explorare a jocurilor de imaginație și de însușire a abilităților noi de planificare și de organizare, care sunt asociate cu construirea clădirilor, a drumurilor și a podurilor. Copiii pot să se joace singuri sau în grupuri mici, fiecare lucrând în conformitate cu nivelul său de dezvoltare.

La vârsta de 2 ani copiii preferă să construiască turnuri înalte, iar apoi să le distrugă. De asemenea, le place să alinieze blocurile pe podea și să experimenteze, cărându-le dintr-un loc în altul. La 3 ani copiii încep să ridice construcții care sunt ușor de făcut, cum ar fi poduri și îngrădiri simple, dar, ca și copiii de 2 ani, preferă să se joace în singurătate. La vârsta de 4 ani, mulți copii deja încorporează jocuri de imaginație în activitatea de construcții, folosind figurine reprezentând oameni, animale și mașinuțe. Lucrările lor sunt mai complicate, ei folosesc principiul simetriei și al combinării pentru a zidi poduri și edificii multifuncționale. Pentru copiii de 5 ani sau mai mari, jocurile cu blocuri pot deveni activități complicate, care includ interacțiunea cu alți copii la planificarea minuțioasă a unor construcții complexe.

Mulți copii cu nevoi speciale se joacă în centrul *blocuri* fără probleme, în lipsa modificărilor, întrucât blocurile pot fi folosite în moduri foarte variate de copiii cu diferite niveluri de dezvoltare. Totuși, unii copii ar putea beneficia în urma adaptării centrului *blocuri* și a intervențiilor pedagogului, menite să le ajute să-și structureze activitatea, pentru ca ea să se transforme într-o experiență plină de sens și beneficii. Deși sugestiile de strategii au fost expuse după tipurile de nevoi speciale, s-ar putea ca cele destinate unei categorii de copii să fie aplicabile copiilor din alte categorii. Când analizați sugestiile vizând copiii cu deficiențe profunde de dezvoltare, autism sau deficiențe comportamentale, studiați și sugestiile pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare. La evaluarea modificărilor posibile pentru copiii cu deficiențe de văz ați putea studia sugestiile din compartimentul privind copiii cu deficiențe ortopedice.

Una dintre sugestiile menționate frecvent, referitor la adaptarea centrului blocuri, este asigurarea spațiilor individuale de joacă pentru toți copiii. Mulți copii beneficiază în urma delimitării clare a spațiului personal pentru joacă, precum și în urma cunoașterii limitelor spațiului personal al altor copii. Este ușor de a delimita spațiul de lucru al copilului în cadrul centrului *blocuri* prin covorașe mici, bucăți de placaj sau bucăți de perdea de duș, lipite de pardoseală cu bandă adezivă. Încurajați copiii să zidească pe propriul sector de pardoseală, de sine stătător sau în perechi. Unor copii ar putea să le fie necesar un spațiu de joacă bine definit, de pildă, în interiorul unei cutii mari de la frigider sau într-o piscină pentru copii.

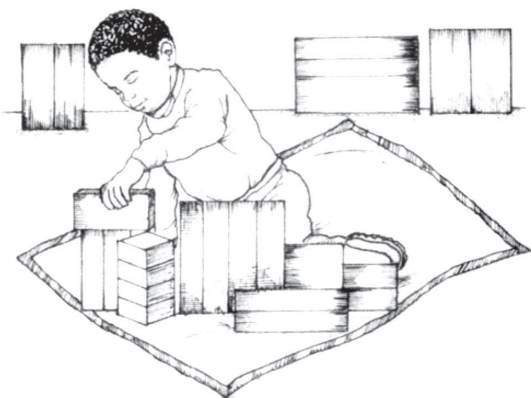
Puneți câte un coș cu blocuri lângă fiecare spațiu individual din centrul *blocuri*. Faptul că blocurile se află în apropierea copilului previne în numeroase cazuri prăbușirea accidentală a construcțiilor, cauzată de deplasarea lui în căutarea blocurilor pe polițe sau în grămezile de blocuri ale altor copii. În afară de aceasta, dacă fiecare copil sau pereche de copii dispun de propriul coș cu blocuri, pedagogul poate controla, într-o oarecare măsură, tipurile de blocuri folosite de copii. Unii dintre ei sunt gata să folosească multe blocuri de dimensiuni și forme diferite. Alți copii, inclusiv cei cu întârzieri medii sau grave în dezvoltare, cu dereglări profunde de dezvoltare, autism, deficiențe de vâz adeseori se descurcă mai bine dacă dispun de un număr limitat de blocuri, care sunt doar de câteva tipuri.

Întârzieri în dezvoltare

Adeseori, copilul cu întârzieri în dezvoltare nu este gata să folosească blocurile în jocurile de imaginație, în modul în care le folosesc copiii cu dezvoltare normală. Unora poate să le placă, pur și simplu, să miște blocurile dintr-un loc în altul, în timp ce apreciază greutatea și grosimea lor, iar altora poate să le placă să umple un vas cu blocuri, iar apoi să-l deșerte.

Uneori, acești copii folosesc blocurile în așa mod încât se rănesc sau îi rănesc pe ceilalți copii. Ei ar putea duce la gură, mușca sau arunca blocuri, ar putea strica construcțiile altor copii. Sperăm că unele din sugestiile de strategii expuse în continuare vor contribui la prevenirea comportamentului neadecvat, pe măsură ce le ajutați acestor copii să se joace într-un mod acceptabil în centrul *blocuri*.

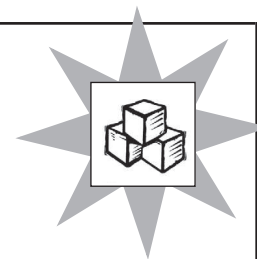
- Rezervați un spațiu aparte în cadrul centrului *blocuri*, pentru ca copilul să lucreze „la un etaj special”. Acest spațiu poate fi delimitat, înșirând pe preșul din centrul *blocuri* o coală de hârtie folosită, o perdea de duș sau alt material potrivit. Tăiați sau împăturiți materialul până obțineți o bucată de dimensiunea dorită și prindeți colțurile ei cu bandă adezivă, pentru a preveni boțirea și mișcarea din loc. Invitați încă un copil să se joace în acest spațiu special.

- Puneți un anumit număr de blocuri într-un vas/ cutie mare lângă copil, astfel încât el să nu meargă de fiecare dată la rafturi, pentru a lua mai multe blocuri, cu atât mai mult cu cât e posibil să răstoarne pe drum construcțiile altor copii.

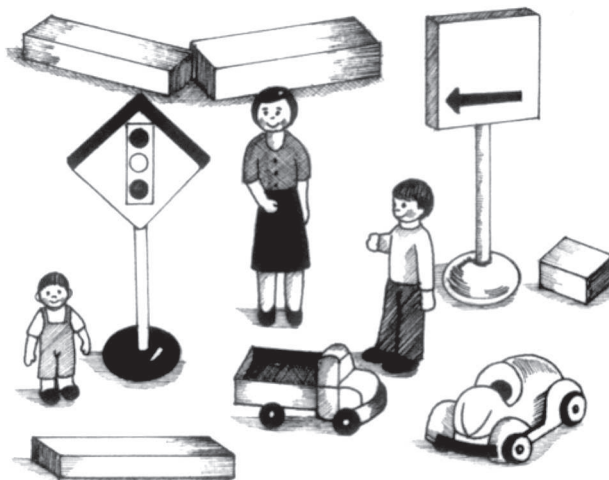
- La început, permiteți-i copilului să se joace cu un număr limitat de blocuri (8-9). Folosiți blocuri de aceeași dimensiune și formă, apoi introduceți treptat și blocuri de altă formă sau dimensiune, pe măsură ce copilul se obișnuiește cu jocul cu blocuri adecvat pentru nivelul lui de dezvoltare.

- Deși jocul cu blocurile are caracter nestructurat și la el pot să participe copii cu nivel diferit de dezvoltare, pentru cei cu întârzieri în dezvoltarea cognitivă ajutorul suplimentar pentru facilitarea folosirii blocurilor cu imaginație este adeseori benefic. Puneți în centrul *blocuri* figurine reprezentând oameni, animale, mașinuțe sau semne rutiere, pentru a încuraja copilul cu întârzieri în dezvoltare să ridice construcții variate și să se joace mai mult timp.

- Dacă problema de bază este faptul că copilul duce la gură blocurile sau le aruncă, încercați să folosiți blocuri de material plastic netoxic în locul celor de lemn. Blocurile de material plastic moale, goale în interior, pot fi spălate cu ușurință și nu cauzează deranj dacă sunt aruncate de copil.

- Împiedicați copilul să roadă cu dinții blocurile, oferindu-i alternative potrivite. Permiteți-i să poarte la brâu o borsetă cu jucării potrivite pentru ros. În ea ați putea pune tuburi de material plastic netoxic, paie, diferite jucării prin care se suflă sau se fluieră. Pentru sugestii mai concrete studiați anexa (pag. 197).

- Acești copii au nevoie de mai multe indicații din partea pedagogului decât copiii cu dezvoltare normală. Imaginați jocurile cu blocuri potrivite pentru copil. Construiți o rampă și dați drumul unei mașinuțe de pe ea, imitând sunetele motorului, astfel încât copilul să manifeste interes față de jocul cu blocuri. Puneți două blocuri unul peste altul și loviți construcția pentru a o distruge. Apoi, încurajați copilul să repete acțiunile dvs.

- Modelarea jocului cu blocuri este potrivită pentru nivelul de dezvoltare al acestor copii. S-ar putea să fie necesar să imitați umplerea unui vas cu blocuri sau lovirea unui bloc de altul, pentru a capta atenția copilului și pentru ca el să poată repeta cu ușurință acțiunile dvs.

- Încurajați copilul în mod pozitiv. El are nevoie de astfel de susținere nu numai pentru a încerca activități noi, dar și pentru a repeta și exersa abilitățile pe care aproape că le-a înșușit.

- În cazul în care copilului îi este greu să treacă de la o activitate la alta, preveniți-l de mai multe ori că în curând urmează să strângă jucăriile.

- Oferiți-i copilului blocuri de diferite dimensiuni, inclusiv cuburi cu latura de 3 cm. Creați-i posibilitatea

să imită construcțiile dvs. și să-și exerseze abilitățile vizual-perceptive și dexteritățile mâinilor.

- Încurajați copiii să se joace cu blocurile în diverse poziții, de exemplu, stând culcați pe burtică, sprijiniți în mâini și picioare sau în genunchi. Astfel, ei vor dezvolta mușchii trunchiului, ai gâtului, umerilor și brațelor și vor învăța să-și păstreze echilibrul.

Deficiențe ortopedice

Copilul cu deficiențe ortopedice ar putea dispune de abilitățile cognitive și perceptive necesare pentru a ridica construcții complicate din blocuri, dar nu este în stare s-o facă din cauza limitărilor de ordin fizic. Adaptările centrului *blocuri*, în cazul acestui copil, se vor axa pe modificarea interiorului, pentru a stimula folosirea cât mai eficientă a brațelor și a mâinilor copilului.

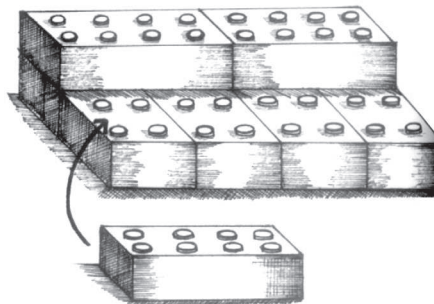

- Consultați cu un medic sau un ergoterapeut, pentru a asigura poziția optimă a copilului în centrul *blocuri*. Poziția corectă îi va permite copilului să interacționeze cu blocurile și cu alți copii într-un mod cât mai independent posibil. Una dintre opțiuni ar fi culcarea copiilor pe abdomen pe o saltea cu pantă. De asemenea, s-ar putea să-i culcați pe podea, punându-le sub piept o pernă, poziție care le oferă acestor copii susținerea părții inferioare a corpului, în timp ce mâinile lor rămân libere pentru joaca cu blocurile.

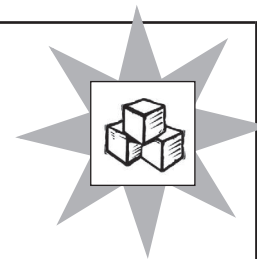
- Unii copii au nevoie de susținerea trunchiului, oferită de scaunele fără picioare. Puteți confecționa un astfel de scaun, tăind cu ferăstrăul picioarele unui scaun pentru copii. Pentru a obține un grad mai mare de siguranță, prindeți trunchiul copilului de speteaza scaunului cu o eșarfă sau cu o curea lată.

- Blocurile mici pot fi mișcate din loc cu o singură mână, pe când pentru cele mari este nevoie de ambele mâini. Apelați la blocuri mici în cazul copiilor cărora limitările ortopedice nu le permit să folosească ambele mâini.

- Blocurile care se prind unul de altul, cum ar fi blocurile „Lego” și „Bristle”, pot fi modificate ușor pentru a fi folosite de copiii ce pot mișca numai o mână. Construiți din blocuri baza proiectului, apoi fixați-o cu bandă

adezivă de masă, de scaunul cu roțile sau de podea. Pentru a construi o bază din blocuri „Lego”, va trebui să le plasați în două straturi. Blocurile din stratul al doilea vor fi plasate perpendicular pe cele din stratul întâi, pentru a fixa stratul inferior. Blocurile „Bristle” pot fi fixate, lipindu-le unul de altul; astfel, pentru construirea unei baze stabile veți avea nevoie de un singur strat de piese.

- Copilul poate obosi repede, manifestând semne de oboseală pe parcursul întregii zile după ce a apucat, a ridicat și a asamblat blocuri. Observați primele semne de oboseală și permiteți-le copiilor să se odihnească suficient.

- Lăsați copilul să înceapă construcția lângă perete sau altă suprafață plată. Peretele poate servi drept reper pentru plasarea corectă a blocurilor și asigură susținerea suplimentară după ce blocurile au fost suprapuse. Dacă nu există nici un perete curat, folosiți partea laterală a unei cutii de carton, în care ați pus câteva obiecte grele, sau partea din spate a dulapului cu cărți.

- Joaca cu blocurile de unul singur poate fi dificilă pentru copiii care își mențin cu greu echilibrul, nu-și pot controla deplin trunchiul, nu pot coordona suficient de bine privirea și mișcările mâinilor. Puteți lăsa copilul cu deficiențe ortopedice să se joace cu un coleg, pentru a forma împreună o linie de asamblare. Copilul cu deficiențe fizice ar putea ridica blocurile, le-ar putea transmite colegului sau ar putea să indice, pur și simplu, blocul care trebuie să fie folosit. S-ar putea să descoperiți modalități suplimentare de utilizare a acestui tip de joacă în cooperare în cadrul centrului *blocuri*.

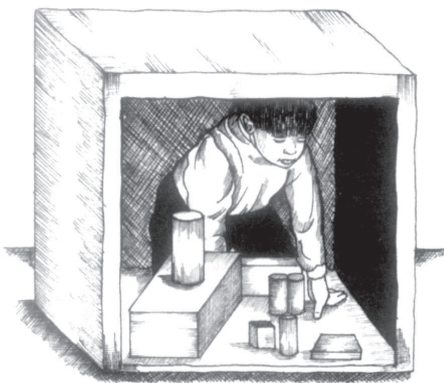
Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Copilul cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism poate fi extrem de sensibil la unul sau la mai mulți factori senzoriali. În centrul *blocuri*, zgomotul neașteptat produs de prăbușirea blocurilor unul peste altul sau pe podea îl poate speria, dezorienta pe copil sau chiar îi poate cauza dureri. Deși pe copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism nu-i deranjează textura majorității blocurilor, mirosul specific al unor blocuri, în special al celor de material plastic, poate să fie destul de neplăcut pentru ei. Majoritatea oamenilor nu percep mirosul emanat de obiectele de material plastic, dar adeseori acești copii sunt extrem de sensibili la mirosuri, în special dacă ele se asociază cu anumite experiențe neplăcute din trecut. Din cauza zgomotului și a mirosurilor, centrul *blocuri* poate să pară unul deloc sigur, din punctul de vedere al copilului.

Unele sugestii din compartimentul referitor la copiii cu deficit de atenție, hiperactivi și cu deficiențe comportamentale sunt valabile și în cazul copiilor cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism. Aceste sugestii sunt incluse și în acest compartiment, cu accentul puțin modificat, punând în evidență caracteristicile unice ale acestor copii. Nu uitați că sugestiile de strategii, expuse în capitolul 1, pagina 20, cum ar fi recomandarea de a vorbi încet și calm, de a amenaja un colț liniștit, de pildă, într-o cutie mare de la frigider, sunt importante și ar trebui implementate pe parcursul întregii zile.

- Este posibil ca copilul cu deficiențe profunde de dezvoltare și autism să nu vrea să se joace în centrul *blocuri*, din cauza fricii că acestea vor cădea peste el și vor produce sunete insuportabile. Respectați sentimentele copilului și nu-l forțați să stea aici, dacă el manifestă împotrivire vădită. Treptat, încurajați-l să se apropie tot mai mult de centrul *blocuri*, mai întâi să-i privească pe colegi, apoi să șadă în centru și să atingă blocurile, după care să le ia în mâini.

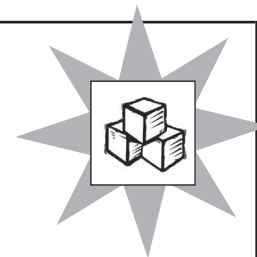

- Oferiți-i copilului posibilitatea să se joace cu blocurile în alte centre, care îi par „sigure”. El ar putea să se simtă la adăpost într-o cutie mare, unde a stat mai înainte. Aceasta îl va proteja împotriva excitanților vizuali și auditivi. Asigurați-vă că „podeaua” din cutie este bine căptușită, pentru a reduce zgomotul produs de căderea blocurilor.
- Blocurile de carton produc mai puțin zgomot la cădere decât cele de lemn sau plastic, dar și blocurile de carton pot cauza zgomote înăbușite, în special când cad direct pe pardoseală. Puneți pe podea saltele plate, pentru a reduce zgomotul.
- Alegeți o zi anume pentru a înlocui blocurile obișnuite cu blocuri de plastic spongios. Lăsați numai doi copii să se joace cu ele prima dată, reducând la minimum nivelul zgomotului produs de blocuri la atingere sau cădere.
- Folosiți imagini pentru a comunica. Arătați-i copilului imaginea unei construcții din blocuri sau imaginea unui copil care se joacă cu blocurile. Apoi șoptiți-i copilului: „Iar acum construiește și tu”.
- Uneori copilul se concentrează mai bine asupra activității dacă numără blocurile în timp ce construiește.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

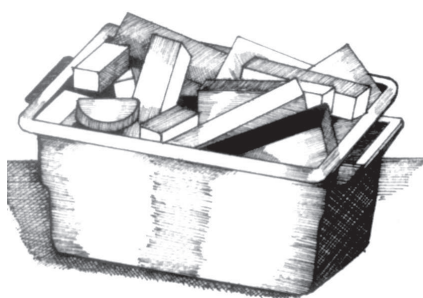
Joaca cu blocurile are acțiune calmantă asupra multor copii cu deficit de atenție, hiperactivi sau cu deficiențe comportamentale. Folosirea mușchilor grosieri la ridicarea și căratul blocurilor grele oferă stimuli senzoriali necesari

asupra mușchilor, tendoanelor și articulațiilor, ajutându-i pe copii să se relaxeze și să se concentreze. Pe de altă parte, centrul *blocuri* poate deveni locul de ceartă din cauza materialelor și a spațiului, căci copiii impulsivi, care se distrag ușor, se plimbă prin centru în căutarea mai multor blocuri, lovindu-se de colegi și de construcțiile lor. Sugestiile de mai jos au scopul de a ajuta să amenajați spațiul centrului *blocuri* astfel încât să reduceți la minimum conflictele în care se implică copiii impulsivi, ușor de distras, dezorganizați sau cu probleme legate de păstrarea spațiului personal.

- Delimitați spațiul de joacă al copilului în cadrul centrului *blocuri*, oferindu-i spațiu personal: o coală de hârtie folosită, o perdea de duș sau o bucată de alt material potrivit. Tăiați sau împăturiți materialul până la dimensiunea dorită și lipiți colțurile de podea cu bandă adezivă, pentru a preveni boțirea sau deplasarea materialului.

- Delimitați spațiul personal al copilului, marcând marginile lui cu bandă adezivă lată de culoare aprinsă. Dacă există posibilitatea, rezervați spații personale pentru toți copiii. În cazul în care dispuneți de spațiu limitat, plasați în fiecare spațiu al centrului *blocuri* câte doi copii. Ați putea personaliza spațiul, punând în fiecare „dreptunghi” o cartelă cu fotografia sau numele copilului.

- Așterneți un covor în centrul *blocuri*, pentru a reduce zgomotul produs de prăbușirea blocurilor. Folosiți covoare care sunt potrivite atât pentru încăpere, cât și în spații deschise, cu suprafață netedă și puțin lunecoasă. O altă opțiune ar fi oferirea covorașelor sau saltelelor individuale. Acestea trebuie să fie suficient de mari, încât copilul să poată construi pe ele, dar nu este necesar copilul să șadă pe covoraș.

- Pentru a reduce accesul altor copii în spațiul personal, dați-i fiecărui copil câte un coș cu blocuri. Astfel, copiii nu vor trebui să meargă în repetate rânduri la rafturi ca să-și mai ia blocuri, dărâmând în calea lor construcțiile colegilor.

- Formulați una sau două reguli permanente pentru centrul *blocuri*, de exemplu, „Fiecare atinge numai construcția zidită de el”. Repetați-le frecvent regulile copiilor care se joacă în centrul *blocuri*.

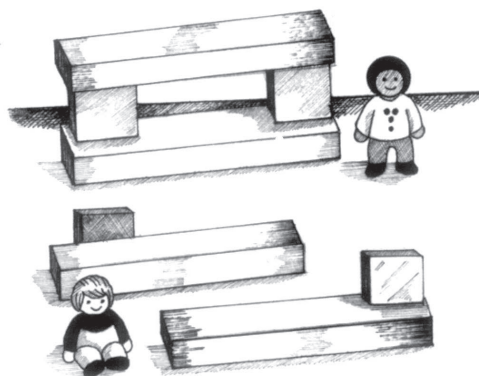
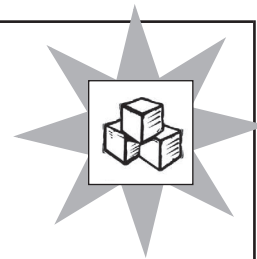

- Când copiii se joacă în conformitate cu regulile, nu uitați să-i lăudați. Ei au nevoie de comentarii frecvente, pentru a învăța care tipuri de joacă sunt acceptabile.
- Pentru a-i încuraja pe copii să se joace mai mult timp, puneți-le la dispoziție materialele necesare în jocurile de imaginație. Înainte de a începe joaca, oferiți-i copilului posibilitatea de a alege: „Vrei căluțul sau vaca, pisica sau cățelul? Mașinuța sau camionul? Eșarfa albastră sau verde?” Dacă îi veți permite copilului să aleagă, se va reduce probabilitatea luptelor pentru putere.
- Copilului cu comportament impulsiv sau dezorganizat ar putea să-i fie greu să pună cu atenție un bloc peste altul; construcțiile executate de el sunt fragile și adeseori se prăbușesc. Pe copilul care nu are încredere în forțele proprii, un singur eșec îl poate enerva suficient, pentru ca el să lovească sau să arunce blocurile. Pentru a preveni un astfel de comportament, va trebui să interveniți chiar înainte ca acest copil să înceapă să se joace în centrul *blocuri*. Explicați-i că uneori blocurilor le este greu să stea acolo unde le pui. Apoi amintiți-i copilului să vină să vă anunțe imediat ce observă că blocurile „se poartă urât”. Va trebui să-i amintiți de mai multe ori în timp ce se joacă.
- Construcțiile din blocuri de lemn nu trebuie să depășească înălțimea copiilor, pentru ca atunci când se prăbușesc să nu-i rănească grav.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Joaca cu blocurile le pare copiilor cu probleme legate de planificarea activităților motorii o activitate lipsită de risc. Blocurile pot fi asamblate în mai multe moduri și sunt potrivite pentru jocurile copiilor cu cel mai diferit nivel de dezvoltare. Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii pot avea abilități cognitive medii sau mai înalte, dar le este dificil să planifice și să execute sarcinile legate de motricitate. De exemplu, copilul de 4 ani cu probleme legate de planificarea activităților motorii poate fi capabil să identifice pătratele și dreptunghiurile, să spună care cărți au formă pătrată și care – dreptunghiulară și chiar poate să știe că aceste figuri au câte patru laturi. Totuși, el poate să nu fie capabil să aranjeze cu ușurință blocurile pe podea, pentru a forma figurile cele mai simple. Din fericire, blocurile pot fi rearanjate de mii de ori. Copilul poate să manipuleze blocurile cât timp dorește, până obține rezultatul scontat. Această strategie de învățare din greșeli este una dintre modalitățile de a-l deprinde pe copil cu probleme legate de activitățile motorii să însușească cunoștințe noi. Carioca, pastelurile și marcherele lasă pe foaie linii permanente, pe când blocurile reprezintă materialul perfect pentru învățarea din eșecuri.

- Încurajați și lăudați copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii, în timp ce încearcă în repetate rânduri să aranjeze blocurile.
- În timp ce copilul se joacă, oferiți-i descrieri orale și informație referitor la proces. De exemplu, dacă copilul formează din blocuri un dreptunghi, ați putea să-i spuneți: „Uite, este un dreptunghi din două blocuri scurte în această direcție și două blocuri lungi în direcția opusă”. Astfel de fraze îl vor ajuta pe copil să-și amintească cum să reproducă aceeași construcție data viitoare sau a treia oară.
- Imitarea este o metodă de învățare eficientă pentru copil, în special pentru cel cu probleme legate de planificarea activităților motorii. Rugați-l să vă ajute să zidiți două case, câte una pentru fiecare păpușă sau animal de cauciuc. Ridicați o construcție simplă și încurajați copilul să o clădească pe cea de-a doua.
- Încurajați copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii să se joace cu un coleg sau cu doi. Acest copil va obține informație vizuală referitor la etapele procesului – care blocuri trebuie folosite la început, care mai apoi etc. –, în timp ce îi observă pe colegi cum assemblează construcțiile din blocuri.
- Dacă copilul ezită chiar să încerce să se joace cu blocurile, propuneți-vă să-i treziți interesul față de construcția pe care ați pornit-o. De exemplu, el ar putea să vă aducă blocuri sau alte materiale necesare. După ce copilul se obișnuiește cu această activitate, rugați-l să adauge câteva blocuri la construcția dvs. El ar putea să pună câteva blocuri pentru a face peretele mai înalt sau ar putea construi o cărărușă pavată până la pragul casei. Treptat, ajutați-l pe copil să fie încrezător în capacitatea sa de a duce la bun sfârșit construcția din blocuri.

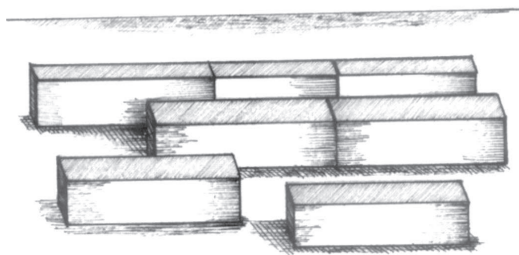

- Încurajați copilul să folosească blocuri de diferite dimensiuni și de greutate diferită. Lucrul cu blocurile mici dezvoltă dexteritatea, iar blocurile mari și grele oferă stimuli senzoriali necesari mușchilor și articulațiilor.
- Încurajați copilul să lucreze la un perete sau la altă suprafață plată. Peretele servește drept etalon pentru plasarea corectă a blocurilor și oferă suport în plus construcției din blocuri duse la bun sfârșit. Dacă nu există nici un perete liber, folosiți partea laterală a unei cutii de carton umplute cu greutate sau partea din spate a unui raft cu cărți.

Deficiențe de vâz

- Joaca cu blocurile le place atât copiilor nevăzători, cât și celor cu deficiențe parțiale de vâz. La început, copilul nevăzător nu va ști ce să facă cu blocurile și va avea nevoie de ajutorul dvs. pentru a se familiariza cu construcții finisate înainte de a ridica turnuri și a construi de sine stătător.
- La început, dați-i copilului cu deficiențe de vâz numai câteva blocuri. Acest copil are nevoie de posibilitatea de a explora forme noi, greutăți și suprafețe noi înainte de a se implica în modalități mai avansate de lucru cu blocuri.
- Puneți blocurile într-un coș sau căruț pe roți, care poate fi mișcat cât mai aproape de copil.
- Lăsați copilul să înceapă construcția lângă perete sau altă suprafață plată. Peretele va servi drept reper pentru plasarea corectă a blocurilor și va asigura susținerea suplimentară după ce blocurile au fost suprapuse. Dacă nu există nici un perete liber, folosiți partea laterală a unei cutii de carton, în care ați pus câteva obiecte grele, sau partea din spate a dulapului cu cărți.
- Copilul cu deficiențe de vâz poate să ajute alți copii să pună la loc blocurile, dacă rafturile sunt marcate cu imagini în relief în loc de imagini obișnuite. Aceste imagini pot fi confecționate, decupând figuri din hârtie abrazivă sau carton și lipindu-le cu bandă adezivă de rafturi. Copilul va atinge figurile și va putea pune blocurile pe rafturile corespunzătoare.

- Demonstrați-i copilului cum să construiască pe orizontală, astfel încât majoritatea blocurilor să rămână în contact cu podeaua.
- Folosiți blocuri speciale de tip „Lego” sau „Bristle” în loc de cuburile și paralelipipele obișnuite.
- Suprafața pe care zidește copilul trebuie să fie de o culoare contrastantă. Dacă copilul folosește blocuri de lemn, iar preșul din centrul *blocuri* este roșu sau albastru, atunci problema se rezolvă de la sine. Pe de altă parte, dacă blocurile sunt plasate direct pe pardoseala de lemn, atunci ar fi bine să puneți pe podea o saltea sau un covoraș colorat, pe care copilul să-și plaseze construcția din blocuri.
- Lipiți cu bandă adezivă bucăți de hârtie abrazivă pe părțile laterale ale blocurilor, pentru a preveni alunecarea lor.
- Aplicați pe blocuri fâșii de bandă Velcro, pentru a le ajuta copiilor să lipească blocurile unul de celălalt.

Centrul artă dramatică

6

Când spunem că vrem ca copiii să se joace, putem avea în vedere multe lucruri diferite. Probabil, dorim ca copiii să practice abilitățile de vorbire și comunicare interpersonală prin intermediul interacțiunii cu caracter de joacă cu alți copii. Pe de altă parte, joaca poate fi folosită cu scopul dezvoltării motricității fine și grosiere a copiilor. Uneori, când vorbim despre joacă, avem în vedere activitățile inițiate de jucători care sunt o parte componentă indispensabilă a vieții copiilor și a adulților. În toate aceste tipuri de activități, descoperim că unii copii cu nevoi speciale necesită ajutor pentru a-și dezvolta abilitățile de joacă.

Trebuie să le oferim copiilor mediu și experiențe legate de joacă în conformitate cu nevoile lor. Cea mai bună modalitate de evaluare a nevoilor este observarea copiilor în timp ce ei se joacă (*Fisher, A., E. Murray, and A. Bundy. 1991*). S-ar putea să fie necesar să modificați jucăriile și materialele folosite în timpul jocurilor, mediul de joacă, activitatea de joacă, poziția copilului, modul în care se joacă copiii sau așteptările legate de capacitățile copilului. Cunoaștem că joaca este importantă pentru dezvoltarea cognitivă, lingvistică și socială a copilului; totuși, poate fi destul de dificil să modelați comportamentul din cadrul jocurilor, dat fiind că în același timp în încăpere au loc atâtea alte activități care necesită participarea dvs. Întotdeauna apare tentația de a-i lăsa pe copii singuri în timpul jocului, căci mulți dintre ei pot să se joace independent. Totuși, atât copiii cu dezvoltare normală, cât și cei cu nevoi speciale pot să întâmpine greutăți când vine vorba de jocuri constructive și creative. Ei ar putea să aibă nevoie de ajutor pentru a-și extinde strategiile de joacă. Pentru a atinge acest scop, ați putea să vă jucați cu copiii sau să-i rugați pe specialiști – logopezi și ergoterapeuți – să petreacă mai mult timp în clasă pentru a dezvolta abilitățile de joacă ale copiilor. O altă sursă importantă de acordare a ajutorului copiilor în ceea ce privește dezvoltarea abilităților de joacă sunt părinții și voluntarii.

În cartea *Pathways to Play* Heidemann și Hewitt oferă informație prețioasă despre etapele de joacă și despre modalitățile de ajutorare a copiilor, pentru ca aceștia să-și dezvolte abilitățile de joacă. Primele experiențe de joacă ale copilului includ explorarea modurilor de utilizare a obiectelor. De fiecare dată este explorat câte un obiect. Copilul poate umple un vas cu obiecte mai mici, după care le poate răsturna din el. Apoi urmează jocuri simple în baza principiului cauză-efect. Jucăriile folosite de copil sunt de tipul cutiilor cu arcuri sau al celor „vorbitoare”, când el cauzează un efect anumit, apăsând pe un buton sau trăgând de o sfoară. Această etapă este urmată de jocurile constructive organizate. Copilul folosește tăblii speciale, jocuri „puzzle” și alte jocuri care necesită abilități de percepție vizuală. După aceasta, el învață să folosească obiectele conform destinației lor. La această etapă, copilul folosește obiecte casnice – linguri, câni, perii, aparate de telefon, fără a pretinde că ele

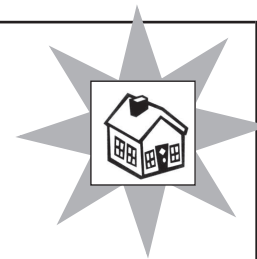
sunt altceva. El poate manifesta tendința de a se juca cât mai des cu aceeași jucărie sau același obiect. La această etapă, joaca este o activitate nonverbală, dar contribuie la dezvoltarea vorbirii dacă adultul definește și descrie acțiunile copilului. Acum, joaca copilului nu presupune participarea colegilor. El poate să învețe, observându-i pe alții, fără a se implica în jocurile de grup sau se poate juca în paralel cu ceilalți copii. Acest tip de comportament este caracteristic copiilor la vârsta de 2 ani.

După ce copilul a aflat proprietățile obiectelor, poate trece la jocurile de imaginație. El folosește obiecte casnice pentru a imita activitățile cu care este obișnuit. Uneori este evident că copilul imită anumite acțiuni, cum ar fi suflatul lumânărilor imaginate de pe o tortă inexistentă sau sorbitul din cana goală, pretinzând că este plină cu ceai. Dacă copilul nu folosește în timpul jocului obiecte reale, va trebui să-i demonstrați cum poate folosi diferite obiecte în jocurile sale de imaginație. De exemplu, ați putea să-i dați o păpușă și un biberon și să-i arătați cum să hrănească „bebelușul”.

În continuare, copilul folosește obiecte casnice pentru a se juca cu păpușile și animalele de pluș. De exemplu, copilul va imita îngrijirea animalului, „hrănindu-l” din biberon și culcându-l să doarmă. Ulterior, copilul se va învăța să manipuleze jucăriile, astfel încât ele să efectueze anumite acțiuni, de exemplu, copilul poate pretinde că păpușa sau animalul de pluș suflă lumânările de pe tortă. În mod normal, la această etapă copilul efectuează câte o acțiune de fiecare dată. Nu există legătură între diferite acțiuni, deși copilul poate folosi diferite păpuși și jucării pentru a imita aceeași acțiune de mai multe ori. De exemplu, el poate să perieze blana unui câțel de pluș, părul unei păpuși și o zebra din material plastic. Mai târziu, copilul se învață să efectueze câteva acțiuni succesive. În astfel de jocuri, copilul poate hrăni o figurină, iar apoi poate să-i curețe dinții cu peria. Copilul începe să interacționeze cu copiii și folosește într-o oarecare măsură vorbirea. Copilul cu întârzieri în dezvoltarea vorbirii ar putea să aibă nevoie de instrucțiuni pentru a învăța să vorbească cu ceilalți copii în timpul jocului. S-ar putea să spuneți: „Ana, spune-i Tinei că bebelușul este flămând și trebuie hrănit”. Astfel de modele de joacă sunt caracteristice copiilor la vârsta de trei ani.

În continuare, copilul va folosi o combinație de acțiuni de joacă, efectuând consecutiv două sau mai multe acțiuni legate între ele. De exemplu, copilul poate să toarne dintr-un ulcior gol suc și să-l bea. La vârsta de patru ani, obiectele sunt folosite pentru a reprezenta obiectele-lipsă. Copilul poate să folosească un bloc pe post de pat pentru păpuși. Dacă copilul nu folosește alte obiecte în mod simbolic, ați putea aduna obiectele care amintesc obiectul real și ați putea să-l învățați pe copil cum să folosească aceste obiecte pentru a înlocui obiectul-lipsă. De exemplu, i-ați putea da copilului un bloc, spunându-i: „Închipuie-ți că aceasta este o bucată de tortă. Hrănește bebelușul cu ea”. În mod obișnuit, după etapa de folosire a obiectelor pentru înlocuirea obiectelor reale urmează etapa când copilul pretinde că folosește obiectele

care nu există. Iarăși, ar putea fi necesar să le demonstrați copiilor diverse jocuri de imaginație, de exemplu, să pretindeți că măturați podeaua cu o mătură imaginară. Heidemann și Hewitt sugerează folosirea cântecelor pentru însoțirea acțiunilor imaginare.

După aceasta urmează etapa jocurilor pe roluri. La început, copiii își asumă roluri cunoscute, cum ar fi rolul mamei și al tatălui. La vârsta de 4 ani, copiii deja pretind că sunt persoane mai puțin obișnuite – medici, pompieri, iar apoi – astronauți și piloți. Unii copii pot avea nevoie de ceva timp pentru a observa astfel de jocuri înainte de a se implica în ele sau au nevoie de practică, cu ajutorul unui adult, înainte de a fi în stare să se joace cu colegii. Participarea la jocurile pe roluri ar putea fi încurajată dacă vor fi folosite jucării interesante.

La vârsta de 5 ani copiii participă la jocuri complexe. Ei încep să planifice, să organizeze și să negocieze cu colegii pentru a coordona joaca. Aceasta se transformă într-o activitate bazată pe cooperare, cu scopuri concrete, adeseori efectuată sub conducerea a 1-2 copii. Ei pot continua același joc timp de câteva zile și liderii pot discuta în detaliu acțiunile cu ceilalți copii. Interacțiunea copiilor poate fi facilitată de joacă în grupuri mici, dacă copiii sunt învățați să rostească numele copilului căruia i se adresează și să răspundă la comentariile altor copii.

Anita Bundy examinează un șir de probleme importante legate de joacă în cartea sa *Sensory Integration*. Joaca trebuie să se bazeze pe motivație intrinsecă – copilul trebuie să dorească să participe la activitate de dragul distracției, nu din cauza că cineva l-a impus să se joace. Copiii trebuie să simtă că ei dețin controlul și sunt liberi să facă tot ce doresc cu jucăriile, să participe la orice activități de joacă. Jocurile trebuie să le capteze întreaga atenție și să-i determine să se implice activ. Copiii trebuie să manifeste mai mult interes față de proces decât față de rezultat. În realitate, joaca poate să nu ne pară joacă, poate să aibă un caracter dezorganizat și să implice riscuri. Trebuie să fim conștienți de diferența dintre joacă și instruirea pentru dezvoltarea abilităților sociale și să includem ambele tipuri de activitate în lucrul cu preșcolarii cu nevoi speciale (Fisher, A., E. Murray, and A. Bundy. 1991).

Sugestiile ce urmează au ca scop includerea copiilor cu nevoi speciale în activitățile din centrul *artă dramatică*. În timp ce supravegheați joaca, atrageți atenție la modul în care se joacă copilul. La observarea și evaluarea jocurilor copiilor pot fi utile formularele de evaluare a jocurilor, cum ar fi cele propuse de Heidemann și Hewitt.

Nu vă sugerăm să faceți toate modificările propuse pentru toți copiii sau toate categoriile de copii. S-ar putea să vă pară potrivite una sau două activități. Vă propunem în continuare unele sugestii generale pentru centrul *artă dramatică*, urmate de adaptări pentru copiii cu diferite tipuri de disabilități.

Sugestii generale

- Aveți grijă să nu formulați prea multe reguli pentru jocurile copiilor. Stabiliți numai regulile care sunt cu adevărat necesare pentru ca orice copil să se joace în condiții sigure. El trebuie să se simtă liber să experimenteze și să-și asume anumite riscuri în timpul jocului (Fisher, A., E. Murray, and A. Bundy. 1991).
- Reduceți factorii de distracție în timp ce copilul se joacă.
- Includeți-i în joacă și pe colegii copilului și învățați-i să-i includă în jocurile lor pe copiii cu nevoi speciale.
- În loc să-i oferiți copilului ajutor la fiecare acțiune, pentru a-l învăța cum să se joace, încurajați-i pe colegii lui să-i ofere lui și altor copii cu nevoi speciale diferite obiecte și să le arate cum să le utilizeze corect.
- Este foarte important să-i învățați pe copiii cu nevoi speciale să interpreteze semnalele colegilor.
- Lăsați copilul să joace rolul de lider. S-ar putea să fie nevoie să așteptați cu răbdare ca el să aleagă o activitate anumită sau să-i citiți cu atenție semnalele.
- Încurajați părinții să se joace cu copiii. Părinții trebuie să știe că nu este neapărat necesar să-l ajute pe copil să-și dezvolte anumite abilități de fiecare dată când interacționează cu el.
- În unele cazuri, adultul va trebui să modeleze abilitățile de joacă.
- Pentru a încuraja copiii să se joace împreună, delimitați un spațiu de joacă de dimensiuni nu prea mari. De exemplu, puneți jucăriile ce reprezintă diverse obiecte casnice în jurul unui covoraș și amintiți-le copiilor că nu trebuie să depășească limitele lui în timpul jocului.
- Propuneți-le jocuri care ar implica imitarea activităților zilnice sau activităților ce prezintă interes sporit pentru el.
- Încurajați părinții să le ofere acasă copiilor posibilitatea să participe la jocuri de imaginație.
- Încurajați comunicarea în timpul jocului.
- Studiați etapele de dezvoltare a abilităților de joacă în centrul *artă dramatică*. Începeți cu nivelul curent de dezvoltare a copilului și încurajați-l să facă următorul pas, spre o etapă mai avansată.

- Centrul *gospodărie* este potrivit pentru jocurile dramatice. În centru trebuie să fie costume, tacâmuri-jucării, argilă de modelat pentru gătit, păpuși, seturi pentru jocul „de-a doctorul”, cărucioare, căruțuri pentru cumpărături, oglinzi, aparate de casă.
- Copiii cu deficit de atenție, copiii autiști și copiii cu întârzieri în dezvoltare au tendința să se deplaseze frecvent dintr-un centru în altul. Ei nu pot beneficia în deplină măsură în urma experiențelor de învățare într-un anumit centru, dacă se află aici numai pentru câteva clipe. Insistați la început să stea într-un centru cel puțin cinci minute, iar treptat măriți durata timpului pe care copiii pot să-l petreacă în centrul artă dramatică. Dacă termenul de cinci minute este prea mare pentru copil, începeți cu durata potrivită pentru el.
- Pentru a le ajuta copiilor să strângă jucăriile după ce termină joaca, lipiți pe rafturi etichete care conțin atât imagini, cât și cuvinte (*Sheldon, K. 1996*).
- Cu cât mai des interacționați cu copiii, cu atât mai rar ei interacționează cu alți colegi. Aveți grijă să nu interveniți prea des în jocul copiilor.
- Ajutați copilul să-și dezvolte abilitățile de vorbire necesare pentru a soluționa conflictele cu alți colegi.

Întârzieri în dezvoltare

Adulții ar putea fi tentați să intervină prea mult în jocul copiilor cu întârzieri în dezvoltare. Copiii au nevoie de posibilitatea de a se juca în conformitate cu nivelul lor de dezvoltare și de a iniția de sine stătător diferite activități. Pentru a evalua nivelul curent de dezvoltare al copilului este bine să-l observați în timp ce se joacă în jocurile inițiate de el însuși, astfel încât să puteți determina ce activități ar fi potrivite pentru nivelul de dezvoltare al copilului și l-ar motiva. Dacă este nevoie să interveniți în timp ce copilul se joacă în cadrul unui grup, fiți cât mai discreți posibil. De exemplu, ați putea, pur și simplu, să vă așezați printre copii și să serviți drept personaj, pentru ca să puteți să oferiți sugestii subtile sau să le dați copiilor indicațiile necesare. Când încercați să dezvoltați abilitățile de joacă ale unui copil cu întârzieri în dezvoltare, întotdeauna implicați în activități un coleg al copilului. Colegul va putea modela abilitățile de joacă pe care trebuie să le însușească copilul, iar dvs. veți putea modela includerea ambilor copii în joc.

- Copilului se poate întâmpla să-i fie greu să se joace timp îndelungat. Oferiți-i un spațiu de joacă separat, folosind o cutie mare de carton sau un paravan. Plasați în aceeași zonă un coleg și un adult. Aveți grijă ca joaca să corespundă nivelului abilităților copilului și să se axeze pe interesele lui.
- Oferiți materiale cunoscute de joacă, care fac parte din rutina zilnică. De exemplu, copilul poate manifesta mai mult interes față de joaca cu animalele de casă decât față de joaca de-a cosmonauții.

- Încurajați verbalizarea acțiunilor, punând întrebări și sprijinind comunicarea cu alți colegi pe parcursul jocului.

- Pentru a stimula joaca și folosirea vorbirii, folosiți imagini și cărți cu povestiri.

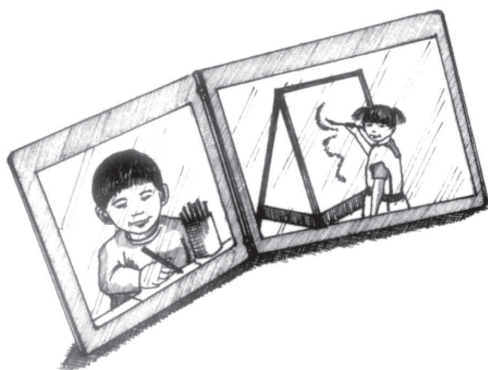
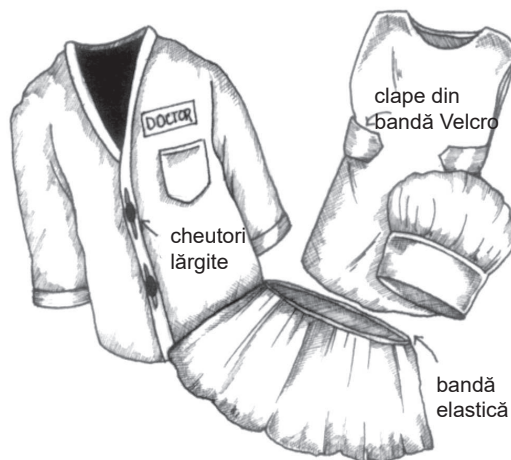
- Unii copii cu întârzieri în dezvoltare obosesc foarte repede. Asigurați-vă că sunt așezați astfel, încât să aibă suportul necesar.

- Încurajați copiii să-i includă pe colegii cu nevoi speciale în jocurile lor. S-ar putea să fie necesar să le demonstrați copiilor cum să se apropie de colegul cu nevoi speciale, să-l apuce de mână și să-i ofere jucării. Pentru a se putea implica în joacă, învățați-i pe copiii cu nevoi speciale câteva fraze-cheie, cum ar fi: „Ce faceți?” (*Monighan-Nourot, P., B. Scales, J. Van Hoorn, and M. Almy. 1987*). Uneori, intrarea directă în spațiul de joacă este cea mai bună modalitate de a se implica în joacă.

- Copilul care are abilități limitate de artă dramatică poate participa cu un rol secundar, de exemplu, să pretindă că este pacientul din biroul medicului. Această participare poate fi facilitată prin jucăriile potrivite sau prin sugerarea directă a rolului (*Idem*).

- Amenajați un centru de joacă separat în apropierea altor copii și puneți în el jucării care ar încuraja anumite jocuri. Modelați căile de extindere a jocului. De exemplu, demonstrați cum să producă sunete sau zgomote.

- Păstrați jucăriile într-o cutie, scoateți din cutie numai câteva jucării de fiecare dată, pentru a evita distragerea nedorită a copilului.

- Oferiți costume care pot fi îmbrăcate și dezbrăcate ușor, fără nasturi și capse mici. Hainele mari pot fi îmbrăcate și dezbrăcate mai ușor. Lărgiți cheutorile nasturilor de dimensiuni medii și mari, pentru a facilita încheierea și descheierea lor. Îmbrăcarea costumelor poate constitui o posibilitate distractivă de exersare a abilităților de îmbrăcare/dezbrăcare.

- Oferiți-le copiilor pentru joacă aparate telefonice, serviete, cărucioare și alte obiecte folosite în viața de toate zilele.

■ Pentru a diversifica jocurile, este preferabil să le povestiți ceva, nu să le citiți. De exemplu, povestiți-le o istorioară despre copiii care îngrijesc animalele de casă și le duc la veterinar când se îmbolnăvesc (*Johnson-Martin, N., S. Attermeier, and B.Hacker. 1990*).

■ O modalitate foarte bună de a-i învăța pe copii diverse abilități de joacă este alcătuirea unor cărți cu fotografii ale copiilor implicați în diferite jocuri. Cartea poate fi citită în repetate rânduri, până ce copilul însușește bine consecutivitatea acțiunilor. Fiecare carte trebuie să aibă ca subiect un anumit joc.

■ Reacționați la semnalele copilului cu privire la joaca la care dorește să participe, chiar dacă aceasta nu corespunde nivelului lui de dezvoltare. Copiii trebuie să aibă posibilitatea să fie ei înșiși și să se joace în corespundere cu nivelul lor de dezvoltare.

Deficiențe ortopedice

Este extrem de important să asigurați poziția corectă a copilului, care i-ar oferi cât mai multe posibilități de a participa la joaca altor colegi. Observați jocul, pentru a vă convinge că poziția corpului copilului este corectă, că el nu este strâns ghem sau întins prea tare în timp ce încearcă să se miște. Consultați pediatriul sau ergoterapeutul în privința poziției corecte. Aflarea copilului în poziție corectă ar reduce salivarea, care sporește în timp ce el încearcă să se joace. Asigurați-vă că echipamentul și mobilierul din încăperea sunt plasate astfel, încât copilul să fie în stare să se deplaseze de sine stătător dintr-un centru în altul.

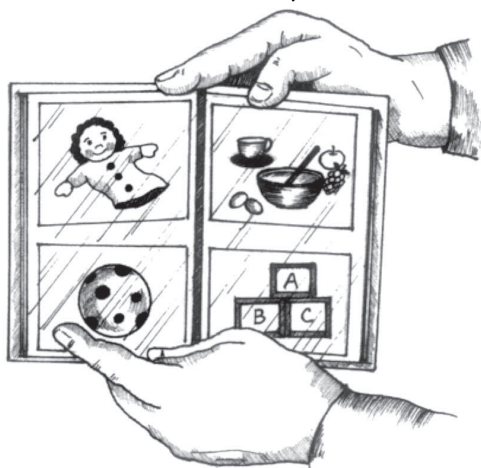
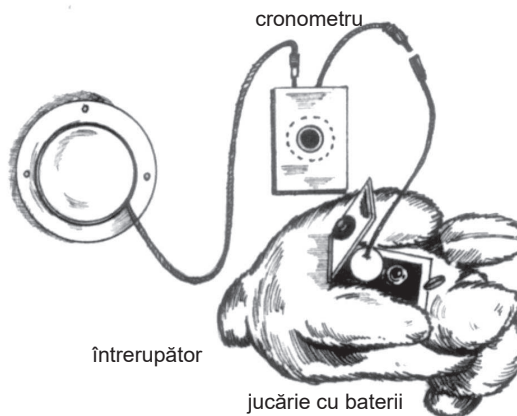
Uneori, copilul vine la grădiniță cu foarte puțină experiență de joacă. Este posibil că majoritatea timpului părinții lui au dedicat-o procedurilor terapeutice, iar copilul nu a avut acces la jucăriile potrivite și nu a avut posibilitatea să se joace de sine stătător. De asemenea, este posibil ca copilul să fi fost supus numeroaselor proceduri medicale sau să fi primit medicamente care cauzează somnolență. Aspectele sociale ale jocului sunt importante pentru copiii cu deficiențe fizice, deoarece le oferă posibilitatea să învețe să interacționeze cu alți copii și să-și dezvolte abilitățile de vorbire. Copilul va avea nevoie de jucării potrivite, pe care le-ar putea manipula, și va trebui, în cazul în care nu posedă limbajul verbal, să dispună de un sistem de comunicare care îi va permite să comunice cu colegii. Este dificil de determinat dacă copilul mic cu deficiențe ortopedice, dar care încă nu vorbește, manifestă întârzieri în dezvoltarea cognitivă. Una din modalitățile de investigare a nivelului de dezvoltare a copilului este observarea modului în care se joacă. Uneori copiii cu probleme ortopedice au și alte deficiențe, de pildă, deficiențe de viziune. Asigurați-vă că nevoile individuale ale copilului au fost evaluate și s-a ținut cont de ele la amenajarea încăperii.

■ Pentru ca copiii să înțeleagă esența principiului cauzalității, este necesar ca ei să dispună de jucării adaptabile. Multe dintre jucăriile cu baterii pot

fi adaptate pentru a putea fi incluse și deconectate cu ajutorul unui întrerupător. Pentru aceasta, va trebui să procurați un întrerupător, un adaptor pentru baterii și o jucărie care funcționează pe bază de baterii. Un zăvor cu resort pentru întrerupător și un ceasornic pot fi folosite pentru a determina cât timp jucăria va rămâne inclusă.

- Puneți greutatea în piesele de echipament mobile – mobilier și cărucioare –, astfel încât ele să nu se miște dacă copilul se sprijină de ele.

- Învățați copilul să respecte regulile de securitate, de exemplu, să apese claxonul scaunului cu roțile electric înainte de a începe să se miște cu spatele înapoi. Dacă copilul folosește cârje sau un baston, trebuie să indicați un loc unde poate să le lase, astfel încât ceilalți copii să nu se împiedice de ele.

- Copilului care nu poate vorbi oferiți-i posibilitatea să aleagă jucăriile dintr-o carte cu imagini. Este foarte important ca acei copii care nu se pot mișca de sine stătător să poată beneficia de posibilitatea de a alege unde vor să se joace. Acești copii nu pot părăsi jocul care li se pare plictisitor, pentru a se alătura celui care le pare interesant.

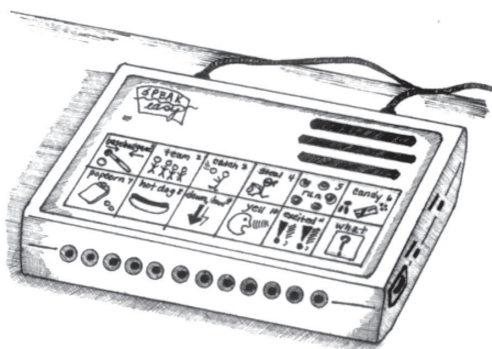
- Oferiți-i copilului jucării interesante, care pot fi manipulate cu ușurință. De exemplu, lăsați-l să hrănească păpușa cu biberonul, dar nu vă așteptați

- ca copilul să o dezbrace dacă nu dispune de abilitățile de motricitate fină necesare pentru aceasta. Asigurați-vă că fiecare copil are la dispoziție diferite jucării, pentru a avea posibilitatea să învețe să-și adapteze mișcările.

- Așezați copilul astfel încât el să se poată afla printre ceilalți copii. De exemplu, când copiii se joacă pe podea, scoateți copilul din scaunul cu roțile și așezați-l într-un colțar special.

- Observați dacă participă întotdeauna la joacă în rolul subordonat de bebeluș și interveniți pentru a vă asigura că el își asumă diferite roluri pe parcursul jocurilor. Pentru a pretinde că este „tata”, nu „bebelușul”, i-ați putea

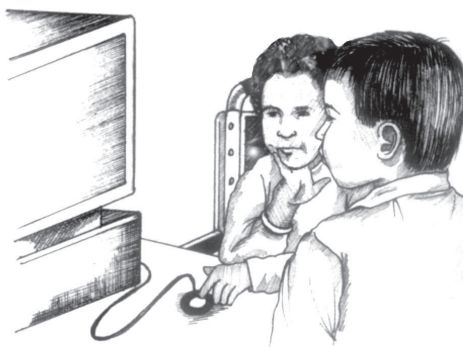
oferi copilului o pălărie și niște chei-jucărie de plastic pentru automobil.

■ Pentru a-i oferi copilului accesul la joacă, puneți pe tabla căruciorului cu roțile o căsuță pentru păpuși, figurine de oameni, piese de mobilier-jucărie. Întotdeauna implicați în joacă un coleg al copilului și variați jocurile.

■ Joaca la computer poate oferi foarte multe posibilități pentru dezvoltarea abilităților sociale. Dacă copilul se joacă împreună cu un coleg, ei ar putea interacționa din punct de vedere social – unul va mișca „șoricelul”, iar celălalt îl va ajuta.

■ Încurajați copiii să discute despre ceea ce fac în timpul jocului, folosind limbajul verbal.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Copiii pot manifesta comportamente de autostimulare care împiedică implicarea în jocuri utile. În loc să exploreze modalitățile de utilizare a unui obiect, copilul se poate axa pe scuturatul sau răsucitul lui. Abilitățile de joacă ale acestui copil ar putea lăsa de dorit și din cauza unor întârzieri în dezvoltarea vorbirii, care îi afectează abilitatea de a interacționa cu alți copii. Apărarea senzorială poate să împiedice participarea la jocurile active ale altor copii, căci copilului îi este greu să tolereze atingerile lor și zgomotul din jur. Dacă copilul nu învață să se joace și rămâne axat pe comportamentul de autostimulare, el este lipsit de experiențele de învățare valoroase legate de utilizarea vorbirii, aplicarea principiului cauzalității și utilizarea abilităților sociale. Unii copii autiști sunt în stare să însușească unele abilități fundamentale de joacă, dar nu sunt capabili să participe la jocurile de imaginație. Toate abilitățile de joacă sunt importante și îi permit copilului să participe la situații de interacțiune socială la grădiniță și acasă. Structurați jocurile astfel încât copilul să participe mai întâi la jocurile care solicită utilizarea mușchilor grosieri, cum ar fi jocul cu apa în timpul spălatului păpușii, în apropierea colegilor, ca parte componentă a jocului simbolic. Unele dintre modificările incluse în acest capitol, referitor la copiii cu întârzieri în dezvoltare, pot fi relevante și pentru copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști.

- Împărțiți jocul în pași mici, pentru a determina nivelul potrivit pentru copil și oferiți posibilități de joacă adecvate pentru nivelul lui de dezvoltare.
- Ar fi bine să aveți două seturi identice de jucării, pentru a putea demonstra jocurile.

- Includeți obiecte care ar motiva copilul, în calitate de element al jocului, pentru a axa atenția lui asupra activității. Un exemplu ar fi folosirea farfuriilor cu imagini de trenuri sau a lumânărilor în formă de tren, dacă copilul este captivat de trenuri, pentru a-i atrage atenția în timpul unui joc „de-a ziua de naștere”.
- Folosiți imagini ce reprezintă diferite etape ale jocului, la care doriți să participe copilul. De exemplu, dacă vă jucați „de-a ziua de naștere”, veți avea imagini ce reprezintă coptul tortei, punerea lumânărilor pe tortă, cântecul de felicitare, suflatul lumânărilor. Creați o carte cu imagini care descriu etapele jocului sau folosiți fotografii ale copiilor care se joacă „de-a ziua de naștere”.

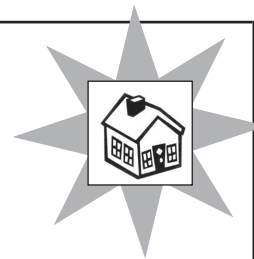
- Citirea povestirilor în care copiii se apropie și se joacă cu copiii cu nevoi speciale poate ajuta la încurajarea interacțiunii în timpul jocului.
- Repetați aceeași joacă de mai multe ori, pentru ca copilul să însușească toate etapele. Noi ne-am jucat pe parcursul anului „de-a mămica”, „de-a veterinarul”, „de-a dusul la cumpărături”, „de-a ziua de naștere” și „de-a restaurantul”. Același joc a fost repetat pe parcursul unei luni, iar apoi toate jocurile au fost repetate și în a doua jumătate a anului. Deși acest proces poate părea obositor, este important ca copilul să se simtă confortabil în timpul jocului și să fie antrenat într-un șir de acțiuni pe care le-a exersat suficient de mult. Abilitățile de joacă au fost învățate mai întâi în sala de terapie, împreună cu logopedul și ergoterapeutul, dar și în clasă, în scopul generalizării. Părinții au fost încurajați să păstreze acasă jucării similare. Pe măsură ce copilul se obișnuiește cu jucăriile și etapele jocului, uneori apar elemente de joc de imaginație.
- Copilul poate opune rezistență activă la încercarea de a introduce în joc alt copil sau adult. Fiți perseverenți; lăudați copilul și oferiți-i stimulente reale, pentru a încuraja gradul sporit de toleranță referitor la joaca împreună cu alți colegi.
- Copiii ar putea manifesta dorința de a se juca cu jucăriile în altă parte a încăperii. Puneți jucăriile și materialele necesare pe o saltea sau covoraș, pentru a delimita spațiul de joacă. Spuneți-i copilului că nu trebuie să părăsească

salteaua sau covorașul sau că trebuie să nu părăsească centrul *joacă*. Vecinătatea cu alți copii ar putea încuraja interacțiunea. Copilului i-ar putea fi mai ușor să se joace lângă alți copii sau împreună cu ei, dacă jocul este foarte interesant.

- Copilului îi va fi mai simplu să păstreze contactul vizual, dacă va primi volumul necesar de stimulente. Pentru a obține informație privind nevoile senzoriale ale copiilor, studiați anexa de la paginile 189-193.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiente comportamentale

- Două caracteristici – nivelul sporit de activitate și capacitatea de a se distra ușor – îi încurcă copilului să-și formeze abilitățile de joacă. Anume din acest motiv copiii se pot concentra mai bine asupra jocului pe care l-au ales singuri și care prezintă interes pentru ei. Este important ca jocul să conțină elemente noi pentru copil. S-ar putea să fie suficient să adăugați o singură jucărie nouă pentru a beneficia de atenția reînnoită a copilului. De exemplu, dacă copilul se joacă „de-a veterinarul” și se pare că-și pierde interesul față de joacă, puneți-i la dispoziție un set pentru medici, cu stetoscop și seringă, și încurajați-l să continue joaca, întrebându-l: „Cățelușul s-a îmbolnăvit?”
- Ajutați-le copiilor să învețe să soluționeze conflictele în timp ce se joacă. Asigurați-vă că toți copiii știu că trebuie să vi se adreseze dacă apare un conflict cu alt copil. Pentru a comunica ce îl deranjează, copilul ar putea avea nevoie de ajutorul unui adult în scopul evitării comportamentului agresiv. Puteți modela fraze pe care copiii le-ar putea folosi în situații de conflict, bunăoară: „Acum este rândul meu”. Uneori este necesar să fie exersate abilitățile sociale. De exemplu, dacă copilului îi este greu să împartă cu alții jucăriile, ați putea să le înmânați bilete pe care să le transmiteți altor copii în timpul jocului. Biletele de hârtie nu sunt obiecte foarte valoroase și sunt multe la număr, astfel încât copilului îi este relativ ușor să se despartă de ele (Allen, E., and Schwartz. 1992).
- Asigurați-vă că fiecare copil știe bine care vor fi consecințele comportamentului neadecvat. Analizați cu grijă cât de necesare sunt regulile impuse de dvs.
- Fiți atenți la nivelul de stimulare a copiilor. Învățați-i ca atunci când aud fraza „Opriți-vă, uitați-vă și ascultați”, să se oprească și să vă privească. Puteți folosi altă frază, dar copiii trebuie să știe că este necesar să se oprească atunci când nivelul de activitate sau zgomot în încăpere este prea înalt.
- Activitățile noi, care oferă numeroase stimulente senzoriale, trebuie să fie anticipate și urmate de activități calme. Jocurile dramatice pot fi urmate de

perioade calme, când copiii pot șede pe pufuri sau în corturi mici, ținând în brațe jucăria preferată.

- Jucăriile pentru dezvoltarea mușchilor faciali – tuburi pentru acvariu care pot fi mestecate, jucăriile în care trebuie de suflat, bomboane pe băț – pot avea efect calmant și pot contribui la organizarea unor copii. Puneți aceste obiecte într-o borsetă și lăsați copilul să-și aleagă unul din ele, anume obiectul care îi ajută să se relaxeze. Pentru sugestii, studiați anexa de la pag. 197.
- În cazul altor copii, mișcarea intensă are efect calmant. Permiteți-i copilului să se miște înainte și după activitățile de joacă.
- Dacă copilul încearcă să părăsească centrul după numai câteva clipe de joacă, rugați-l să rămână pe loc și să mai efectueze o activitate (Heideman, S., and D. Hewit. 1992). Pe de altă parte, permiteți-le copiilor să părăsească jocul dacă el devine neproductiv.
- Jocurile care prezintă cu adevărat interes pentru copil ar putea să-l învețe să fie mai atent.
- Hiperactivitatea, ca atare, nu împiedică procesul de învățare. Dacă copilul este concentrat asupra jocului, în timp ce se mișcă activ, nu este nevoie să interveniți. Această situație este diferită de cea în care copilul este incapabil să se concentreze asupra jocului sau asupra altor copii și se mișcă fără sens prin încăperea. Acest copil are nevoie de intervenția unui adult pentru a se liniști și a începe să se joace. Unii copii se calmează dacă poartă o vestă cu greutate.

- Reduceți factorii ce îl distrag pe copilul aflat în centrul *artă dramatică*, prin lipirea de tavan a unor coli de hârtie sau bucăți de stofă, pentru a separa centrul de restul încăperii. Jocul poate avea loc și într-o cutie mare sau sub o masă acoperită cu o față de masă lungă.
- Folosiți un ceasornic, pentru a-i ajuta copilului să stea în centrul *artă dramatică*. Sunetul ceasornicului îi va da de înțeles copilului când poate să treacă în alt centru și îi insuflă sentimentul că jocul în centrul *artă dramatică* are un început și un sfârșit bine definit.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Acești copii beneficiază de posibilitatea de a planifica și discuta ce vor face pe parcursul jocului. După ce copilul își planifică activitatea, reacționați la cele spuse, descriind oral jocul lui sau rugând copilul să memorizeze și să povestească ce a făcut în timpul jocului. De regulă, copiii cu probleme de planificare a activităților motorii întâmpină dificultăți la folosirea abilităților de motricitate fină și beneficiază în urma adaptărilor, cum ar fi folosirea benzii Velcro și costumarea.

- Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii ar trebui să fie încurajați să exploreze modurile de utilizare a obiectelor bine cunoscute și să inventeze modalități noi de folosire a acestor obiecte.
- Copilului îi va fi mai simplu să manipuleze jucăriile mari și grele. Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii se poate irita dacă se joacă cu mobilierul pentru casa păpușilor sau cu hăinuțele păpușilor.
- Unii copii cu probleme legate de planificarea activităților motorii vor evita activitățile care le par prea complicate. Observați dacă copilul evită în permanență un anumit centru de joacă și încurajați cu încetul participarea lui, împărțind activitatea în etape mai scurte.
- Observați copiii pentru a determina dacă ei nu rămân axați numai pe un singur tip de joacă. Copilul ar putea să se simtă mai confortabil, jucându-se într-o joacă bine cunoscută și s-ar putea să aibă nevoie de strategii de joacă noi.
- Încurajați copilul să împărtășească ideile referitor la joacă colegilor în loc să urmeze întotdeauna planurile propuse de alții.
- Lăudați și încurajați cât mai des copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii, pentru a-i spori încrederea.

Deficiențe de vâz

- Acești copii întâmpină numeroase dificultăți în timpul jocului, căci nu au avut ocazia să învețe cum să se joace, observându-i pe alții. De asemenea, este posibil ca copilul să fi avut puține ocazii pentru a explora și manipula diferite obiecte. Este important ca copiii cu deficiențe de vâz mai puțin grave să fie încurajați să-și folosească cât mai mult văzul. Copiii nevăzători trebuie să fie

încurajați să exploreze calitățile senzoriale ale obiectelor.

- Ajutați-l pe copil să exploreze centrul *artă dramatică* și să discute aspectul și destinația obiectelor aflate aici. Rugați alți copii din centru să-i explice copilului cu deficiențe de vâz în ce constă joaca (*Monighan-Nourot, P., B. Scales, J. Van Hoorn, and M. Almy. 1987*).
- Învățați copiii să includă în joacă copilul cu deficiențe de vâz, adresându-i-se pe nume înainte de a-i vorbi (*Monighan-Nourot, P., B. Scales, J. Van Hoorn, and M. Almy. 1987*).
- Rugați părinții copilului să-i ofere obiectele necesare pentru joacă acasă, astfel încât el să poată exersa și generaliza abilitățile însușite.
- Intervenți în cazul în care copilul întotdeauna primește roluri subordonate în cadrul jocului, cum ar fi rolul de bebeluș sau pacient, și sugerați alte roluri.
- Încurajați copilul orb să dezvolte abilitățile sociale care îi vor ajuta să interacționeze cu alți copii. Copilul trebuie să învețe să se întoarcă cu fața spre interlocutor în timp ce vorbește, să ghicească ce fac ceilalți, ascultându-le discuțiile, să țină capul în poziție corectă. Descurajați poziția incorectă a capului și corpului (*Clark, P., and A. Allen. 1985*).

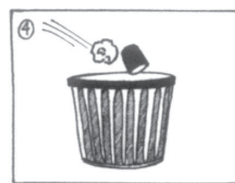
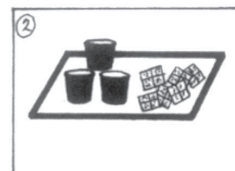
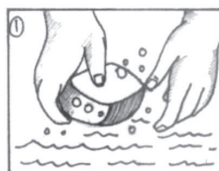
Timpul meselor

Pentru unii copii, timpul meselor este partea preferată a zilei; pentru alții, timpul mesei constituie o scurtă distragere de la joacă. Timpul meselor îi oferă pedagogului posibilitatea excelentă de a-i învăța pe copii abilități sociale, de organizare, de autocontrol, abilități de motricitate fină și grosieră. Mulți dintre copiii cu nevoi speciale au probleme legate de motricitatea bucală. Ei ar putea fi hipersensibili la aspectul și gustul mâncării. Unii copii ar putea avea tonus muscular facial scăzut, fapt ce conduce la salivare excesivă și la poziția întredeschisă a gurii. Tot mai des, la grădiniță putem observa copii cu probleme complexe de ordin medical, cum ar fi copiii cu tuburi gastrice. Timpul meselor poate fi potrivit pentru introducerea unor bucate noi și pentru a încerca să îmbunătățești abilitățile legate de motricitatea bucală.

Interacțiunea socială constituie un aspect important al meselor. În timp ce mănâncă împreună cu alți copii, copilul își poate exercita abilitățile de vorbire, cum ar fi solicitarea ajutorului din partea adulților sau conversarea cu colegii. Așezați-vă la masă împreună cu copiii, pentru a încuraja conversațiile, și folosiți vorbirea pentru a comenta sau cere ceva de la copii. În urma acestui tip de interacțiune vor beneficia atât copiii cu nevoi speciale, cât și copiii cu dezvoltare normală. De asemenea, la masă pot fi folosite cunoștințele de etichetă potrivite pentru vârsta copiilor, cum ar fi transmiterea mâncării de la un copil la altul. O altă abilitate socială, dar și un aspect de asigurare a securității copilului, este obișnuința de a mânca încet, fără a umple gura cu prea multă mâncare.

Pregătirea pentru masă, desfacerea pachetelor cu mâncare, strânsul mesei oferă posibilitatea de a dezvolta abilitățile de urmare a instrucțiunilor și de planificare a activităților motorii. Este important să folosiți aceleași fraze în fiecare zi, pentru a le ajuta copiilor cu probleme legate de înțelegerea semnalelor verbale să facă față tuturor cerințelor ce țin de rutina zilnică. Imaginile care reprezintă diferite etape ale mesei pot constitui un instrument util pentru a-i ajuta pe copii să se pregătească pentru masă și să strângă masa după ce au mâncat.

Acțiunile de rutină trebuie neapărat să includă spălarea mâinilor, luatul farfuriilor cu mâncare, servirea mesei și strânsul mesei. Recomandăm să includeți în rutina dată și curățatul dinților, nu numai pentru a asigura o dantură sănătoasă, dar și din cauza acțiunii beneficătoare a acestei activități asupra mușchilor bucali, și anume reducerea intensității reacției de apărare senzorială. Pentru a proteja propria sănătate și sănătatea copilului, purtați mănuși de cauciuc în timpul curățatului dinților. Mănușile trebuie să fie din vinil, nu latex, care le poate cauza unor adulți și copii reacții alergice.

Copilul cu dezvoltare normală însușește abilitățile legate de mâncare în următoarea consecutivitate: la vârsta de 2 ani el poate mânca de sine stătător și este capabil, într-o anumită măsură, să mănânce cu lingura. Copilul poate să țină cana în mâini și s-o pună jos, fără a vărsa conținutul ei.

Copilul de 2 ani poate mesteca mâncarea cu mișcări de rotație și mișca în timpul mâncării și maxilarul inferior, și maxilarul superior. La vârsta de 3 ani, copilul poate mânca, vărsând pe jos puțin lichid. Copilul folosește cu iscusință lingura și mestecă cu gura închisă. De asemenea, copilul de 3 ani este capabil să înfigă furculița în mâncare, dar preferă să folosească lingura. Între 3 și 4 ani, copilul folosește mai des furculița și poate întinde untul, gemul sau pateul pe pâine. În afară de aceasta, copilul este capabil să toarne lichide în pahar. El ar putea mânca încet și s-ar putea distra ușor pentru a observa activitățile sau conversațiile din jur. De la 4 până la 5 ani, copiii folosesc furculița, lingura și cuțitul, dar uneori au nevoie de ajutor. La această vârstă, copiii pot să pregătească niște gustări simple, de exemplu, să ungă gem pe biscuiți.

În ceea ce privește alimentarea, ar trebui să le permiteți copiilor să se dezvolte în ritmul propriu lor. Întotdeauna oferiți-le posibilitatea să mănânce bucate variate. Toți copiii trebuie să știe bine care sunt regulile de comportare în timpul mesei. De asemenea, este extrem de important să discutați cu părinții problemele legate de alimentarea copiilor. Când copilul vine la grădiniță pentru prima oară, discutați cu părinții despre obișnuințele lui în ceea ce privește mâncarea. De regulă, părinții îi dau copilului la grădiniță gustări pe care el le preferă. Firește dvs. nu puteți ști că acestui copil nu-i plac anumite mâncăruri.

Participarea la activități simple de gătit sunt importante pentru exersarea abilităților de motricitate fină, atenția față de sarcinile curente, respectarea instrucțiunilor. În timpul gătitului, copiii învață să folosească cuțitul, pentru a întinde gemul pe pâine, sau să amestece lichidul cu lingura. Copiii își dezvoltă mușchii mâinilor, amestecând creme dense sau scurgând portocalele pentru a obține suc. Copiii învață să urmeze instrucțiunile în timpul preparării unor gustări simple, cum ar fi întinderea masei de ciocolată pe țelină și lipirea pe ea a stafidelor, pentru a obține compoziția „Furnici pe un trunchi de copac” (Haldy, M., and L. Haack. 1995).

Sugestii generale

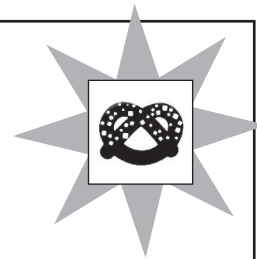
- Nu uitați: copiii fac multă dezordine când învață să mănânce de sine stătător.
- Când îi învățați pe copii să mănânce de sine stătător, folosiți instrucțiuni formate din pași mărunți și simpli.
- S-ar putea să fie necesar să colaborați cu pediatrul sau cu dietologul copilului, pentru a vă asigura că atât la grădiniță, cât și acasă copilul primește hrana necesară. Unele medicamente au ca efect secundar inhibarea poftei de mâncare.

- În timpul meselor, toți copiii trebuie să șadă astfel, încât picioarele să se sprijine ferm de podea.
- Timpul meselor oferă posibilități excelente pentru comunicare; încercați să-i oferiți copilului sisteme de comunicare alternative, dacă ei nu posedă limbajul verbal.
- Încurajați însușirea abilităților adaptive: spălatul mâinilor, curățatul dinților, gătitul, strânsul mesei.
- Copilul va învăța mai ușor să mănânce de sine stătător, dacă îi veți pune la dispoziție farfurii, căni și tacâmuri adaptate.
- După ce copilul se obișnuiește cu mâncarea lichidă, puteți trece la piureuri. Un exemplu bun este piureul de banane. Etapa următoare este consumarea mâncării parțial solide, cum ar fi budinca cu fărâmituri de biscuiți; după aceasta urmează consumarea mâncării solide ușor de mestecat, de exemplu, cașcaval sau stafide. După ce copilul se obișnuiește să consume astfel de mâncăruri, el ar putea încerca să combine diferite bucate, cum ar fi supa și mâncărurile solide greu de mestecat, de exemplu, carnea de pui sau morcovii cruzi (Evans Morris, S., and M. Dunn Klein. 1987). Nu uitați să țineți cont de ritmul propriu copilului, atunci când introduceți în meniul lui mâncăruri solide.
- S-ar putea să decideți să creați un centru separat pentru mâncare, în loc să transformați luarea mesei într-o activitate pentru toți copiii. Dacă la masă se află numai câțiva copii, este mai simplu de încurajat comunicarea verbală.
- Copiilor cu nevoi speciale le este dificil să generalizeze abilitățile și vor trebui să exerseze abilitățile legate de mâncare atât la grădiniță, cât și acasă. Este necesar să le comunicați părinților că pedagogii nu vor reuși să stabilească modele de mâncare noi dacă activitățile din clasă sunt ignorate acasă.

Întârzieri în dezvoltare

În cazul copiilor cu întârzieri în dezvoltare, accentul se va pune pe sporirea independenței lor. Copilul trebuie să însușească rutina care include luarea mâncării, despachetarea ei (dacă este necesar) și folosirea corectă a tacâmurilor.

- Stabiliți o rutină consecventă, folosind limbaj clar. Pentru a-i ajuta copilului care are probleme legate de înțelegerea celor spuse, folosiți aceleași fraze în fiecare zi. Cuvintele și instrucțiunile nemaiiauzite pot să-l deruteze pe copilul care se bazează în activitatea sa pe cuvintele cunoscute.
- Când îl învățați pe copil abilități noi – deschiderea cutiilor cu lapte, mâncatul cu lingura, curățatul dinților –, folosiți tehnica de instruire în lanț invers. Îndrumați copilul pe parcursul primelor etape ale activității, punând

măinile lui peste ale dvs., iar apoi permiteți-i să efectueze ultimul pas de sine stătător. Treptat, pas cu pas, eliminați ajutorul direct.

- Este posibil ca copilul să fi venit la grădiniță fără abilități de a mânca de sine stătător. Primul pas spre independență va fi să învățați copilul să mănânce cu mâna. În continuare, copilul va încerca să folosească tacâmurile și cana (Odom, S., and M. McLean. 1996).

- Pentru a facilita însușirea activităților de rutină, determinați locul copilului, lipind pe scaunul lui o inscripție cu numele lui

sau o fotografie de-a lui. Folosiți șervețele de masă, pe care sunt desenate contururile căni, lingurii și farfuriei.

- Folosiți imagini pentru a ilustra etapele activității și pentru a-i ajuta copilului să vă indice bucatele pe care ar vrea să le mănânce.

- Asigurați-vă că picioarele copilului se sprijină ferm de podea, că el are spatele drept la ședere. Întoarceți scaunul cu speteaza înainte, în așa fel încât copilul să se poată sprijini de spetează cu trunchiul. Astfel, copilul va avea suportul necesar pentru a-și păstra poziția corectă.

- Observați copilul în timp ce mănâncă. El ar putea să-și umple rapid gura și să se înece.

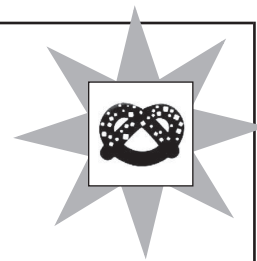
- Unii copii au nevoie să-și „încălzească” mușchii faciali. Lovirea feței cu buricele degetelor, masarea feței sau joaca de-a mijatca* ar putea contribui la îmbunătățirea tonusului mușchilor faciali. Aceste jocuri ar putea fi însoțite de cântece. Dezvoltarea mușchilor faciali ar putea fi încurajată prin consumarea mâncării condimentate, acre sau reci, de exemplu, a înghețatei din suc de fructe.

- Instruiți cu bunăvoință copilul să țină gura închisă și ștergeți cu un șervețel bărbia copilului, dacă lui îi este greu să țină gura închisă în timp ce mănâncă.

- Învățând cum să folosească tacâmurile, copiii își dezvoltă mușchii mâinilor și învață să mănânce de sine stătător. Există o gamă largă de tacâmuri adaptate pentru copiii cu diferite probleme. În cazul copiilor cu mușchii slabi sunt utile tacâmurile cu mânere groase. Dacă copilului îi este dificil să rotească brațul, lipsa de mobilitate poate fi compensată prin folosirea tacâmurilor ce pot fi rotite. Copiilor cu frisoane le ajută tacâmurile cu

* Se are în vedere jocul în care adultul își arată brusc fața de după un paravan improvizat, surprinzându-l pe copil. *Nota trad.*

greutate sporită. Lingurile ce au coada îndoită sunt recomandate pentru copiii care nu pot mișca mâna din articulație, pentru a duce mâncarea la gură. În cazul copiilor cu probleme de coordonare a mișcărilor situația poate fi îmbunătățită radical prin folosirea tacâmurilor de dimensiuni mici. Dacă copilul manifestă tendința de a mușca lingura, îi puteți cumpăra linguri acoperite cu strat protector de Teflon.

- Inițial, este posibil ca copilul să strângă coada lingurii în pumn. Învățați-l cu încetul să țină lingura între degetul cel mare, degetul arătător și degetul mijlociu. Această poziție a degetelor în formă de „tripod” îl vor pregăti pe copil să țină corect creionul când va crește mai mare. Dacă sunteți de părerea că copilul nu este gata să țină lingura cu degetele, amânați încercările până va mai crește puțin. Copilul ar putea învăța cum să țină corect lingura într-un mod firesc, pe măsură ce se dezvoltă abilitățile lui.

- Dexteritatea copilului se va dezvolta mai repede dacă el se va juca cu mărgelile și cuie mici.

- Dacă mușchii din regiunea gurii au un tonus slab, copilul nefiind în stare să țină gura închisă și salivând încontinuu, tonusul mușchilor ar putea fi îmbunătățit dacă îi veți oferi să bea cu paiul lichide dense sau să sufle în jucării-ocarine.

- În unele clase, copiii mănâncă numai atunci când sunt flămânzi; deci, de fiecare dată la masă se află numai câțiva copii. Acest fapt duce la folosirea mai activă a limbajului, în special dacă un adult se așază cu ei la masă, pentru a facilita conversația.

- Dacă copilul învață să bea de sine stătător din cană, alegeți o cană comodă pentru el. În cazul unor copii, veți opta pentru căni cu două toarte; în cazul altora, veți alege căni mici fără toartă. Dacă copilul de-abia trece de la suptul biberonului la băutul din cană, ați putea să-i dați o cană cu capac, cu cioc pentru băut. La început, turnați puțin lichid în cană.

- Pentru a învăța copilul să bea cu paiul, ați putea folosi cutiile cu suc. Dacă apasă pereții cutiei, sucii se ridică prin pai și copilul îl poate suge cu ușurință. Suptul prin pai poate contribui la dezvoltarea mușchilor buzelor și la îmbunătățirea tonusului mușchilor faciali.

- Copiii trebuie să învețe să toarne băuturile din urcior în cană. Asigurați-vă că această cană este largă și are o bază stabilă.

- Trebuie să includeți activități de gătit în timpul meselor. Aceasta le va oferi copiilor ocazia să guste

diferite bucate și să exerseze abilitățile legate de mâncare și de folosirea tacâmurilor.

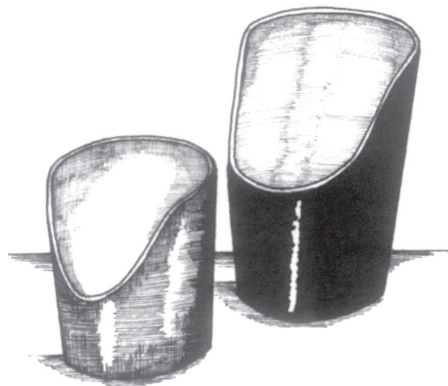
- Dacă copilul încă nu este în stare să comunice pe cale verbală, dați-i să aleagă imagini sau învățați-l limbajul semnelor, pentru ca să poată comunica cu ceilalți.

Deficiențe ortopedice

Pedagogii, medicii și dădacele vor trebui să colaboreze pentru a determina în comun pozițiile și echipamentul necesar pentru acești copii în timpul meselor. Puneți cât mai multe întrebări cu privire la poziția corectă a corpului copilului, fiindcă este complicat să găsiți soluția optimă de sine stătător, dar este posibil ca pediatrii, ergoterapeuții și logopezii care au lucrat cu copii cu probleme similare să poată propune soluția potrivită.

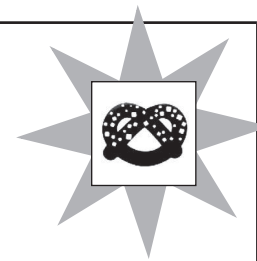
Dacă copilul consumă numai piureuri, trebuie de adăugat la dieta copilului tot mai multă mâncare solidă. Mâncarea care trebuie mestecată încurajează dezvoltarea motricității bucale. Uneori, pentru a asigura cantitatea necesară de calorii, copiii consumă băuturi nutritive, cum ar fi „PediaSure”. Aceste băuturi pot umple stomacul copilului, diminuând interesul față de mâncare. Discutați cu medicul sau cu dietologul copilului, ca să aflați dacă nu ar trebui, pe parcursul unei perioade de încercare, să asigurați consumul cantității necesare de calorii, oferindu-i copilului mâncare, lapte și sucuri în loc de „PediaSure”.

- Poziția copilului în timpul mesei are importanță hotărâtoare. Trebuie să fiți atenți ca trunchiul, pelvisul, capul, abdomenul, brațele și picioarele lui să fie într-o poziție corectă, pentru a-i permite să se miște liber. Bărbia copilului trebuie să fie mai sus de nivelul umerilor, ridicată puțin, pentru a ușura înghițitul hranei.

- Copilul cu dizabilități, așezat la masă în poziția potrivită, va învăța să mănânce de sine stătător mult mai repede dacă va folosi căni, vase și tacâmuri adaptate. Unul dintre elevii noștri cu paralizie cerebrală ne-a spus odată: „Capul meu este de vină, nu lingura”. Avea dreptate! Umerii lui erau

aplecați înainte, astfel încât îi era dificil să țină capul drept și să ducă lingura la gură. Există farfurii și străchini cu lipici la fund, care previne lunecarea. Copilului îi este mai ușor să bea din cănile cu două toarte sau din cănile cu o parte decupată. Pentru a evita lunecarea vaselor și vărsarea conținutului lor, sub ele s-ar putea pune bucăți de Dycem, material aspru, cu bază de cauciuc. Brățările universale pot fi prinse de brațul copilului, iar în ele poate fi prevăzut un buzunăraș pentru asigurarea stabilității lingurii sau a furculiței, care pot fi folosite de copiii cu abilități nedezvoltate de apucare și ținere în mâini a obiectelor. Există farfurii cu pantă, care ușurează umplerea lingurii când la fund rămâne lichid puțin. Pentru informație referitor la procurarea tacâmurilor adaptate, studiați anexa de la pagina 197.

- Cănița cu un perete decupat poate ușura procesul, deoarece copilul nu trebuie să-și lovească nasul de cană și să-și miște capul cât mai mult înainte.

- Folosirea lingurii cu spatulă și a unui vas plat poate fi mai potrivită pentru copiii cu sensibilitate bucală sporită (*Odom and McLean, 1996*).

- Dacă copilul nu poate ține strâns tacâmurile, ar trebui să-i oferiți tacâmuri cu mănere groase sau o brățară din bandă Velcro cu buzunăraș pentru fixarea tacâmurilor.

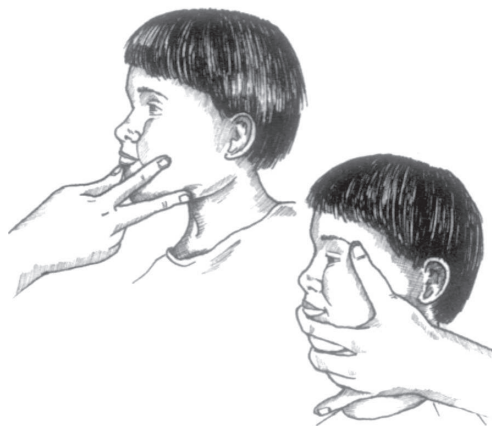
- Tacâmurile cu un strat protector sunt potrivite pentru copiii care nu-și pot abține reflexul de mușcare.

- Dacă copilul are frisoane sau coordonează prost mișcările, ar fi utile tacâmurile cu greutate sporită.

- Mestecatul este stimulat de plasarea mâncării între măselele superioare și inferioare ale copilului (*Ibidem*).

- Evaluați dacă copilul este gata să treacă de la echipamentul adaptat la cănile, lingurile și tacâmurile obișnuite. Dacă va folosi veselă obișnuită, copilul se va simți mai puțin „separat” de colegi.

- Unii copii cu disabilități fizice au nevoie de susținere a maxilarului în timp ce mănâncă sau beau, pentru ca să învețe să țină gura închisă. Dacă hrăniți copilul din față, puneți degetul mare sub bărbie, degetul mijlociu – sub maxilar și degetul arătător – de-a lungul obrazului. Dacă hrăniți copilul dintr-o parte, degetul dvs. arătător trebuie să fie sub buza de jos a copilului, degetul mijlociu – sub maxilar, iar degetul mare – de-a lungul obrazului copilului.

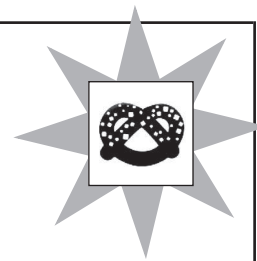

Ținutul mesei

- Fiți atent ca copilul să nu consume aceleași bucate sau mâncare cu aceeași consistență zi de zi. Abilitățile legate de motricitatea bucală nu se vor dezvolta dacă copilul mănâncă în fiecare zi numai iaurt, budincă și marmeladă și consumă produse cu aceeași consistență și acasă. După ce v-ați consultat cu medicul și părinții copilului, introduceți o gamă variată de bucate, trecând de la mâncarea solidă, densă, cu textură uniformă, cum ar fi budinca de lapte, la mâncarea cu densitate sporită, cum ar fi bucatele obișnuite făcute pireu. Cu timpul, veți putea încerca produsele făcute pireu, cum ar fi bananele, iar apoi veți trece la mâncarea solidă cu textură mai variată. Consultați logopedul și ergoterapeutul, pentru a alege momentul potrivit pentru a trece de la bucățile de mâncare solidă la mâncarea solidă care trebuie mestecată intens. Este extrem de important ca și părinții să ofere o gamă variată de produse alimentare acasă. Dacă părinții nu sunt gata pentru a asigura varietatea necesară, ar fi bine să amânați dezvoltarea activă a abilităților corespunzătoare până când părinții se vor simți pregătiți pentru acest pas.
- Copilul trebuie să aibă posibilitatea de a exersa, folosind lingura și furculița, dar și mâncând cu mâinile.
- Fructele, legumele și sursele suplimentare de proteine pot fi „ascunse” în bucatele preferate. Fructele făcute pireu pot fi amestecate cu laptele sau iaurtul, pentru a obține un cocktail pe care copilul să-l poată lua la grădiniță într-un termos. Dacă aveți în clasă un cuptor cu microunde, puteți adăuga în sosul pentru spaghetti legume făcute pireu, pregătite de acasă, atunci când copilul mănâncă macaroane. La macaroanele cu cașcaval se poate adăuga o porție suplimentară de cașcaval.
- Creați imagini, astfel încât copilul să poată alege mâncarea dorită, dacă nu posedă limbajul verbal.
- În cazul în care copilul este supus unui tratament medical, s-ar putea să fie util să discutați alimentația copilului cu medicul. Uneori, copiilor le este atât de dificil să înghită hrana, încât lichidele oferite trebuie făcute mai dense, pentru a evita aspirarea lor în plămâni.
- „Thick-it” este un praf, care poate fi adăugat la orice lichid, în proporția dorită, pentru a obține densitatea necesară pentru ca copilul să poată înghiți lichidul. În cazul unor copii, densitatea lichidului trebuie să fie similară cu cea a budincii de lapte, pentru a putea fi mâncat cu lingura.
- Încurajați copilul să participe la activități simple de gătit, atât timp cât aceste activități nu acționează negativ asupra tonusului muscular. De exemplu, copilul ce suferă de spasticitate nu trebuie să amestece aluatul dens cu lingura, căci aceasta va duce la contorsionarea mușchilor.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Problema majoră cu care se confruntă copiii cu dereglări profunde de dezvoltare, părinții și pedagogii lor este necesitatea diversificării mâncării. Acești copii adeseori reacționează inadecvat la stimulii senzoriali, inclusiv la cei provocați de mâncare. Mâncarea cu textură distinctă se poate transforma într-o problemă. Copilul va acorda preferință bucatelor cunoscute, în defavoarea celor necunoscute, probabil consumând numai 4 sau 5 feluri de bucate zilnic. Unii copii ce se dezvoltă normal pot trece prin perioade când vor consuma o cantitate limitată de mâncare, dar cu timpul ei se maturizează și devin tot mai toleranți față de mâncarea necunoscută. Copilul cu dereglări profunde de dezvoltare nu poate, fără ajutor suplimentar, efectua tranziția la consumarea mâncărurilor variate. Studiați compartimentul referitor la copiii cu deficiențe ortopedice, pentru a obține informații noi cu privire la modalitățile de introducere a alimentelor noi în meniul copilului, „ascunzându-le” în bucatele preferate.

- Legănatul încet înainte de masă și muzica liniștită în timpul mesei le ajută copiilor să se relaxeze la maximum.
- După cum a demonstrat experiența, strategiile bazate pe integrarea senzorială dau rezultate bune dacă sunt îmbinate cu intervenții la nivel de comportament. Copiii trebuie încurajați cu bunăvoință, într-o manieră pozitivă să guste bucate noi, atrăgând atenție la gradul de toleranță față de experiența dată, manifestată de către copii. Cheia succesului rezidă în oferirea consecventă copilului a unei game largi de alimente, zi de zi, acasă și în clasă. Este greu să încurajezi diversificarea gusturilor copilului dacă părinții nu depun eforturi similare acasă. De asemenea, este important de împărțit procesul de degustare a bucatelor noi în pași cât mai mici. La început, este suficient ca copilul să atingă mâncarea cu lingura sau cu furculița. După ce copilul a reușit să atingă mâncarea cu lingura de trei ori la rând, puteți trece la etapa următoare. Pasul următor ar putea fi apropierea lingurii cu mâncare de buze, fără a le atinge, urmat de atingerea lingurii de buze și de gustarea mâncării. Dacă sarcina este împărțită în pași mici, copilului îi este mult mai simplu să însușească abilități noi. O altă modalitate ar fi să insistați ca copilul să guste mâncarea care se deosebește puțin de mâncarea acceptată de el, de exemplu, să-i oferiți budincă de ciocolată, dacă până acum copilul a mâncat numai budincă de vanilie. Este foarte important să-i oferiți copilului budincă de ciocolată de mai multe ori, pentru ca el să aibă posibilitatea să se obișnuiască cu gustul nou. Dacă copilul are mușchii bucali dezvoltăți și poate mesteca produse solide – cipsuri și biscuiți –, îi puteți oferi felii de banană sau măr fără coajă. Un alt obiectiv acceptabil este încercarea de a înlocui biscuiții obișnuiți cu biscuiți de alt tip. În cazul copiilor cu dereglări profunde de dezvoltare, s-ar putea să fie necesară aplicarea unor intervenții pentru a încuraja comportamentul adaptiv, în special dacă copilul nu a avut ocazia să guste mâncăruri noi înainte de a veni la

grădiniță și manifestă reacții de fobie față de mâncarea necunoscută. S-ar putea să fie nevoie de două-trei luni de eforturi binevoitoare, dar insistente pentru a încuraja copilul să guste două sau trei bucate noi.

- Copilul cu sensibilitate tactilă excesivă ar putea beneficia în urma folosirii Protocolului de presiune profundă Wilbager (vezi anexa de la pagina 192, pentru informație detaliată). Consultați un ergoterapeut, pentru a determina dacă astfel de intervenții ar fi potrivite pentru copil.
- Fiți atenți la primele semne de alergie la gustarea bucatelor noi de către copiii care au avut un meniu foarte limitat până a veni la grădiniță.
- Este posibil să modificați gustul sau textura unor bucate preferate. De exemplu, puteți adăuga în iaurt fărâmituri de biscuiți. Nu modificați mai multe caracteristici odată. Modificați gustul (de exemplu, oferiți-i copilului un iaurt cu gust nou), temperatura sau textura produsului. Nu copleșiți copilul cu prea multe stimulente, oferindu-i produse absolut noi.
- Unii copii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism au fobii legate de bucatele care nu intră în categoria „bucatelor speciale”. Încurajați copiii să studieze mâncarea, chiar dacă nu o vor mânca. De exemplu, îi puteți pune copilului pe farfurie o porție mică din mâncarea oferită celorlalți copii din clasă. Dacă copilul atinge mâncarea, dar nu o mănâncă, noi vom ști că, cel puțin, a „interacționat” cu ea. O altă posibilitate de a încuraja copilul să încerce mâncăruri noi este participarea lui la gătit și la strânsul mesei. Noi am avut în clasă un copil care avea o atitudine atât de ostilă față de mâncare, încât nu putea fi convins nici să o ia și să o arunce. Astfel de probleme sunt extrem de grave – dacă nu se întreprinde nimic în copilărie, ele vor afecta serios capacitatea copilului de a trăi de sine stătător.
- Oferiți-i copilului o borsetă, în care ar putea pune diverse jucării ce stimulează dezvoltarea abilităților de motricitate bucală. Ați putea să-i propuneți ocarine, bomboane de mestecat cu gust acru, perii de masat gingiile, tuburi de cauciuc pentru acvariu pe care să le poată mesteca etc. Copilul trebuie să fie încurajat să folosească aceste obiecte pentru a obține stimulentele orale necesare și a reduce gradul reacției de apărare senzorială. Pentru sugestii suplimentare studiați anexa de la paginile 191-192.
- Copilul cu dereglări profunde de dezvoltare și autism se calmează când urmează activități de rutină previzibile. El se va simți mult mai organizat dacă va avea la masă un scaun propriu și dacă va exista o rutină bine definită a timpului meselor. Una dintre strategiile potrivite este ca copiii să-și ofere unul altuia mâncare dintr-un vas, la alegere. Copilul spune ce dorește, ia o porție din mâncarea dorită, iar apoi transmite vasul altui copil.
- Puneți pe panoul cu programul zilei o pictogramă sau o fotografie, care ar ilustra timpul meselor.

- Dat fiind că mulți copii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism manifestă interes față de litere, ați putea să încercați să-i oferiți mâncare specială, de pildă fulgi de ovăz în formă de litere.

- Asigurați-vă că scaunul îi asigură copilului o poziție confortabilă la masă. Picioarele lui trebuie să se sprijine ferm de podea sau de un suport special. Unor copiii le sunt necesare scaune cu mânere laterale.

- Mulți dintre copiii autiști consumă foarte mult lichid. Oferiți-le băuturi numai după ce au servit mâncare solidă. Evitați folosirea suplimentelor alimentare, cu excepția cazurilor când doctorul insistă asupra acestui fapt – pentru a obține doza de calorii necesară, căci astfel se va reduce interesul copilului față de mâncare.

- Când copilul începe să învețe să-și curețe dinții, nu puneți pastă de dinți pe perie. Copilul poate reacționa negativ la gustul pastei de dinți. Consultați părinții, pentru a afla ce pastă de dinți folosește copilul acasă.

- Periile de dinți electronice sunt o alegere mai potrivită decât periile de dinți obișnuite.

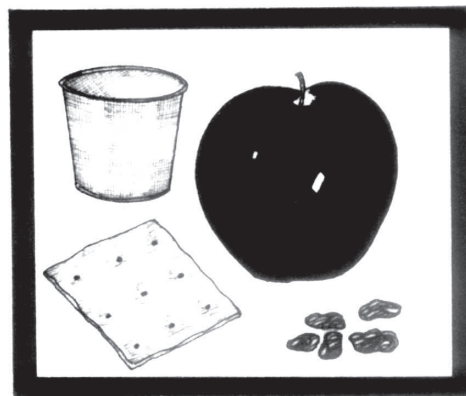
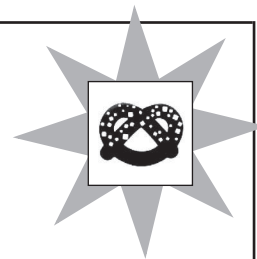
Deficit de atenție / hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Exemple tipice de comportament neadecvat în timpul meselor sunt: ridicarea de pe scaune și alergatul prin clasă înainte de a termina mâncarea, mâncarea din farfuria colegului, comunicarea cu dificultate pe cale verbală a nevoilor.

- În cazul copiilor hiperactivi și copiilor cu deficit de atenție este extrem de important să-i ajutați să stea pe scaun suficient timp pentru a termina de mâncat. Dacă există reguli clare și limite stricte, copilul poate să se obișnuiască treptat să stea mai mult timp într-un loc, dar adulții trebuie să fie conștienți că aceasta este o sarcină foarte complicată pentru sistemul nervos al copilului.

- În cazul în care copilul mănâncă foarte repede, oferiți-i porții mici. Dacă o să-i dați jumătate de biscuit, câțiva fulgi de ovăz sau un pișcot, copilul va învăța să mestecă și să înghită mâncarea înainte de a pune în gură altă mâncare. O astfel de strategie îi va permite să nu se înece cu mâncare.

- Unii copii pot fi distrași foarte repede și au nevoie de un mediu liniștit pentru a se concentra asupra mâncării. S-ar putea să fie necesar ca copilul să

mănânce într-o atmosferă liniștită, împreună cu alți câțiva copii, pentru a fi în stare să mănânce totul.

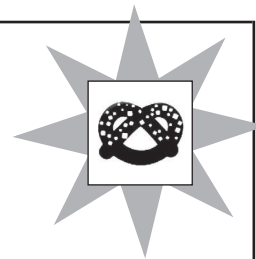
- Țineți cont de faptul că copilul hiperactiv sau cu deficit de atenție poate manifesta reacții de apărare senzorială ca răspuns la diverse gusturi și texturi. Colaborați cu părinții pentru a diversifica treptat meniul copilului.
- Evitați duelurile de voințe cu copiii din cauza mâncării. Nu încercați să amăgiți copilul pentru ca el să guste feluri noi de mâncare. Pur și simplu, oferiți bucatele potrivite în timpul meselor, iar apoi luați-le de pe masă, după ce copiii au mâncat. Dacă copilul evită mâncarea un timp îndelungat și acest fapt afectează negativ nutriția lui, s-ar putea să încercați să folosiți unele din sugestiile de introducere treptată a produselor noi, incluse în compartimentul privind copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și autism, paginile 127-128.
- Pentru a decide dacă copilul va dori sau nu să mănânce, țineți cont de orele la care i se administrează medicamentele. Ritalina poate cauza grețuri, dureri de stomac, deficit de greutate și lipsa poftei de mâncare.
- Copilul ar putea fi capabil să rămână la masă în timpul meselor, dacă veți folosi un ceasornic de bucătărie.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Acești copii își coordonează slab mișcările când este necesar să deschidă cutiile cu mâncare sau să folosească tacâmurile. De asemenea, este posibil ca copiii să aibă un prag scăzut de sensibilitate și să nu observe că și-au murdărit bărbia cu mâncare sau băutură.

- Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii ar putea avea nevoie la început de îndrumare directă, prin punerea mâinilor peste mâinile lui, pentru a se învăța să folosească tacâmurile. Reduceți volumul de asistență fizică pe măsură ce copilul însușește abilitatea.
- Acești copii folosesc cu plăcere cările cu cioc pentru băut sau alte tipuri de căni care nu permit vărsarea lichidului.
- Copilul poate avea probleme legate de planificarea activităților care necesită motricitate bucală, ceea ce duce la apariția problemelor legate de mestecat și de mișcarea mâncării în gură. Aceste abilități pot fi dezvoltate prin anumite exerciții. Încurajați copilul să imită diferite expresii ale feței: zâmbet, încruntare, sărut, privire mirată.

- Învățați copilul să se uite în oglindă după masă, pentru a se convinge că nu s-a murdărit.
- Folosiți urcioare, căni și farfurii care nu se sparg. Copilul poate da dovadă de coordonare mai bună a mișcărilor și poate beneficia în urma stimulentele senzoriale mai puternice dacă folosește tacâmuri cu greutate sporită.
- Copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii poate să facă multă murdărie în timpul mesei. El va ști când trebuie să se șteargă pe față, dacă veți pune pe masă o oglindă. Celorlalți copii le-ar putea fi interesant să se privească în oglindă în timpul mâncării.
- Învățați copilul să ungă unt sau gem pe biscuiți sau să ia parte la alte activități simple, împărțind procesul în etape. Folosiți fotografii sau benzi desenate, pentru a ilustra etapele activității.
- Asigurați-vă că picioarele copilului se sprijină ferm de podea sau altă suprafață solidă; spatele este sprijinit de speteaza scaunului și împreună cu capul sunt aliniate pe verticală.

Deficiențe de văz

Suzanne Evans Morris și Marsha Dunn Klein au oferit în cartea Pre-feeding Skills sugestii eficace privind hrănirea copiilor cu deficiențe de văz. Stabilirea unei rutine bine definite le va permite copiilor să învețe să mănânce de sine stătător. Cu cât mai mult sunt în stare să facă copiii de sine stătător, cu atât ei vor fi mai încrezători în capacitatea lor de a însuși abilități noi și a se dezvolta.

- Aranjați masa, urmând tradiția stabilită, pentru a încuraja independența copilului. Încurajați copilul să-și folosească mâinile pentru a explora masa, pentru a identifica farfuriile, căni și tacâmurile. Folosiți tipsii sau covorașe de masă, pentru a marca locul fiecărui copil. Copilul trebuie să învețe să pună obiectele la locul convenit, ca să le poată găsi când va avea nevoie de ele.
- Dacă un copil are nevoie de îndrumare directă pentru a se învăța să folosească tacâmurile, dați-i de înțeles că mâncarea vine, folosind un indiciu verbal sau atingând buzele copilului cu lingura.
- Morris și Klein sugerează că pedagogul trebuie să fie atent la preferințele copilului și la timpul când copilul solicită următoarea porție de mâncare. Încurajați copilul să-și satisfacă cât mai multe nevoi de sine stătător, reducând treptat asistența din partea adulților.

Tranziția

Tranziția este perioada când copiii trec de la o activitate la alta. Perioade de tranziție se consideră sosirea la grădiniță și plecarea acasă. Ele, de asemenea, includ vizitarea camerei de baie și trecerea de la întâlnirea de dimineață la lucrul în centrul *artă*. Cele mai multe tranziții au loc în cadrul grupului, cum ar fi trecerea dintr-un grup mare într-un grup mai mic. Majoritatea pedagogilor încearcă să-i implice pe copii în diferite activități pe parcursul zilei, dar în multe cazuri copiii sunt siliți să înceteze brusc joaca, pentru a putea trece în alt centru și trebuie să stea fără ocupație perioade mari de timp. Conform practicii curente, lipsa de activitate în timpul tranzițiilor nu trebuie încurajată. Dimpotrivă, aceste perioade sunt considerate posibilități de implicare în diferite activități.

Regulile generale pentru facilitarea tranziției line includ: împărțirea copiilor în grupuri mai mici, respectarea rutinei zilnice, avertizarea repetată a copiilor că se apropie perioada de tranziție. Cărțile *Transition Time: Let's Do Something Different* de Jean Feldman și *Preschool Games: Terrific Transitional Activities for Your Preschool Classroom* de J. Grace includ o mulțime de idei pentru transformarea tranziției într-o experiență semnificativă. Cântați, socotiți, imitați mișcări cu mâinile sau expresii ale feței, folosiți metode alternative de deplasare dintr-un punct în altul. Tranzițiile oferă și posibilitatea de a îmbunătăți abilitățile de vorbire. Puneți întrebări care necesită răspunsuri desfășurate despre planurile de joacă ale copiilor, experiențele noi din ziua respectivă sau despre orice alt subiect.

Întârzieri în dezvoltare

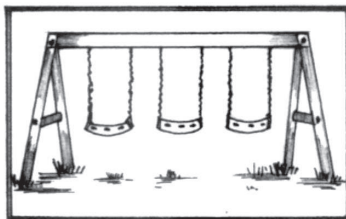
Copiii cu întârzieri în dezvoltare au nevoie de mai mult timp, mai multe indicații și mai multă asistență pentru a efectua tranziția. S-ar putea să apară necesitatea ca acești copii să continue joaca cu câteva minute mai mult înainte de a strânge jucăriile, să observe cum ceilalți fac curățenie sau să aștepte indicațiile pedagogului. Uneori, trebuie doar să-i amintiți copilului: „Mihai, ajut-o, te rog, pe Liza să pună cuburile în coș”. Astfel de adresări concrete și specifice sunt mai potrivite decât frazele generale: „Este timpul să faceți ordine”. Unii copii cu întârzieri medii sau grave în dezvoltare au nevoie de instrucțiuni și exemple concrete.

Dacă un copil mic cu întârzieri în dezvoltare a venit de curând la grădiniță, așteptați câteva zile sau chiar săptămâni, ca el să exploreze încăperea și jucăriile, înainte de a-l învăța să respecte programul zilei și să treacă de la o activitate la alta. Chiar și atunci când copilul începe să înțeleagă programul zilei, el poate manifesta comportament neconsecvent. Uneori, când copilul se va simți o parte integrantă a colectivului, el se va adapta cu succes la activități

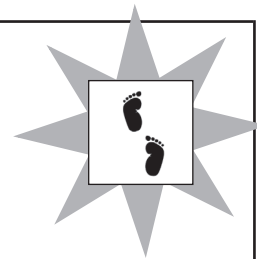
și va funcționa cu un grad destul de mare de independență. În alte zile, se va crea impresia că acest copil a regresat enorm. Să examinăm, de pildă, cazul copilului care, în mod normal, poate să îmbrace singur geaca, dar, brusc, nu este în stare să îndeplinească această sarcină. Este posibil ca el să fie distras și zăpăcit de aglomerarea de copii care se îmbracă pentru a ieși în aer liber, sau poate un oarecare detaliu mic al rutinei a fost modificat și acest fapt l-a tulburat. Indiferent de motiv, acest copil va avea nevoie de asistență zilnică, pentru a efectua tranziția de la o activitate la alta și pentru a îndeplini acțiunile de autodeservire. Sugestiile de strategii oferite în continuare au fost elaborate pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare, dar sunt valabile și pentru copiii cu dereglări profunde de dezvoltare, autism, deficit de atenție, deficiențe comportamentale sau pentru copiii autiști.

- Încercați să învățați copiii să se îmbrace și să se dezbrace de fiecare dată în aceeași ordine. Comentați în glas acțiunile copilului. „Mai întâi, Cătălina scoate mânușile... Bravo, ți-ai scos mânușile... Apoi Cătălina scoate căciula... Bravo, ai scos căciula...”

- Folosiți tehnica de asistență în lanț invers, pentru a-l învăța pe copil să se îmbrace și să se dezbrace de sine stătător. Conform acestei tehnici, pedagogul înfăptuiește toate acțiunile, cu excepția ultimei. Lucrați cu copilul până el va efectua liber ultima acțiune a procesului. Când el poate să facă ultimul pas de sine stătător, lăsați-l să realizeze singur ultimele două acțiuni. Continuați astfel până ce copilul va fi în stare să se îmbrace și să se dezbrace de sine stătător.
- Copiii cu abilități de vorbire limitate pot crede că îmbrăcatul semnifică plecarea acasă, nu ieșirea în curte, sau viceversa. Folosiți imagini pentru a ajuta copilul să înțeleagă sensul tranziției. De exemplu, imaginea unui autobuz școlar sau a unui microbuz poate însemna plecarea acasă, iar imaginea terenului de joacă sau a unei piese de echipament pentru joacă în aer liber poate însemna că este timpul să iasă în aer liber și să se joace.
- Folosiți haine care pot fi îmbrăcate și dezbrăcate cu ușurință: pantaloni cu bandă elastică la talie, scurte fără bandă elastică la talie, haine cu încheietori din bandă Velcro în loc de capse și nasturi. În general, copiilor le este mai ușor să îmbrace și să dezbrace haine largi, cu o mărime sau două mai mari.
- Există căi simple de modificare a hainelor, pentru a ușura procesul îmbrăcării și dezbrăcării. Una dintre acestea este aplicarea pe scurtă a mai multor fâșii de bandă Velcro, astfel încât copilul să nu încheie fermoare sau

nasturi. În cazul în care copilul este gata să învețe să încheie și să descheie nasturii, lărgiți cheutorile hainei. Copilului cu tonus muscular slab sau cu mușchi nedevelopați, îi puteți prinde de limba fermoarului un cerc de la perdeaua de duș, în așa fel încât el să-l poată apuca cu toată mâna și să-l tragă în sus sau în jos.

- Pentru a învăța copilul cum să îmbrace singur scurta, puteți folosi mai multe strategii: (1) Întindeți scurta cu fața în sus pe podea sau pe masă, cu gulerul spre copil. Arătați-i cum să-și treacă brațele în mâneci și cum să-și tragă scurta peste cap. (2) Încheiați fermoarul pe jumătate, astfel încât copilul să poată „intra” în scurtă. (3) Prindeți scurta de funia pentru rufe cu două cârlige. Învățați copilul să se apropie de scurtă cu spatele și să-și treacă brațele în mâneci. Când copilul va păși înainte, scurta se va desprinde de pe funie. (4) Întindeți jacheta pe scaunul copilului, așezați-l pe copil pe același scaun. Învățați copilul să bage mâna într-o mânăcă și acordați-i ajutor. Dacă este necesar, repetați aceeași procedură și pentru cea de-a doua mână.

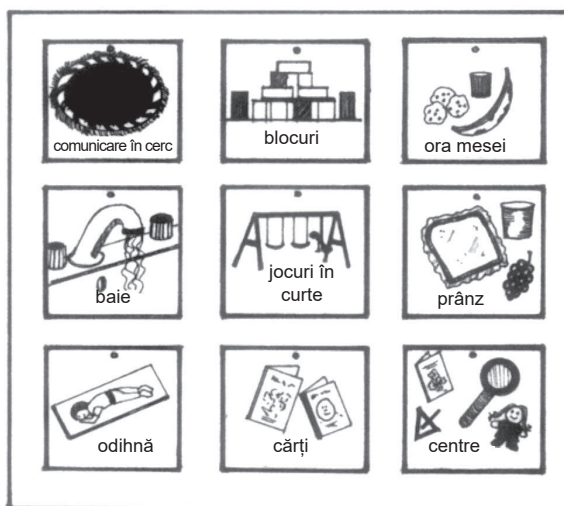
- Transformați sosirea la grădiniță într-un eveniment de rutină, similar celorlalte activități de pe parcursul zilei. Una dintre modalități este întâmpinarea zilnică a fiecărui copil cu un cântecel sau poezioară. Cântecul/poezia se pot referi la acțiunile de tranziție, pe care copilul trebuie să le efectueze înainte de a merge să se joace. De exemplu: „Bună dimineața, Mihai! Bună dimineața, Mihai! Mă bucur să te văd. Intră, intră. Atârnă hainele în cui. Atârnă hainele în cui. Apoi alege o fișă de activități și joacă-te puțin”.

- Dacă este oportun, asigurați-vă că fiecare copil este salutat de același adult în fiecare dimineață și același adult își ia rămas bun de la ei în fiecare seară. Pentru dezvoltarea încrederii și sentimentului de deținere a controlului este necesară consecvența.

- Pentru a-i ajuta pe copii să păstreze ordinea în timp ce trec dintr-un cerc în altul, dați-le să se țină de o funie, marcată cu panglici de hârtie colorată la intervale de 60 cm.

- Puneți în clasă un panou cu programul zilei, reprezentat în imagini. Le puteți aminti copiilor despre programul zilei la trecerea de la o activitate la alta.

- Afișați fotografia sau un bilețel cu numele copilului lângă fotografia centrului în care el urmează să treacă.

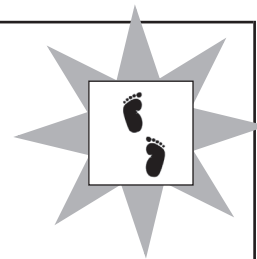
Deficiențe ortopedice

Copilul cu deficiențe ortopedice adeseori are nevoie de ajutor pentru a se deplasa dintr-un centru în altul. Ajutorul poate consta în asistența fizică, când un adult sau un coleg împinge căruciorul sau deschide ușa, sau scoate copilul din cărucior și îl coboară pe podea, sau îi oferă copilului echipamentul adaptiv necesar. Una dintre problemele de bază ale copilului cu deficiențe ortopedice pe parcursul tranziției este faptul că el nu este capabil să se deplaseze dintr-un centru în altul în aceeași perioadă de timp ca și colegii lui. Adeseori, în grabă, pedagogii efectuează acțiunile pe care copilul le-ar fi putut efectua de sine stătător, dacă ar fi avut mai mult timp la dispoziție. În această situație, pedagogul se confruntă cu o dilemă: el ar dori să încurajeze independența copilului, dar știe că, în acest caz, copilul va avea nevoie de mult mai mult timp pentru a efectua aceleași sarcini ca ceilalți copii. Este oare mai bine ca toți copiii să aștepte până copilul cu deficiențe ortopedice se îmbracă sau ar trebui să-i ajutați pentru a satisface interesele întregii clase? Sperăm că unele din sugestiile ce urmează le vor ajuta copiilor cu deficiențe ortopedice să dea dovadă de independență maximă în contextul limitelor de timp ale unei zile tipice la grădiniță.

- Puneți la dispoziția copilului un cuier și un dulap pentru haine la capătul rândului de dulapuri, nu la mijlocul lui. O astfel de amplasare îi va oferi copilului mai mult spațiu, fără a-i deranja pe colegii care stau lângă dulapurile lor.
- Plasați cuierul și dulapul de haine astfel, încât copilului să-i fie comod să ajungă la ele din scaunul cu roțile. S-ar putea să apară necesitatea să ridicați sau să coborâți cuierul și dulapul de haine la nivelul copilului.
- Când copilul va îmbrăca scurta sau puloverul, învățați-l să înceapă cu mâna afectată. În timp ce va dezbrăca haina, va scoate din mânecă mai întâi brațul afectat. Unele dintre tehnicile de îmbrăcare incluse în compartimentul privind întârzierile în dezvoltare ar putea fi potrivite pentru copiii cu deficiențe ortopedice, dar ar trebui să consultați ergoterapeutul, pentru a obține informații mai concrete.
- Unii copii cu deficiențe ortopedice neînsemnate preferă să șadă pe podea sau pe un scaun pentru copii în timp ce se îmbracă sau se dezbracă. Alți copii preferă suportul suplimentar oferit de pufuri, scaune speciale fără picioare sau perne puse la spate și din părți.
- Copilul din scaunul cu roțile poate să se simtă util dacă îl rugați să țină ușa, în timpul tranziției, până trec toți copiii. Aceasta este perioada perfectă pentru a găsi activități potrivite pentru copiii cu deficiențe ortopedice. Dat fiind că acești copii

se deplasează mai încet dintr-un punct în altul, rugați-i să înceapă tranziția cu câteva minute mai înainte, pentru a-și ocupa din timp „postul”.

- Amenajați încăperea astfel încât toate centrele să fie accesibile. Uneori, poate apărea necesitatea să reamplasați mobila, astfel încât copilul în scaunul cu roțile, copilul care se deplasează cu ajutorul unui dispozitiv de suport special sau copilul cu cârje să se poată deplasa liber. De asemenea, verificați dacă preșurile și covoarele nu sunt îndoite în sus la capete și nu sunt lunecoase; dacă este necesar, lipiți marginile lor de podea cu bandă adezivă.
- Încercați să efectuați tranziția în grupuri mici, nu cu întreaga clasă odată. De exemplu, copilul cu deficiențe ortopedice poate merge în camera de baie cu un grup și se poate întoarce în clasă cu alt grup, având la dispoziție mai mult timp pentru a-și face toaleta de sine stătător.
- Dat fiind că unii copii cu deficiențe ortopedice nu pot părăsi de sine stătător centrul de activitate, ei rămân blocați aici, chiar dacă au terminat joaca. Oferiți-i copilului șansa să facă alegeri cât mai des, ca să aibă ocazia să vă informeze când este gata pentru tranziția spre alt centru, sau oferiți-i posibilitatea de a vă comunica când are nevoie de ajutor pentru a trece în următorul centru. De exemplu, prindeți un clopoțel de scaunul cu roțile sau permiteți-i să folosească dispozitivul de comunicare electronic.
- Permiteți-le colegilor să-i ajute copilului cu deficiențe ortopedice în timpul tranziției. Desigur, va fi necesară supravegherea permanentă a unui adult, dar tranziția le oferă copiilor cu niveluri diferite de dezvoltare a abilităților posibilitatea perfectă de a interacționa în contextul unor activități utile.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

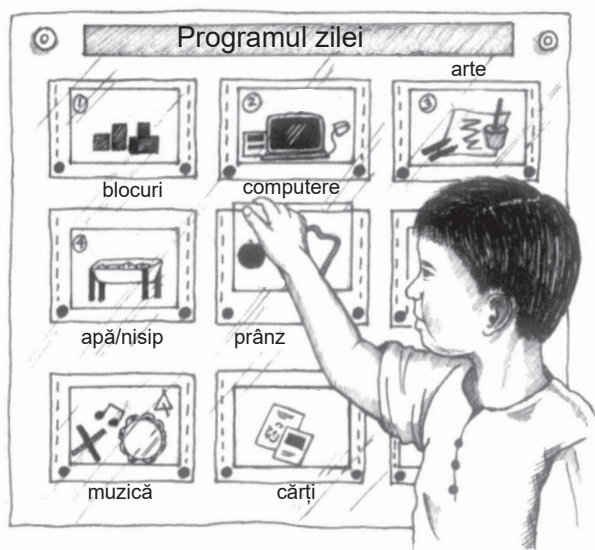
Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști adeseori se axează pe executarea unor acțiuni repetitive neadecvate, până când alte persoane nu contribuie la tranziția lor spre altă activitate. Când se înregistrează acest tip de comportament, care include răsucirea interminabilă a roților, legănatul exagerat, fluturarea brațelor și alte activități ce cauzează iritare, este necesar ca dvs. să le ajutați acestor copii în mod activ nu numai să efectueze tranziția de la o activitate la alta, dar și tranziția de la activitățile preferate care îl izolează de colegi la activitățile de joacă mai productive. Mulți dintre copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autiști beneficiază de instruire specializată din partea profesioniștilor atât la grădiniță, cât și acasă. În lucrul cu acești copii în prezent se aplică metodici diferite. Toți profesioniștii și părinții trebuie să coordoneze metodicile folosite, pentru a asigura, zi de zi, un grad cât mai înalt de consecvență. Conform datelor curente, 75%-

80% din copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autiști sunt retardați mintal. Studiați compartimentul cu privire la întârzierile în dezvoltare, pentru a obține cunoștințe suplimentare referitor la modurile de modificare a tranziției în vederea satisfacerii nevoilor acestor copii.

- Pregătiți un panou cu programul zilei în imagini – fotografii sau desene. Prezentați și discutați programul zilei în timpul întâlnirilor de dimineață.

- Plasați imaginile ce reprezintă activitățile planificate pe cartele care pot fi introduse în buzunarul de plastic de pe panou, astfel încât dvs. sau copilul însuși să poată extrage cartela potrivită înainte de fiecare tranziție, pentru a accentua faptul că în curând va fi timpul de trecere la o altă activitate.
- Încercați să îmbrăcați și să dezbrăcați copilul în aceeași consecutivitate, de fiecare dată: de exemplu, mai întâi mânușile, apoi căciula, apoi geaca. Lăudați copilul pentru orice tip de ajutor pe parcursul acestei activități, indiferent de faptul cât de nesemnificativ vă pare: „Ai întins mâna ca să-ți pot scoate mânușa. Mulțumesc”.
- Accentuați caracterul neschimbat al rutinei de îmbrăcare și dezbrăcare, folosind pictograme, desene sau fotografii care ilustrează fiecare pas al procesului. Desenele alb-negru sunt mai potrivite decât fotografiile.
- Multor copii cu dereglări profunde de dezvoltare, autism sau întârzieri în dezvoltare care au abilități de vorbire slab dezvoltate le este greu să înțeleagă de ce toți îmbracă hainele groase. Este oare timpul de dus acasă sau timpul de jucat în aer liber? În cazul acestor copii, pot fi folosite imagini, pentru a le da de înțeles de ce trebuie să se îmbrace. De exemplu, imaginea unui autobuz școlar sau a unui microbuz poate sugera că a venit timpul de dus acasă, iar imaginea unui teren de joacă sau a unei piese de echipament pentru joacă în aer liber ar semnaliza că a venit timpul pentru joacă în curte.
- Folosiți aceleași cuvinte sau fraze simple, pentru a-i comunica de fiecare dată copilului care este sensul tranziției respective. De exemplu: „Întâlnirea a luat sfârșit”, „Este timpul mesei”, „Haideți cu toții afară” și „Atârână paltonul aici”. Când vă adresați copilului, coborâți la nivelul lui.
- Folosiți cântece tematice, pentru a-i da de înțeles copilului ce activitate urmează. Alcătuiți propriile cântece sau studiați lista cântecilor cu idei privind activitățile de tranziție în introducerea la acest capitol, pagina 133.

■ Copilul cu deficiențe profunde de dezvoltare sau autist poate să nu reacționeze la cântecelul ce-i îndeamnă pe copii să facă ordine, folosit în multe grădinițe. Puteți să vă apropiați de copilul care continuă să se joace și să-i cântați sau să șoptiți încet cântecelul, ajutându-l să strângă jucăriile. În timp ce modelați comportamentul dorit, lăsați obiectele să cadă în coș cu zgomot exagerat, dându-le drumul de la înălțime. Unii copii vor trebui îndrumați prin plasarea mâinilor lor peste mâinile pedagogului, pentru a-i învăța să strângă jucăriile.

■ Unii copii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism sunt fascinați de obiectele mecanice, de exemplu, de întrerupătoare. Puteți canaliza acest interes, implicând copilul într-o activitate utilă – permiteți-i să stingă și să aprindă de câteva ori lumina, pentru a-i înștiința pe ceilalți copii că a venit timpul pentru tranziție.

■ Dacă unii copii cu dereglări profunde de dezvoltare au tendința să sară în permanență, folosiți săriturile ca mijloc de deplasare a tuturor copiilor dintr-un centru în altul. Acesta este un exemplu de încorporare a comportamentului neadecvat în rutina zilnică, transformându-l într-o activitate utilă.

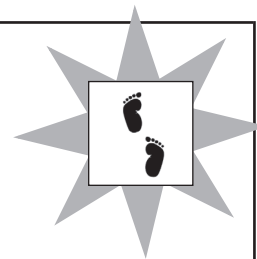
■ În cazul unor copii care manifestă interes sporit față de litere și cifre chiar și la o vârstă fragedă, puteți marca prin cifre sau cuvinte fiecare activitate a programului zilnic. Scrieți informația pe o coală de hârtie, în așa fel încât copilul să dispună de o imagine a rutinei zilnice, pentru a-l ajuta să înțeleagă ce se întâmplă când copiii trec de la o activitate la alta.

■ Folosiți muzică lentă, ritmată, pentru a le ajuta copiilor să se calmeze în timpul prevăzut pentru odihnă. Muzica instrumentală este o alegere mai reușită decât cântecele.

■ Oferiți-i copilului posibilitatea de a beneficia de alte stimulente senzoriale cu efect calmant. De exemplu: lăsați-l să se culce sub un morman de saltele moi, să se înfășoare strâns într-o plapumă, să se culce într-un sac de dormit care să-l înconjoare din toate părțile, să îmbrace o vestă cu greutate sau să-și pună în spate un ghiozdan greu. Nu uitați să modificați greutatea vestei sau a ghiozdanului la fiecare 10-15 minute sau să înlăturați greutatea peste 20 de minute.

■ Dacă îi este greu să renunțe la o activitate și să treacă la activitatea următoare, lăsați copilul să ia din centrul în care se joacă un obiect care îi va da siguranța că poate să revină aici pe parcursul zilei.

■ Altă opțiune este să-i aduceți copilului un obiect din centrul în care urmează să treacă. De exemplu, dacă copilul nu vrea să treacă din centrul *blocuri* în centrul gospodărie casnică, aduceți-i o jucărie din centrul *gospodărie casnică*.

- Unii copii vor avea nevoie de ajutor direct pentru a efectua tranziția dintr-un centru în altul, chiar după ce veți efectua modificările menționate mai sus. S-ar putea să motivați copilul, oferindu-i premii de încurajare – mâncare sau jucăria preferată –, dar trebuie să discutați această strategie cu părinții lui și cu alți profesioniști care lucrează cu el.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Copiii cu deficit de atenție, copiii hiperactivi și copiii cu deficiențe comportamentale au nevoie de rutină și structurare. Unii copii cu deficiențe comportamentale provin din familii cu mediu haotic și dezorganizat, unde nu știu niciodată la ce să se aștepte; deci, este extrem de important ca la grădiniță și la școală copiii să urmeze o rutină bine stabilită. Deși în orice zi copilului poate să-i fie greu să treacă de la o activitate la alta, tranzițiile calme, consecvente pot să-l ajute să se simtă mai încrezător și să-i umple ziua cu sens.

- Copiii trebuie să știe la ce să se aștepte – ce va avea loc la început, ce va urma etc. Încurajați respectarea rutinei pe parcursul zilei, amintindu-le copiilor despre programul zilei, atârând pe perete o bandă cu imagini pentru a ilustra evenimentele zilei, petrecând câteva minute în liniște dimineața, când copiii sosesc la grădiniță, pentru orientare generală.
- Unor copii le este necesar, după ce au sosit la grădiniță, să stea liniștiți lângă un adult timp de câteva minute. Până a veni la grădiniță, ei deja au trecut prin două tranziții – mai întâi au ieșit din casă și s-au urcat în autobuz sau automobil, iar apoi au coborât din transport și au venit în clasă. În afară de aceasta, dimineața, acasă copilul trece printr-o serie de tranziții – ridicarea din pat, toaleta de dimineață, dejunul, îmbrăcarea – toate acțiunile fiind efectuate contra cronometru. Până copilul ajunge la grădiniță, el deja este stresat din cauza eforturilor de a respecta limitele de timp.
- Unii copii preferă să sară și să alerge imediat cum au ajuns la grădiniță – este timpul perfect pentru a se „dezmoți”. S-ar putea să decideți că este mai potrivit să le permiteți să se joace afară după ce vin la grădiniță, în loc să-i duceți deodată în clasă. Posibil, în clasă sunt destul de mulți adulți, pentru a le oferi copiilor posibilitatea să aleagă dacă vor să petreacă puțin timp în liniște ori vor să se joace activ.
- Una dintre căile de evitare a problemelor tipice de dimineață, cum ar fi împingerea sau lovirea colegilor, constă în reducerea timpului de așteptare. Planificați tranziția astfel, încât grupuri mici să se miște dintr-un loc în altul, fără ca să aștepte în plus.

■ Încercați să încorporați în perioada de tranziție activități cum ar fi fredonarea cântecelor, imitarea gesturilor și mimicii, imitarea mișcărilor de robot sau mișcărilor elefantului. Puteți studia și alte idei expuse în cartea lui Jean Feldman *Transition Time: Let's Do Something Different* sau în cartea lui J. Grace *Preschool Games: Terrific Transitional Activities for Your Preschool Classroom*.

■ Pe copilul captivat de o anumită activitate și căruia îi este greu să renunțe la ea, lăsați-l să-și ia un obiect din centrul respectiv, pentru a fi sigur că va putea reveni aici.

■ Cu aproximativ zece minute înainte de sfârșitul activității, anunțați-i pe copii că în curând vor trebui să treacă la altă activitate; amintiți-le de mai multe ori pe parcursul următoarelor zece minute despre tranziția ce urmează.

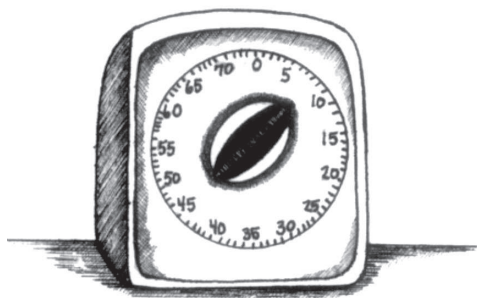
■ Încercați să coordonați strategiile aplicate în timpul tranzițiilor cu cele folosite de părinți acasă. Discutați cu părinții strategiile care aduc rezultate și despre strategiile fără folos, pentru a elabora un sistem satisfăcător și pentru părinți, și pentru dvs.

■ Între activități, rugați copiii să se adune pe covorul unde au loc întâlnirile. Permiteți-le să se așeze sau să se regroupeze timp de un sfert de minut, înainte de a trece la următoarea activitate.

■ Încercați să pregătiți totul pentru activitatea următoare, pentru a reduce timpul de așteptare. Mulți copii devin iritați și agresivi dacă trebuie să aștepte prea mult.

■ Copiii mici adeseori nu sunt în stare să determine dacă colegii s-au lovit de ei, i-au atins accidental sau intenționat. Adeseori, prima reacție a copilului este să-l lovească pe „agresor”. Asigurați-vă că în timpul tranzițiilor între copii există suficient spațiu liber. Efectuați tranziții în grupuri mici, aranjați copiii în șirag de-a lungul unor semne făcute pe podea sau prin legarea de o funie a panglicilor colorate, încercați să reduceți la minimum durata perioadelor de așteptare.

■ Dat fiind că multor copii le este greu să se concentreze asupra unei activități, s-ar putea să se bucure când vine timpul tranziției. Folosiți un ceasornic pentru a anunța sfârșitul activității. Fixați ceasornicul să sune după o perioadă rezonabilă de timp, pentru a le permite copiilor să se joace într-un mod eficace.

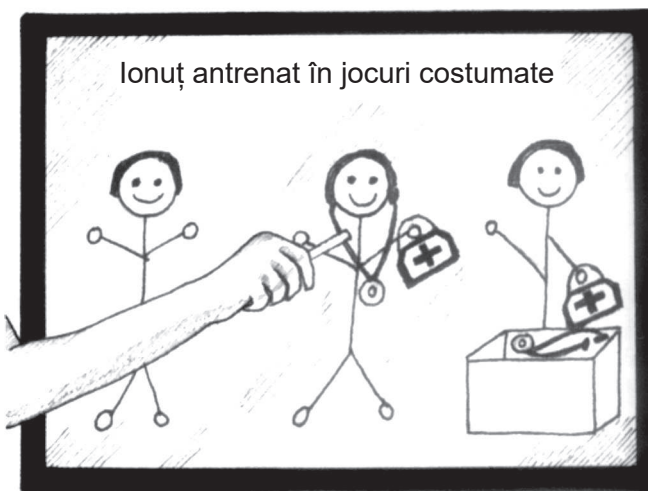

Probleme legate de planificarea activităților motorii

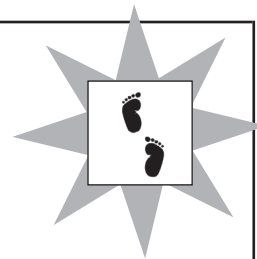
Majoritatea tranzițiilor prevăd strângerea jucăriilor și deplasarea spre o altă parte a încăperii, pentru a începe o activitate nouă. Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii ar putea să nu întâmpine dificultăți în timpul tranzițiilor, căci problemele de ordin fizic sunt, de regulă, minime, existând multe posibilități pentru a exersa pe parcursul zilei. Dat fiind că tranzițiile se efectuează, de obicei, în grup, copilul poate mai întâi să observe ce fac colegii lui, iar apoi să imită acțiunile lor. Probabil, perioadele de tranziție cele mai dificile pentru copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii sunt cele de îmbrăcare și dezbrăcare. Multe sugestii pentru soluționarea acestei probleme pot fi găsite la paginile 133-135, în compartimentul referitor la copiii cu întârzieri în dezvoltare, și sunt potrivite și pentru copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii.

- Încurajați copiii să descrie oral încotro se îndreaptă în timp ce trec dintr-un centru în altul. Discutarea în prealabil a consecutivității acțiunilor uneori le ajută copiilor cu probleme legate de planificarea activităților motorii să-și creeze o imagine mentală a modului în care trebuie să se miște corpul pentru a trece la activitatea următoare.
- Asigurați-vă că în calea copiilor nu sunt obiecte de prisos, pe care ei să trebuiască să le înconjoare.
- Rugați copilul să strângă obiectele grele înainte de efectuarea tranziției. Astfel de activități le oferă copiilor stimuli senzoriali necesari mușchilor și articulațiilor care le ajută să-și planifice și să-și organizeze mișcările.

- După ce copilul ajunge în centrul următor, încurajați-l să descrie oral planul de activitate: ce va face și cum anume. Verbalizarea le ajută copiilor să se organizeze și să planifice acțiunile. Folosiți acest tip de intervenție și în timpul îmbrăcării și dezbrăcării.
- Pe lângă verbalizarea planului de acțiuni, puteți desena imagini simple, pentru a ilustra planul copilului, în timp ce el îl descrie. Desenul îl poate ajuta să-și creeze o imagine mentală a activității, care îi va fi de folos data viitoare.

- Simplificați procesele de îmbrăcare și dezbrăcare, repetând aceiași pași, în ordine neschimbată, de fiecare dată. Folosiți strategia de instruire în lanț invers.

Deficiențe de vâz

Copilul cu deficiențe de vâz poate avea nevoie de mai mult timp decât ceilalți copii pentru a se obișnui cu atmosfera grădiniței și toate tranzițiile din clasă. Copilul ar putea prefera să rămână zile sau chiar săptămâni întregi în același centru, în loc să participe împreună cu alți copii în diverse activități și la tranziții, pentru a obține informația auditivă despre programul zilei și tipurile de activități tipice. Înainte de a-i cere să participe la toate tranzițiile pe parcursul zilei, oferiți-i copilului cu deficiențe de vâz posibilitatea de a se simți în siguranță într-un mediu nou pentru el.

- Alegeți pentru copil un cuier și un dulap de haine la începutul sau la sfârșitul rândului și aplicați un indiciu tactil. Folosiți același indiciu pentru a marca alte obiecte ce îi aparțin copilului, de exemplu, salteaua sau scaunul. În calitate de indiciu tactil puteți folosi o fâșie de hârtie abrazivă, de bandă Velcro sau o panglică de mătase.

- În loc de un indiciu tactil pentru dulapul de haine, folosiți un indiciu auditiv, de exemplu, un clopoțel. Atârnați-l chiar de-asupra cuierului copilului.

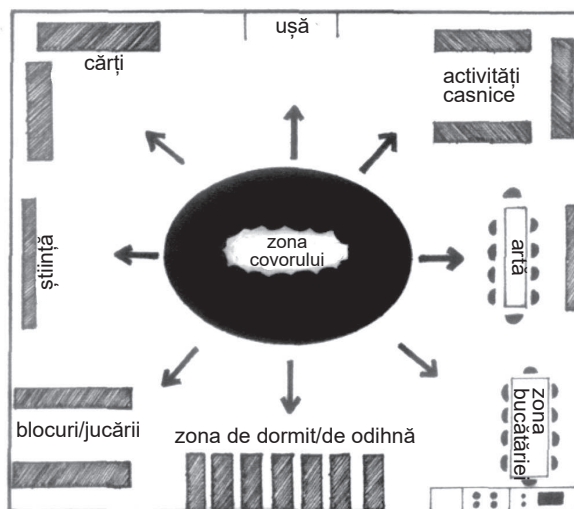
- Oferiți-i copilului informație orală despre amplasarea diferitelor obiecte în încăpere. Lângă fereastră se află masa cu nisip sau dulapurile de haine. Iată rafturile pentru blocuri. Ce o să găsești dacă treci de cealaltă parte a rafturilor?

- Folosiți preșul pentru întâlniri ca punct de pornire în timpul tranzițiilor. Învățați copiii să revină întotdeauna pe preș după activități, pentru a porni apoi în alt centru și a participa la alte activități.

Aceasta poate fi o modalitate eficace de a-l informa pe copil despre amenajarea încăperii, întrucât el va dispune de un punct de referință. Toate obiectele din încăpere pot fi identificate în raport cu preșul pentru întâlniri.

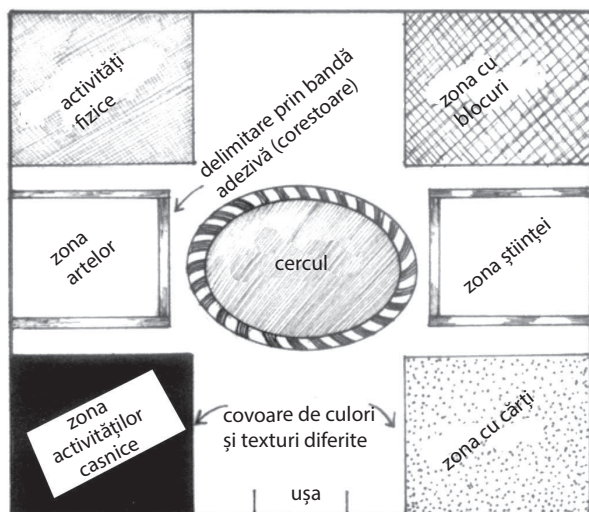
- Uneori, copilul se poate plimba fără un scop anume prin încăpere, în timp ce ar trebui să se afle într-un centru anumit. Nu vă grăbiți să interveniți, căci este posibil ca el să exploreze opțiunile, adunând minuțios informație în baza surselor auditive din jurul său.

- Perioada de tranziție constituie o posibilitate pentru a încuraja folosirea abilităților sociale, în

special în ceea ce privește solicitarea și oferirea ajutorului. Copilul ar putea avea nevoie de asistență la dezbrăcare când vine la grădiniță și la îmbrăcare când pleacă acasă. Ați putea modela situația când el trebuie să solicite ajutorul colegului sau al adultului sau ați putea instrui copilul cum să dea de știre când are nevoie de ajutor și cum să ceară ajutorul necesar.

- Delimitați diferite zone ale camerei prin preșuri de culori diferite sau prin marcarea liniilor de delimitare a zonelor: preș universal în centrul blocuri, preș cu altă textură în zona întâlnirilor și bandă corectoare pentru definirea granițelor centrului artă.
- Altă modalitate de definire a zonelor este vopsirea muchiilor rafturilor, meselor și ușilor în culori contrastante sau lipirea pe muchii a benzii adezive colorate.
- Lipiți sau capsăți fâșii de bandă Velcro pe pereți și pe mobilier, pentru a marca direcțiile de mișcare prin încăpere.

- Rezervați timp suplimentar pentru efectuarea tranziției. Dacă are nevoie de ajutor direct, mergeți în fața copilului sau lângă el. Nu trebuie să vă atingeți de copil, dar permiteți-i să vă apuce de braț sau de mână.
- Transformați încăperea într-un mediu fără riscuri pentru copilul cu deficiențe de văz, căptușind colțurile ascuțite ale mobilei cu un strat gros de stofă sau de vată și eliminând mormanele de obiecte lăsate pe podea. Încercați să transformați încăperea într-un spațiu bine organizat, amenajat într-un stil simplu.
- Folosiți în mod consecvent indicii auditivi, pentru a marca tranzițiile. De exemplu, sunetul clopoțelului poate însemna că au mai rămas cinci minute până la tranziție, un cântecel sau o poezie pot marca începutul perioadei de tranziție.

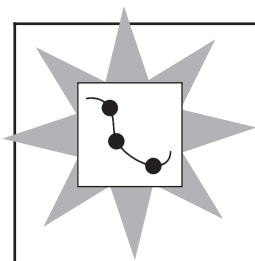
Centrul motricitate fină

Motricitatea fină, în cazul copiilor de vârstă școlară, reprezintă abilitățile legate de scris, colorat și tăiat. În același timp, motricitatea fină a preșcolarului include abilitățile care îl pregătesc pentru activitățile școlare. La treapta preșcolară, copiii sunt încurajați să rupă cât mai multă hârtie cu mâinile, să se joace cu argila de modelat, cu obiecte mărunte – mărgel, fasole, bănuți, precum și să participe la activități care pot fi efectuate cu ambele mâini – înșurubarea mutelcilor și deschiderea diferitelor pachete. Activitățile de dezvoltare a motricității fine includ și efectuarea acțiunilor de rutină – închiderea etanș a pungilor, ridicarea de jos a bănuților, apucarea obiectelor cu cleștele, folosirea stropitorilor în timpul curățeniei, împăturirea rufelor (de exemplu, a șervetelor de față) și atârnarea pe sfoară a rufelor spălate.

S-ar putea ca dvs. să fi întâlnit ergoterapeuți sau alți specialiști, care în timpul discuțiilor despre motricitatea fină menționează astfel de noțiuni ca: „apucare”, „slobozire”, „forța mâinilor și degetelor”, „coordonarea mișcărilor cu privirea”, „coordonarea bilaterală” (folosirea concomitentă a ambelor mâini) și „determinarea mâinii dominante”. Deși acești termeni sunt utili pentru descrierea motricității fine a copilului și pentru elaborarea unui program de terapie clinică, ar trebui să analizați activitățile de dezvoltare a motricității fine din clasa dvs. ca posibilități de exersare a tuturor aspectelor de dezvoltare a motricității fine de către copii.

Adeseori, părinții sunt îngrijorați de problema determinării mâinii dominante. Acest fapt depinde de ereditate și de maturitatea sistemului nervos al copilului. Deși unii copii încep să manifeste preferința față de folosirea preponderentă a unei mâini la o vârstă timpurie – un an sau doi ani, mulți copii au nevoie de mai mult timp pentru a folosi ambele mâini în aceeași măsură, înainte de a determina care mână este dominantă. Chiar dacă copilul „a decis” să folosească mâna stângă ca să scrie sau să coloreze, totuși, el poate da preferință mâinii drepte pentru a tăia cu foarfecele. O astfel de dezvoltare a abilităților este destul de des întâlnită, cu preponderență la copiii pe care i-am putea numi stângaci. Cercetările curente arată că mulți copii continuă procesul de determinare a mâinii dominante până la vârsta de șapte ani; deci, nu pierdeți prea mult timp, făcându-vă griji cu privire la această problemă în clasa cu copii mici. Pur și simplu, continuați să le oferiți copiilor cât mai multe posibilități pentru a-și folosi ambele mâini, iar restul se va rezolva de la sine.

Motricitatea fină se dezvoltă numai după ce s-au dezvoltat bine mușchii grosieri și continuă să se îmbunătățească cu timpul, în urma practicii. Este greu de subestimat importanța dezvoltării motricității grosiere și stabilității articulațiilor corespunzătoare pentru dezvoltarea unor abilități mai avansate, cum ar fi scrisul și coloratul, încheierea nasturilor, manipularea obiectelor

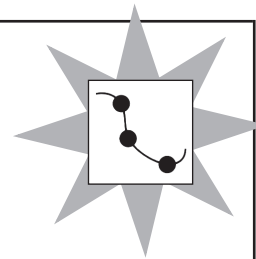
mărunte pentru colaje, folosirea clamelor. Dacă trunchiul copilului are mușchii nedevelopați, mușchii din regiunea umerilor nu stabilizează articulația umărului suficient de bine, iar mâna copilului, în consecință, se mișcă prea liber. Când se întâmplă acest lucru, mâna și degetele nu dispun de o bază stabilă necesară, iar aceasta rezultă în dezvoltarea insuficientă a abilităților de apucare, mișcări nesigure și reacții coordonate de slobozire slab dezvoltate.

Stabilitatea articulațiilor acestor copii poate fi comparată cu cea a unui tăvălug pentru spoit. Închipuiți-vă cât de greu ar fi să-l folosiți dacă cilindrul nu ar fi prins bine de mâner și s-ar clătina în toate direcțiile. Probabil, nu veți putea deține controlul necesar asupra mișcărilor tăvălugului și v-ați irita destul de repede. Desigur, întotdeauna puteți să vă permiteți luxul de a merge la magazin și a înlocui piesa care nu funcționează bine, pe când copilul care nu deține controlul deplin asupra articulațiilor trebuie să descopere modalități pentru a compensa acest neajuns sau va eșua. Unele dintre sugestiile propuse în compartimentele ce urmează le oferă copiilor cu mușchi insuficient dezvoltati sau cu mușchi slabi modalități alternative de lucru cu mărgelile, blocuri, cuie și alte obiecte mărunte. De asemenea, vă îndemnăm să le propuneți copiilor activități care le vor ajuta să-și dezvolte mușchii grosieri și stabilitatea articulațiilor necesare pentru jocurile cu obiectele mărunte. Aceste activități includ săpatul, jocurile ce necesită eforturi de tragere și împingere (cărucuri, roabe, hârlețe și alte instrumente pentru săpat etc.), jocurile în poziția „în patru labe” și mișcarea din loc a obiectelor grele.

Din păcate, copiii care ar trebui, după părerea dvs., să exerseze cel mai mult abilitățile de motricitate fină sunt anume acei copii care evită astfel de activități. Probabil, acești copii au încercat să participe la activități ce necesită lucru cu obiecte mărunte, dar li s-a părut prea greu sau deranjant. Unii copii simt anxietate când nu reușesc să manipuleze cu succes obiectele mărunte, iar alții renunță la astfel de activități. Copilului cu reacție de apărare tactilă i-ar putea fi greu să tolereze îndrumările directe, prin plasarea mâinilor pedagogului peste mâinile lui, dacă trebuie să lucreze cu obiectele care îi par neplăcute la atingere. În acest capitol, vă oferim sugestii pentru a ajuta toți copiii, inclusiv pe cei cu reacție de apărare senzorială, să participe la activitățile din centrul *motricitate fină*.

În conformitate cu schema de dezvoltare tipică a motricității fine a copiilor mici, la 2 ani copilul ar trebui să înceapă să imită mângăleli circulare, să traseze linii pe verticală și pe orizontală, ținând pastelul strâns în pumn. De asemenea, la 2 ani copilul știe să pună „covrigi” din plastic sau lemn pe un știft și să plaseze cuie mari pe tăblia cu cuie. La vârsta de 2-3 ani copilul învață să înșire pe sfoară mărgelile, să răsfoiască cărți, să taie cu foarfecile și să plaseze obiectele de forma necesară pe tăblia cu cuie, bile etc. La aceeași vârstă, copiii renunță la strângerea pastelului în pumn și încep să-l țină între degete, de asemenea, încep să dea preferință folosirii uneia dintre mâini în timpul activităților. Când copilul atinge vârsta de 4 ani, el poate construi turnuri din nouă blocuri, poate

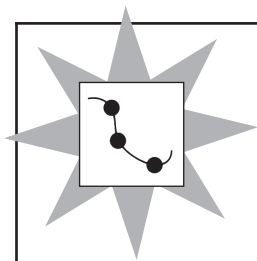
bate ținte și cuie cu ciocanul, copia circumferințe și cruci. De regulă, copiii învață să țină pastelul între 3 sau 4 degete, deși mișcă creionul din încheietură sau din cot. La 4 ani, copiii pot asambla jocuri „puzzle” din 7-15 piese. La vârsta de 5 ani, copiii pot tăia cu foarfecele de-a lungul unei linii continue, copia cruci și pătrate pe hârtie, scrie câteva litere ale alfabetului. Copiii de 5 ani și mai mari nu folosesc în aceeași măsură mișcările din cot sau din articulația mâinii la colorat și încep să demonstreze mișcări eficiente ale degetelor, pentru a controla deplasarea pastelului pe hârtie.

Până acum am discutat despre dezvoltarea motricității fine în cadrul centrului corespunzător. Pe de altă parte, lucrul cu obiectele mărunte poate constitui și un element al dezvoltării abilităților și formării conceptelor. Jocurile de sortare, clasificare și memorizare pot fi încorporate în activitățile din centrul *motricitate fină*, făcând uz de sugestiile propuse în acest capitol.

Sugestii generale

- Pentru dezvoltarea mușchilor fini și dexterității sunt foarte potrivite activitățile de autodeservire. Încurajați copiii să se descurce singuri cu nasturii, fermoarele, capsele, oferindu-le numai ajutorul absolut necesar.
- Încurajați părinții să-i implice pe copii în lucrul casnic: împăturirea șervetelor de față, strângerea jucăriilor.
- Asigurați-vă că activitățile sunt suficient de interesante pentru a capta atenția copilului. Includeți unele dintre materialele ce urmează în centrul *motricitate fină*: hârtii de grosime diferită pentru tăiat cu foarfecele, capse, nasturi și fermoare, table cu cuie (*geoboard*), seturi pentru baterea cuielor, mărgelile care pot fi prinse în lanț fără sfoară și alte jucării similare, blocuri „Bristle”, cutii de diferite forme, blocuri de lemn de diferite dimensiuni, blocuri „Lego”, jucării modulabile (de tip „matrioșca”), mărgelile de lemn și sfori, panglici, șireturi pentru pandantive, bigudiuri, nasturi, paie de plastic, mosorele, role de la hârtia igienică, clame, bomboane în formă de inele, jocuri „puzzle”, seturi de construit diverse mecanisme, jucării de tipul „Mr. Potato Head”, „Lite Brite”, „Bedbugs”, jucării cu arc, păhărele de plastic colorate, clește de rufe, melesteuri, clește, pensete, obiecte mici care pot fi împinse prin orificiile tăiate în capacele de plastic ale unor cutii sau vase, păpuși care pot fi îmbrăcate și dezbrăcate, hăinuțe lavabile care pot fi întinse pe funia cu rufe, abțibilduri, ciocane-jucărie, semințe, cretă pentru desenat pe asfalt, cerneală pentru aplicarea ștampilelor.
- Mulți copii au nevoie de un mediu liniștit când însușesc abilități noi de motricitate fină. Blocați cu paravane elementele care pot distra copilul, atârând bucăți de stofă de tavan sau punând la mijlocul mesei rafturi mici de cărți. Paravane de masă pot fi procurate, de asemenea, în rețeaua comercială.

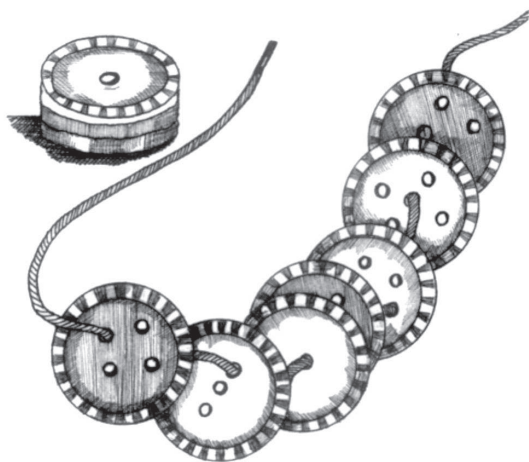

Întârzieri în dezvoltare

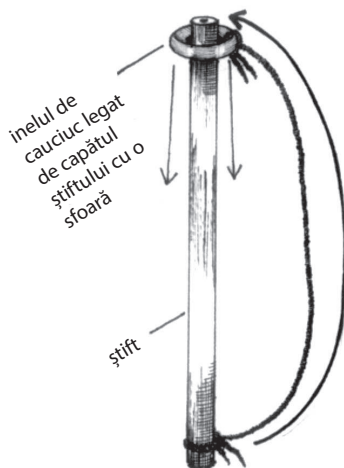
Spre deosebire de copiii cu dezvoltare normală, cei cu întârzieri în dezvoltare adeseori au nevoie de activități mai structurate și de îndrumare în timp ce manipulează obiectele mărunte. Copilul de 3 ani cu un nivel de dezvoltare de 2 ani, în majoritatea domeniilor va considera iritante și plicticoase cele mai multe activități de dezvoltare a motricității fine. Deși copilul nu este capabil să înșire măregele pe sfoară, s-ar putea să-i placă să împingă măregele prin orificiul din capacul unui vas. Modificarea activităților pentru a corespunde nivelului de dezvoltare a copilului îi va ajuta să se joace timp mai îndelungat, încrezător și mulțumit.

Copiii cu întârzieri în dezvoltare se pot confrunta în centrul *motricitate fină* cu riscuri potențiale de sănătate și siguranță. Unii dintre acești copii explorează mediul, ducând toate obiectele la gură. Obiectele de pe masa din centrul *motricitate fină* pot fi destul de mici, încât copilul să le înghită sau să se înece cu ele; deci, acești copii trebuie supravegheați îndeaproape. Un alt tip de explorare a obiectelor de către copiii cu întârzieri în dezvoltare este aruncarea lor. Deși se recomandă controlul permanent al acțiunilor lor, vă îndemnăm să modificați materialele și activitățile în conformitate cu nivelul de dezvoltare a copilului, pentru a contribui la reducerea cazurilor de manifestare a comportamentului nepotrivit sau periculos.

Unii copii cu întârzieri în dezvoltare au probleme legate de dezvoltarea atât a mușchilor fini, cât și a celor grosieri, fapt care duce la subdezvoltarea abilităților de motricitate fină. De asemenea, la acești copii se poate constata deficitul de atenție și dificultatea de a se concentra asupra sarcinilor curente. Ați putea descoperi că unele sugestii din alte compartimente ale acestui capitol, în special acele cu privire la copiii cu deficiențe ortopedice (paginile 151-153), cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism (paginile 153-155), cu deficit de atenție, hiperactivitate sau deficiențe comportamentale (paginile 155-157) ar putea fi potrivite și pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare.

- Observați copiii, pentru a determina ce tipuri de activități de motricitate fină și ce activități de manipulare a obiectelor mărunte îi interesează. Aceasta este o modalitate foarte bună de evaluare a nivelului de dezvoltare a abilităților și de determinare a faptului dacă activitățile propuse vor fi suficient de interesante și îl vor motiva pe copil.
- Deși este tentantă ideea de a-i oferi copilului obiecte mai mari, cum ar fi piesele „Duplo” sau măregele mari, obiectele mai mici, de regulă, contribuie la

dezvoltarea mai bună a dexterității degetelor. Începeți lucrul de la obiectele mai ușor de manipulat, dar treceți cât mai repede posibil la obiecte mai mici, pentru manipularea cărora copilul trebuie să folosească degetele și nu mai poate să conteze pe mișcările grosiere de apucare cu toată mâna.

- Dacă este necesar, oferiți-i copilului îndrumare directă – mână peste mână. Însoțiți mișcările cu fraze simple. Treptat, reduceți gradul de îndrumare directă în favoarea instrucțiunilor verbale.

- Folosiți inele de cauciuc în loc de mărgelă, pentru a-i învăța pe copii cum să le înșire pe sfoară. De asemenea, ați putea muia sfoara în clei și, după ce cleiul se usucă, veți dispune de un „dispozitiv” similar cu peria de spălat sticlele. Copiilor le este mai ușor să lucreze cu un astfel de „dispozitiv” decât cu sfoara care se îndoaie și lunecă printre degete.

- În loc de mărgelă, înșirați pe sfoară inele de cauciuc, metal sau plastic. Alegeți mărgelă „turtite” în loc de cele alungite, astfel încât sfoara să treacă ușor prin ambele găuri, fără manipulări excesive.

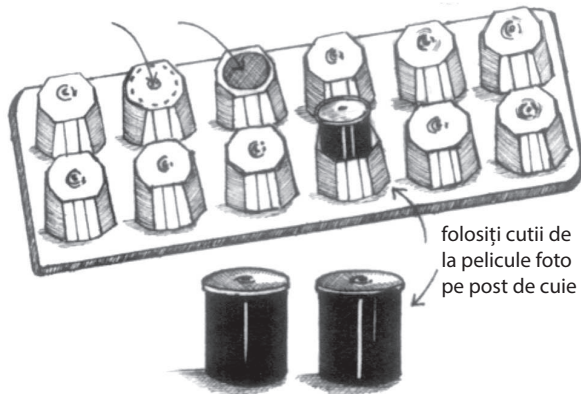
- Dacă copilului îi este prea dificil să înșire mărgelă pe sfoară, încercați să-i propuneți o activitate alternativă – să înșire pe știfturi subțiri inele de plastic,

metal sau cauciuc. Înfișeați știftul în argilă de modelat sau în plastic spongios, pentru suport, sau înfășurați un capăt al știftului în bandă corectoare sau elastică, în mai multe rânduri, pentru a preveni lunecarea inelelor de pe știft.

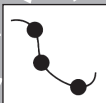
- Dacă copiii insistă să arunce diferite obiecte pe podea, legați inelul sau mărgelă mare de o sfoară prinsă de capătul opus al știftului. Asigurați-vă că sfoara este suficient de lungă pentru ca inelul să ajungă liber la celălalt capăt al știftului. Puteți adăuga mai multe

decupați capetele din partea de jos a cutiei pentru ouă

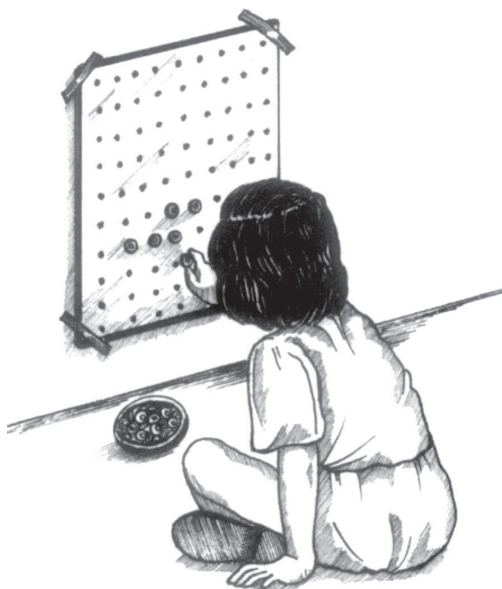

folosiți cutii de la pelicule foto pe post de cuie

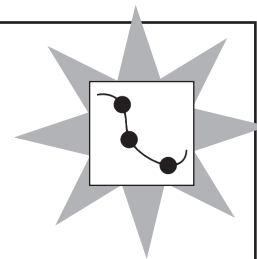
combinații din știfturi și inele după ce copilul a însușit abilitățile de lucru cu primul știft.

- De obicei, copilului mic cu tonus muscular scăzut sau cu abilitățile de motricitate fină nedezvoltate îi este mai simplu să manipuleze cuiele mari de plastic pentru tabla cu cuie. Puteți confecționa propriile seturi, folosind role goale de la filmele foto în calitate de cuie și un gofreu de ouă cu găuri decupate în calitate de tablă. Umpleți rolele de film cu nisip, pentru ca să fie mai grele și să ofere stimulente senzoriale mai puternice.
- Puneți toate materialele necesare pentru activitatea de dezvoltare a motricității fine pe o tavă de copt biscuiți sau pe un platou nu prea adânc, pentru a-l ajuta pe copil să se concentreze asupra activității. O astfel de intervenție va contribui la delimitarea spațiului de joacă al copilului.
- Modificați activitățile de manipulare a cuielor și mărgelilor, pentru a satisface nevoile copilului în conformitate cu nivelul său de dezvoltare. De exemplu, ați putea decupa un orificiu în capacul unei cutii goale de cafea, pentru ca copilul să împingă prin orificiu mărgelile, cuie, inele de metal sau capace de la sticle. Sunetul produs de inele sau mărgelile la cădere în vasul de metal oferă stimulentele necesare. Dacă doriți ca activitatea să fie mai complicată, tăiați găuri sau faceți orificii care sunt de același diametru sau puțin mai mici în diametru decât cuiele sau mărgelile. În acest caz, copilul va trebui nu numai să le dea drumul obiectelor în vas, ci și să le împingă cu forță.

- Copiii cu întârzieri în dezvoltare adeseori preferă activitățile cu caracter repetitiv. Exersați modalitățile de interacțiune cu argila de modelat sau lutul, care pot fi repetate de mai multe ori. Bateți argila de modelat cu ciocanul; rupeți cu două degete bucăți mici de argilă de modelat și le puneți în vârful semnelor pentru mingea de golf, înfipte într-o bază de plastic spongios; înfigeți aceste semne sau alte obiecte mici într-un „șarpe” lung din argilă de modelat sau treceți cu mașina-jucărie peste o „șosea” din argilă de modelat.
- Oferiți-le copiilor obiecte mici, potrivite pentru nivelul lor de dezvoltare, – mărgelile mari care pot fi unite în șirag fără sfoară, inele pentru construirea piramidelor, păhărele de tip „matrioșca” și diferite vase care pot fi umplute cu obiecte mici.
- Obiectele mici care manifestă un anumit grad de rezistență sunt eficace la dezvoltarea mușchilor mâinilor. Din această categorie fac parte blocurile ce se prind

unul de altul, mărgelile ce pot fi prinse în șirag fără sfoară, blocurile „Bristle” și jucăriile maleabile de cauciuc. Acestea din urmă sunt extrem de utile la dezvoltarea mușchilor mâinii și degetelor.

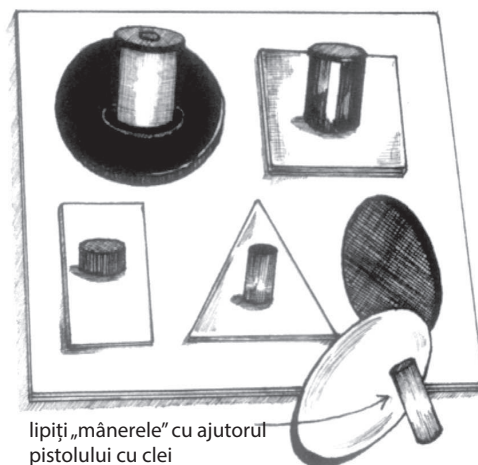
- Lipiți o tablă cu cuie cu ajutorul benzii adezive de o suprafață verticală, în loc de a o plasa pe masă în poziție orizontală. Lucrând în această poziție, copilul își va dezvolta mușchii brațului și ai umărului, având, de asemenea, ocazia să însușească tipurile de mișcări mature, care îi vor prinde bine când va învăța să scrie.

- Pentru a-i fi copilului mai ușor să assembleze jocurile „puzzle”, desenați pe baza pentru „puzzle” conturul pieselor.

- Lipiți mânere de la sertare pe fiecare piesă de „puzzle” pentru ca copilului să-i fie mai ușor să le miște. Mânere improvizate pot fi confecționate din mosorele, capace de la sticlele de limonadă, role de la pelicula foto, bucăți mici de știft care pot fi lipite cu ajutorul „pistolului” cu clei fierbinte.

- Puneți obiectele pe podea, pentru ca copilul să poată încerca diferite poziții – sprijinit în coate, „în patru labe” – în timpul jocului. Aceste poziții oferă numeroase stimulente senzoriale pentru articulațiile și mușchii umerilor și brațelor și îi ajută copilului cu tonus muscular slab și cu mușchi nedevelopați să-și îmbunătățească abilitățile de motricitate fină.

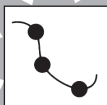
- Încurajați copiii să discute acțiunile lor în timpul jocului în cadrul centrului *motricitate fină*. Folosiți această ocazie pentru a facilita dezvoltarea abilităților de vorbire, sociale și de gândire.

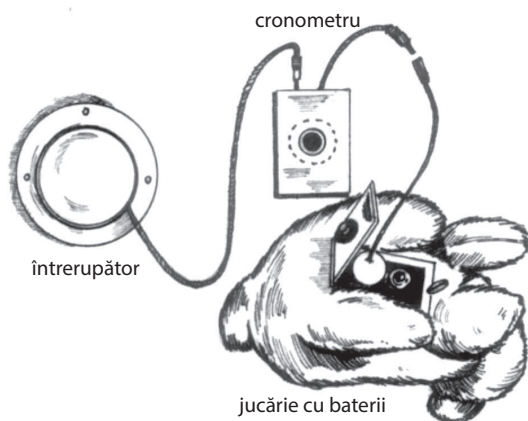
lipiți „mânerele” cu ajutorul pistolului cu clei

Deficiențe ortopedice

Copilul cu disabilități ortopedice trebuie pus în poziție corectă, pentru ca să-și poată folosi într-o măsură cât mai mare abilitățile de motricitate fină. Trunchiul trebuie să fie sprijinit astfel, încât copilul să aibă o poziție simetrică, să nu se aplece pe-o parte, să țină capul și mâinile în poziție corectă. Este bine dacă tava scaunului cu roțile se află la jumătatea trunchiului, pentru a evita contorsionarea mușchilor trunchiului. Dacă trunchiul copilului se află în poziție dreaptă, lui îi este mai simplu să-și folosească mâinile și brațele cu folos. Unii copii cu mușchii contorsionați ar putea beneficia în urma folosirii atelelor care fixează degetele în poziția corectă. Discutați cu un ergoterapeut oportunitatea folosirii atelelor. Copiii cu disabilități ortopedice ar trebui să-și investească energia pentru a însuși acele abilități de motricitate fină care le vor permite să participe într-un mod mai independent la viața clasei și a familiei.

- Abilitățile de autodeservire constituie o practică bună a multor abilități utile de motricitate fină. Copilul trebuie să exerseze, încheind și deschind fermoare, dezbrăcând geaca și căciula, punând în cui ghiozdanul, spălând mâinile, precum și exersând alte abilități adaptive în clasă.

- Abilitățile de motricitate fină ale copilului pot fi atât de limitate, încât el să fie în stare să comunice cu mediul numai cu ajutorul echipamentului adaptiv. Jucăriile cu baterii pot fi echipate cu întrerupătoare, pentru ca copilul să poată activa jucăria, apăsând pe buton.

- Dacă copilul are mușchii contorsionați, evitați folosirea obiectelor care necesită efort considerabil, cum ar fi argila de modelat rece. Din cauza rezistenței materialului, mușchii pot deveni și mai contorsionați decât au fost.

- În loc să înșire mărgelile mici pe sfoară, copilul ar putea înșira mărgelile mari pe o perie de spălat sticlele. Dacă și peria de spălat vasele este incomodă pentru

copil, folosiți un știft subțire de lemn. Copilul poate să țină știftul de un capăt sau poate să-l înfigă într-o bază de plastic spongios sau argilă de modelat.

- Copilului cu disabilități ortopedice îi este dificil să efectueze activități ce necesită aplicarea abilităților de motricitate fină. Puneți accent pe activitățile cu caracter util. Pentru copil ar putea fi mai important să învețe să apese cu degetul întrerupătorul decât să înșire mărgelile pe sfoară.

- Oferiți-i copilului obiecte de dimensiunile necesare, pentru a-i satisface nevoile. De exemplu, obiectele mai mari sunt bune pentru exersarea apucării obiectelor în pumn, iar obiectele mici sunt bune pentru exersarea apucării obiectelor cu două degete.

- Lipiți de piesele jocului „puzzle” mânere, pentru a simplifica apucarea lor. Pentru informație suplimentară, studiați compartimentul cu privire la copii cu întârzieri în dezvoltare.

- Dacă jucăriile pot fi activate prin apăsarea butoanelor, măriți dimensiunea butoanelor, lipind pe ele nasturi mai mari de plastic sau Plexiglas.

- Pentru a diversifica amplitudinea mișcărilor, încurajați copilul să se întindă după diferite obiecte, punându-le în diverse locuri ale mesei sau tablei căruciorului cu roțile. Includeți și activități în care copilul trebuie să întindă mâna dreaptă înspre cea stângă și invers.

- Dacă copilul are mușchii contorsionați mai tare pe o parte a corpului (hemiflegie), întoarceți căruciorul astfel, încât copilul să stea la masă, întors spre ea cu partea mai puțin contorsionată. Încurajați copilul să

rotească căruciorul înspre masă și să treacă greutatea corpului pe partea mai contorsionată. Această poziție i-ar permite să-și țină mâinile pe masă, ajutându-l să relaxeze mușchii trunchiului pe partea mai afectată.

- Dacă copilul are tonusul muscular foarte slab, mușchii umerilor ar putea fi întăriți prin intermediul activităților de dezvoltare a motricității fine pe suprafață verticală. De exemplu, sprijiniți un joc „puzzle” de un șevalet de masă.

- Folosiți echipament adaptiv, pentru a ușura sarcinile ce necesită abilități de motricitate fină. Utilizați inele de la perdeaua de duș sau inele speciale pentru fermoare, pentru a-i ușura copilului sarcina de încheiere și descheiere a fermoarului. Coaseți de hainele și încălțămintea copilului cheutori din bandă Velcro. Descheierea cheutorilor Velcro este o activitate foarte eficientă pentru întărirea mușchilor mâinilor.

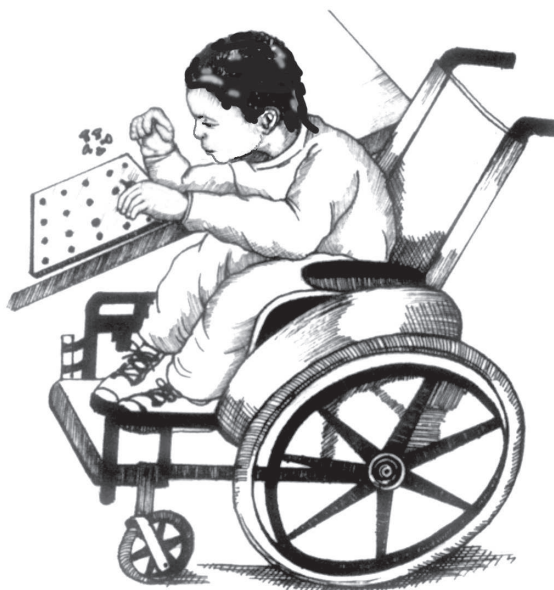
- Lipiți magneți de jucării și blocuri mici și lăsați copiii să le lipească de tăvi pentru biscuiți.

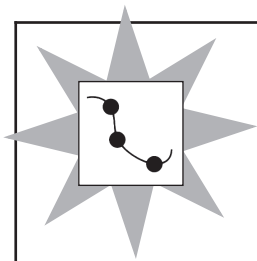
- Îndemnați fizioterapeutul și ergoterapeutul să lucreze din când în când cu copilul în clasă. Este posibil ca după aceasta copilul să se miște mai sigur și să fie în stare să participe cu mai multă eficacitate la activitățile de dezvoltare a motricității fine.

- Înlocuiți cuburile de lemn standard (cu muchia de 3 cm) cu niște cutii de conserve de pește sau cutii cu hrană pentru pisici, care pot fi folosite la zidit. Dimensiunea și greutatea cutiilor simplifică activitatea de construcție a copiilor cu dizabilități ortopedice.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

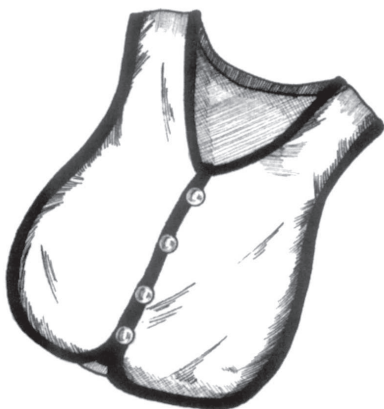
Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști însușesc cel mai bine abilitățile noi dacă au ocazia să le exerseze frecvent. Adeseori, copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști au nevoie de practică zilnică a abilităților de dezvoltare a motricității fine, în compania unui adult, fiindcă le este greu să se concentreze când lucrează în grup. Însușirea noilor abilități are loc mai rapid, dacă în urma activității copilului i se permite să se joace cu jucăria preferată, dacă este laudat de pedagog sau dacă este servit cu felul de mâncare preferat. Spre deosebire de copiii cu dezvoltare normală, acești copii au nevoie anume de astfel de îndrumări și instruire pentru a înțelege ce se întâmplă în jurul lor și pentru a exersa abilitățile necesare pentru a se acomoda la exigențele din jur.

Deși copiii cu dereglări profunde de dezvoltare și copiii autiști au nevoie de îndrumarea pedagogilor pentru a însuși abilități specifice de motricitate fină, este, totuși, important să folosiți activitățile din centrul *motricitate fină*, pentru a dezvolta abilitățile sociale ale copiilor. Încurajați toți copiii să facă schimb de materiale și să lucreze în comun. Înțelegeți-vă cu părinții, medicii și alți adulți să folosiți același limbaj, aceleași gesturi și aceleași imagini pentru a încuraja interacțiunea.

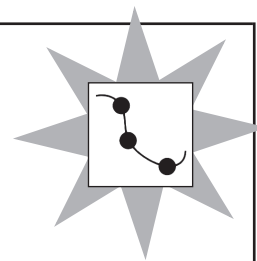
- Observați pe parcursul unui timp mai îndelungat cum îndeplinește copilul o sarcină anumită, pentru a determina când este timpul să însușească o abilitate nouă.
- Planificați includerea unor sarcini care ar duce la dezvoltarea mușchilor mâinilor, cum ar fi desprinderea cârligelor de rufe.
- Pe parcursul activităților de dezvoltare a motricității fine lucrați asupra abilităților de autodeservire, cum ar fi folosirea capselor.
- Adaptați activitățile pentru a asigura succesul copilului. De exemplu, la înșirarea mărgelilor pe sfoară, dați-i copilului numai mărgelile cele mai mari și un cablu rigid sau un cuier cu capetele învelite cu bandă protectoare, pentru a evita leziunile.
- Dați-i copilului numai patru sau cinci păhărele-„matrioșcă”. Pe măsură ce copilul învață să se joace cu ele, puteți să-i puneți la dispoziție mai multe păhărele. O altă modalitate de modificare a acestei activități este oferirea paharelor, omițând câte un pahar intermediar, pentru a exagera diferența dintre dimensiunile lor (*Allen and Schwartz 1992*).
- Nasturii și capsele sunt foarte potrivite pentru dezvoltarea motricității fine. Când îi instruiți pe copii ce să facă, împărțiți activitatea în pași mici și învățați-i treptat toți pașii. Când copilul încheie haina, el trebuie să folosească ambele mâini. Este mai bine dacă veți folosi haine cu nasturi și

capse, nu panouri cu capse și nasturi. Unor copii le este dificil să generalizeze abilitatea însușită cu ajutorul panoului, pentru a o folosi la încheierea propriilor haine.

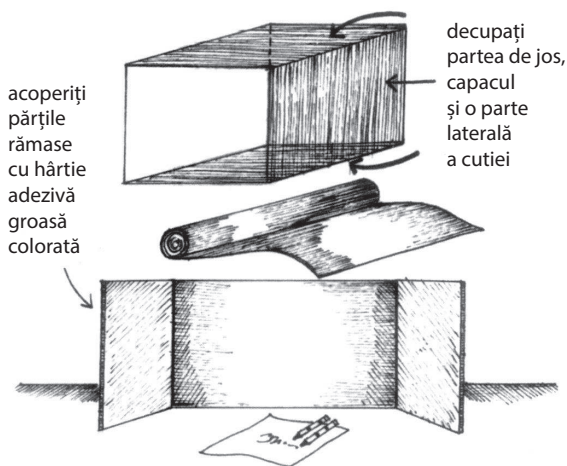
- Mulți copii cu dereglări profunde de dezvoltare tolerează cu greu experiențele tactile noi, cum ar fi lucrul cu argila de modelat. Lăsați copilul să facă pași mici în direcția atingerii materialelor lipicioase. Este posibil ca la început copilul să fie în stare numai să strângă bucățele mici de argilă de modelat și să le adune într-un vas.
- Jocurile „puzzle” trebuie să aibă doar câteva piese. Începeți de la tablele cu 4-8 piese decupate și terminați cu asamblarea

jocurilor „puzzle” cu piese cu muchii drepte. Aceste jocuri trebuie să conțină imagini care prezintă interes pentru copil, de exemplu, imagini de animale sau trenuri. După ce copilul completează tabla de „puzzle”, încurajați-l să numească obiectele din imagine.

- Când copilul a învățat să assembleze jocuri „puzzle” cu piese cu muchii drepte, treceți la cele cu muchii de forme complexe, cu 8-10 piese. La început, prindeți cu bandă adezivă majoritatea pieselor, astfel încât copilul să găsească locul pieselor rămase. Dacă îi este greu să assembleze jocul „puzzle” de sine stătător, desenați conturul tuturor pieselor pe tabla de carton care servește drept bază. De asemenea, ați putea să asamblați aproape tot jocul „puzzle” și să-l lăsați pe copil să pună la locul convenit cele câteva piese rămase.

- La însușirea abilităților noi de motricitate fină, copilul s-ar simți mai bine într-un loc liniștit. Copiii cu dereglări profunde de dezvoltare se distrag foarte ușor. Puteți transforma o cutie de carton în „cabina de oficiu” a copilului. Tăiați capacul, fundul și o parte laterală a cutiei. Lipiți forma obținută cu foaie adezivă de culoare caldă și puneți „cabina” pe masă.

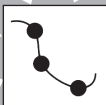

- Când îl învățați pe copil abilități noi de motricitate fină, stați în fața lui, pentru a vedea dacă se concentrează asupra sarcinii. Dacă trebuie să vă aflați în spatele copilului, ați putea pune o oglindă în fața lui, pentru a urmări dacă nu se distrage.

- Nu așteptați de la copil să fie în stare să umple toată tabla cu cuie. Determinați care sunt așteptările dvs. față de joaca copilului cu tabla cu cuie sau oricare altă activitate de dezvoltare a motricității fine și stabiliți obiective rezonabile.

Deficit de atenție/hiperactivitate și deficiențe comportamentale

Copilul cu o capacitate redusă de concentrare asupra unei sarcini, impulsiv, cu pragul de frustrare jos este expus riscului de a eșua în centrul *motricitate fină*, care este plin de o mulțime de obiecte mărunte. În această situație, copilul are parte de prea multe stimulente vizuale, fapt ce poate să-l facă agitat și dezorganizat. Unele dintre sugestiile prezentate în continuare vor contribui la crearea unui mediu care îl va ajuta pe copil să se concentreze și să se simtă organizat, folosind o amplasare reușită, paravane, cabine de lucru și diverse vase. Elaborarea unui program potrivit pentru respectarea metodicii de lucru a pedagogului și satisfacerea nevoilor variate ale tuturor copiilor

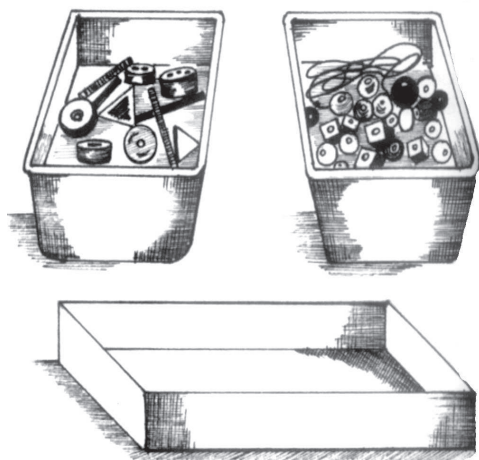
din clasă este o sarcină complicată, dar nu imposibilă. Sperăm că sugestiile propuse vă vor ajuta să atingeți scopul propus.

- Puneți toate obiectele pentru activitatea de motricitate fină pe o tavă pentru biscuiți sau alt vas cu margini joase pentru a-i ajuta copilului să se concentreze asupra activității. Definirea spațiului de joacă al copilului în acest mod îi oferă copilului care cu greu deține controlul asupra propriilor acțiuni o organizare mai structurată a spațiului.
- Unor copii impulsivi le par dificile activitățile de motricitate fină care necesită precizie. Probabil, ar fi bine să le oferiți activități de motricitate fină la libera alegere – înfigerea reperelor pentru mingile de golf sau cuielor în argila de modelat, împingerea unor obiecte mici prin orificiile sau găurile din capacele unor vase, zidirea din blocurile „Bristle”.
- Activitățile de motricitate fină trebuie să corespundă nivelului de dezvoltare al copilului, pentru ca el să le poată îndeplini cu succes. Jocurile „puzzle” sunt un exemplu bun de activitate care poate fi ajustat la diferite nivele de dezvoltare. Lăsați copilul să aleagă singur jocul, dar limitați alegerea la două sau trei jocuri pe care le considerați potrivite.

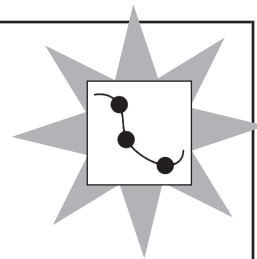
- Lăsați copilul activ să stea la masa din centrul *motricitate fină* sau în genunchi pe scaun. Aceste poziții sunt uneori mai confortabile decât șezutul pe scaun. Dacă copilul preferă să șadă, asigurați-vă că scaunul este de înălțimea potrivită, iar copilul se sprijină cu picioarele de podea.
- O altă opțiune este așezarea copilului pe un scaun întors cu speteaza în față. Această poziție îi oferă copilului mai mult suport și el este capabil să șadă pe scaun timp mai îndelungat.
- Copilul cu deficit de atenție sau hiperactivitate poate să adopte și alte poziții, în afară de șezut, stat în genunchi și în picioare. O altă opțiune este culcarea pe podea în timpul activității de motricitate fină. În această poziție greutatea corpului copilului îl va trage spre podea, asigurând presiunea adâncă care calmează copilul prea activ sau agitat. Pentru informație mai detaliată despre acest subiect, studiați anexa de la pagina 191.

- Oferiți copilului alegeri acceptabile, care ar reduce comportamentul neadecvat și i-ar da senzația că el deține controlul. De exemplu: „Vrei să folosești blocurile „Lego” sau „Bristle”?” sau „Vrei să aduni cuiile în căldărușa albastră sau în cutia roșie?”

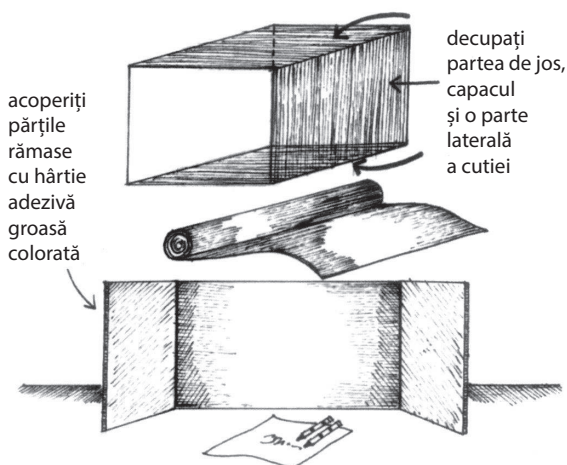
- Nu puneți în fața copilului prea multe obiecte odată. Alegeți una sau două activități pentru centrul motricitate fină. Puneți materialele în vase/cutii separate și folosiți covorașe de masă sau cutii de la cămăși pentru a defini spațiul de lucru al copilului.

- Puneți masa din centrul motricitate fină lângă un perete de pe care ați strâns toate obiectele în plus, astfel încât copilul să poată lucra fără a se distrage.

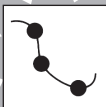
- Încercați să confecționați o „cabină de lucru” pentru a-i crea copilului un spațiu mai retras. Tăiați partea de sus, de jos și o parte laterală a cutiei. Acoperiți părțile rămase cu hârtie adezivă colorată și puneți „cabina” pe masa de lucru.

- Comentați cât mai des, într-o manieră pozitivă comportamentul copilului în timpul jocului. Adeseori, comportamentul neadecvat atrage mai multă atenție decât comportamentul acceptabil. Dacă copilul se poartă frumos, comentați. Descrieți comportamentul lui prin cuvinte concrete, de exemplu: „Te joci cuminte în centrul *blocuri*” sau „Faci foarte bine că îi spui lui Radu ce dorești”.

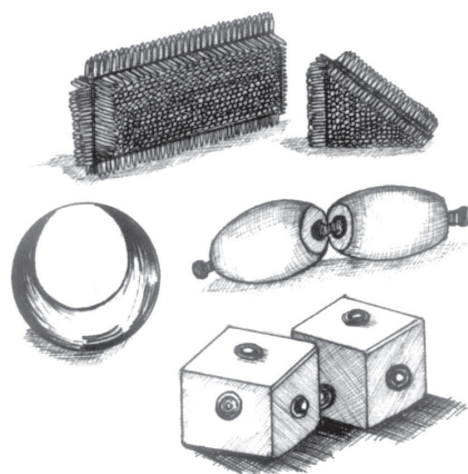

Probleme legate de planificarea activităților motorii

Copilului cu probleme de planificare a activităților motorii îi poate fi foarte greu să însușească abilitățile de motricitate fină, deoarece pentru el este complicat să elaboreze strategii de mișcare pentru a atinge scopul propus. Este important ca copiii să continue să-și dezvolte abilitățile generale de coordonare și mușchii în timp ce lucrează asupra abilităților de motricitate fină. Copilul ar putea începe să evite activitățile de motricitate fină dacă nu este sigur să este capabil să ducă sarcina la bun sfârșit. El ar putea să evite intenționat acest centru pentru a nu se expune posibilității de eșec. Observați când copilul încearcă să îndeplinească activități de motricitate fină și lăudați-l pentru tot ce face.

■ Folosiți blocuri care se prind unul de altul sau lipiți magnetete ori bandă Velcro pe suprafața lor, pentru a asigura mai multă rezistență și a îmbunătăți tonusul muscular al copiilor. Rezistența cauzată de astfel de „muncă grea” îi ajută copilului să conștientizeze cum se mișcă corpul lui în raport cu obiectele.

■ Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii adeseori nu aplică metoda de învățare din greșeli, pentru a înțelege cum să assembleze piesele, și pot încerca aceeași metodă de nenumărate ori, chiar dacă nu obțin rezultatul dorit. Oferiți asistență directă, punând mâinile dvs. peste ale lui, dacă observați că copilul nu știe ce să facă. Folosiți indicații verbale în timp ce copilul efectuează sarcina, astfel încât copilul să poată folosi aceleași fraze când va încerca să repete activitatea. De exemplu, în timp ce copilul înșiră mărgelile ați putea spune: „Cu o mână ții și cu alta împingi sfoara”. Copilul își va aminti aceste cuvinte mai târziu și va reuși să înșire mărgelile pe sfoară de sine stătător.

■ Copilului i-ar putea fi mai simplu să folosească obiecte mai mari și mai grele, deși cele mici și ușoare sunt mai potrivite pentru dezvoltarea dexterității degetelor. Începeți cu cuie mari și table cu cuie produse din cauciuc; după ce copilul învață să lucreze cu ele, introduceți obiecte similare, dar de dimensiuni mai mici, de exemplu „Lite Brite”. Pentru zidit folosiți cutii de conserve de pește și cutii de conserve cu hrană pentru pisici.

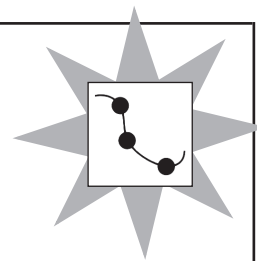
■ Asigurați-vă că copilul are posibilitatea să exerseze zilnic abilitățile de motricitate fină. Pe măsură ce copilul aplică și însușește abilitățile, el devine mai încrezător și, respectiv, este mai interesat de participarea la activitățile de motricitate fină. După ce copilul însușește o anumită abilitate, încurajați-l să o aplice cu ochii închiși. Pentru copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii este un motiv de mândrie fără margini să știe că mâinile și degetele sunt atât de dibace încât pot efectua activitatea fără a privi la ceea ce fac.

■ Chitul terapeutic este un material foarte bun pentru lucrul în clasă. El poate fi folosit pentru dezvoltarea mușchilor mâinilor. Acest chit are o rezistență și o maleabilitate mai mare decât argila de modelat; pot fi procurate varietăți cu vâscozitate diferită. Copiilor le place să taie chitul cu foarfecele, să-l tragă în diferite părți și să-l boțească între degete.

- Învățați copilul să vorbească în glas în timpul activităților de motricitate fină și să folosească strategii de rezolvare a problemelor. De exemplu, dacă copilul încearcă să lucreze cu tabla cu forme geometrice decupate, el ar putea asocia piesa de formă dreptunghiulară cu o ușă. Pe lângă aceasta, copilul ar putea să treacă degetul pe perimetrul piesei și să repete aceeași acțiune pe tabla cu piese decupate, pentru a înțelege că formele geometrice coincid.

- Unor copii cu probleme legate de planificarea activităților motorii le este mai ușor să execute acțiunile dacă mai întâi au ocazia să-i urmărească pe alții. Dacă planificați să demonstrați o activitate, nu stați cu fața spre copil. Dacă veți sta în fața lui, el va vedea acțiunile dvs. în poziție inversată, ceea ce ar putea să-l facă să se simtă și mai zăpăcit. Stați ori lângă copil, ori din urma lui, cu brațele și mâinile orientate în aceeași direcție cu ale copilului.

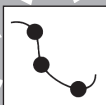
- Încurajați părinții să le ofere acasă copiilor obiecte mărunte pentru dezvoltarea motricității fine. Adeseori, părinții ai căror copii au probleme legate de planificarea activităților motorii, declară că aceștia nu agreează activitățile de motricitate fină, de aceea preferă să nu cumpere astfel de materiale.

Deficiențe de vâz

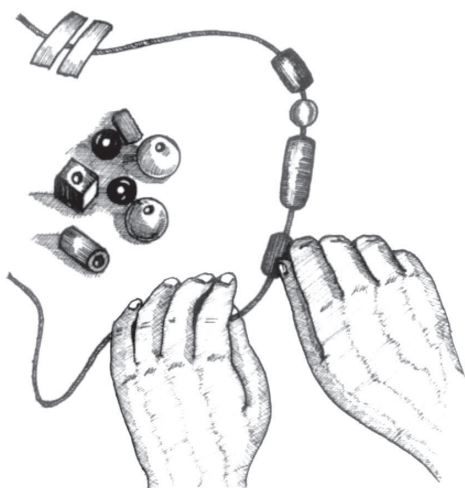
Copiii care nu obțin informație vizuală suficientă despre mediu adeseori nu știu cum să-l exploreze fără îndrumarea directă și încurajarea pedagogului, părinților sau altor adulți. Acești copii nu au nevoie numai de un mediu de joacă potrivit pentru nivelul lor de dezvoltare. Ei trebuie învățați cum să se joace. Tipurile de interacțiuni cu copiii cu deficiențe de vâz se deosebesc de cele cu copiii cu dezvoltare normală. Va trebui să interveniți direct, oferind comentarii și indicații fizice. Descrieți în cuvinte fiecare pas al activității, spuneți ce face copilul, comparați și contrastați obiectele și mișcările din cadrul activității cu alte evenimente din viața copilului și oferiți informație despre mediu.

Deși încurajați copiii cu deficiențe de vâz să folosească văzul pe măsura posibilităților, nu uitați că toți acești copii se bazează pe celelalte simțuri când explorează mediul. Simțul cel mai important este auzul, dar și simțul tactil, și mirosul sunt hotărâtoare. Mai sunt două simțuri „suplimentare” care joacă un rol important în efectuarea activităților de motricitate fină de către copil. Unul dintre simțurile „invizibile” este echilibrul, iar celălalt – simțul de determinare a locului articulațiilor și corpului în spațiu. Acesta din urmă este foarte important la însușirea tehnicilor de lucru cu obiectele mărunte. Cum să pun degetul mare și degetul arătător pentru a lua de jos un cui mic, cum să pun mâna în raport cu cealaltă pentru ca să înșir mărgelele pe sfoară,

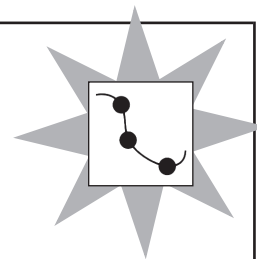
cât de tare trebuie să apăs ca blocurile să se lipească unul de altul? Deși copiii nu pun astfel de întrebări, trebuie să oferiți comentariile, de parcă ați fi auzit întrebarea, aducând la cunoștința lor cât mai multă informație despre modul în care trebuie să-și folosească corpul pentru a efectua activitatea.

- Evitați să-i acordați copilului îndrumare directă, cu mâna peste mâna lui; în schimb, oferiți-i îndrumări indirecte, atingând cu atenție încheietura, cotul sau umărul copilului. Astfel de asistență îi permite copilului să mențină controlul asupra mâinilor în timp ce explorează obiectul.
- Puneți obiectele pentru activitate pe o tavă de biscuiți sau tipsii pentru a defini spațiul de lucru al copilului. Pentru obiecte mai mici, puteți folosi tăvițe pentru checuri.
- Începeți activitățile de recunoaștere a formelor geometrice și de sortare de la o singură figură geometrică, de preferat circumferința. Dacă folosiți un dispozitiv de sortat comercial, blocați toate orificiile, cu excepția celui în formă de cerc, sau confecționați un dispozitiv propriu, decupând o circumferință în capacul de plastic al unui vas.
- Copiii cu deficiențe de vâz ar putea simți nevoia să ducă obiectele la gură pentru a le explora. Asigurați-vă că jucăriile nu prezintă riscuri și sunt destul de mari, astfel încât copilul să nu le înghită.
- Încercați să aveți întotdeauna la dispoziție mostre gata asamblate, pe care copilul să le poată examina înainte de a începe activitatea. De exemplu, încurajați copilul să studieze un șirag de mărgelă fără sfoară, care au fost deja adunate, precum și câteva mărgelă separate. Descrieți prin cuvinte forma mărgelilor, numărul orificiilor și protuberanțelor de pe suprafața mărgelii și explicați de ce fiecare mărgelă are un orificiu.

- Folosiți jucării care produc zgomote interesante sau muzică. Copiii care văd bine sunt captivați de jucăriile atrăgătoare la aspect, iar copiii nevăzători și cei cu deficiențe de vâz au nevoie de stimularea altor simțuri pentru a fi atrași de jucării.
- Luați în mână două mărgelă asamblate și încurajați copilul să tragă de una din mărgelă, în timp ce dvs. țineți strâns cealaltă mărgelă. Descrieți prin cuvinte acțiunile copilului. Lăsați copilul să repete aceeași activitate de mai multe ori, înainte de a încerca să desfacă mărgelile de sine stătător. Faceți legătură între noțiunea de „a trage” și alte experiențe cunoscute, cum ar fi tragerea căruțului pe roțile sau tragerea de mânerul ușii pentru a o deschide.

- Pentru ca copilul să învețe să înșire mărgelile pe sfoară, lipiți cu bandă adezivă capătul sforii de masă sau de scaun, pentru a-l fixa. Această intervenție are ca scop evitarea destrămării șiragului de mărgelile, dacă sfoara este trasă în jos de greutatea mărgelilor.

- Puneți obiectele pentru activitate (mărgelile, cuie, piese de „puzzle” etc.) pe o tepsie sau într-un vas cu marginile joase, pentru ca ele să nu se rostogolească de pe masă. În calitate de vase cu margini joase pot fi folosite tăvi pentru biscuiți, capace de la cutiile de încălțăminte, capace de la borcane mari și platouri de tinichea.

- Pentru a-i învăța pe copii să înșire mărgelile, folosiți perii de curățat țevile. De asemenea, ați putea muia în clei vârful sforii și să-l lăsați să se usuce, pentru a crea un „instrument” cu vârf rigid, similar periilor de curățat țevile. O altă modalitate este înfășurarea benzii corectoare în jurul capătului de cca 13-15 cm de sfoară sau șiret.

- Folosiți inele metalice sau de plastic în loc de mărgelile sau folosiți mărgelile „turtite” în locul celor de formă alungită, astfel încât să nu fie necesare manipulări excesive pentru a trece sfoara prin mărgelile.

- Ați putea modifica activitatea, plasând în poziție verticală un știft subțire într-o bază de plastic spongios sau argilă de modelat și înșirând pe el inele de plastic sau metal.

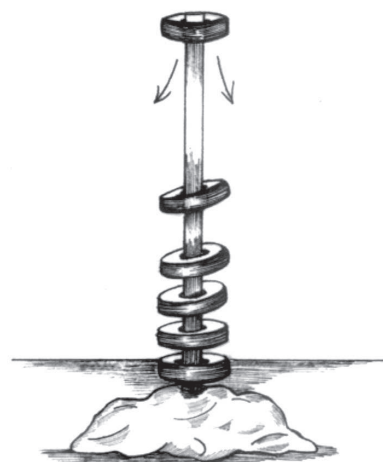
- Alegeți cuie sau mărgelile de culoare aprinsă, alegeți sfoară sau tablă cu cuie de culoare contrastantă. De regulă, cele mai potrivite culori sunt roșu, oran și galben.

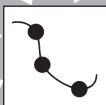
- Jocurile „puzzle” trebuie să fie simple, cu piese decupate din bază, ușor de deosebit. De exemplu, ați putea folosi tabla cu forme geometrice sau forme ce reprezintă fructe – banane, mere, struguri.

- Vopsiți suprafața de sub spațiile decupate din forma de „puzzle” în culori fosforescente. În cazul pieselor cu muchii de formă complexă, conturați cu un marker negru piesele pe suprafața unde va fi asamblat jocul „puzzle”.

- Lipiți mânere pe fiecare piesă de „puzzle”. Astfel, copilului nu numai îi va fi mai simplu să le miște, dar și va ști exact care este partea corectă a piesei. Mânere improvizate pot fi confecționate din mosorele, capace de la sticlele de limonadă, role de la pelicula foto care pot fi lipite cu ajutorul „pistolului” cu clei fierbinte.

- Uneori, în vânzare apar jocuri „puzzle” care produc sunete când piesa este pusă în locul corect. Aceste jocuri oferă stimulentele necesare pentru încurajarea eforturilor copilului.

- Asamblați jocul „puzzle” pe o bucată de material nelunecos, cum ar fi furnirul cu bază de cauciuc sau materialul numit „Dycem”, astfel încât piesele să nu se miște din loc.

- Unor copii cu deficiențe de văz nu le place să atingă texturile necunoscute și pot manifesta aversiune față de jocurile cu argila de modelat. Lăsați copilul să lucreze cu astfel de materiale, atâta timp cât nu-l deranjează. Încurajați copilul să participe la pregătirea argilei de modelat în condiții casnice, adăugând ingrediente sau ajutând la amestecatul argilei obținute cu lingura.

- O altă opțiune în cazul copilului care refuză să atingă argila de modelat este să puneți argilă moale într-o pungă etanșată. Astfel, copilul se va putea juca, fără ca să atingă argila de modelat.

- Când copilul activează jucării care funcționează în baza principiului de cauzalitate, cum ar fi jucăriile pe arcuri, învățați-l să pună o mână pe partea jucăriei care se va mișca, iar cu cealaltă să apese butonul, întrerupătorul, mânerul sau pârghia. Nu vă faceți griji dacă nu se distinge mâna dominantă.

- Alegeți jucării ce pot fi asamblate fără plasarea cu precizie a pieselor. Mai degrabă, folosiți blocuri „Bristle” decât seturi „Lego” pentru preșcolari sau seturi „Lincoln Logs”.

- Pentru a-l ajuta pe copil să înțeleagă conceptul spațial care stă la baza construirii, lăsați-l să țină cotul pe masă, în timp ce ridică construcția de blocuri de-a lungul brațului. Explicați-i că turnul este mai înalt dacă atinge nivelul vârfului degetelor decât dacă ajunge până la încheietura mâinii. Raportarea activității la părțile corpului copilului transformă conceptul abstract „înălțime” într-o noțiune cu sens. Folosiți aceeași strategie la construirea podurilor; lăsați copilul să construiască podul de-a lungul brațului, pentru ca să înceapă să însușească noțiunile spațiale „sub” și „de-asupra”.

- Mulți copii cu deficiențe de văz au mușchii mâinilor și degetelor subdezvoltați, căci nu au explorat de sine stătător mediul. Unele dintre modificările recomandate pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare ar putea fi potrivite și pentru copiii cu deficiențe de văz.

Centrul motricitate grosieră

10

Copiii sunt foarte fericiți când au ocazia să-și miște mâinile, picioarele în timp ce aleargă, saltă, sar sau aruncă obiecte. Aceste activități de dezvoltare a motricității grosiere sunt atât de importante pentru starea sănătății copilului, încât trebuie efectuate în fiecare zi. Pentru unii copii cu nevoi speciale aceste activități sunt, totuși, complicate. Acești copii trebuie încurajați pentru a începe să se miște. Puterea, rezistența și coordonarea mișcărilor, calități care se dezvoltă datorită activităților de motricitate grosieră, contribuie la dezvoltarea abilităților de motricitate fină, abilităților de joacă și abilității de a participa la activități necunoscute.

Copiii cu dezvoltare tipică însușesc abilitățile de motricitate grosieră într-o anumită consecutivitate. Totuși, nu există scheme universale, căci fiecare copil este unic în felul său. Copiii de 2 ani încă nu sunt în stare să facă deosebire între mișcările părților corpului și întregului corp. Ei se avântă cu tot corpul să prindă mingea și stau nemișcați, cu brațele întinse, ca s-o prindă. La 3 ani copiii încep să alerge mai uniform, pot sta într-un picior puțin timp, pot merge de-a lungul bărnei de gimnastică, pot alterna picioarele când urcă pe scări. Ei sunt în stare să sară în jos de pe o cutie mică și manifestă dorința de a merge cu tricicleta. La 4 ani, copiii își mișcă mai liber brațele, picioarele, umerii și trunchiul. Ei aleargă și merg într-un mod mai coordonat și mai uniform. Copiii de 4 ani încep să alterneze picioarele când coboară de pe scări. Ei galopează, izolează mișcările mâinii în timpul alergatului și își relaxează brațele pentru a prinde mingea. La 4 ani copiii pot deja manevra căruțurile pe roțile. Copiii de 5 ani și mai mari sunt mai puternici și mai rezistenți, au un simț de echilibru mai dezvoltat și știu cum să se cațare. Ei își mișcă corpul pentru a prinde obiectul. Copiii de 5 ani folosesc o mână pentru a controla salturile mingii și demonstrează o coordonare mai bună când lovesc mingea (*Gilroy, P. 1986*).

Pe parcursul activităților de motricitate grosieră, este important să nu faceți totul în locul copiilor cu nevoi speciale. Sunt necesare anumite ocazii pentru ca ei să înțeleagă cum pot mișca corpul pentru a atinge scopul propus, cum pot soluționa problemele și cum pot face alegeri. De câte ori este posibil, activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri ar trebui să aibă loc în aer liber, unde este mai mult spațiu și copiii se plimbă liber, dar activitățile de motricitate pot avea loc și în încăpere, ca parte componentă a curriculum-ului.

Sugestii generale

- Activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri le oferă copiilor stimulentele senzoriale necesare, de care au nevoie pentru a menține excitarea nervoasă la nivel optim. Alternați activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri cu

activități calme, pentru a le ajuta copiilor să se calmeze și să se concentreze asupra însușirii abilităților noi.

- Dacă pe parcursul activităților de dezvoltare a mușchilor grosieri adultul este entuziasmat și energic, copilul va fi mai motivat și mai concentrat.
- Activitățile de dezvoltare a motricității grosiere pot fi integrate în programul zilei ca parte componentă a curriculum-ului, în timpul tranzițiilor sau curățeniei.
- Clasele trebuie să aibă acces la echipamentul pentru dezvoltarea motricității grosiere – tuneluri, scutere, bârne de gimnastică, pufuri sau „arice” din cauciuc, pentru a include activitățile de dezvoltare a motricității grosiere în rutina zilnică.
- Fiți atenți la încercările copilului cu probleme legate de motricitate de a participa la o activitate fizică. Lăudați-l la momentul potrivit și încurajați-l să-și dezvolte abilitățile însușite.
- S-ar putea să vă schimbați părerea despre durata implicării copilului în activitățile de dezvoltare a motricității grosiere. Dacă copilul are mușchii slab dezvoltați sau manifestă simptome de deficit de atenție, s-ar putea să nu dispună de rezistența necesară pentru activități îndelungate. Copiii cu nevoi speciale nu trebuie să participe la activitățile de dezvoltare a motricității grosiere în același mod ca și copiii cu dezvoltare normală, precum nu este necesar ca durata activităților să fie aceeași pentru toți copiii. Pentru unii copii o modalitate de implicare în activitate ar fi participarea parțială (Sheldon, K. 1996). Începeți să dezvoltați puterea și rezistența copilului de la nivelul curent de dezvoltare a abilității.
- Încurajați părinții să încalțe copiii în teniși, pentru ca ei să poată participa liber la activitățile de dezvoltare a motricității grosiere.
- Nivelul curent de dezvoltare a abilităților copilului va servi drept indiciu cu privire la activitățile care necesită efort optim.

JOCURI ÎN ÎNCĂPERE

Poate fi problematică găsirea spațiului suficient în clasă pentru activitățile motorii grosiere. Una dintre soluții este depozitarea unei părți din echipament într-o debara învecinată sau pe hol. Unele grădinițe dispun de spații de uz comun, de exemplu, de săli de gimnastică, care pot fi folosite pentru jocurile de dezvoltare a mușchilor grosieri. Rebecca Isbell, în cartea *The Complete Learning Center Book*, sugerează crearea centrului de gimnastică pentru copii în sala de clasă. Aici poate fi instalat un set de obstacole și aduse mingi de diferite

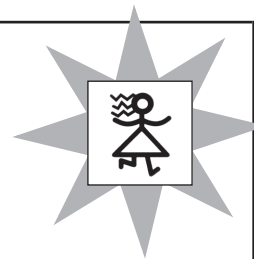
dimensiuni, precum și alte jucării pentru dezvoltarea mușchilor grosieri, astfel încât copiii să poată participa la jocurile active. Activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri pot fi introduse în calitate de activități în diferite centre, pe parcursul întregii zile, sau în perioadele de tranziție. În lucrarea *Integrated Curriculum and Developmentally Appropriate Practice*, autorii C. Hart, D. Burts și R. Charlesworth sugerează că mișcările active ar trebui să fie integrate în curriculum. De exemplu, dacă tema zilei este „animalele”, copiii ar putea imita mersul diferitelor animale, ar putea pretinde că sunt îngrijitori de animale care aduc mâncare în roabe sau pot să se miște în tactul melodiilor despre animale.

Pentru a integra mișcările active, în curriculum pot fi indicate diferite strategii. Încurajați copiii să modifice mersul – repede și încet, cu pași mari sau mici, în vârfuri sau în călcăie. Folosiți diverse tipuri de mers, de exemplu, mersul cu pași mici, cu spatele înainte sau pe o parte. Includeți în activitățile copiilor mișcări de aruncare și de prindere. Copilul trebuie să-și dezvolte abilitățile de a-și controla mișcările, să nu să se miște haotic și să-și mențină echilibrul. Coordonarea mișcărilor se îmbunătățește considerabil dacă copilul are posibilitatea să învețe să-și folosească corpul în mod expresiv, mișcându-se ba calm, ba energic, ba rapid, ba lent. Încurajați copiii să-și folosească nu numai mâinile și picioarele, ci și capetele, genunchii, coatele și alte părți ale corpului în timpul activităților de dezvoltare a motricității grosiere (Hart, C., D. Burts, and R. Charlesworth. 1997).

Mișcările grosiere le permit copiilor să se concentreze și să-și aplice abilitățile de planificare și soluționare a problemelor. Vă propunem niște sugestii suplimentare privind includerea în curriculum a activităților de dezvoltare a motricității grosiere, care pot fi adaptate la nevoile copiilor din clasa dvs.

Copiii își dezvoltă abilitățile de motricitate grosieră de sus în jos – de la cap înspre picioare și din centru către extremități – de la trunchi la degete. Înainte de a-și dezvolta abilitățile de motricitate fină este necesar copiii să-și dezvolte mușchii trunchiului și ai umerilor. Una din modalitățile de dezvoltare a mușchilor spatelui și ai umerilor este joaca cu skate-boardul. De exemplu, ați putea încuraja copiii să se culce pe skate-boarduri și să adune astfel obiectele de care vor avea nevoie pentru joacă, pe parcursul zilei. O altă opțiune pentru dezvoltarea mușchilor umerilor ar fi încurajarea copiilor să stea culcați pe burtă, sprijiniți în coate în timp ce se joacă.

Copiii trebuie să aibă posibilitatea să se joace, sprijiniți în mâini și genunchi, pentru a dezvolta mușchii brațelor și ai spatelui. De asemenea, această poziție le permite copiilor să-și folosească ambele mâini în mod coordonat. Indicați „traseul” cu o bandă adezivă sau cretă, astfel încât copiii să miște de-a lungul liniei mașinuțe și camioane, sprijiniți în mâini și genunchi. Dacă „traseul” este întortocheat, el nu va ocupa prea mult spațiu, iar copilul își va folosi abilitățile de planificare a activităților motorii, își va dezvolta mușchii brațelor și spatelui și se va distra.

Încurajați copiii să-și mențină echilibrul în timp ce stau, în timp ce merg de-a lungul unui „traseu” marcat cu bandă adezivă sau în timp ce merg pe bară, de la un centru la altul. Copilul poate să învețe să-și mențină echilibrul și prin lovirea repetată a unei mingi prinse cu sfoară de tavan sau de ușor.

Seturile de obstacole le permit copiilor să-și determine poziția corpului în raport cu diferite obiecte și să conștientizeze simțurile transmise prin mușchi și articulații, fapt ce ajută la planificarea și coordonarea mișcărilor. Seturile de obstacole încurajează și dezvoltarea abilităților cognitive necesare pentru soluționarea problemelor și pentru planificarea activităților. De exemplu, copiii preferă să se joace „de-a spălătoria de mașini”. Pentru această activitate nu este necesar mult spațiu, iar obiectele folosite pentru joacă pot fi depozitate cu ușurință. Copiii se mișcă târâș, pretinzând că sunt mașini care trec printr-un tunel, pentru a fi spălate. Ei ar putea să se rostogolească pe o saltea pentru a se „usca”. Folosiți un rulo de vopsit uscat, pentru a pretinde că „vopsiți” mașina. Astfel, copiii vor fi masați cu mișcări ferme care sunt tolerate mai bine de către copiii cu reacție de apărare tactilă. După ce au fost „vopsiți”, „mașinile” pot merge pe bară sau de-a lungul unei linii marcate cu bandă adezivă pe podea, pentru a pretinde că trec prin uscător, iar apoi pot trece din nou la setul de obstacole. Aceste seturi pot fi folosite pentru diverse teme de studiu. De exemplu, o cursă cu obstacole poate fi folosită în cadrul jocului „de-a poștașul”, copiii aducând corespondența, imitând lucrătorii din comunitate.

Copiii beneficiază în urma activităților de ordin general menite pentru dezvoltarea mușchilor și abilităților de planificare a activităților motorii, cum ar fi plimbarea animalelor, transportarea greutăților cu roaba, jocurile care implică alergatul pe loc, cățărutul, sau activitățile sezoniere, de exemplu, imitarea mersului pe patine pe o coală de hârtie cerată întinsă peste covor. În timp ce copilul se implică în activități de dezvoltare a motricității grosiere, observați dacă el este în stare să vă urmeze instrucțiunile și să se concentreze asupra activității. Fiți atenți la capacitatea copilului de a-și coordona mișcările și dorința lui de a încerca să participe la activitățile necunoscute. Copilul este în stare să separe o parte a corpului de alta în timp ce imită mișcările altora sau își folosește corpul ca un tot întreg? Astfel de observații vă vor ajuta să elaborați activități potrivite nevoilor copiilor din clasa dvs.

Întârzieri în dezvoltare

Mulți dintre acești copii au tonus muscular redus și puțină putere fizică. Copiilor le este greu să se miște și de aceea ei renunță la mișcare, aceasta ducând la o slăbiciune musculară și mai mare. Este important ca copiii să fie încurajați să urmeze un stil de viață activ, atât la grădiniță, cât și acasă.

- Barele de gimnastică pot fi de lățimi diferite. Folosiți bara cea mai lată, plasând-o direct pe podea, nu pe suporturi, dacă copilul refuză să participe la activitățile ce presupun trecerea pe bara de gimnastică.

■ Unii copii cu sindromul Down au probleme în regiunea cervicală a gâtului și nu pot face tumbe.

■ Puneți saltele sub echipamentul de cățărat, pentru a proteja copilul în caz de cădere.

■ Copilul poate folosi ca sursă de motivare înregistrări video sau audio ale exercițiilor fizice. În aceste înregistrări se repetă de mai multe ori aceleași mișcări și exerciții, oferindu-i copilului posibilitatea să exerseze și posibilitatea de a se simți sigur că poate să țină pasul cu alți colegi.

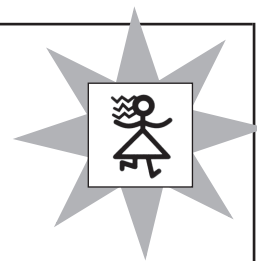
■ Încurajați copilul să participe cât mai activ la activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri, de fiecare dată pentru un timp mai îndelungat.

■ Întotdeauna demonstrați mai întâi dvs. activitatea, pentru ca copilul să aibă la dispoziție indicații vizuale.

■ Activitățile de mișcare și dezvoltare a mușchilor sunt extrem de importante pentru astfel de copii, dar copiii cu tonus muscular redus ar putea fi puțin motivați să participe la activitățile de dezvoltare a motricității grosiere, fiindcă ele sunt dificile. Asigurați-vă că activitățile nu sunt prea complicate și sunt distractive. Permiteți-le copiilor să urmărească colegii înainte de a încerca să se implice.

■ Părinții trebuie încurajați să-și includă copiii în activitățile de dezvoltare a motricității grosiere în afara clasei – înot sau jocuri active în curte.

■ Studiați consecutivitatea dezvoltării mușchilor grosieri. Dacă abilitățile de motricitate grosieră ale copilului sunt la nivelul de 2 sau 3 ani, el ar putea să refuze să participe la activitățile de dezvoltare a motricității grosiere care au fost elaborate pentru copiii de 4 ani cu dezvoltare normală. Începătorii ar putea beneficia în urma activităților prezentate în continuare. Spuneți-i copilului să ia un puf și să-l ducă în fugă în alt colț al camerei, să-l pună într-o cutie specială. Încurajați copilul să urce și să coboare scările, ținându-se de balustradă. Copilul ar putea sări de pe o cutie joasă, arunca pufuri în cutii sau prinde mingi mari din cauciuc spongios. Alte activități potrivite pentru copiii cu întârzieri în dezvoltare sunt lovirea cu picioarele a unei mingi sau mersul pe jucării cu roți. Începeți cu activitățile de dezvoltare a motricității grosiere care necesită urmarea unei singure instrucțiuni simple. Succesul copilului la efectuarea activităților corespunzătoare nivelului lui de dezvoltare îi va permite să încerce cu încredere să participe la activități cu un grad de complexitate mai mare.

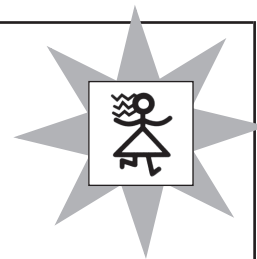

Deficiențe ortopedice

Dacă în clasă există copii cu deficiențe ortopedice, problemele legate de spațiu devin și mai complicate. Copilul ar putea aduce de acasă divers echipament la grădiniță – scaun special, scăriță pentru menținerea corpului în poziție verticală, cărucior. Unii copii merg în cărje sau cu baston. Acești copii vor avea nevoie de spațiu suficient pentru a manevra printre piesele de mobilier.

- Jocurile de dezvoltare a motricității grosiere nu pot înlocui terapia specializată, dar ați putea coopera cu terapeutul copilului, pentru a stabili obiectivele legate de dezvoltarea mușchilor grosieri, obiective utile pentru ca copilul să se miște eficient prin clasă. De exemplu, dacă copilul este hemiplegic, cu mușchii mai tensionați pe o parte a corpului, v-ați putea propune obiectivul ca copilul să fie capabil să treacă o parte din greutatea corpului pe partea afectată. Astfel, îi veți oferi copilului posibilitatea să se joace cu obiectele puse la stânga sau la dreapta lui, șezând, iar dacă va fi necesar, îi veți ajuta să treacă o parte a greutății corpului pe partea afectată. Rugați fizioterapeutul sau ergoterapeutul să vă arate cum să așezați copilul pentru a încuraja mișcările necesare.
- Unii copii cu probleme legate de menținerea echilibrului și folosirea mușchilor grosieri pot cădea adeseori în timpul jocurilor active, de aceea ar trebui să poarte cască și/sau să se afle în apropierea unui adult.
- Observați dacă participarea copilului în activitățile de dezvoltare a motricității grosiere accentuează unele mișcări anormale. De exemplu, dacă copilul depune eforturi foarte mari pentru a împinge skate-boardul pe care stă întins, astfel încât mușchii sunt suprasolicitați, ați putea să-i propuneți să se apuce cu mâinile de un cerc de gimnastică. Ați putea trage de cerc chiar dvs. sau ați putea ruga pe unul dintre copii s-o facă.
- În timpul activităților din clasă, ați putea să ajutați copilul, dar este mai bine să-i permiteți să facă mișcări lente. Mișcările rapide pot duce la tensionarea mușchilor. Întotdeauna evitați să-i ajutați copilului să se miște și încurajați-l să depună eforturi pentru a se mișca de sine stătător.
- Copilul cu deficiențe ortopedice care poate merge ar putea repeta acțiunile colegilor, dar la distanțe mai mici sau pentru un timp mai scurt.
- Periodic, acești copii ar putea cronometra activitatea sau avea grijă de muzică, apăsând butoanele magnetofonului în timpul jocului de-a „caruselul muzical”, dar ei nu trebuie să joace întotdeauna un singur rol. Este important ca acești copii să se implice în activitate și în calitate de participanți activi.

■ Ați putea oferi copiilor în cărucioare un șir de posibilități de mișcare (discutați cu fizioterapeutul sau ergoterapeutul, pentru a determina care din activitățile propuse sunt potrivite pentru fiecare copil în parte): (1) skate-boarduri – copiii își pot dezvolta mușchii pentru asigurarea controlului asupra poziției capului, ei pot să se deplaseze singuri sau pot fi trasi de colegi, cu supravegherea adulților; (2) mingi terapeutice – copiii se pot întinde după jucării, după ce un adult le-a demonstrat care este poziția corectă a corpului; (3) căruțul cu mingi – puteți confecționa un astfel de căruț, punând mingi de plastic ușoare într-un bazin pentru copii; (4) scărițe pentru menținerea poziției verticale a corpului – copiii pot să arunce mingi într-o țintă; (5) leagăne pe platformă – dați-le copiilor undițe cu „cârlige” din bandă Velcro pentru a „pescui” pești din stofă cu textură specială care se lipește de banda Velcro; (6) roabe – copiii pot să se plimbe pe rând cu roaba, în perechi; (7) muzică – copiii pot imita diferite mișcări în ritmul muzicii; (8) mobilitatea în căruciorul cu roțile – copilul poate să se miște în cărucior către o țintă sau se poate roti în jurul unor obiecte; (9) mingi sau pufuri – copiii pot exersa aruncarea, prinderea sau lovirea cu bâta.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

Activitățile de dezvoltare a motricității grosiere sunt, de regulă, preferate de copiii cu dereglări profunde de dezvoltare, dar această afirmație nu are caracter universal. Folosiți activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri pentru tranziții după activitățile stresante, cum ar fi mersul la grădiniță cu autobuzul.

- Folosiți imagini pentru a instrui copilul, astfel încât el să știe cu ce se va ocupa în timpul activităților de dezvoltare a mușchilor grosieri. Mulți copii cu dereglări profunde de dezvoltare își pot coordona acțiunile și sunt încrezători, în special când este vorba de activitățile alese de ei, dar le-ar putea fi mai greu să urmeze instrucțiunile oferite de pedagog.
- Folosiți stimulente pentru încurajarea participării la activități.
- Începeți cu instrucțiuni dintr-o singură frază și sporii treptat complexitatea sarcinilor. De exemplu, arătați-i copilului imaginea unui tunel, rugați un copil să demonstreze târâțul prin tunel, iar apoi încurajați copilul să treacă prin tunel, stimulându-l după ce a efectuat cu succes sarcina. Când copilul a învățat deja să urmeze instrucțiunile dintr-o frază, arătați-i două imagini, de exemplu, imaginea tunelului și cea a barei de gimnastică. Iarăși, veți ruga un copil să demonstreze activitatea, veți oferi instrucțiuni verbale: „Tunelul, apoi bară” și îi veți permite copilului să efectueze activitatea.

■ Activitățile de dezvoltare a motricității grosiere pot precede activitățile în timpul cărora copiii vor trebui să șadă. Unii pedagogi duc copiii în sala de gimnastică în fiecare dimineață, ca să alerge, înainte de a intra în clasă. Copiii au șezut în autobuz și au nevoie de mișcare înainte ca să fie gata să șadă din nou.

■ Oferiți-le copiilor posibilitatea să aleagă din mai multe activități de dezvoltare a mușchilor grosieri. Sistemul nervos al unor copii reacționează pozitiv la stimulentele proprioceptive oferite de săritul de pe o minitrambulină, pe când alți copii preferă stimulentele vestibulare oferite de legănat.

■ Experiențele motorii din cadrul clasei, cum ar fi rotirea pe skate-board, pot fi folosite ca stimulente pentru unii copii. Astfel de activități trebuie folosite cu atenție și trebuie evitate dacă copilul devine supraexcitat sau nu poate să se țină strâns de skate-board. Unii copii pot avea grețuri după ce au fost răsuciți pe skate-board sau pot avea dureri de cap și semne de somnolență peste câteva ore.

■ Uneori dimensiunile sălii de gimnastică și sunetele din ea sunt prea complexe pentru copii și ei preferă activitățile din clasă.

■ Copilul ar putea beneficia de stimulente vestibulare calmante, dacă în clasă există un căluț de lemn sau alt echipament pentru legănat.

■ Dacă copilul este nesigur de mișcările sale și devine nervos când picioarele sale se desprind de pământ, permiteți-i să țină în brațe o jucărie de pluș sau alt obiect preferat. Treptat, implicați-l în mișcare, de exemplu, așezați-l pe tricicletă, cu picioarele pe pedale.

■ Participarea la activitățile de dezvoltare a motricității poate încuraja și dezvoltarea abilităților de comunicare verbală. Îndemnați copiii să-și verbalizeze dorințele și să comunice cu colegii pe parcursul activităților de dezvoltare a mușchilor grosieri.

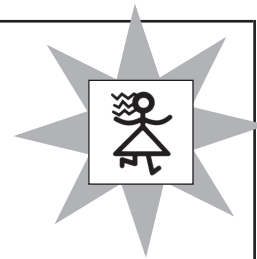

rugăți un copil să demonstreze activitatea

demonstrați imaginea unui tunel

după ce copilul se va învăța să urmeze instrucțiunile cu o singură etapă, treceți la instrucțiuni cu două etape

Deficit de atenție/hiperactivitate și dereglări de comportament

Mișcarea activă poate avea efect calmant asupra copiilor hiperactivi și cu deficiențe comportamentale, dar uneori poate supraexcita și dezorganiza copiii. Activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri trebuie să aibă o structură clară și să corespundă unor așteptări bine cunoscute. Observați dacă copilul devine supraexcitat și redirecționați-l către activitățile care îi vor permite să se calmeze și să-și vină în fire.

- În timpul jocurilor active cu echipament special și cu alți copii, pot apărea conflicte legate de jucării și de respectarea regulilor. Este necesar ca toți copiii să înțeleagă clar care sunt regulile de comportament și care sunt consecințele nerespectării lor.
- Învățați copiii cum să se poarte în cadrul activităților de dezvoltare a motricității grosiere. Ei trebuie să înțeleagă că nu au voie să-și împingă colegii, să strige, iar jucăriile și echipamentul sunt pentru toți copiii. Este necesar să le amintiți copiilor cât mai des regulile, până când ei le vor însuși și vor fi capabili să le țină minte chiar și în toiul jocului.
- Uneori, copiii sunt supraexcitați în spațiile mari, cum ar fi sala de gimnastică și se simt mai confortabil în clasă.
- Observați și lăudați copiii care respectă regulile jocurilor active din clasă (Rief, S. 1993).
- Unii copii hiperactivi sau cu deficit de atenție reacționează foarte acut la atingeri și pot considera cea mai inocentă atingere a colegului drept lovitură. Pedagogul poate să-i explice copilului hiperactiv sau cu deficit de atenție că colegul nu a avut intenții rele, iar colegului său – că orice fel de atingeri îi sunt neplăcute copilului respectiv. Asigurați-vă că orice copil dispune de suficient spațiu în timpul activităților de dezvoltare a motricității grosiere. Folosiți cercuri de gimnastică sau covorașe pentru a defini spațiul personal al copilului în timpul jocurilor active.
- Asigurați-vă că copilul șede și vă privește în ochi în timp ce oferiți instrucțiuni.
- Activitățile grele, cum ar fi transportarea blocurilor mari de lemn cu roaba pot avea efect calmant asupra unor copii.

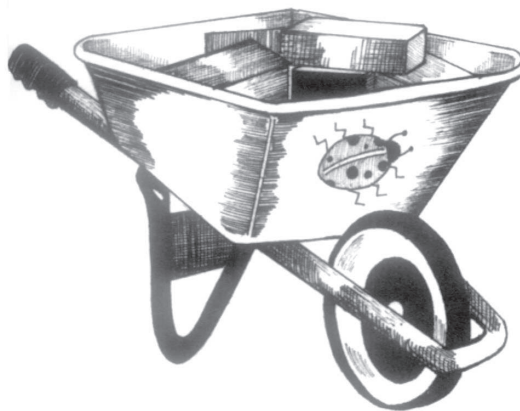
- Ajutați copilul care respectă instrucțiunile mai degrabă decât pe cel care le ignoră.

- Unii copii se calmează dacă poartă veste cu greutate. Studiați anexa (pagina 195) pentru instrucțiuni concrete privind folosirea vestelor cu greutate.

- Structurați activitățile de dezvoltare a motricității grosiere astfel, încât să eliminați perioadele de așteptare.

- Nu folosiți activități îndelungate. Este posibil ca copilul să fie capabil să se joace cu mingea numai câteva clipe, iar apoi va dori să treacă la alt fel de activități.

- Dacă nu oferiți posibilitatea de a alege, oferiți instrucțiuni clare, nu puneți întrebări. Nu spuneți: „Vrei să mergi pe bara de gimnastică?”, dacă aveți în vedere: „Mergi pe bara de gimnastică” (Cook, Ruth E., Annette Tessier, and Diane M. Klein. 1992).

Probleme legate de planificarea activităților motorii

De regulă, acești copii sunt conștienți de problemele legate de activitățile motorii grosiere și ar putea refuza să participe la ele. Nu vă așteptați ca copilul să repete secvențele rapide de pe banda audio sau video, ci folosiți o piesă din echipamentul din centrul motricitate grosieră, de exemplu, un skate-board, pentru ca copilul să poată exersa un singur tip de mișcare. Lăudați-l pe copil cât mai des pentru încercările sale, descriind rezultatele obținute de el: „Ai împins foarte bine skate-boardul”.

- Copilului i-ar putea fi greu să-și determine poziția în raport cu alte obiecte în spațiu. Am auzit un adult cu probleme de planificare a activităților motorii spunând că trebuie să se gândească de fiecare dată cum să treacă prin ușă fără a se lovi de ușor. Copilul va câștiga experiență dacă va avea posibilitatea să se miște printre diverse obstacole.

- Încercați să îmbrăcați copilul în vestă cu greutate, pentru a vedea dacă aceasta îl ajută să perceapă mai bine poziția corpului său în spațiu. Studiați anexa (pagina 195) pentru instrucțiuni concrete privind folosirea vestei cu greutate.

- Unii copii cu probleme legate de planificarea activităților motorii se grăbesc în timpul activităților de dezvoltare a motricității grosiere. Alergatul și alte tipuri de mișcare rapidă nu-i permit copilului să-și dezvolte abilitățile de menținere a echilibrului și de control asupra mișcărilor. Încurajați copilul să nu se grăbească.
- Oferiți-i copilului posibilitatea să practice activitățile de dezvoltare a motricității grosiere noi de sine stătător, în cazul activităților mai complicate.
- Participarea dvs. la activitățile de dezvoltare a mușchilor grosieri le va ajuta copiilor să se concentreze asupra activității.
- Orice modificări ale activității vor solicita abilitățile de planificare a activităților motorii ale copiilor. De exemplu, copilului care știe să prindă „aricelul” de cauciuc în clasă i-ar putea fi complicat să prindă aceeași minge în sala de gimnastică. Varierea activităților cunoscute le permite copiilor să-și îmbunătățească abilitățile de planificare a activităților motorii, dar este necesar să ținem cont de faptul că, la început, copilului îi este greu să se adapteze la orice modificare (Bissel, J., J. Fisher, C. Owens, and P. Polcyn. 1988).
- Descrieți în mod pozitiv toate încercările de a efectua anumite activități: „Bravo că ai încercat să prinzi mingea!”. Acești copii au nevoie de foarte multă încurajare pentru a reduce dificultatea simțită în timpul activităților ce implică mișcare.
- Copiii cu probleme legate de planificarea activităților motorii trebuie să beneficieze de experiențe de mișcare activă nu numai în clasă, dar și acasă. Încurajați părinții să încorporeze în viața de toate zilele jocuri în curte, precum și activități bine structurate, cum ar fi înotul și gimnastica.

Deficiențe de vâz

Studiile au demonstrat că copiii cu deficiențe de vâz au, de regulă, o dezvoltare fizică destul de proastă (Warren, D.1994). Acești copii au nevoie de multă încurajare pentru ca să se miște de sine stătător. Nu schimbați cu locul piesele de mobilier, căci astfel copilului îi va fi mai greu să se orienteze în încăpere. Când oferiți instrucțiuni copiilor cu deficiențe de vâz, formulați-le foarte clar și evitați cuvintele vagi, cum ar fi „acesta”, „acela”, „acolo” (Mayfield, P., K. McCormick, and M. Cook. 1996). Fiți atenți să nu încurajați stările de anxietate, oferind prea multă protecție copilului cu deficiențe de vâz.

- Descrieți mișcărilor sau echipamentul de joacă înainte de a implica copilul în joc. Lăsați copilul să exploreze echipamentul cu mâinile înainte de a încerca să-l folosească.

- Lipiți cu bandă adezivă o sfoară de podea pentru ca copilul să poată merge de sine stătător pe skate-board într-o direcție anumită.
- Învățați copilul să deosebească diferite părți ale corpului, diferite direcții de mișcare. El trebuie să știe cum se poate mișca cu sau fără ajutorul obiectelor din mediu. Folosirea seturilor de obstacole oferă posibilitatea perfectă pentru exersarea acestor abilități (Clark, P., and A. Allen. 1985).

- Folosiți exerciții de rutină sau înregistrări video de aerobică pentru copii, de exemplu, „mousercise”, pentru a spori independența copilului la efectuarea activităților de motricitate grosieră. Rutina îi va ajuta copilului să anticipeze pașii care urmează.
- Când oferiți instrucțiuni copilului cu deficiențe de văz, adresați-vă pe nume, pentru a-i atrage atenția și a-i oferi timp suplimentar pentru prelucrarea mesajului și pentru reacția de răspuns (Cook, Ruth E., Annette Tessier, and Diane M. Klein. 1992). Spuneți-i copilului ce se va întâmpla în continuare, în special înainte de a-i ajuta direct în timpul activității. În cazul copilului nevăzător nu doar numiți obiectele, dar și descrieți-le (Mayfield, P., K. McCormick, and M. Cook. 1996).
- Înconjurați țintele pentru aruncarea mingii cu bandă adezivă de culoare aprinsă, iar inelul de baschet pentru copii – cu bandă colorată.
- Luminați bine țintele.

JOCURI LA AER LIBER

Jocurile active ce implică folosirea mușchilor grosieri sunt cele mai potrivite pentru activitățile în aer liber. De fapt, NAEYC* recomandă ca jocurile în aer liber să aibă loc în fiecare zi. Observați copilul pentru a vedea dacă folosește cu încredere echipamentul de joacă sau dacă evită scrâncioburile și alte piese de echipament, întrebându-l căroră necesită menținerea echilibrului. Observați dacă copilul este în stare să se concentreze asupra activității sau dacă obosește repede. Observați dacă copilul interacționează cu colegii în timpul jocului în curte. Utilizați aceste observații pentru a planifica activitățile în aer liber pentru copil. Monaghan-Nourot, Scales, Van Hoorn și Almy, în cartea *Looking at Children's Play*, descriu procesul interesant prin care a trecut grădinița lor în urma studierii jocurilor din curte. Urmărind cum se joacă copiii, ei au putut determina în ce cazuri aceștia se joacă cel mai mult în jocuri direcționate spre ei înșiși. Autorii au descoperit că mediul încurajează sau descurajează anumite tipuri de joacă; de exemplu, comunicarea dintre copii este încurajată de jocurile în groapa cu nisip. Pedagogii ce au participat la studiu au determinat ca scop încurajarea interacțiunii sociale și jocurilor de motricitate grosieră direcționate asupra propriei persoane și au structurat terenul de joacă pentru a încuraja jocurile dorite.

* NAEYC – Asociația Națională pentru Educația Copiilor de Vârstă Mică.

Echipamentul din curte trebuie să includă scări, scânduri orizontale, spații pentru sărit și structuri pentru cățărat. Trebuie să existe bare de gimnastică de diferite lățimi, la diferite înălțimi. Este preferabilă rearanjarea echipamentului. Trebuie să fie puse la dispoziție diferite mingi, începând cu cele mici de ping-pong și terminând cu mingile gonflabile de plajă. Este importantă vizibilitatea bună; pedagogul trebuie să fie capabil să-i vadă pe toți copiii de pe teren, pentru a fi sigur de securitatea lor.

Terenul de joacă trebuie să fie acoperit cu un material care ar estompa căderile copiilor. Pentru terenurile de joacă sunt potrivite materialele anorganice, cum ar fi nisip, anvelope tăiate fâșii, prundiș de cheramzită. Terenul trebuie să fie acoperit cu un strat de cca 20-30 cm de material amortizator. Pentru fiecare copil trebuie să fie prevăzute cca 7 m² de spațiu. Sunt necesare spații pentru jocuri active și pentru activități liniștite, spații însorite și adumbrite. Înainte ca copiii să iasă la joacă, este necesar ca cineva din adulți să verifice terenul pentru a exclude pericolele și semnele de vandalism. Trunchiurile copacilor trebuie eliberate de crengi până la o înălțime de cca 2 m, pentru a evita vătămarea copiilor din cauza crengilor (Taylor, S., and V. Morris. 1996).

Abilitățile de îmbrăcare-dezbrăcare pot fi practicate când copiii se pregătesc să iasă afară la joacă sau când se întorc în încăpere. Este important ca toți copiii să învețe să-și scoată haiba și s-o atârne în cui. Încurajați părinții să îmbrace copiii în haine potrivite pentru jocurile în aer liber, de exemplu, pantaloni și teniși. Amintiți-le părinților să cumpere haine care pot fi îmbrăcate de copii de sine stătător. Nu este nimic mai greu pentru un copil mic decât să îmbrace haina prea strâmtă, cu fermoar care se blochează.

Întârzieri în dezvoltare

Copiii cu deficiențe de dezvoltare vor avea nevoie de ceva timp pentru a se juca în jocuri potrivite pentru nivelul lor de dezvoltare înainte de a încerca să participe la activități tipice mai complicate. De exemplu, copilul ar putea prefera jocurile în groapa cu nisip și ar putea să nu dorească să alerge și să se joace cu echipamentul de pe teren. Lăsați copilul să participe la activitățile care îl fac să se simtă confortabil înainte de a încerca să-l implicați în activități necunoscute.

- Observați dacă copilul se teme de scrâncioburi sau de alte activități ce presupun mișcare sau stimulente vestibulare. Deși nu trebuie să impuneți copilul să participe la astfel de activități, ați putea încerca să-i arătați diferite tipuri de scrâncioburi. Cele atârinate foarte aproape de pământ, cu pereți laterali ar putea fi mai acceptabile din punctul de vedere al copilului.
- Încurajați copilul să-și dezvolte forța fizică prin cățărat, sub supravegherea permanentă a unui adult.
- Lucrați asupra abilităților de respectare a instrucțiunilor legate de activitățile de dezvoltare a motricității grosiere.

▪ Dacă se pare că copilul preferă întotdeauna aceeași piesă de echipament, încurajați-l cu încetul să încerce și activități noi de dezvoltare a motricității grosiere pe terenul de joacă.

▪ Când învățați copiii să se legene în scrânciob, spuneți-le: „Picioarele spre cer” și „Picioarele sub scrânciob” (Haldy, M., and L. Haack. 1995).

▪ Uneori copiilor le este mai ușor la început să se dea în scrânciob cu picioarele la pământ și cu burtica pe scaunul scrânciobului.

▪ Jucați-vă în jocuri simple, de exemplu, ascundeți pe teren niște jucării și încurajați copiii să alerge și să le caute.

▪ Copiilor le va fi mai simplu să învețe să se dea pe role pe suprafețe texturate, de exemplu, pe terenul cu iarba proaspăt cosită. După ce copilul a învățat să-și mențină corpul în poziție verticală, el poate trece la role pe asfalt. Copiii ar trebui să înceapă cu role cu suprafața mare, de exemplu, de marca „Fosher Price”.

▪ Folosiți bucăți de anvelope de bicicletă pentru a fixa picioarele copiilor de pedalele tricicletelor.

▪ Sub supravegherea unui adult, încurajați copiii să se cațere pe bolovani mari de piatră (Haldy, M., and L. Haack. 1995).

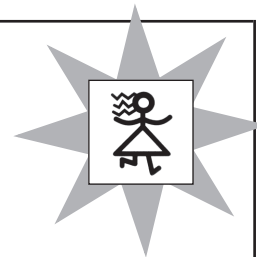

▪ Copiii ar trebui să alerge cât mai mult. Dacă pe teren există un deal mic, lăsați-i să urce și să coboare de pe el în fugă (Haldy, M., and L. Haack. 1995). Încercați să încurajați copiii să alerge perioade mai îndelungate de fiecare dată.

▪ Există o mulțime de activități care pot fi efectuate iarna, în zăpadă: confecționarea îngerilor și a omuleților de zăpadă, aruncarea cu bulgări de zăpadă, stropirea zăpezii cu coloranți alimentari, mersul pe sanie sunt câteva exemple de activități distractive care pot fi efectuate în zilele cu multă zăpadă.

▪ Indicați în curriculum excursii prin comunitate. Mersul pe jos nu numai sporește rezistența copiilor, dar și le ajută să însușească informația cu privire la mediu.

Deficiențe ortopedice

Probabil, jocurile în aer liber sunt activitățile care se pretează cel mai greu adaptării la nevoile copiilor cu deficiențe ortopedice. Orice adaptări sunt costisitoare. Adeseori, grădinițele sunt în căutare de donatori care ar oferi mijloace pentru procurarea echipamentului adaptat pentru jocurile în aer liber.

- Copiii în cărucioare cu roțile au nevoie de echipament adaptat pe terenul de joacă, cum ar fi scrâncioburile pentru scaunele cu roțile, gropi de nisip cu acces pentru cărucioare, pe piciorușe mai lungi, pentru ca copilul să poată mișca căruciorul sub groapă și să se apropie cât mai mult de groapa cu nisip.

- Observați poziția copiilor în scrâncioburi sau în groapa cu nisip, pentru a vă asigura că nu urmează modele de mișcare anormale.

- Determinați o abilitate sau o activitate asupra căreia să vă concentrați, care îi va ajuta copilului să se joace cu colegii. De exemplu, l-ați putea învăța să lovească mingea legată cu o sfoară de ramura unui copac sau de o piesă înaltă de echipament. Asigurați-vă că, depunând eforturi, copilul însușește abilități pe care să le poată aplica cu succes pe terenul de joacă.

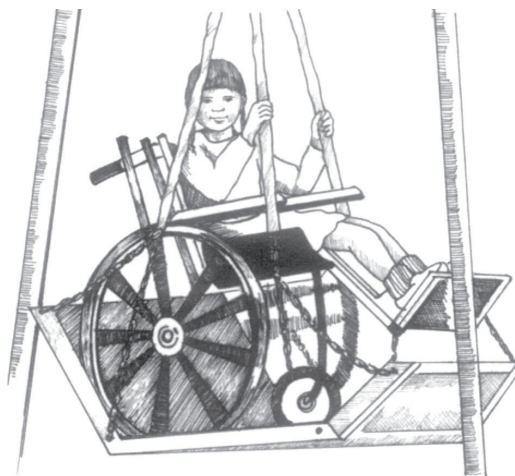
- Copilul în cărucior cu roțile poate lucra asupra extinderii spațiului de mișcare, pretinzând că vopsește diferite obiecte cu apă, cu o perie de vopsit.

- Puteți cumpăra o mănușă de baseball moale de stofă și o minge cu fâșii de bandă Velcro. Mingea se va lipi de mănușă, iar copilului îi va fi mai simplu să o prindă.

- Deși pentru copil ar putea fi complicat să lunece pe tobogan, el poate rostogoli pe tobogan diferite jucării, către un coleg care stă jos și i le aruncă înapoi.

- Pot fi efectuate adaptări ale tricicletelor și ale altor piese de echipament cu roți. Puneți pe pedale blocuri de lemn. Fixați picioarele copiilor de pedale cu fâșii de bandă Velcro.

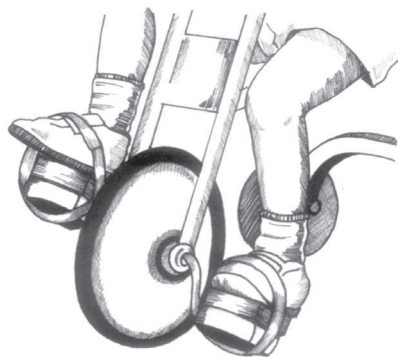
- Copiilor cu disabilități ortopedice le poate plăcea jocul adaptat „Simon spune”, cu imitarea diferitelor mișcări cu mâinile și brațele.

- Modificați jocurile cu popice, încât copilul să poată rostogoli mingea de-a lungul pistei.

- Aruncarea obiectelor în țintă dezvoltă coordonarea privirii și mișcărilor, dar și extinde spațiul de mișcare. Adaptați ținta – confeționați o țintă mai mare și puneți-o mai aproape de copil.

Dereglări profunde de dezvoltare și autism

De regulă, jocurile libere cu echipamentul de teren sunt o ocupație foarte plăcută pentru copiii cu dereglări profunde de dezvoltare. Încurajați copilul să încerce să se implice în diferite activități ce presupun mișcare.

- Împingeți încet scrânciobul în care se află copilul, însoțind mișcările cu un cântecel care ar contribui la dezvoltarea abilităților de vorbire.
- Dacă copilul pare să fie supraexcitat, așezați-l pe o saltea într-un spațiu comod și masați-i cu mișcări ferme spatele, vorbindu-i cu voce calmă și binevoitor.
- Învățați copilul diferite abilități necesare în groapa de nisip, inclusiv abilitățile de interacțiune cu colegii.

- Încorporați activități senzoriale în jocurile în aer liber.

- Lăsați copilul să se descalțe pentru a lăsa urme în groapa cu nisip. Comparați dimensiunea urmelor lăuate de copil cu dimensiunile urmelor dvs. Turnați în nisip apă pentru a construi castele de nisip (*Granovetter, R., J. James. 1989*).

- Observați dacă copilul încearcă să se joace, folosind diferite piese de echipament sau preferă să folosească o singură piesă de echipament, de exemplu, scrânciobul. Lăsați-i suficient timp să participe la activitățile preferate, dar încurajați-l cu bunăvoință să încerce și alte activități.

Copilul ar putea să se teamă de anumite activități, de exemplu, de lunecarea pe tobogan. Împărțiți această activitate în pași mici, permiteți-i copilului mai întâi doar să atingă toboganul, apoi să urce o scară sau două, după care să lunece de pe tobogan. Unii copii ar putea avea probleme legate de pierderea contactului cu pământul.

■ Copiilor care se tem să piardă contactul cu pământul le este foarte frică să participe la activitățile care presupun desprinderea picioarelor de pământ. Acești copii ar putea beneficia de stimulente oferite sub supraveghere, în linie dreaptă, cum ar fi legănatul încet înainte și înapoi în scrânciob. Cele mai potrivite sunt activitățile la care copiii pot controla mișcarea, târând picioarele pe pământ pentru a reduce viteza de mișcare, dacă aceasta devine o sursă de supraexcitare.

■ Învățați copiii din clasă cum să comunice cu semenii lor cu dereglări profunde de dezvoltare, cum să-i apuce de mână și cum să-i includă în activitățile lor, de exemplu, în jocul din groapa cu nisip.

Deficit de atenție/hiperactivitate și dereglări de comportament

De regulă, copiii hiperactivi sau cu deficit de atenție preferă să alerge și să se joace în aer liber. Problema constă în faptul că nivelul lor de activitate și impulsivitatea lor pot prezenta pericol atât pentru ei, cât și pentru colegii lor, dacă nu sunt supravegheați îndeaproape și dacă nu sunt stabilite reguli stricte. Copiii hiperactivi sau cu deficit de atenție ar putea avea nevoie la început de supraveghere individuală pe terenul de joacă. Reduceți supravegherea pe măsură ce copilul însușește regulile și se adaptează la rutina jocurilor constructive.

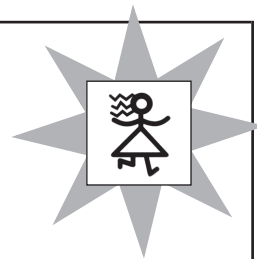
■ Dacă aveți posibilitatea să cumpărați echipament pentru terenul de joacă sau să efectuați schimbări pe terenul de joacă, evitați toboganele înalte sau alt echipament de cățărat înalt.

■ Copilul ar putea beneficia în urma activităților calmante la începutul activităților în aer liber sau înainte de a se întoarce în încăpere. De exemplu, lăsați copilul să se dea încet în scrânciob când iese afară și înainte de a-i chema pe copii în clasă.

■ Vestele cu greutate ar putea avea efect calmant și pot fi purtate sub haine. Folosiți greutate mai ușoare, pentru ca copilul să nu obosească prea tare în timpul jocurilor active.

■ Aduceți pe teren cartea sau jucăria preferată a copilului, pentru ca el să poată să se așeze și să se joace liniștit când devine supraexcitat.

■ Repetați adeseori regulile de joacă în aer liber și observați dacă copilul respectă regulile, pentru a avea ocazia să-l lăudați.

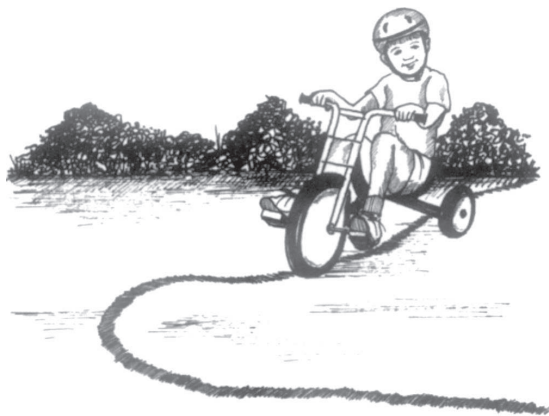

- Instruiți activ copilul privind jocurile simple, de exemplu, de-a v-ați ascunselea, precum și privind jocul în groapa cu nisip. Copiii se joacă într-un mod mai constructiv dacă știu bine ce pot face împreună cu alți colegi.

Probleme legate de planificarea activităților motorii

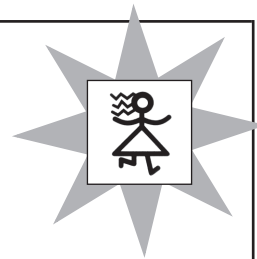
Acești copii pot să se axeze pe una sau două activități cunoscute și necesită încurajare să încerce activități de dezvoltare a mușchilor grosieri noi în aer liber. Copilul ar putea întâmpina greutăți legate de planificarea și coordonarea activităților bine cunoscute. S-ar putea să fie necesar să împărțiți activitățile în aer liber în pași mici. De exemplu, dacă copilului nu-i place să se dea în scrânciob, s-ar putea să începeți cu așezarea copilului în scrânciob pentru câțva timp, fără a-l legăna, până va fi gata să treacă la etapa următoare.

- Experimentați cu mingi de diferite dimensiuni și tipuri. Unor copii le poate fi mai ușor să prindă „aricea” de cauciuc, pufuri sau mingi mari texturate.
- Pentru aruncatul în țintă, aduceți pe teren un coș de baschet mic portabil.
- Pentru sărituri, folosiți cercuri de gimnastică.
- Invitați un copil din clasă să demonstreze activitățile de dezvoltare a motricității grosiere înainte ca copilul cu probleme legate de planificarea activităților motorii să încerce să repete aceleași activități.
- Desenați pe asfalt trasee cu cretă colorată, astfel încât copiii să meargă de-a lungul lor pe jos sau cu bicicleta.

- Sugerați-i copilului strategii simple de memorizat, de exemplu, „Atenție, pregătirea, aruncarea!”, pentru ca el să-și poată organiza acțiunile în timpul jocurilor fizice.
- Dacă copilului îi este greu să efectueze activitatea, informați fizioterapeutul sau ergoterapeutul. Copilul ar putea exersa împreună cu specialistul, iar apoi ar fi în stare să folosească abilitățile însușite pe terenul de joacă.

Deficiențe de viziune

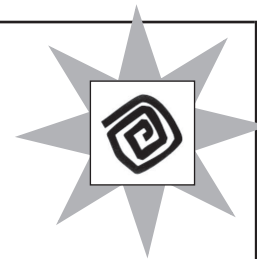

Orice copil nu se simte în apele sale când urmează să participe la activități fizice necunoscute, dar copiii cu deficiențe de viziune au mai multe motive de frică în timp ce se mișcă pe terenul de joacă pentru prima dată. Copiii cu deficiențe de viziune au nevoie de ajutorul adulților pentru a face cunoștință cu diferite piese de echipament, au nevoie de explicații referitor la modul în care sunt folosite și de asistență când încearcă să exploreze mișcările noi, în ritm propriu. Adeseori, copiii mici cu deficiențe de viziune optează pentru activitățile „nepericuloase”, care nu necesită mișcare și explorare. Copilul cu deficiențe de viziune are nevoie de asistența adultului, care îi va asigura accesul la experiențe noi pe terenul de joacă, va încuraja copilul să exploreze și îi va ajuta să interpreteze experiențele într-o manieră pozitivă (Davidson, I., and J. Nesker Simmons. 1992).

- Nu apucați copilul de mână ca să-i arătați terenul de joacă. Învățați copilul să vă apuce de deget atunci când merge lângă dvs. Copiii mai mari și mai înalți v-ar putea apuca de cot. Această procedură simplă, când copilul este ghidat de o persoană văzătoare, îi oferă senzația că merge de sine stătător (Kastein, S., I. Spaulding, and B. Scharf. 1980).
- Atunci când învățați copilul cu deficiențe de viziune să meargă pe patine cu roțile, încălțați-i o singură patină, pentru a învăța să miște un picior, în timp ce celălalt picior se sprijină de pământ (Kastein, S., I. Spaulding, and B. Scharf. 1980).
- Copilul ar putea să se țină de o sfoară întinsă de la un obiect la altul, pentru a se deplasa de sine stătător pe terenul de joacă. Sfoara nu trebuie să împiedice mișcările celorlalți copii.
- Copilul trebuie să fie încălțat în teniși în timp ce se află pe terenul de joacă.

Bibliografie

Allen, E., and Schwartz. 1992. *The Exceptional Child, Inclusion in Early Childhood Education*. New York: Delmar publishers.

Ard, L. and M. Pitts. 1990 *Room to Grow*. Austin: Texas Association for the Education of Young Children.

Bailey, D., and M. Woolery. 1984. *Teaching Infants and Preschoolers with Handicaps*. Columbus, OH: Merrill.

Baker, B., and A. Brightman. 1989. *Steps to Independence, A Skills Training Guide for Parents and Teacher of Children with Special Needs*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.

Beaty, J. 1996. *Skills for Preschool Teachers*. Englewood Cliffs, NJ: Merrill.

Bissel, J., J. Fisher, C. Owens, and P. Polcyn. 1988. *Sensory Motor Handbook*. Torrence, CA: Sensory Integration International Publishers.

Block, M. 1994. *Including Students with Disabilities in Regular Physical Education*, Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.

Bredenkamp, S. 1987. *Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs Serving Children From Birth to Age 8*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Bredenkamp, S., and T. Rosegrant. 1992. *Reaching Potentials: Appropriate Curriculum and Assessment for Young Children*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Bricker, D., and J. Woods Cripe. 1992. *An Activity – Based Approach to Early Intervention*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.

Brown, J. 1982. *Curriculum Planning for Young Children*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Clark, P., and A. Allen. 1985. *Occupational Therapy for Children*. St. Luis, Mo: C.V. Mosby Company.

Church, E., and K. Miller. 1990. *Learning Through Play: Blocks*. New York: Scholastic Inc.

Cohen, L. 1992. *Children with Exceptional Needs in Regular Classrooms*. Washington, DC: National Education Association.

Cook, Ruth E., Annette Tessier, and Diane M. Klein. 1992. *Adapting Early Childhood Curricula for Children with Special Needs*, 3rd ed. New York: Merrill.

Davidson, I., and J. Nesker Simmons. 1992. *The Early Development of Blind Children*. Ontario, Canada: The Ontario Institute for Studies in Education.

Deiner, P. 1993. *Resources for Teaching Children with Diverse Abilities*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

Downing, J. 1996. *Including Children with Severe and Multiple Disabilities in Typical Classrooms*. Baltimore, MD: Brooks Publishing Co.

Dunn, W. 1991. *Pediatric Occupational Therapy*. Thorofare, NJ: SLACK. Inc.

Edgington, D. 1976. *The Physically Handicapped Child in Your Classroom*. Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.

Evans Morris, S., and M. Dunn Klein. 1987. *Pre-feeding Skills*. Tucson, AZ: Therapy Skill Builders.

Feldman, Jean. 1995. *Transition Time: Let's Do Something Different*. Beltsville, MD: Gryphon House.

Fink, D. State of New Jersey, Department of Human Services. 1991. *More Alike Than Different: Caring for Children with Special Needs in Child Care Centers*. Trenton, NJ: Educational Information and Resource Center for the Office of Child Care Development.

Fisher, A., E. Murray, and A. Bundy. 1991. *Sensory Integration: Theory and Practice*. Philadelphia: F.A. Davis.

Forman, George E., and David S. Kushner. 1983. *Piaget for Teaching Children*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Gaumer, Nancy, and Vicki L. Stoecklin. 1992. *Day Care for All Children, Integrating Children with Special Needs into Community Child Care Settings*. Champaign, IL: Developmental Services Center, Department of Children and Family Services, State of Illinois.

Geralis, E. 1991. *Children with Cerebral Palsy*. Bethesda, MD: Woodbine House.

Gillingham, G. 1995. *Autism: Handle With Care*. Arlington, TX: Future Education, Inc.

Gilroy, P. 1986. *Kids in Action*. Tucson, AZ: Communication Skill Builders.

Grace, J. *Preschool Games: Terrific Transitional Activities for Your Preschool Classroom*. 1997. Westminster, CA: Teacher Created Materials, Inc.

Granovetter, R., J. James. 1989. *Sift and Shout*. Lewisville, NC: Kaplan Press.

Haldy, M., and L. Haack. 1995. *Making It Easy*. Tucson, AZ: Therapy Skill Builders.

Harris, S., and J. Handleman. 1994. *Preschool Programs for Children with Autism*. Austin, TX: PRO-ED.

Harrison, F. and M. Crow. 1993. *Living and Learning with Blind Children*. Toronto: University of Toronto Press.

Hart, C., D. Burts, and R. Charlesworth. 1997. *Integrated Curriculum and Developmentally Appropriate Practice*. Albany: State University of New York Press.

Heideman, S., and D. Hewit. 1992. *Pathways to Play*. St. Paul, MN: Red Leaf Press.

Hendrick, J. 1996. *The Whole Child*. Scarborough, Ontario: Prentice Hall Canada.

Hereford, N., and J. Schall. 1991. *Learning Through Play*. New York: Scholastic, Early Childhood Division.

Heward, W., and M. Orlansky. 1992. *Exceptional Children*. New York: Macmillan.

Holbrook, M. 1996. *Children with Visual Impairments*. Bethesda, MD: Woodbine House.

Hutt, J., S. Tyler, C. Hutt, and H. Christopherson. 1989. *Play, Exploration and Learning: a Natural History of the Pre-School*. London: Routledge Education Books.

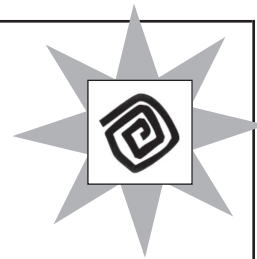
Hyde, M. 1983. *Is This Kid Crazy*. Philadelphia: Westminster Press.

Isbell, R. 1995. *The Complete Learning Center Book*. Beltsville, MD: Gryphon House.

Jackman, H. 1997. *Early Education Curriculum*. Albany, NY: Delmar.

Johnson-Martin, N., S. Attermeier, and B. Hacker. 1990. *The Carolina Curriculum for Preschoolers with Special Needs*. Baltimore, MD: Paul H. Brooks Publishing.

Kastein, S., I. Spaulding, and B. Scharf. 1980. *Raising the Young Blind Child*. New York: Human Sciences Press.

Koegel, R., and L. Koegel. 1995. *Teaching Children with Autism*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.

Koplewicz, H. 1996. *It's Nobody's Fault*. New York: Times books.

Kranowitz, C. 1998. *The Out-of-Sync Child: Recognizing and Coping with Sensory Integration Dysfunction*. New York: The Berkeley Publishing Group.

Lasher, M., I. Mattick, F. Perkins, C. Saaz von Hippel, and L. Hailey. 1980. *Mainstreaming Preschoolers: Children with Emotional Disturbance*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services.

Lindsay, Z. 1972. *Art and the Handicapped Child*. New York: Van Nostrand Rheinhold Co.

Mapes, M., J. Mapes, and M. Lian. 1988. *Education of Children with Disabilities from Birth to Three*. Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.

Mayfield, P., K. McCormick, and M. Cook. 1996. Adaptations for Young Children with Visual Impairments in Regular Settings. *Early Childhood Education Journal* 23 (4): 231-33.

McCormick, L., M. Noonan, and R. Neck. 1997. Variables Affecting Engagement in Inclusive Preschool Programs. *Journal of Early Intervention* 21 (2): 160-76.

Miller, K. 1996. *The Crisis Manual for early Childhood Teachers*. Beltsville, MD: Gryphon House.

Miller, S. 1994. *Sand, Water, Clay and Wood*. New York: Scholastic, Inc.

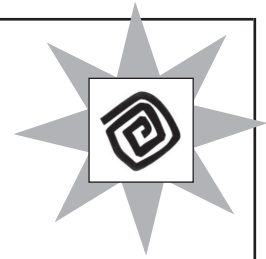
Monighan-Nourot, P., B. Scales, J. Van Hoorn, and M. Almy. 1987. *Looking At Children's Play*. New York: Teachers College Press.

Neisworth, J., and S. Bagnato. 1987. *The Young Exceptional Child*. New York: Macmillan Publishing Co.

Noonan, M., and L. McCormick. 1993. *Early Intervention in Natural Environments*. Belmont, CA: Brooks/Cole Publishing Company.

Novick, B., and M. Arnold. 1991. *Why Is My Child Having Trouble at School*. New York: Villard Books.

Odom, S., and M. McLean. 1996. *Early Intervention/Early Childhood Special Education*. Austin, TX: PRO-ED.

Orelove, F., and D. Sobsey. 1996. *Educating Children with Multiple Disabilities*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing.

Peterson, N. 1987. *Early Intervention for Handicapped and At Risk Children*. Denver, CO: Love Publishing Co.

Provenzo, E. and A. Brett. 1983. *The Complete Block Book*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.

Rief, S. 1993. *How to reach and Teach ADD/ADHD Children*. West Nyack, NY: The Center for Applied Research in Education.

Safford, P. 1989. *Integrated Teaching in Early Childhood*. White Plains, NY: Longman Press.

Saifer, S. 1990. *The Early Childhood Teacher's Manual: Practical Solutions to Practically Every problem*. St. Paul, MN: Redleaf Press.

Schwartz, S., and J. Miller. 1996. *The New Language of Toys: Teaching Communication Skills to Children with Special NEEDS*. Bethesda, MD: Woodbine House.

Scott, E., J. Jan, and R. Freeman. 1985. *Can't Your Child See?* Austin, TX: Pro-Ed.

Sheldon, K. 1996. "Can I Play Too?" Adapting Common Classroom Activities for Young Children with Limited Motor Abilities. *Early Childhood Education Journal* 24 (2): 115-120.

Slaby, R., W. Roedell, D. Arezzo, and K. Hendrix. 1995. *Early Violence Prevention*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Smith, R. 1993. *Children with Mental retardation*. Rockville, MD: Woodbine House.

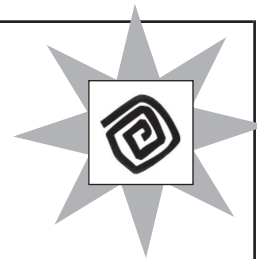
Taylor, S., and V. Morris. 1996. Outdoor Play in Early Childhood Education Settings. *Early Childhood Education Journal* 23 (3): 153-58.

Van Dyke, D.C., P. Mattheis, S. Eberly, and J. Williams. 1995. *Medical and Surgical Care for Children with Down Syndrome*. Bethesda, MD: Woodbine House.

Warren, D. 1994. *Blindness and Children*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wortham, Sue C. 1996. *The Integrated Classroom*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Young, S. 1988. *Movement Is Fun*. CA: Sensory Integration International.

Nevoile senzoriale ale copiilor

Cinci sau șapte simțuri?

Văzul, mirosul, gustul, simțul tactil și auzul sunt cele cinci simțuri studiate la școală. Știm că aceste simțuri sunt importante pentru a cunoaște lumea ce ne înconjoară, pentru a determina ce ne place și ce nu ne place, pentru a ne proteja de situațiile periculoase. Procesul senzorial începe în momentul când ochii, urechile, nasul, limba sau pielea percep informația din mediu. Ea este transmisă la creier, unde este prelucrată și interpretată pentru obținerea unui mesaj cu sens sau pentru efectuarea unei acțiuni necesare.

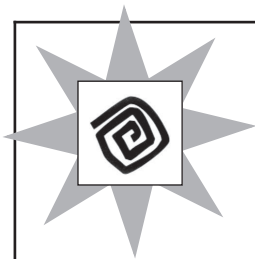
În afară de cele cinci simțuri tradiționale, mai există două simțuri la care apelăm zilnic: simțul mișcării și simțul poziției în spațiu. Primul are legătură cu structura urechii interne, care detectează schimbările în poziția capului. Anume datorită acestui simț ne putem da în scrânciob pe terenul de joacă fără a cădea jos. Acest simț se mai numește și simț vestibular.

Simțul poziției corpului se bazează pe informația obținută de la mușchi și articulații, care indică poziția membrelor, degetelor și ne ajută să ne dăm seama dacă stăm sau suntem culcați. Acest simț este reflector și ne permite să ținem stiloul în timp ce scriem, să mestecăm mâncarea, să mergem pe bicicletă fără să conștientizăm mișcările fiecărui mușchi. Acest simț se mai numește proprioceptiv.

Disfuncții senzoriale

Pentru ca sistemul senzorial să funcționeze, este necesar ca receptorii senzoriali să fie în ordine. Uneori, receptorii senzoriali nu funcționează normal un anumit timp, de exemplu, când avem guturai sau când ni se umple urechea cu apă. În acest caz, putem să fim siguri că vor fi afectate mirosul și auzul, dar numai pentru o perioadă scurtă. Unii copii au disfuncții ale receptorilor senzoriali cu un caracter permanent. Copilul cu văz slab, nevăzător sau cu deficiențe de auz percepe lumea în alt mod decât copilul fără deficiențe. Acest copil trebuie să însușească și să folosească tehnici de compensare, pentru a se simți confortabil în mediul ce îl înconjoară.

Deficiențele receptorilor senzoriali nu sunt singura cauză a disfuncțiilor senzoriale. Ele se pot manifesta la etapa de organizare și interpretare a procesului senzorial. Sistemul nervos central (creierul, măduva spinării și milioane de neuroni) este responsabil de prelucrarea și interpretarea

informației senzoriale obținute și de transformarea semnalelor în mesaje clare. Iată de ce baia fierbinte conduce la o anumită reacție emoțională, iar dușul rece – la altă reacție; muzica ritmată dată la maxim ne face să sărim din loc, iar cântecele de leagăn ne adorm.

Dificultățile de prelucrare senzorială a semnalelor se pot manifesta și în domeniul proprioceptiv sau vestibular. Copiii care nu prelucrează eficient informația privind semnalele proprioceptive transmise de mușchi și articulații ar putea să nu știe cu ce forță trebuie să apuce mânerul urciorului pentru a turna lapte în pahar sau cât de strâns să țină un pahar de plastic. În consecință, s-ar putea să strivească paharul sau să verse laptele peste marginile paharului. Acestor copii le este, de asemenea, greu să lucreze cu tacâmurile, mânerurile uşilor, ustensilele de scris și cu jucăriile tipice – blocuri, jocuri „puzzle” și cuie.

Când există deficiențe vestibulare sau proprioceptive, copiii adeseori însușesc cu greu abilitățile de motricitate grosieră, cum ar fi săriturile și mersul cu bicicleta, care necesită coordonarea părții stângi și părții drepte a corpului. Acești copii preferă, de cele mai multe ori, să nu participe la activități ce presupun mișcare și se simt în nesiguranță când sunt așezați în balansoar sau pe tobogan.

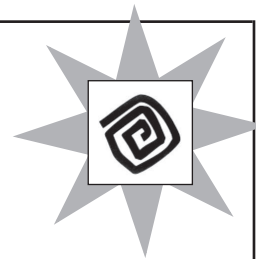
Dieta senzorială

Majoritatea dintre noi dispunem de un sistem senzorial care reacționează într-un mod relativ universal. De exemplu, o baie fierbinte ne relaxează și ne calmează. Alte semnale senzoriale care au efect calmant asupra sistemului nervos sunt: muzica liniștită, legănatul lent, strângerea în ghem, masarea spatelui. Unele vibrații, de exemplu, vibrațiile automobilului, au și ele efect calmant.

Noi folosim zilnic semnale senzoriale cu efect calmant, chiar dacă nu întotdeauna suntem conștienți de acest lucru. Fotoliul cu perne moi asigură presiunea fermă asupra corpului. Acest tip de semnal senzorial este similar presiunii simțite când ne îmbrățișează cineva sau când ne ghemuim în pat. Semnalele proprioceptive transmise de mușchi, articulații și tendoane pot avea și ele un efect pozitiv asupra stării generale. Stimulentele proprioceptive pot include plimbările cu pas rapid, alergarea, spălatul podelelor, roaderea capătului stiloului sau mestecarea gumei. Volumul total de stimulente senzoriale necesare, obținute zilnic, constituie „dieta senzorială”.

Uneori copiii au nevoie de ajutorul adulților pentru a beneficia de „dieta senzorială” optimă. Copiii cu deficiențe comportamentale, deficit de atenție, hiperactivitate, autism, dereglări profunde de dezvoltare au nevoie deosebită de ajutorul nostru. Acești copii trebuie să fie examinați de un ergoterapeut având

cunoștințe profunde în domeniul deficiențelor de prelucrare a semnalelor senzoriale, pentru a determina strategiile de intervenție specifice. În afară de aceste strategii, ați putea să folosiți unele sugestii propuse mai jos. Aceste activități au un efect calmant asupra copiilor cu deficit de atenție sau cu deficiențe comportamentale și pot fi folosite și în cadrul intervențiilor de corectare a comportamentului și de dezvoltare cognitivă. (Notă: copiii cu dereglări profunde de dezvoltare sau autism ar putea avea nevoie de strategii diferite de cele incluse aici. Consultați specialiștii, pentru a determina nevoile fiecărui copil.)

Stimulente proprioceptive

- Găsiți sarcini „grele” pentru copil. Ați putea să-i propuneți să ștergă masa sau tabla, să împingă un vas cu blocuri în alt capăt al încăperii, să tragă după sine cutia de carton în care se află un coleg, să care jucării sau cărți grele, să miște mobila.
- Antrenați-i pe copii în jocuri care presupun schimbarea greutateii corpului de pe o parte pe alta – mersul „ca crabul”, „ca ursul”, plimbarea pe bârne paralele cu ajutorul brațelor, „ca maimuțele”.
- Lăsați copilul să poarte în spate un ghiozdan cu cărți sau o vestă cu greutate. Veți găsi instrucțiunile cu privire la confecționarea vestelor cu greutate la pagina 195. Lăsați copilul să poarte ghiozdanul sau vesta numai timp de 10-15 minute.
- Încurajați activitățile ce solicită efort: săpatul în nisip sau pământ, modelarea din argilă tare, joaca „de-a indienii”, construirea cu blocuri „Bristle” și „Lego”, turnarea apei, ruperea hârtiei, înșirarea mărgelilor fără sfoară, deschiderea rolelor de la filme foto.
- Dați-i copilului mâncare ce trebuie mestecată mult: covrigi moi, felii subțiri de carne uscată sau fructe uscate. Pentru sugestii detaliate cu privire la materialele „de mestecat” care pot fi puse în borseta copilului, studiați pagina 197.
- Lăsați copilul să soarbă prin pai lichide dense – iaurt sau cocktailuri dense.
- Lăsați copilul să se urce pe echipamentul de gimnastică din curte.

Stimulentele cauzate prin presiune profundă

- Lăsați copilul să șadă pe pufuri sau perne mari și moi.
- Înveliți copilul într-o plapumă sau culcați-l într-un sac de dormit.
- Lăsați copilul să îmbrace mai multe straturi de haine sau să poarte haine din spandex.

- Puneți o căciulă-ciorap pe capul copilului.
- Confectionați un „sandviș” – culcați copilul între două saltele de gimnastică.
- Încurajați copilul să aibă grijă de un câine sau de o pisică.
- Masați spinarea copilului.
- Lăsați copilul să aibă o jucărie preferată – „aricel” din benzi elastice, animal de pluș, minge din burete sau o jucărie elastică confectionată în condiții casnice. Pentru a afla cum să confectionați o astfel de jucărie, citiți informația de la pagina 196.
- Țineți copilul în brațe, îmbrățișându-l cu putere. Lăsați copilul să îmbrățișeze un animal de pluș.

Stimulente pentru aparatul vestibular

- Legănați copilul lent și ritmic. Folosiți un balansoar, un căluț de lemn sau un leagăn.
- Lăsați copilul să stea cu capul în jos, agățat de genunchi de bara de gimnastică din curte. Supravegheați cu atenție această activitate.
- Culcați copilul cu abdomenul pe o minge mare și mișcați mingea lent înainte și înapoi.

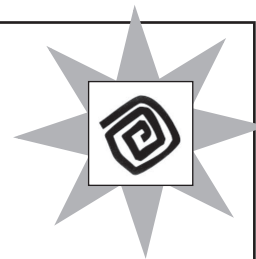

Lucrul cu copiii ce sunt hipersensibili față de stimulentele senzoriale

Probabil, ați mai întâlnit termenul „reacție de apărare senzorială” sau „reacție de apărare tactilă”. Reacția de apărare tactilă se referă la copiii hipersensibili la atingeri. Reacția de apărare senzorială se referă la copiii hipersensibili la alte tipuri de stimulente senzoriale, cum ar fi zgomotul și mișcările. Reacția de apărare constituie un tip foarte specific de dereglare a procesului senzorial, însoțit adeseori de comportament agresiv sau de automutilare, care ar trebui diagnosticat numai de către ergoterapeuți cu studii speciale, care știu cum să evalueze astfel de dereglări.

Protocolul Wilbager a fost elaborat pentru a trata reacția de apărare senzorială. Acest program include folosirea unei perii chirurgicale pentru a

atinge diferite părți ale corpului, atingerea cauzând comprimarea mușchilor respectivi. Aceste acțiuni durează două ore la etapa de tratament inițial. Protocolul Wilbager poate fi administrat numai de specialiști, fiindcă poate avea efect negativ dacă nu este executat corect.

Toate tehnicile de calmare menționate mai sus pot fi folosite și în cazul copiilor hipersensibili la stimulentele senzoriale. În afară de Protocolul Wilbager, aceste activități calmante ajută la stabilirea unei diete senzoriale necesare. Trebuie evitate atingerile ușoare, căci astfel de stimulente sunt extrem de iritante, chiar pot fi dureroase.

Zona liniștită

Creați o zonă liniștită în clasă, plasați în ea un cort mic, un puf sau o cutie mare de carton, într-un colțisor liniștit al încăperii. Puteți delimita zona liniștită, atârând de tavan bucăți de stofă. În această zonă se recomandă a pune un balansoar sau un cal de lemn. Pentru a-l ajuta pe copil să se relaxeze, sunt bune plăpumile și sacii de dormit. Copilul ar putea asculta în căști muzică liniștită sau studia desenele dintr-o carte. Folosiți zona liniștită când copilul pare supraexcitat și nervos.

Îndrumări privind asigurarea poziției corecte

Copiii cu deficiențe ortopedice

Când analizați poziția copiilor cu paralizie cerebrală sau alte tipuri de disabilități fizice, verificați, în primul rând, pelvisul și coapsele copilului, pentru a vă asigura că el șade cât mai aproape de speteaza scaunului cu roțile, iar greutatea corpului este distribuită egal. Coapsele copilului trebuie să fie într-o poziție relaxată pe scaun. Trunchiul trebuie să fie într-o poziție verticală, simetrică, copilul nu trebuie să se aplece în stânga sau în dreapta. Capul trebuie să se afle pe centru, cu bărbia lăsată puțin în jos. Umerii trebuie să fie relaxați, să nu fie ridicați prea sus sau să fie prea în față. Brațele și mâinile trebuie plasate pe o tablă sau tipsisie, în poala copilului. Picioarele lui trebuie plasate pe un suport. Copilul nu trebuie să se afle în aceeași poziție pentru un timp prea lung, el ar trebui scos din căruciorul cu roțile și așezat pe podea, sau ar trebui să stea în picioare, fixat de scărița specială, sau culcat pe abdomen, pe salteaua cu pantă.

Copiii cu întârzieri în dezvoltare

Unii copii cu întârzieri în dezvoltare au tonus muscular slab și le este greu să șadă cu spatele drept pe podea sau pe scaun. Copilului i-ar fi mai ușor să șadă la masă, dacă scaunul ar avea mânere. Întotdeauna asigurați-vă că picioarele copilului se sprijină de podea sau alt suport. Puteți confecționa un puf pentru odihnirea picioarelor, umplând cu nisip o cutie de pantofi și lipind pe cutie hârtie Oracal. Copiilor le face bine să șadă în scaun fără picioare sau cu picioare joase, care le susține trunchiul și îi ajută să păstreze poziția verticală.

Șederea în formă de „W”

Această poziție ar trebui evitată, căci solicită un efort prea mare al mușchilor coapselor și genunchilor. În poziția dată, copilul șade cu fundul pe podea, genunchii în părți și picioarele orientate lateral, în loc să fie încrucișate în față. Dacă copilul adoptă această poziție, rugați-l să „repare” picioarele și să le pună „covrig”, adică să le încrucișeze în față.

Comunicarea compensatoare

Echipamentul pentru comunicare compensatoare – „SpeakEasy”, „Cheap Talk” – le permite copiilor ce nu pot vorbi să apese un buton pentru ca aparatul să includă mesajul înregistrat, pentru a comunica. De exemplu, aparatul „Speak Easy” prevede patru minute de înregistrare, care pot fi folosite pentru a înregistra 12 mesaje. Mesajele înregistrate pot fi fraze-cheie, de exemplu: „Salut, eu sunt _____” sau „Trebuie să merg la toaletă”.

Efectuarea modificărilor simple

Vesta sau ghiozdanul cu greutate

Greutatea totală a vestei sau ghiozdanului trebuie să fie controlată de un ergoterapeut sau fizioterapeut. Dacă vesta are patru buzunare – două în față și două în spate –, în fiecare buzunar trebuie pusă numai a patra parte din greutatea totală. Fiți atenți: copilul trebuie să poarte vesta numai câte 10-15 minute, cu pauze. Dacă veți lăsa copilul să poarte vesta mai mult timp, el se va adapta la noua greutate și efectul calmant se va reduce.

Vesta cu greutate

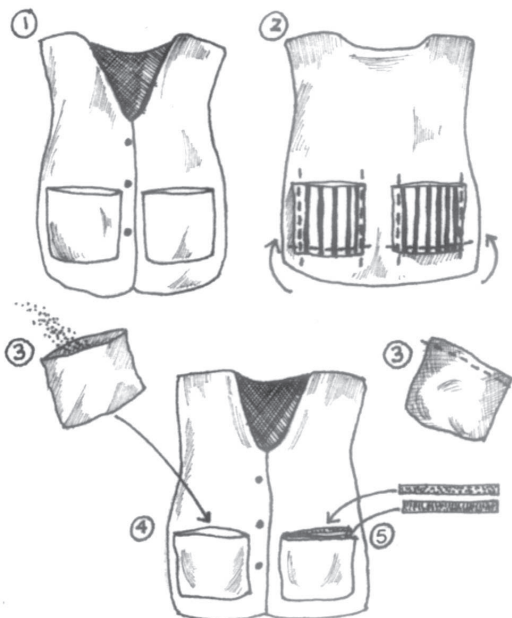
1. Folosiți o salopetă cu buzunare, o cămașă largă, o jachetă ușoară fără mâneci sau o vestă cu buzunare.

2. Adăugați două buzunare la spate: decupați două dreptunghiuri dintr-o bucată de stofă (aproximativ 10x15 cm) și coaseți-le la spatele vestei. Ele trebuie să se afle la aceeași înălțime cu buzunarele din spate.

3. Confectionați pungile cu greutate – umpleți pungă mică cu nisip, sare sau fasole. Coaseți-le ermetic. Fiecare pungă trebuie să cântărească câte 110-120 g.

4. Puneți pungile în buzunarele vestei.

5. Coaseți buzunarele sau coaseți fâșii de bandă Velcro în partea de sus a buzunarelor, ca să puteți scoate din ele pungile, la dorință.

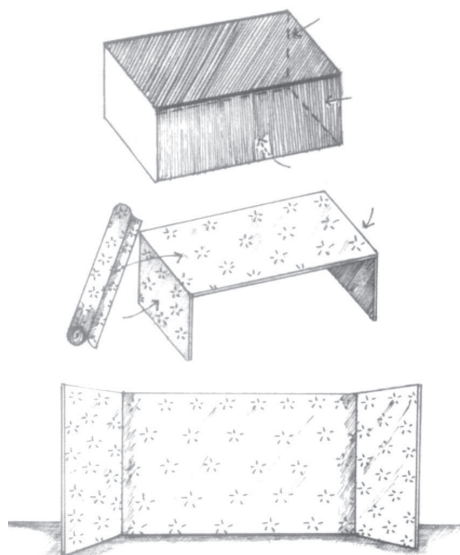
Ghiozdanul cu greutate

Puneți într-un ghiozdan cărți sau alte obiecte grele și puneți ghiozdanul în spatele copilului.

Cabina individuală

1. Pregătiți o cutie de carton cu înălțimea de aproximativ 60 cm.

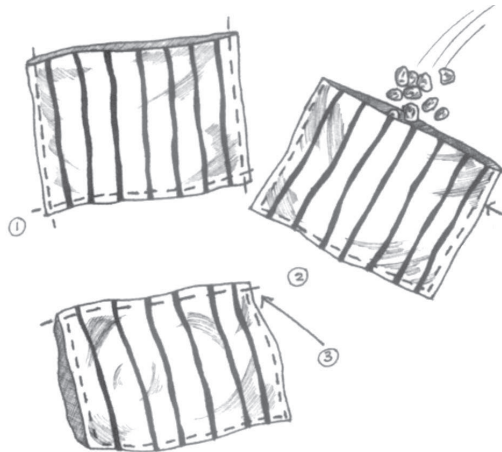
2. Tăiați partea de sus, partea de jos și una dintre părțile laterale. Cele trei părți rămase trebuie să stea ferm pe masă. Opțional: acoperiți „cabina” cu hârtie Oracal. Folosiți hârtie de o culoare sau cu ornament relativ simplu, care să nu distragă atenția.

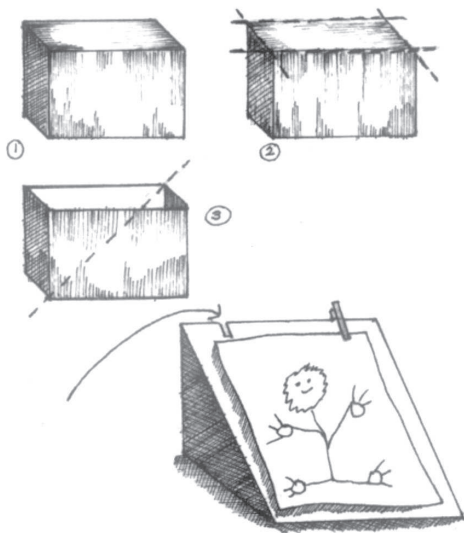
Jucăria preferată maleabilă

1. Turnați făină, nisip sau sare într-un balon rezistent.
2. Legați bine capătul balonului.
3. Luați încă un balon de același fel și tăiați inelul din jurul orificiului.
4. Trageți al doilea balon peste primul, pentru a obține o pungă în două straturi. Fiți atenți: nu oferiți astfel de jucării copiilor foarte mici sau copiilor care încă trag la gură jucăriile. Fiți gata pentru scurgeri și ruperi, căci copiii adoră să piște baloanele. O altă idee: coaseți un buzunăraș din material gros, lăsând o parte deschisă. Umpleți-l până la 2/3 cu făină, nisip, sare sau fasole și coaseți-l ermetic.

Șevaletul de masă

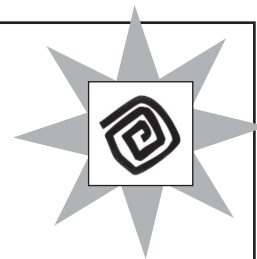
1. Faceți rost de o cutie de carton tare.
2. Tăiați partea de sus și laturile cutiei pe diagonală, după cum vedeți în imagine.
3. Întoarceți fiecare jumătate de cutie astfel, încât să obțineți două șevalete de masă.
4. Faceți două creștături în muchia de sus, pentru a putea fixa foaia de șevalet cu clește de rufe.
5. Dacă șevaletul nu este prea stabil, puneți la fund o carte sau un alt obiect greu, sau puneți șevaletul pe o bucată de material nelunecos – furnir, bază de preș sau Dycem.

Panoul de comunicare și programul zilei

Panoul de comunicare este instrumentul care poate fi folosit de copilul care nu poate vorbi. Aceste panouri sunt foarte simple – o imagine a unui pahar cu suc și

altă imagine cu un biscuit, laminate pe o bucată de hârtie colorată groasă. Copilul ar putea arăta cu degetul la una dintre imagini, pentru a vă informa ce dorește în timpul mesei. Panouri de comunicare mai complexe pot fi confecționate, folosind pictograme, de exemplu, simbolurile lui Mayer-Johnson.

1. Desenați sau decupați imagini simple cu activitățile ce au loc în diferite perioade ale zilei.

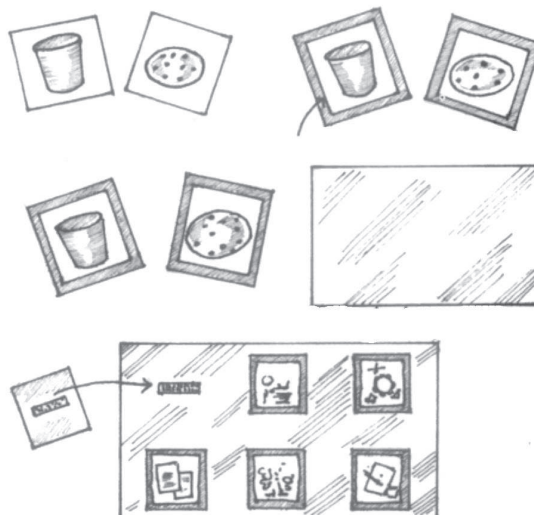
2. Lipiți imaginile de hârtia colorată groasă.

3. Laminați panoul sau lipiți pe el foaie adezivă transparentă.

4. Laminați o bucată mare de hârtie sau un panou.

5. Lipiți imaginile cu bandă Velcro sau bandă adezivă.

6. Imaginile pot fi grupate și laminate pe o singură foaie. De exemplu, imaginile a 10 jucării diferite pot fi laminate împreună pe o bucată de hârtie care va fi folosită în timpul jocurilor.

7. Creați o bandă desenată cu programul zilei, folosind fotografii sau pictograme pentru fiecare activitate. Puneți imaginile în ordinea activităților care vor avea loc pe parcursul zilei.

Programul de calculator al lui Mayer-Johnson Boardmaker vă permite să selectați și să tipăriți o mulțime de pictograme (Mayer-Johnson Co., PO Box 1579, Solana Beach, CA 92075, 619-550-0084).

Mânerele îngroșate

Există o mulțime de metode de „îngroșare” a ustensilelor pentru scris și desenat. Iată câteva sugestii:

1. Treceți pastelul, marcherul sau ustensila printr-un cilindru cu grosimea de 5-8 cm din plastic spongios dens.

2. Faceți o gaură într-o minge de ping-pong, folosind un instrument ascuțit sau un cui mare. Treceți prin gaură pastelul, peria sau altă ustensilă de desenat.

3. Înfășurați în jurul porțiunii ustensilei, acolo unde trebuie să se afle degetele, o bandă elastică groasă.

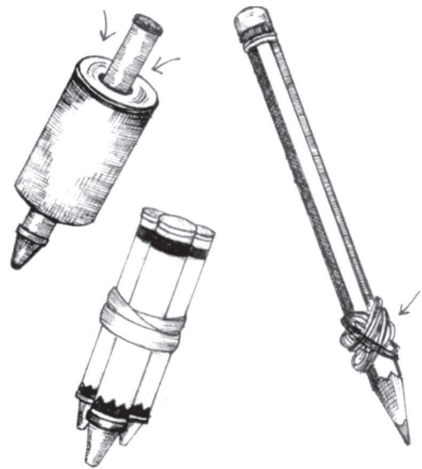
4. Unele mosorele au găuri cu diametrul creionului sau pastelului.

5. Prindeți cu bandă adezivă trei pasteluri.

6. Rupeți un pastel mare în porțiuni cu lungimea de 5 cm. Introduceți unul dintre segmente într-un tub de cauciuc care se prinde la capătul piciorușelor mobilei. Dacă tubul este prea larg, umpleți golurile cu șervețele sau vată.

7. Folosiți marchere „Bingo” în loc de marchere obișnuite.

8. Mergeți la magazinul specializat în căutarea materialelor izolante și cuplaje sau alte materiale care ar putea fi folosite pentru a „îngroșa” ustensilele.

Borseta

Destinația borsetei este de a pune la dispoziția copilului în orice moment obiecte care l-ar calma sau l-ar face atent. În borsetă pot fi puse următoarele obiecte: mini-maseur, perie chirurgicală, fluierători, ocarine, mingi maleabile, covrigi. Copilul va decide care dintre aceste obiecte l-ar putea ajuta să se concentreze în clasă. Copiii foarte mici trebuie să aibă în borsetă numai obiecte care nu prezintă riscuri dacă sunt folosite de sine stătător – sticle mici cu limonadă mai degrabă decât bomboane cu care s-ar putea îneca.

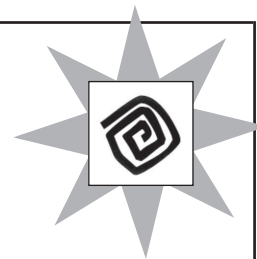
Indice

A

Activități de gătit 123, 131
Activități cu ciocanul 32, 72, 150
Allen, A. 22, 118, 174
Allen, E. 115, 154
Almy, M. 110, 118, 174
Animale
 animale de casă 192
 animale din plastic, figurine
 din plastic, figurine de animale,
 figurine-animale din plastic,
 animale de masă plastică, figurine
 reprezentând animale, animale de
 cauciuc, animale de pluș, jucării
 de pluș, jucării-animale de pluș 23,
 25, 26, 27, 38, 39, 45, 50, 82, 92,
 96, 97, 104, 106, 192
Animale de pluș / cauciuc moale 23,
 28, 38, 45, 46, 52, 192
Aparate de casă 28, 109
Aparatul „Cheap Talk” 194
Apă
 pompe de apă 25
 masă cu apă 90-94, 191
 roți hidraulice / pneumatice 25, 82, 94
Argilă de modelat 33, 145, 148, 151,
 152, 155, 158, 162, 163, 191
Arsuri. Vezi „Deficiențe ortopedice”
Artrită reumatoidă. Vezi „Deficiențe
 ortopedice”
Attermeier, S. 15
Autism
 centrul *apă și nisip* 85-86, 91-92
 centrul *artă* 55-56, 63, 68-69, 75-76
 centrul *artă dramatică* 114-115
 centrul *blocuri* 99-100
 centrul *motricitate fină* 154-155
 centrul *motricitate grosieră* 169-
 171, 178
 definiție 15
 dietă senzorială 190-191
 formular 20
 întâlnirile 43-44
 tranziții 139-140

B

Balansoare 23, 43, 45, 56, 68, 87,
 127, 190, 192, 193
Baloane 196
Banane 121, 126, 128
Bandă adezivă 24, 33, 52, 54, 58, 61,
 67, 74, 75, 78, 154, 157
 bandă colorată 53, 66, 71, 89, 101, 135
 bandă adezivă pe ambele părți 24,
 61, 68, 70
 bandă izolantă 67, 74
 bandă corectoare 23, 70, 71
 bandă adezivă pentru ambalat 47,
 53, 68, 69
Bandă adezivă lată 75
Bandă corectoare 23, 46, 53, 68, 70,
 79, 143, 149, 162
Bandă izolatoare 67, 71, 74
Bandă Velcro 18, 31, 35, 41, 104,
 110, 117, 125, 134, 143, 144, 153,
 157, 169, 177, 195, 197
Bărci 82
Benzi elastice 52, 197
Bețișoare de la acadele / înghețată
 25, 55, 62, 82
Bețișoare de vată 62
Bigudiuri 147
Bilete / tichete 115
Biscuiți 121, 127, 128
 cutii de biscuiți 74
 aluat de biscuiți 126
Bissel, J. 173
Blocuri 95-105, 146, 161, 190-191
 blocuri de carton 26, 100
 blocuri de lemn 20, 21, 25, 26, 35,
 82, 100, 105, 147, 172, 177
 blocuri de penoplast / plastic
 spongios 100
 blocuri de plastic 26, 97
Blocuri „Bristle” 26, 33, 98, 104, 147
Blocuri „Duplos” 26, 33, 148
Boardmaker 197
Bomboane / dulciuri 116, 128
Brățări 50

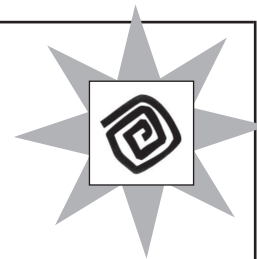

brățări din hârtie 38
Brown, J. 51
Budincă 29, 121, 127
Bundy, A. 21, 105, 107
Burete 25, 52, 82, 90
Burts, D. 165

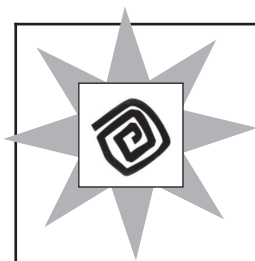
C

Camioane / excavatoare 25, 26, 82, 88, 165
Capace 33, 147
Cartele / bilete de tranziție 31, 33, 39, 147
Carton 104
Case pentru păpuși 27, 113, 117
Cașcaval 121
Cauză și efect 27, 163
Căldări / căldărușe 83, 89, 156
Căluți-balansoare 35, 176, 181
Cămăși 195
Câni 25, 28, 40, 82, 90, 105, 121-125, 129, 130, 190
căni-„matrioșcă” 33, 147, 150-151, 154
Cărți 23, 27, 41, 43, 45, 110, 114, 138, 179, 191, 195
confectionate de mână 111, 114
Cărucioare 28, 109, 112
Căruțul (bazinul gonflabil) cu mingi 34, 169
Căști 45, 168
Căușe / fărășe 25, 88, 90
Centrul *apă și nisip* 81-94
autism 85, 92
deficiențe de văz 89-90, 94
deficiențe ortopedice 84, 91
deficit de atenție și hiperactivitate 87
deregări profunde de dezvoltare 85, 92
formular 25
întârzieri în dezvoltare 83, 90
masa cu apă 90-94
masa cu nisip 82-90
probleme de comportament 87, 93
probleme legate de planificarea activităților motorii 88, 94
Centrul *artă* 51-79
autism 55-56, 63, 68-69, 75-76
colaj 60-66
coloratul / desenul 51-60
deficiențe comportamentale 56-57, 63-64, 69-70, 76-77
deficiențe de văz 59-60, 66-67, 71, 79
deficiențe ortopedice 53-55, 62, 67, 74-75
deficit de atenție și hiperactivitate, 56-57, 63-64, 69-70, 76-77
deregări profunde de dezvoltare și autism 55-56, 63, 68-69, 75-76
folosirea benzii adezive 67-71
formular 24
întârzieri în dezvoltare 52-53, 61, 67-68, 73-74
lucrul cu foarfecile 71-79
probleme legate de planificarea activității motorii 58-59, 64-65, 70, 77
salopetă 195
Centrul *artă dramatică* 105-118
deficiențe de văz 117
deficiențe ortopedice 111-112
deficit de atenție și hiperactivitate 115
deregări profunde de dezvoltare și autism 113-114
întârzieri în dezvoltare 109-110
probleme de comportament 115
probleme legate de planificarea activităților motorii 117
Centrul *blocuri* 95-104
autism 99-100
deficiențe de văz 104-105
deficiențe ortopedice 98-99
deficit de atenție și hiperactivitate 100-102
deregări profunde de dezvoltare 99-100
formular 26
întârzieri în dezvoltare 96-97
probleme de comportament 100-102
probleme legate de planificarea activităților motorii 102-103
Centrul *motricitate fină* 145-162
autism 153
deficiențe de văz 159-160
deficiențe ortopedice 151

- deficit de atenție și hiperactivitate 155
deregări profunde de dezvoltare 153
întârzieri în dezvoltare 148
probleme de comportament 145-146
probleme legate de planificarea activităților motorii 157-158
Centrul *motricitate grosieră* 163-181
autism 169
deficiențe de vâz 181
deficiențe ortopedice 168
deficit de atenție și hiperactivitate 171
deregări profunde de dezvoltare 169
întârzieri în dezvoltare 166
jocuri în încăpere 164
jocuri la aer liber / în curte 174
probleme de comportament 171
probleme legate de planificarea activităților motorii 172-173
Cercuri de gimnastică 21, 23, 34, 35, 49, 167, 171, 180
Cereale 129
Cerneală 45
Charlesworth, R. 165
Cipsuri 127
Cântece / muzică 29, 48, 139
Cârje 112, 137, 168
Clame 33, 38, 147
Clark, P. 22, 118, 174
Clei 24, 52, 54, 60-66, 79, 143, 148, 162, 197
Clește 25, 33, 82, 145, 147
Clește pentru rufe / haine 33, 54, 62, 145, 147, 197
Clopoței 137
Colaje 60-66
autism 63
deficiențe de vâz 66
deficiențe ortopedice 62
deficit de atenție și hiperactivitate 63-64
deregări profunde de dezvoltare 63
întârzieri în dezvoltare 61
probleme de comportament 63-64
probleme legate de planificarea activităților motorii 65
Coli de hârtie 31, 100
Coloratul 52-63
autism 55-56
deficiențe de vâz 59-60
deficiențe ortopedice 53-55
deficit de atenție și hiperactivitate 56-57
deregări profunde de dezvoltare 55-56
întârzieri în dezvoltare 52-53
probleme de comportament 56-57
probleme legate de planificarea activităților motorii 58-59
Colțul de gătit 108
Comunicare compensatoare 194
Cook, M. 172, 173, 174
Copii imobilizați în cărucioare 41-42, 83-85, 112, 136, 167, 177
Corturi 20, 28, 45, 116, 193
Costume de mascaradă 27, 108, 111, 117
Coșuri 21, 26, 95, 101, 104, 139
Coșuri pentru picnic 28
Covor 20, 26, 137
Covorașe 26, 47, 49, 94, 104, 171
Covor / preș 32, 101, 104, 137
Covrigi 198
Creioane 53, 54, 59, 122, 198
Cretă 24, 38, 47, 52, 55, 147, 165
Cronometre, 117, 131
Cuie, 33, 72, 123, 146, 147, 150, 155, 156, 157, 158, 162, 190
Cuiere 136, 143, 175
Cuplaje 198
Curele 98
Cutii 24, 26, 167
cutii de carton 24, 26, 45, 57, 64, 72, 104, 155, 157, 195, 196
cutii de plastic 26
cutii de la cămăși 32, 53, 54, 61, 64, 157
cutii de pantofi 194
Cutii cu arcuri 105
Cutii cu suc 123
Cutii de cafea 150
Cutii de carton, cutii 20, 26, 34, 45, 98, 110, 157, 193
Cutii de conserve 153, 158
Cutii de conserve de pește 153, 158
Cutii de la peliculă foto 25, 82, 149, 150, 162, 191
Cutii de pantofi 194
capace de la cutii de pantofi 161

Cutii texturate 49
Cuțite 120
 cuțite de plastic 33

Davidson, I. 94, 181
Deficiențe de auz 189-190
Deficiențe de vâz
 centrul *apă și nisip* 89, 94
 centrul *artă* 59-60
 centrul *artă dramatică* 118
 centrul *blocuri* 104
 centrul *motricitate fină* 159-162
 centrul *motricitate grosieră* 173-174
 definiție 15
 dietă senzorială 190
 formular 22
 întâlnirile 49-50
 tranziții 143
Deficiențe ortopedice
 centrul *apă și nisip* 84
 centrul *artă* 53-54, 62, 67, 74-75
 centrul *artă dramatică* 109-110
 centrul *blocuri* 98-99
 centrul *motricitate fină* 151
 centrul *motricitate grosieră* 168, 177
 definiție 13
 formular 17
 întâlnirile 41-42
 tranziții 136
Deficit de atenție și hiperactivitate
 centrul *apă și nisip* 86-87, 92
 centrul *artă* 56-57, 63-64, 69-70, 76-77
 centrul *artă dramatică* 115-116
 centrul *blocuri* 100-102
 centrul *motricitate fină* 155-157
 centrul *motricitate grosieră* 171-172, 179
 definiție 14
 dietă senzorială 190-191
 formular 17-35
 întâlnirile 44-47
Dereglări profunde de dezvoltare
 centrul *apă și nisip* 85-86, 91-92
 centrul *artă* 55, 63, 68-69, 75-76
 centrul *artă dramatică* 114-115
 centrul *blocuri* 99-100

centrul *motricitate fină* 154-155
centrul *motricitate grosieră* 169-171, 178

definiție 14
dietă senzorială 190-191
formular 19
întâlnirile 43-44
tranziții 138-140

Devieri congenitale. Vezi „Deficiențe ortopedice”

Distrofie musculară. Vezi „Deficiențe ortopedice”

Dopuri 25, 81

Dulapuri de cărți 17, 32, 147

Dycem 196

Echipament sportiv adaptat 34, 166, 174, 191

Echipament pentru gătit 29

Echipament pentru terenul de joacă 34, 174

Etichete 67, 71

Eșarfe / fulare 98

Extract de vanilie 53, 60

Farfurii 25, 27, 82, 121, 125, 130, 131

Fasole 145, 195, 196

Făină 54, 60, 64, 81, 196

Feldman, J. 133, 141

Fermoare 32, 147

Fete de masă / mușamale 20, 53, 81

Fisher, A. 21, 105, 108

Fluiere /șuierători / ocarine 97, 123, 128, 198

Foarfece 24, 71-79, 158

 autism 75-76

 deficiențe de vâz 79

 deficiențe ortopedice 74-75

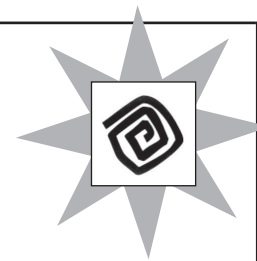
 deficit de atenție și hiperactivitate 76-77

 dereglări profunde de dezvoltare 75-76

 foarfece cu baterii 75

 întârzieri în dezvoltare 73-74

 probleme de comportament 76-77

probleme legate de planificarea
activităților motorii 78
Folie de aluminiu 74
Formulare 17-34
Formularul privind nivelul de
dezvoltare a abilităților 36
Fotografii 111, 138, 197
Fracturi. Vezi „Deficiențe
ortopedice”
Fructe 127
fructe uscate 192
Fulgi de ovăz în formă de litere 129
Funii / frânghii / sfori 31, 35, 173, 181

Gătitul 29
Geoboards 32, 147
Ghemuri de bumbac 61, 63, 198
Ghiozdane 20, 23, 56, 139, 191
instrucțiuni 195
Gilroy, P. 163
Glod 81
Granovetter, R. 83, 178
Gropi cu nisip 34, 174, 175, 176,
178, 179

Haack, L. 120, 176
Hacker, B. 15, 111
Haine / vestoane / veste / jachete 19,
51, 135-137, 138, 195
Haldy, M. 120, 176
Hart, D. 165
Heck, R. 15
Heidemann, S. 105, 107, 116
Hemiplegie 153
Hewitt, D. 105, 107, 117
Hârtie 24, 26, 32, 52-54, 57, 58, 60,
61, 62, 66, 73, 75, 197
Hârtie adezivă 24, 57, 61, 63, 64, 66,
69, 155, 157, 194, 196, 197
Hârtie/bandă adezivă 24, 58, 67, 68, 78

Iaurt 126, 128, 191
Ilustre poștale 24, 73, 74

Imagini din reviste 63, 76
Impermeabile 50
Inele de la perdeaua de duș 153
Instrumente muzicale 23, 40, 42
Isbell, R., 164
Izolare 198

Înghețată / suc înghețat 122
Îndrumări privind poziționarea 193
Întâlnirile 37-50
autism 43-44
deficiențe de văz 49-50
deficiențe ortopedice 41-42
deficit de atenție și hiperactivitate
44-47
dereglări profunde de dezvoltare 43
formular 23
întârzieri în dezvoltare 38-41
probleme de comportament 44-47
probleme legate de planificarea
activităților motorii 47-48
Întârzieri în dezvoltare
centrul apă și nisip 83-84, 89
centrul *artă* 52-53, 61, 67-68, 73-74
centrul *artă dramatică* 109-110
centrul *blocuri* 96-97
centrul *motricitate fină* 147-152
centrul *motricitate grosieră* 167-
168, 175-176
definiție 13
formular 17
întâlnirile 38-41
tranziții 133-135
Întrerupătoare electrice 18
Înregistrări video 34, 167, 174
Înregistrări video cu exerciții 34,
166, 174

Jaluzele / draperii 22
James, J. 84, 178
Jeleu 120, 131
Jocuri 34
de-a v-ați ascunselea 180
jocuri muzicale 50

jocuri la aer liber / în curte 176
mersul „ca crabul” 191
mersul „ca ursul” 191
popice 34, 178
„Simon spune” 177
Jocuri cu degetele 31, 40, 49
Jocuri de popice 35, 178
Jocuri de puzzle 33, 147, 151, 155, 161, 190
Jocuri la aer liber 34, 174-181
autism 178
deficiențe de văz 181
deficiențe ortopedice 177
deficit de atenție și hiperactivitate 179
deregări profunde de dezvoltare 178
disfuncții senzoriale 178
formular 17
întârzieri în dezvoltare 175
probleme de comportament 179
probleme legate de planificarea activităților motorii 180
Jocuri „Lego” 26, 32, 73, 98, 104, 147, 157, 161, 191
Johnson-Martin, N. 15, 111
Jucării
jucării cu arc 33, 141, 147
jucării cu baterii 27, 112, 152
seturi pentru construcții 26, 27
Jucării preferate 23, 39, 40, 46, 191
instrucțiuni 196

Kastein, S. 181

Lapte 126
cocteiluri de lapte 191
cutii de lapte 121
Legănatul 19, 56, 126, 190
Legume 126
Lighene / castroane 82, 88
Linguri 25, 82, 105, 119, 121, 122, 126
Lipitul cu bandă adezivă 67-71
autism 68
deficiențe de văz 70

deficiențe ortopedice 67
deficit de atenție și hiperactivitate 69
deregări profunde de dezvoltare 68
întârzieri în dezvoltare 67
probleme de comportament 69
probleme legate de planificarea activităților motorii 70

Lână 62

Lopățele / căușuri / hârlețe 25, 83, 85, 86, 89, 90, 146

Magnete 54, 153
Marchere „Bingo” 198
Marchere / carioca 24, 26, 52, 53, 55, 59, 60, 65, 77-79, 155, 198
Marionete 23, 140
Masajul spatelui 191-192
Mașini / mașinuțe 26, 165
Mayfield, P. 173-174
Mănuși 28, 119
Mănuși de baseball 35, 177
Mărgele 25, 32, 63, 73, 82, 123, 145-150, 154, 158, 159, 191
Măști 63
McCormick, K. 15, 173-174
McLean, M. 122, 125
Medicamente 28, 112, 127, 130
Meniuri 27
Mere 128
Mersul „ca crabul” 65
Mese 18
Miller, J. 82
Mingi 34, 38, 43, 48, 163, 165, 167, 177, 179
„arici” din cauciuc (benzi elastice) 35, 164, 173, 179, 191
mingi din material spongios 45
mingi gonflabile 82, 174
mingi mari de cauciuc 34
mingi terapeutice 169, 191
mingi de ping-pong 52, 198
Mâna dominantă 145-146
Mâncare. Vezi și „Timpul meselor”
alergii alimentare 129
coloranți alimentari 24, 25, 65, 79, 80, 82, 176
esențe alimentare 53

bucate din plastic 27
 stimulenți proprioceptivi 192
 Mânere de la ușă 150, 160, 197
 Mobilă de colț / colțare 23, 27, 113, 136, 194
 Mobilier 27
 Modelare 17, 25, 26, 58, 109
 Monede 145
 Monighan-Nourot, P. 110, 118, 174
 Morris, S.E. 121, 131, 175
 Morris, V. 121
 Murray, E. 21, 105, 107
 Muștar 55
 Muzică 56
 casete cu înregistrări audio 34
 întâlnirile 37, 39, 49
 muzică instrumentală 20, 139
 muzică pentru calmare 27, 28, 44, 190

N

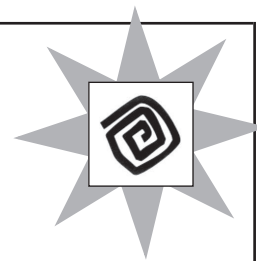
Nasturi 32, 33, 63, 67, 69, 81, 87, 147, 152, 154
 Nesker Simmons, J. 94, 182
 Nevoile senzoriale 189-198
 dietă senzorială 190
 disfuncție senzorială 189-190
 presiune fermă 192
 reacție de autoapărare 193
 stimulenți proprioceptivi 191
 stimulenți vestibulari 191
 Nisip 53, 54, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 70, 174, 191, 195, 196
 masa cu nisip 82-89
 Noonan, M. 15

O

Odom, S. 122, 125
 Oglinzi 27, 28, 131
 Oglinzi de masă 27
 Orbire. Vezi „Deficiențe de vâz”
 Osteogeneză imperfectă. Vezi „Deficiențe ortopedice”
 Owens, C. 173

P

Paie 33, 74, 76, 78, 97, 123, 191
 Panglici 50
 Panoul de comunicare 92, 196
 Panoul vremii 42
 Paralizie cerebrală. Vezi „Deficiențe ortopedice”
 Parașute 34, 41
 Pastă / cocă 24, 65
 Paste 125
 Pasteluri 24, 52-55, 60, 146, 198
 Patine cu roțile 35, 176, 181
 Pălării 113, 191
 Păpuși 27, 49, 91, 102, 106, 108, 113, 145, 147
 „PediaSure” 124, 129
 Pegboards 147, 158
 Pensete 33, 147
 Perdele pentru duș 81, 96, 101
 inele de la perdeaua pentru duș 153
 Perii 25, 82, 105
 perii chirurgicale 192, 198
 Perii de curățat țevile / de spălat sticlele 26, 152, 161
 Perii de dinți 30, 121, 129
 Perii pentru vopsit 24, 52, 53, 54, 57, 62, 177, 198
 Perne 19, 20, 26, 41, 42, 56, 65, 137, 139, 190, 191
 Pictograme 18, 23, 28, 29, 44, 93, 110, 114, 119, 122, 128, 138, 197
 Pieptene 48
 Pietriș mărunț 174
 Pietricele 25, 80, 85, 87, 89
 Pipete 24, 33, 82, 89, 90, 92
 Piramidă cu cercuri 150
 Piulițe de metal 59, 72, 73
 Pâlnii 25, 54, 81, 87
 Planoare / leagăne / scrâncioburi 191
 Plasă de ferestre 24, 58, 59
 Plase de legume 58
 Plastic
 animale / figurine de plastic 25, 26, 38, 39, 82, 94, 97
 capace de plastic 33, 69, 82, 147
 chei din plastic 113
 cuțite din plastic 33
 foi de plastic 53

omuleți din plastic 25, 26, 82, 113
 țevi de plastic 97
 vase de plastic 67, 68, 70, 82
 Plastilină / lut de modelat 33, 52, 74, 76, 78, 79, 149, 154, 158
 Plăpumi 19, 20, 45, 69, 87, 139, 191, 193
 Polcyn, P. 173
 Pompe de apă 25, 82
 Probleme de comportament
 centrul artă 56-57, 63-64, 69-70, 76-77
 centrul artă dramatică 115-117
 centrul blocuri 101-103
 centrul motricitate fină 155-157
 centrul motricitate grosieră 171-172, 179
 definiție 15
 dietă senzorială 190-191
 formular 20
 întâlnirile 44-47
 tranziții 139-141
 Probleme legate de planificarea activităților motorii
 centrul apă și nisip 88
 centrul artă 58-59, 65, 70, 77
 centrul artă dramatică 117
 centrul blocuri 102
 centrul motricitate fină 157
 centrul motricitate grosieră 172, 180
 definiție 15
 formular 21
 întâlnirile 47
 tranziții 142
 Propriocepție 190-191
 Protocolul Wilbarger 128, 192, 193
 Pulovere 20
 Pungi etanș 55, 145

R

Repere de golf 33, 151, 156
 Retard mintal. Vezi „Întârzieri în dezvoltare”
 Ritalină 130
 Rigne 54
 Role de la hârtia igienică 33, 63, 147
 Rumeguș 55, 60, 61
 Ruperea hârtiei cu mâinile 72-73, 145, 191

S

Saci de dormit 193
 Safford, P. 13
 Saltele 26, 34, 50, 56, 69, 98, 101, 104, 157, 166, 191
 Saltele de gimnastică 19
 Sare 55, 60, 80, 195, 196
 Săunii 176
 Scales, B. 110, 118, 174
 Scaune 18, 21, 24, 50, 72, 98, 156
 Scări 174
 Scharf, B. 181
 Schwartz, I. 115, 154
 Scânduri 174
 Sclipici 53
 Scorțisoară 60
 Scrâncioburi 34, 174, 177, 179
 scrâncioburi pentru scaune cu roțile 177
 Scrobeală / amidon de porumb 24, 54, 59, 60, 64
 Seminte 32
 Semn / panou 48
 Semne rutiere 26
 Serviete 27
 Seturi de ciocane 32, 150
 Seturi pentru joaca „de-a doctorul” 27, 108, 115
 Sfori 33, 35, 147, 149, 161, 165, 177
 Sheldon, K. 109, 164
 Simboluri Mayer-Johnson 197
 Sindromul Asperger. Vezi „Dereglări profunde de dezvoltare”
 Sindromul Down 166
 Site 82
 Skate-board 35, 165, 168, 169, 170, 172
 Soluție de clor 89
 Sos de mere 125
 Sos pentru spaghete 126
 Spaulding, I. 181
 Spina bifida. Vezi „Deficiențe ortopedice”
 Stafide 120, 121
 Sticle
 capace de la sticle 150, 161
 Stilouri 38, 198
 Stimulente vestibulare 191
 Stofă / panglică de mătase 49, 143
 Stropitori din butelii de plastic 25, 82, 145

Șederea în formă de „W” 194
 Șervețele 122
 Șevalete 24, 53, 57, 58, 71
 șevalet de masă 24, 54, 153
 instrucțiuni 196
 Șireturi 26, 161
 Șorțuri 27
 Șuruburi 72, 73, 145

Tacâmuri 25-27, 82, 92, 109, 119,
 121, 122, 130, 190
 Tapete 70, 74
 Taylor, S. 175
 Tăblii cu „nasturi” de plastic 33
 Tăvi 32
 Tăvi de copt 66
 Tăvi-tăvițe / vase din plastic pentru
 plăcinte, biscuiți 62, 67, 82, 161
 Telefoane 27, 105
 Timpul meselor 119-131
 autism 127
 deficiențe de vază 131
 deficiențe ortopedice 124-126
 deficit de atenție și hiperactivitate 129
 deregări profunde de dezvoltare 127
 formular 27
 întârzieri în dezvoltare 121
 probleme de comportament 129
 probleme legate de planificarea
 activităților motorii 130
 Trafarete / trafoare 24, 57, 77
 Trambuline 21, 46, 170, 174
 Tranziții 133-144
 autism 137
 deficiențe de vază 143-144
 deficiențe ortopedice 136-137
 deficit de atenție și hiperactivitate 140
 deregări profunde de dezvoltare
 137-140
 formular 28
 întârzieri în dezvoltare 133
 probleme de comportament 140
 probleme legate de planificarea
 activităților motorii 142-143

Trenuri 86
 Triciclete 35, 163, 170, 177
 Tuburi de cauciuc pentru acvariu 88,
 116
 Tuneluri 35, 166, 169

Țelină 120
 Țevi / tuburi 25, 82
 tuburi pentru acvariu 87, 116, 128

Unghere tihnite 31, 143, 145
 Urcioare 123, 131, 190
 Ustensile / seturi pentru baloane de
 săpun 25, 82, 90
 Ustensile cu mânere detașabile 29
 Ustensile pivotante 29
 Utilaj / echipament de bucătărie 27

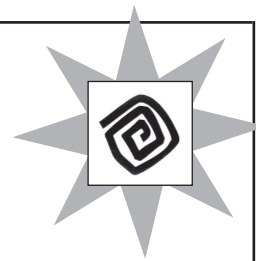
Van Hoorn, J. 110, 118, 174
 Vase 25, 82, 88, 90
 Vergele 33, 147
 Veste cu greutate 19, 20, 21, 23, 35,
 46, 56, 86, 88, 116, 139, 172, 191
 instrucțiuni 195
 Vopsea 24, 53, 54, 57, 62, 66, 162
 vopsea pentru desenatul cu
 degetele 24, 55
 vopsea pentru postere 55
 vopsea tempera 82

Warren, D. 173

Zăpadă 81, 176
 Zahăr 55

Despre autoare

Patti Orbuch Gould (s) și Joyce McCue Sullivan (d) au făcut cunoștință în cadrul laboratorului de anatomie al Universității din Boston în anul 1973 și au devenit atât prietene, cât și coautoare.

De atunci, Joyce a lucrat în calitate de ergoterapeut timp de 23 de ani, într-o multitudine de medii educaționale. A obținut gradul de maestru în psihologie educațională și a dezvoltării la Colegiul din Boston în anul 1996. A publicat articole în revista OT Advance Magazine. Joyce lucrează cu compania North River Collaborative în sistemul școlilor publice din Rockland, în Massachusetts. Locuiește în regiunea orașului Boston, cu soțul și doi copii.

Patti este angajată în cadrul Programului de Intervenție Timpurie la Centrul Medical al Universității din Massachusetts. Experiența ei profesională include activitatea de peste opt ani în sistemul de școli publice din Worcester, consultanță în cadrul centrelor de zi, prezentarea seminarelor pentru lucrătorii centrelor de zi și ai grădinițelor, lucrul într-un spital de reabilitare. Ea locuiește în Worcester, cu soțul și trei copii.

Epigraf S.R.L.

str. București 60/11, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
tel./fax 0(22) 22.85.87, e-mail: epigraf2018@gmail.com